

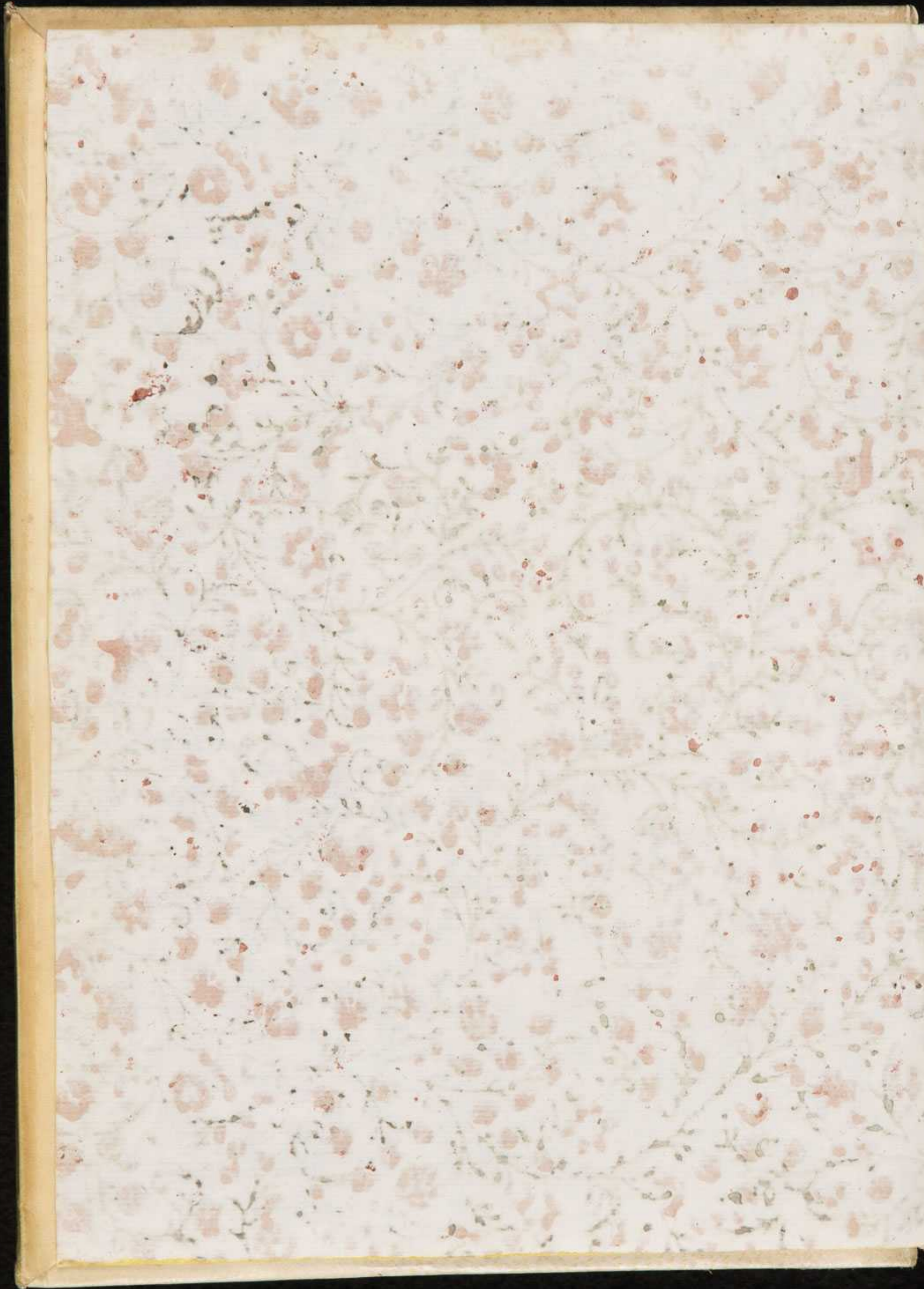
BIBLIOT. ISTITUTO
BOTANICO - PADOVA

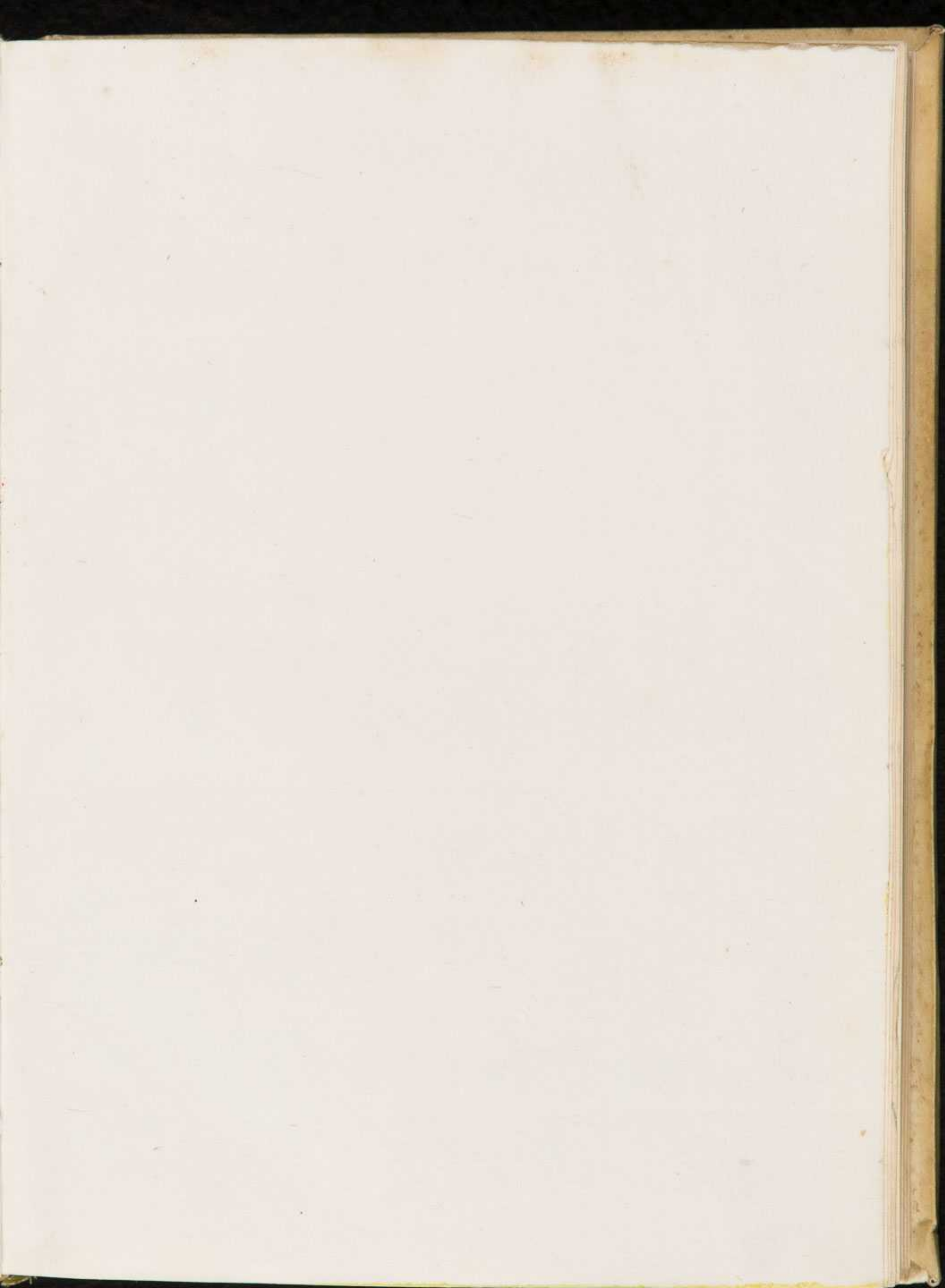
A.P.L.

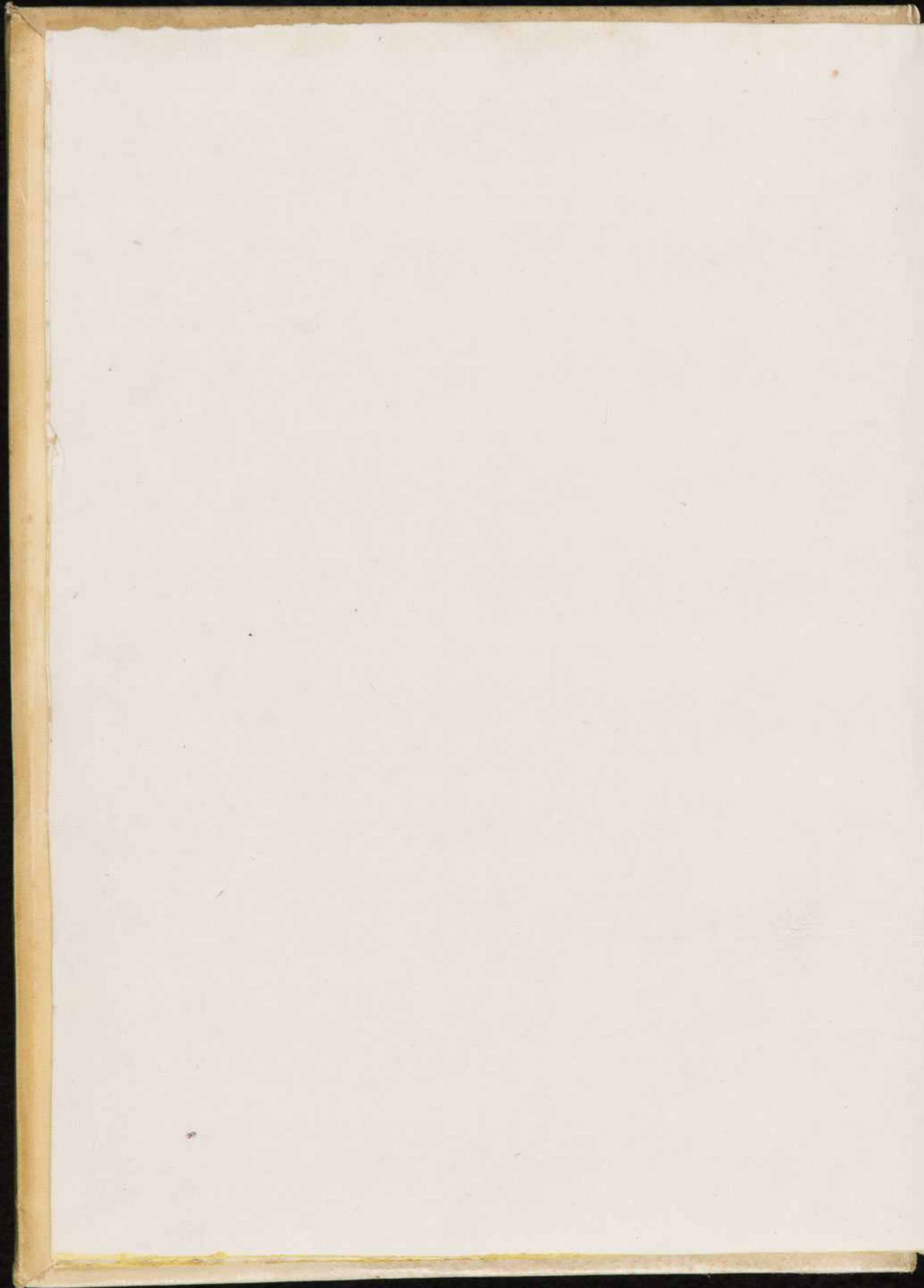
202

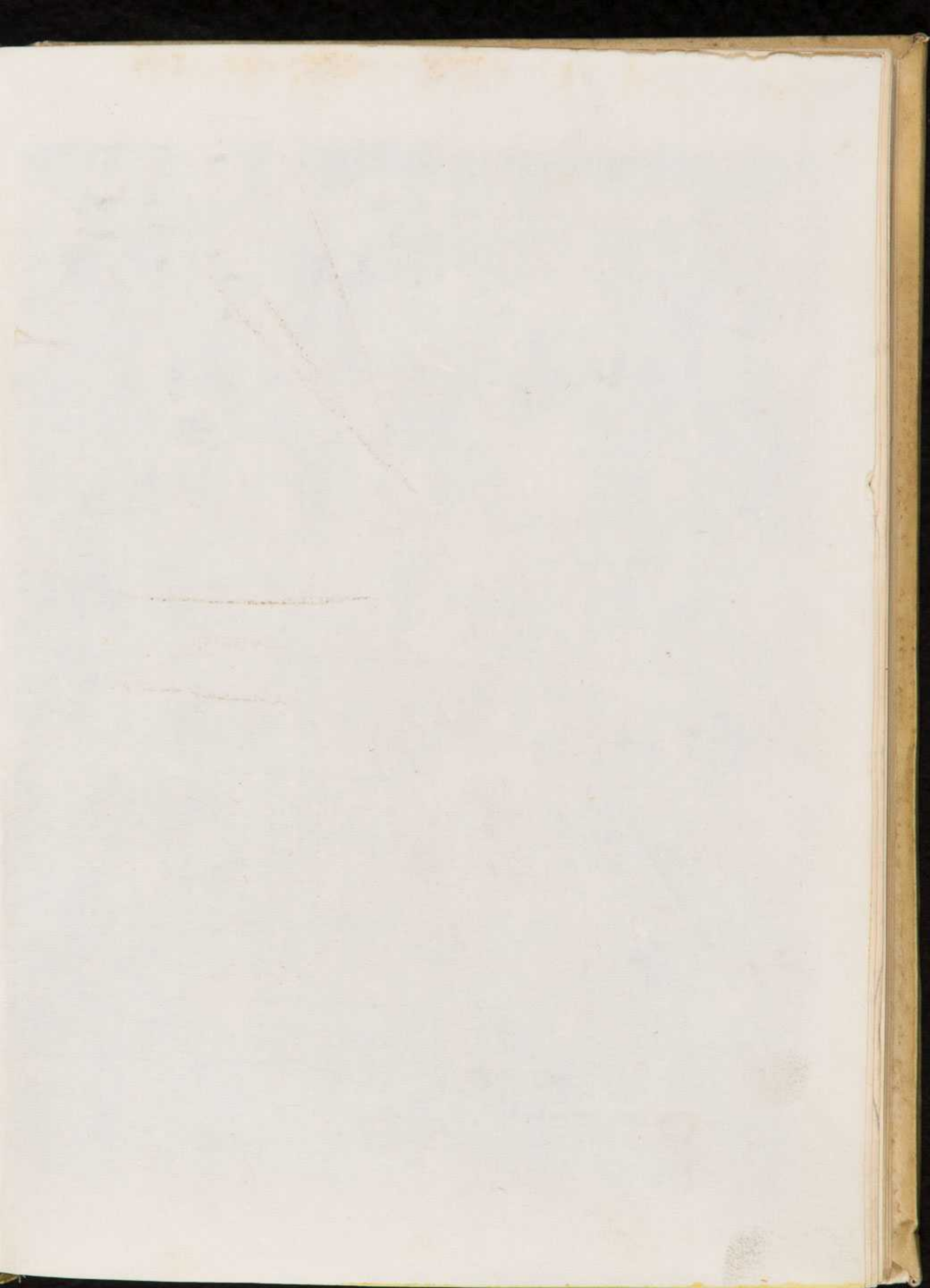
R. ISTITUTO BOTANICO DI PADOVA	
Sala.:	BIBL. R. ORTO BOTANICO-PADOVA
Palco.	A.P.f.
N. Inv.	202 ~~N. 1465~~
REC 32	

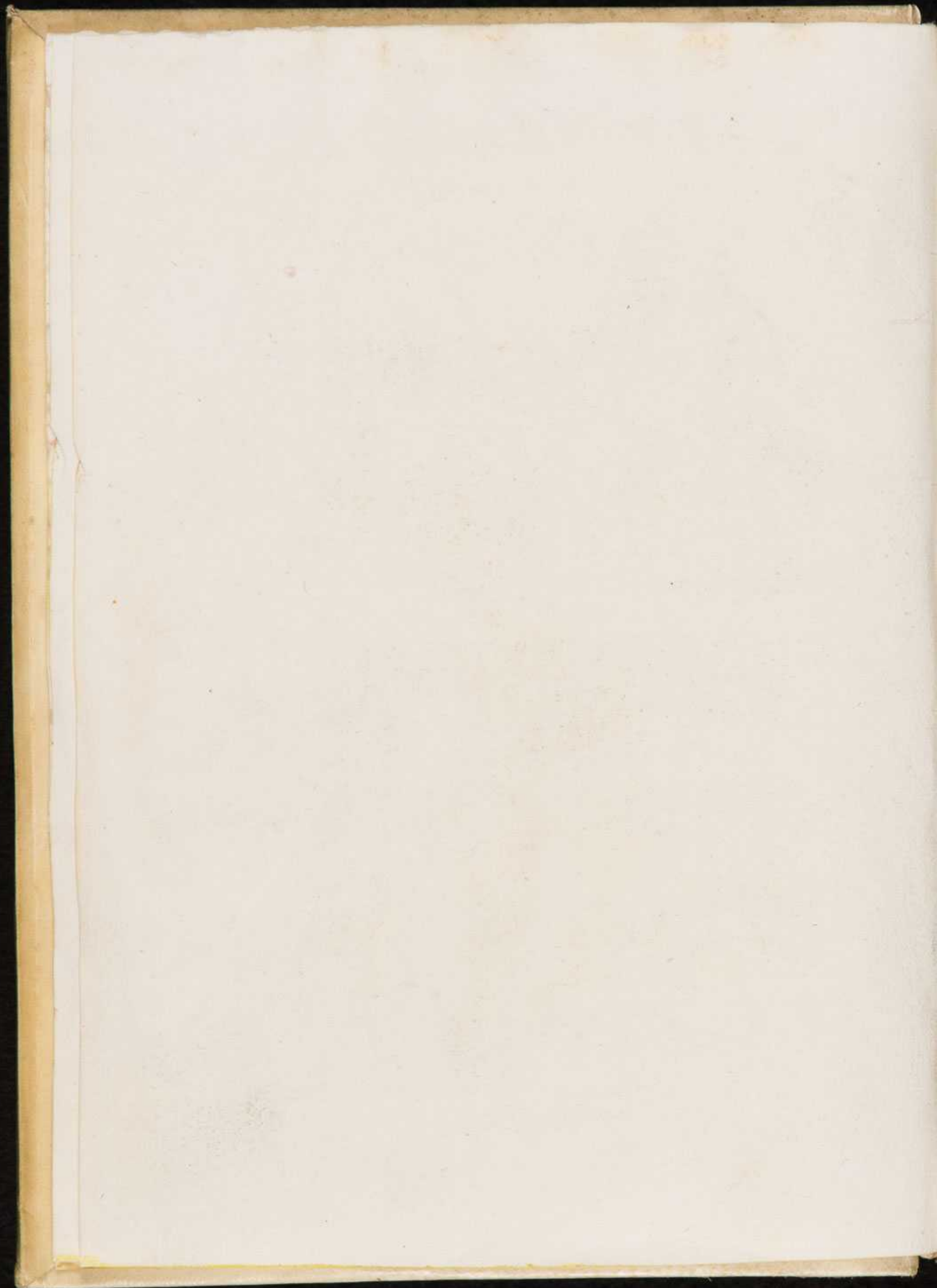

FLORA
SIVE
FLORVM CULTVRA

REDI
MITVR
FLORI
BVS
ANNVS

Petrus Borealis

Petrus Borealis

IO. BAPT. FERRARII

SENENSIS

E SOCIETATE IESV

DE

FLORVM CVLTVRA

LIBRI IV

ROMÆ

Excudebat Stephanus Paulinus MDCXXXIII.

Superiorum permisso.

IO. BAPT. FERRARI

SENNIS

ET SOCIETATE 1827

DE

FLORAM CATHAR

LIBR. IV

PROGNO

EMINENTISSIMO
PRINCIPI
FRANCISCO
CARDINALI
BARBERINO
S. R. E.
VICECANCELLARIO

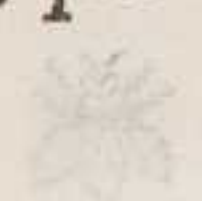

IO. BAPTISTA FERRARIUS F.

NON est mihi cum Veronensi Poëta deliberandum, cui donare debeam ab inculta scriptione inamœnum, à florido argumento lepidum meum volumen. Cur enim Flores Apibus deberi dubitem? Et vero virtutes tuæ, Princeps Eminentissime, mihi bene-

ficæ, nouoque more mellificæ fuerunt Apes; quæ
Floribus meis non ademerunt mel, sed addiderunt.
Melleum certè, suauissimoque dignum Principe be-
neficium contulisti, dum Flores meos qualefcunque
sic amasti; vt & officiosè mihi animos feceris ad opus
floreum scribendum, & liberaliter opes suffeceris
ad euulgandum. Quòd si euulgatum perhumaniter
probaueris; quidni sperem omnibus placiturum,
quod humanitas tua condiuerit? Accipe igitur, qua
me prouocasti benignitate, meam hanc tua merita
colentem Florum culturam. Quanquam illam tibi
iam donare non possum, quæ tot nominibus tua est.
Vale.

IO: BAPTISTA FERRARIUS F.

ON est mihi cum Veronensi Pos-
ta delibetandum, cui donare de-
bitum est inculca scriptore inane-
dum a florido a gumento lapidum
mentis voluerit. Cur enim Flores
Apidus debet dabitur? Et vero
vittus tua, Princeps Eminentiſſime, mihi bene-

luc 2

A MICO FLORVM LECTORI.

V dica tandem Flora inuenta est, quæ
mores non inquinet, sed flores ani-
mo pulchrius, quàm solo, infeminet:
Florum, inquam, Cultura è priuatis
hortorum latebris in publicæ discipli-
nae lucem existit, ut floridas curas in ærumnosa mor-
talitate feliciter serat ad ingenuæ messem vberem
voluptatis. Quamobrem illa in ipso huius operis
florei vestibulo non solum hortensia præmonstrat ar-
ma, inuitatque facilem ad laborem; verumetiam
fructum laboris amplissimum pollicetur, quatuor
videlicet anni partes amœnitate perpetua vernan-
tes, & perenni vicissitudine modò iuuenem modò se-
nem, hoc est bifrontem annum omnium temporum
floribus coronatum. Neque verò in hortensis volu-
minis primo tantum aditu, sed in penetrabilibus quoque
adytis lepidè picta spectacula exhibere placuit; ut,
ad hilarandam legentis patientiam decenter interfi-
tas amicas florum fabellas comminiscente me, atten-
tionis mira conciliatrix, & Roscio melior gestum age-
ret pictura. Et sanè tam graphico artificio lusere
nobilissimi pictores; ut non pictæ paginae proponi,
sed res ipsæ geri videantur. Amabilis huius fal-
laciæ voluptatem concinnauit in primis Guido Re-
nius Bononiensis, qui artis suæ, quàm cuiusquam
eloquentiæ, coloribus illustrior, contracta in se vnum

uniuersa picturae gloria, quod semel Apelles Veneris miraculum elaboravit, hoc suis in tabulis maiestatis plena semper exprimit venustate; ac solerti penicillo, dum colores inducit, mores animumque pingit; quique scit manum de tabula tollere, sed feliciter emulam victricemque naturae. Vt ipse mihi iure gratuler summum operi meo decus ab eo accessisse artifice, quem non modo illustrium fertilis virorum parens Bononia, verumetiam assueta miraculis Roma vnicè miratur & predicat. At verò Petrum Berrettinum Cortonensem, è cuius aequè benefica ac docta manu Flora mea pleraque accepit sua lineamenta pulchritudinis, quonam pari gratoque praeconio remunerabor? Ille in ipso iuventutis curriculo senilem absolutissimae artis metam adeptus expingendum argumentum prudenter digerit: extremas inter lineas corporum symmetriam raro alioqui successu artis emendatè includit: validè nitideque colorat: corpora tum graphicè denudat, tum eleganter inuestit: suorum argutias & veneres operum grauitatis nobilitat cothurno: & (quod laudis fastigium est) augustum antiquitatis vultum recenti emulatione sic praesentat, vt par solertiae merces, nunquam antiquandi nominis aeternitas debeatur. Sed magnum ingenium vna pingendi scientia explere non potuit. Quare alteram diuinæ Sapientiae rerum omnium opificis imitatricem facultatem perfectè didicit architecturam. Illa tandem summa deco-

decorum sit, à sapientissimo aestimatore, Francisco Cardinali Barberino in aulicas opportunitates ob artis utriusque præstantiam fuisse delectum. Simili dignus & felix honore Andreas Saccus Romanus, Antonij Cardinalis Barberini splendida in aula bonum propitiumque lumen suaviter coloratis operibus suis nactus, illustre Principum patrocínio artificium lepida & concinna graphide scriptioni meæ adiunxit. Præter argutè descriptas lineis fabulas aliæ hortensi rei perutiles formæ lineantur, quas vna satis expingere non potuisset oratio. Neque mirum sit, in floreo volumine florum effigies admodum paucas deformari. Etenim, cum volumina prope infinita impressis visenda floribus, quorum unicam vel historiam vel medicos vsus persequuntur, in omnium oculos manusque passim incurrant, ego, qui florei cultus nouum omnino, diuersumque opus exequerer, nostratibus tantum hortis peregrinas & parum de facie notas florum plantas exprimere satis habui. Verum ut operis florei cognitio conspectior sit, præter accurata graphidis lineamenta, quibus oculi potissimum erudiuntur, ea placuit quadripartitio, qua præcipuarum ordo partium ipsi animo delineatur. Primus igitur liber, quem exigat florum cultio apparatus, edocet: florum notitiam certis notis præbet secundus: eorundem satum, & educationem tertius tradit: vsus postremus aperit & admiranda, quæ secretiore artificio perficiuntur. Patet iam expeditus
adi-

aditus ad Flores Culturae meae legendos. Siquid fore-
tè horridum spinosumque pupugerit; memineris in-
dulgens lector, saepe cum floribus aculeos gemina-
ri.

M V T I V S   V I T E L L E S C V S
S O C I E T A T I S   I E S V

P R A E P O S I T V S   G E N E R A L I S .

C V M Floram, siue Florum culturam P. Io. Baptistæ Ferrarij Societatis nostræ tres eiusdem Societatis, quibus id commissum fuit, recognouerint, & in lucem edi posse probauerint: facultatem concedimus, vt typis mandetur; si ita Reuerendiss. D. Vicegerenti, & Reuerendiss. P. Magistro Sacri Palatij videbitur: In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Romæ 6. Septembris 1632.

Mutius Vitellefcus.

Imprimatur, si placet Reuerendiss. P. M. Sac. Pal. Apost.
A. Torniellus Vicefg.

*Æmulam hanc æternitatis Floram,
& eruditissimam non tam florum, quàm morum, & ingenij culturam
à Reuerendiss. P. Nicolao Riccardio Sacri, & Apostolici Palatij Magi-
stro iussus auiditate summa perlegi: eamq. publicæ natam ingeniorum
utilitati non modò censeo, sed innocentem Paradisi voluptatem Lecto-
ribus, & immortale Authoris ingenio coronamentum allaturam assero,
spondeoque. Ex Collegio Romano octauo Idus Septembres 1632.
Hieronymus Petruccius è Societate Iesu.*

Imprimatur.

F. Nicolaus Riccardius S.P.A.M. Ordinis Prædicatorum.

M. W. T. V. S. - W. I. B. L. R. S. C. V. S.
S. O. C. I. E. T. Y. A. T. L. A. N. T. I. C. A.
S. E. C. T. I. O. N. O. F. T. H. E. G. E. N. E. R. A. L. I. S.

W. M. T. V. S. & W. I. B. L. R. S. C. V. S.
S. O. C. I. E. T. Y. A. T. L. A. N. T. I. C. A.
S. E. C. T. I. O. N. O. F. T. H. E. G. E. N. E. R. A. L. I. S.
In the year 1850 the first meeting of the
Society was held at the residence of
W. M. T. V. S. & W. I. B. L. R. S. C. V. S.
The first meeting was held on the
1st of January 1850 at the residence
of W. M. T. V. S. & W. I. B. L. R. S. C. V. S.
The first meeting was held on the
1st of January 1850 at the residence
of W. M. T. V. S. & W. I. B. L. R. S. C. V. S.

M. W. T. V. S.

Proprietor, J. W. T. V. S. & W. I. B. L. R. S. C. V. S.
A. T. L. A. N. T. I. C. A.

W. M. T. V. S. & W. I. B. L. R. S. C. V. S.
S. O. C. I. E. T. Y. A. T. L. A. N. T. I. C. A.
S. E. C. T. I. O. N. O. F. T. H. E. G. E. N. E. R. A. L. I. S.
The first meeting was held on the
1st of January 1850 at the residence
of W. M. T. V. S. & W. I. B. L. R. S. C. V. S.
The first meeting was held on the
1st of January 1850 at the residence
of W. M. T. V. S. & W. I. B. L. R. S. C. V. S.

J. W. T. V. S. & W. I. B. L. R. S. C. V. S.
A. T. L. A. N. T. I. C. A.

INDEX CAPITVM.

LIBRI PRIM I

De

Apparatu hortensi.

Cap. I. Floriferae culturae traden- dae frugi consilium. pag. 3	III. Hortensis architectura. 16
II. Nouae culturae nouum ma- gisterium. 12	IV. Excubitor, & Cultor. 44
	V. Arma hortensia. 57
	VI. Terra floralis. 73

LIBRI SECVNDI.

De

Florum Notis.

I. Narcissorum nota. 99	VIII. Asphodeli, Peoniae, Lily conuallium, & Iuca In- dica nota. 184
II. Croci, Colchici, Coronae im- perialis, ac Tuliparum nota. 141	IX. Byzantinae Lychnidis, & Americani Trachelij no- ta. 187
III. Fritillariae, Iridum, Lilio- rum, Orchis, atque Or- nithogali nota. 149	X. Caryophyllorum nota. 189
IV. Hyacinthorum nota. 158	XI. Granadille siue Mara- coti nota. 190
V. Cyclamini, & floris Indici è violaceo nigricantis no- ta. 167	XII. Gelsiminorum nota. 193
VI. Anemones nota. 173	XIII. Rosarum nota. 201
VII. Ranunculi nota. 181	XIV. Florentium arbuscularum nota. 204

LIBRI TERTII.

De

Florum Satu, & Educatione.

I. Lex floris serendi. 211	III. Contra maiusculos hostes hortense bellum. 257
II. Lex floris seruandi. 243	IV.

Index Capitum

IV. <i>Contra minutos hostes machine.</i> 278 V. <i>Lex floris propagandi.</i> 293 VI. <i>Narcissorum cultura.</i> 302 VII. <i>Croci, Colchici, Coronæ imperialis, ac Tuliparum cultura.</i> 312 VIII. <i>Fritillariæ, Iridum, Liliorum, Orchis, atque Ornithogali cultura.</i> 317 IX. <i>Hyacinthorum cultura.</i> 319 X. <i>Cyclamini, & floris Indici è violaceo nigricantis cultura.</i> 324 XI. <i>Anemones cultura.</i> 327 XII. <i>Ranunculi cultura.</i> 339 XIII. <i>Asphodeli, Peonia, Lilij canuallium, & Iucæ In-</i>	<i>dica cultura.</i> 342 XIV. <i>Trachelij Americani, Lychnidis Byzantinae, aliarumque consimilium herbarum cultura.</i> 344 XV. <i>Caryophyllorum cultura.</i> 346 XVI. <i>Granadilla cultura.</i> 351 XVII. <i>Gelsiminorum cultura.</i> 352 XVIII. <i>Rosarum cultura.</i> 362 XIX. <i>Floridarum stirpium arborescentium cultura.</i> 369 XX. <i>Aquaticorum florum cultura.</i> 372 XXI. <i>Indicæ stirpes in hortis Barberinis.</i> 375

LIBRI QVARTI.

De Florum Vsu, & Admirandis.

I. <i>Florum Structura multiplex.</i> 395 II. <i>Florum siccitas viuax, & verisimile mendacium.</i> 433 III. <i>Arcana florum cultura.</i> 441 IV. <i>Arbitraria florum temperstitiuitas.</i> 445	V. <i>Inducti floribus colores.</i> 458 VI. <i>Arte maius Naturæ miraculum.</i> 468 VII. <i>Emendati, additique floribus odores.</i> 503 VIII. <i>Mutate florum forme.</i> 506

3

APPARATVS HORTENSIS LIBER PRIMVS.

Florifera cultura tradenda frugi consilium.

C A P V T I.

GE surge anime ex humili, atque adeo ex humo. Desine tandem aliquando prono in hortensem terram vultu vel præter naturam brutum animal, vel ante diem filicernium videri. Parce magnæ matris viscera cultu rustico proscindere, armis agrestibus vulnerare; ne de parentis optimè de te meritæ vulneribus florulentæ purpuræ cruentam voluptatem crudeliter exprimere dicaris. Cælum suspice, ad quod natus, ad quod erecta statura tuendum tenendumque factus es. Immortalia sidera caducis flosculis præfer, aut eadem esse cæli flores existimato nostratibus amarantibus diuturniores. Sed frustra

A 2

contra

Florum cul-
tura nouum
opus.

Homine in-
genuo digna.

A veteribus
vsurpata.

contra torrentem nitimur : frustra ingenio reluctamur . Enimuero Antæus sum , licet gigas non sim : quòd ex imo terræ contactu, cultuque ad cælum vegetior, atque altior assurgo : per flores enim ad gemella florum sidera congruenter molliterque transitur . Quare à floribus afflata mihi benefica mens est, vt vniuersæ hominum nationi floridam ad cælum viam aperiam, siue vt floriferi horti suauissimè laboriosam culturam , quæ recenter nata plurimos quidem cultores industrios, nullum tamen adhuc minutioris curæ nacta scriptorem est, primus edoceam : ne mihi vni serere, mihi vni metere arguar . Sic præterea mecum ipse floridi cultor Lycei philosophabar , ex ingenuis mortalitatis oblectamentis honestius esse nullum , quàm quod ex florum cura culturaque percipitur . Vix enim procreatam, & velut infantem humanitatem hortus voluptatis inter florea incunabula excepit : vt erga flores amorem à vetustissimis incunabulis traheremus . Ipsum quoque humanæ felicitatis diuinum domicilium peregrino Paradisi nomine hortum redolet . Quin etiam , cælestis amœnitatis adumbratæ ac rudes imagines, terrena viridaria tum veteri, tum recenti ætate principes viros ad speciosam sui cultionem inhalatæ suauitatis illecebra inuitarunt . Non est cur auribus ingeram recentia exempla, quæ oculis quotidie vsurpamus . Veterum aliqua non ab aspectu modò, sed à memoria etiam remotissima commemoran-

morando videamus. Verùm ne Romæ, laudum omnium fertilissima in vrbe, externa decora demiremur, omitto plausibili inuento hortensia rura ciuitate donantem, interque flores suauiter philosophari docentem Epicurum: prætereo Reges Adonidem, & Alcinoium regalium inter curarum spinas hortorum florido studio beatos, nec tam aculeato in sollicitas punctiones auro, quàm explicato in aridens blandimentum flore coronandos: taceo Reginam Semiramidem in pensilis viridarij præcelso miraculo, quàm in regiæ sellæ humiliore fastigio magis suspiciendam: parco narrare Persarum Regum ædibus hortos, quos illi Paradisos vocabant, fuisse coniunctos, vt Regibus ipsis florum cura semper hæreret: non dico pretiosissimæ texturæ authorem Attalum à Regni administratione ad hortuli transisse culturam, quòd floream, purpuram decentiùs, quàm Attalicam vestem elaboraret: non repeto centies auditam Cyri vocem apud Lacedæmonium legatum Lyfandrum inter infinita regiæ gazæ spectacula sese confitorem esse vnicè gloriantis: relinquo denique aureum Hesperidum pomarium, ne videar aurum illinere mendacio. Vna, miraculorum omnium theatrum, Roma olim adolescens Reges habuit, qui moderationi populorum hortorum cultu proluderent: ex quorum numero Tarquinius non tam superbus fuit, quin ad hortensia papauera educanda sese demitteret. Quanquam,

Plin. Nat. hist.
l. 19. c. 4.

Esther c. 7.
Plutarch. in Ar.
taxerse.
Iul. Poll. lib. 9.
c. 3.

Iustin. lib. 36.

Plin. ibid.

illa messe tyrannicè demessa, innocenti horto indignum, hoc est sanguinarium filio nuntium remisit. Quid regno deflorescente nobilitas Consularis? nonne in hortensi area, quàm in forensi arena diutius effloruit? Certè, si quid Respublica detrimenti pateretur, auxiliosos Duces, Imperatoresque petebat è villa, quam duodecim etiam tabulæ hortum appellarunt, quòd ibi, qui capere arma possent, orientur. Vt mirandum nemini sit illam diu Rempubliam stetisse florentissimam, quæ cultissimis hortis, quæ fortissimis cultoribus abundarit: quorum aliquis Oratorum flos, vt amœnitatem omnem, etiam nomine complecteretur, ab horto dictus est Hortensius. Sed vnus instar omnium prædicetur colonus, alterum belli fulmen, Scipio Africanus, qui summam triumphali gloriæ manum à se tum addi existimabat, cum domitricem Africæ dexteram in subigendo Linterni hortulo exercebat. Quid, si veteres Sallustij, Luculli, Meccœnatis, ac Cæsarum hortos memoria repetamus? num dubitabimus amœnissimæ indolis patritios Quirites super florum studio cum vernante natura specioso certamine coluluisse? Quare Domitiano Cæsari præter aulicum, & poëticum morem vera sic cecinit gratulatio.

*Martial. l. 8.
epigr. 80.*

*Navita derisit Pharios Memphiticus hortos,
Vrbis vt intrauit limina prima tuæ.*

Quod igitur semel voce, Lesbium oraculum, Theophrastus

phrastus, hoc sapius re ipsa docuit gentium Regina
 Roma dignam esse homine libero agriculturam.
 Verum adeo non modò summos, sed infimos quo-
 que homines amor tangebatur hortorum: ut pauper- Plin. ibid.
 cula urbana plebecula Babylonæ amœnitatis pensi-
 le sumptuosumque miraculum æmulata de fenestris
 olim (quod nostræ etiam ætatis vulgus vsurpat) hor-
 tensia rura suspenderet. Urbem orbis epitomen, Apud Calium
Rhodig. lib.
18. c. 25.
 ut nobilis ait Græcus author, plura decora comple-
 ctentem, quàm quæ possent vnico nomine conclu-
 di, triplici quondam insignitam fuisse accepimus: Ang. Politian.
ep. 2. lib. 1.
 peruulgato scilicet Romæ, robur græcè sonantis:
 arcano, ut quidam putant, Amaryllidis, vel ab amo-
 re latina origine, vel ab incilibus, quibus Argei cam- Nannius l. 6.
Miscell. c. 1.
 pi Romana palus siccata est, græca significatione
 deductæ: sacro demum atque in sacrificijs vsurpato
 Anthusæ, hoc est Floræ, siue Florentiæ, vnde sacra Romæ sacrū
nomen Flora,
siue Floren-
tia.
 Floralia nominantur. Ut videlicet vrbs & rerum
 gestarum gloria, & florum studio florentissima ip-
 so etiam nomine floreret: utque floribus operam
 dare Romanum esse gloriemur. Digredere iam
 tempestiuè à Romana urbanitate ad Africanam
 barbariem liberrima narratio: ibi pande Regij Ge-
 neri penetrales hortos: ostende nobilitate, sapien-
 tia, integritate spectabilem Antistitem Paulinum Florum cul-
tor Paulinus.
 tum præclarè liberum, cum vendibili seruitute
 alienæ libertatis redemptor humum fodit, ut olen-
 tium herbarum florumque munuscula metat, quo-

Diocletianus
ex Imperato-
re olitor .

Baron. *Annal.*
to. 2.

Christus re-
diuius hor-
tulani specie.

rum suauissimo nexu & barbarum Genserici ty-
ranni animum sibi deuinciat , & se suosque captiuos
ciues simul absoluat . Quòd si Diocletianum , tra-
beatum illud monstrum , ac sceptrigeram furiam ,
abdicato demum , quòd nimium diu impotenter ,
ac tyrannicè tenuisset , imperio , culta innocenter
olera sic nobilitarunt : vt tam ipsi gloriosum futu-
rum fuerit , si columnarum inscripta monumenta ,
ex Imperatore olitorem prædicassent , quàm fuit ei-
dem probrosus , quòd Christiani nominis euerso-
rem appellarint : quanto plus gloriæ cum lectissima
florum messe metere credenda est in hortorum vr-
bano rure colendo splendide rusticata nobilitas ? Sed
quid ego mortales hortensi culturæ deditos admi-
ror ? Deus ipse triumphata morte rediuius , atque
immortalis non in triumphali Regis paludamento ,
sed in subrustica hortorum cultoris effigie amantif-
simæ se Magdalenæ videndum præbuit . Et sanè ad
sempiternæ voluptatis colendos hortos reducem spe-
cies decuit coloni . Nec equidem miror subagrestis
hominis imagine sese induisse rediuiuum mortis
triumphatorem , cælique Imperatorem Deum , qui
sic agrestes florum delicias adamauit , vt ardua Cæli-
tum felicitas facili mortalium labore præcerpenda ,
in florem campi , liliūque conuallium humili ap-
pellatione transierit . Quòd si Deo decorum fuit
nostrum se florem facere , & appellare : quidni nos
pulcherrimas eius imagines , flores videlicet ambi-
tiosè

riosè colamus? Iam non est mihi quærendum, cur
 idem suauissimus planeque floridus Legislatoꝝ agri
 lilia citra vllum ipsorum laborem Salomonis regio
 cultu ornatioꝝa considerari iusserit. Eorundem e-
 nim & vnicus & prouidus cultor voluit agnosci
 Deus. Vt flores colere maius humano decus esse
 intelligamus. Fas igitur mihi sit absque leuitatis no-
 ta docere, quod grauiſſimis viris, atque adeo ipsi
 Deo pulchrum fuit vsurpare. Huc accedit non le-
 ue florum culturaꝝ non exercendaꝝ solùm, verùm
 etiam tradendaꝝ incitamentum, seuerioris nempe
 sapientiaꝝ erga geniale hoc ingenuumque studium
 plausus & præconia. Sed numquam illa gloriosius
 plaufit, quàm, cum eruditissimi ore Lipsij locuta,
 in ambiguo reliquit, an flores hortus elegantiores
 funderet, quàm Lipsius loqueretur. Duo hinc
 præstari à me posse penitus diffido, ac pernego. Al-
 terum est, vt omnia colendorum præcepta horto-
 rum persequar. Quis enim vnquam primus inten-
 tati operis magister vniuersa peruidit, ac posteris
 tradendum doctoribus reliquit nihil? Non fuerit
 igitur minimaꝝ opportunitatis, & laudis pleraque, ac
 præcipua præmonstrasse. Alterum, vt omnibus
 placeam. Nam quis, nisi delirus, dissimilium in-
 ter se ingeniorum, atque etiam dissidentium sen-
 tentiarum infinitis mortalibus vnum argumenti, at-
 que adeo sc̄riptionis genus sapidum esse posse arbi-
 tretur? Satis igitur habeo, si paucis, ijsque sapienti-
 bus

Tubet flores
considerari.

Florum cul-
turam etiam
docere deco-
rum.

Hortorum
cura sapienti-
bus laudata.

De Constant.
l. 1. c. 1. 2. 3.

Duo Scripto-
ri difficilia.

bus non displiceam . Non hìc opus mihi est more
 poëtarum è Parnassi viridario eruditam auram im-
 plorare , vt percupida mens amabiles sensus à fertili
 aspiratione concipiat : idem enim Zephyrus , qui
 odorato halitu floream terræ , ingeniosam inspirat
 animo fœcunditatem . Neque Aganippes lymphati-
 cam lympham sitio, vt aridum ad nobiles partus in-
 genium irrigetur : eadem enim hortensis vnda, quæ
 teneros terræ filios lactat , inter floeos fratres pudici-
 cam hanc meam Floram educit , & educat . Va-
 leant Musæ , mera nomina , non vera numina cano-
 ræ superstitionis . Musarum instar omnium vna mihi
 est , vna placet & ingenua & ingeniosa colendi floris
 Ars , quæ decentiùs à me , quàm deflorata pudicitia
 laude quondam famosa muliercula, Flora nomina-
 tur . Hæc igitur , dum cælo non inuida , sed æmula
 duodecim siderum illustri diademate coronatum
 annum subinde nascentium florum perpetuo vere
 mirabiliùs coronat , floream mihi sertum poëtica
 lauro pulchriùs intexit ipsius decora , ipsius leges ad
 hominum iucundissimam exercitationem promul-
 ganti . Eiusdem ego admonitu floridum argumen-
 tum suauitate carminis alioqui condiendum carmi-
 ni proxima, atque inter flores decenter efflorescente
 oratione pertracto : quòd recentium florum nomina
 pleraque peregrina sine obscura verborum ambage
 versu dicere non est . Hæc me M. Catonis, M. Var-
 ronis , Columellæ , Palladij , Constantini Pogonati
 sapien-

Florum cul-
 tura cur Flo-
 ra .

Florum cul-
 tura cur pro-
 fa , non car-
 mine .

sapientissimi Imperatoris, aliorumq. complurium
 grauissimorum authorum de re tum rustica, tum
 hortensi solutè scribentium nobilissimis exemplis
 ad hoc idem scribendi genus impellit. Et Constanti-
 num quidem satis luculenter docuisse monet, è ma-
 iestate Imperatoria esse non hominibus modò, ve-
 rùm etiam floribus leges & iura præscribere. Ut
 hortos colere Cyri exemplo regium, hortensem ar-
 tem præcipere Constantini documento imperato-
 rium, vtriusque authoritate aureum sceptrum, &
 floriferum bipalium tractare perinde splendidum
 esse fateamur. Valeat iam tandem Apollo, calor
 capitum fanaticus in fabuloso collis Heliconij sole
 apricantium. Tu mihi splendidè ficto Apolline il-
 lustrior, FRANCISCE CARDINALIS BAR-
 BERINE, quà sapientiæ, quà gloriæ purpurea luce
 suauiter incendis animum, vt flores loquar, VR-
 BANIS APIBUS tuis, vt spero, gratissimos. Et
 quanquam excelsæ indolis natiuis, cultissimiq. hor-
 ti domesticis floribus abundas: non tamen dedigna-
 beris tibi nascentes Floræ meæ agrestes flosculos li-
 berali Vrbanitate donare. Neque sanè dedecet re-
 giam istam morum facilitatem à summorum Re-
 gum colloquio, & grauissimarum legationum ne-
 gotio reducem inter horridulos hortos meos breue
 per otium rusticari. Iam verò adueneror, atque in-
 uoco præpotentem Diuinitatis auram, quæ sicut in-
 ter cælestis felicitatis æterna vireta florentissima

Francisci Car-
 din. Barberini
 patrocinium
 imploratum.

Aspiratio di-
 uina floribus
 inuocata.

Cæli-

Cælitum gaudia semper euentilat, vt perennent: sic hortensibus curis hisce meis aspiret, vt felici exitu hilarentur.

Nouæ culturæ nouum magisterium.

C A P V T I I.

NOuam, & perutilem florum culturam incultè scribenti mihi, ad impetrandam operis nouitate veniam, vtilitate beneuolentiam conciliandam, pretium operæ foret ostendere, à compluribus, iisque eruditissimis rei floræ scriptoribus, florum tantummodo aut historiam, aut certè vim medicam fuisse traditam; quarum illa mortalium voluptati prodesset, hæc vitæ: accuratissimum verò cultum, quo de humana tum voluptate, tum vita optimè promeriti flores viuerent, ac perennarent, vt diutius prodesset, adhuc intactum indictumque laruisse. Quare hoc equidem loco recentis ad operis certissimam fidem, omnium, qui de floribus ad hanc vsque ætatem conscripsere, catalogum cum ipsarum scripturionum argumentis producerem; nisi numerosam recensioem istam authores aliqui Transalpini elementario ad expeditam cognitionem ordine numerantes occupassent, hoc est partes meas implessent. Ex his est, qui ducentos circiter numeret her-

Herbariæ rei
scriptores ab
alijs numera-
ti.

herbariæ, adeoque rei floreae scriptores, quorum nemo vnus de vniuersa absolutaque, vt nunc viget, florum cultione præcepit. Fuere quidem perpauci ex ijs, quos legerim (legi autem complures) qui remota quædam aut mutila præcepta hac super re cum attigerint, integram mihi ac perampnam tradendi cultus hortensis materiam reliquerunt. Ego igitur nouis in præceptis præscribendis vtiliùs occupatus longissimos indices ab alijs describere superuacaneum puto. Neque tamen eos ingrato silentio diffimulabo, qui nuper ingeniosa floridaque scriptione ipsis decus floribus addiderunt. Sic enim, vt par est, in latinis hisce meis hortis non vna modò breuissimorum flosculorum forma, sed florentissimorum quoque ingeniorum fama vernabit. Prior in hortensibus meis noualibus floridissimum nomen efferat, qui suas pridem paginas florum scriptione gloriæ fœcundissima conseuit, Fabius nobilitatis excelsitate Columna,

Præter hos
Fabius Co-
lumna.

eruditionis amœnitate flos, seu potiùs familiæ suæ miraculum; quia Columnam florere facit, seueriores videlicet philosophiæ, mathematicæ, legumque disciplinam blandissimo florum studio coronat. Floreae sapientiæ præcones argutissimi sunt pridem euulgati, breuique vulgandi codices, in quibus, quàm in hortis, pulchriùs flores nitent, ac suauius olent: quia illos oculatissima, & planè Lyncea seuit eruditio, ac veritatem opacantes er-

ran-

rantium opinionum malos frutices extirpauit. Testis est è libris iam editis cum prior, qui non minùs re, quàm nomine ΦΥΤΟΒΑΣΑΝΟΣ Theophrasti, aliorumque veterum herbariorum descriptionibus respondentes plantas græcæ latinæque eruditionis momentis prudenter examinat: tum posterior ΕΚΦΡΑΣΙΣ, qua præter superiores aliæ complures minùs cognitæ, rarioresque stirpes nostrate sub cælo nascentes, à priscis olim herbarum peritis medicis descriptæ recognoscuntur, & declarantur. Testis, herbariæ rei Anazarbeum oraculum, Dioscorides & profuturis, & mansuris Columnæ notis explicatus, nondum tamen in publicum iudicium typorum opera productus. Testes denique sunt, quæ iam eduntur in lucem ad Mexicanarum plantarum, animalium, & metallicarum fodinarum historiam notæ, appendicesque operi peregrino, ac perutili pares. Et cum quidem nouæ Hispaniæ thesaurum, siue opportunam medicinæ historiam Franciscus Hernandus nouo in Orbe primarius medicus congeffit: Nardus Antonius Recchus, Hispani Regis itidem medicus digessit: Ioannes Terentius, pridem inter medicos ad corporum, nunc autem inter Iesu socios ad animorum peruestigandam salutem apud Sinas Lynceus doctissimis notis locupletauit: vniuersi verò Lyncei, atque ipse præcipuè Lynceorum princeps Federicus Cæsius è diuturnis tenèbris erutam & erudit

Francif. Hernandus.

Nardus Antonius Recchus

Ioann. Terentius.

ditis

ditis additamentis , & liberalibus impensis , vt præ-
 clarè legatur , in bono lumine euulgarunt humani-
 tatis suæ . Scriptor alter à Fabio & ipse ad sapientiæ
 latebram peruidendam Lynceus , Ioannes peracu-
 tum olentis ingenium de Nardo & Epithymo di-
 sputationis Faber , Romanæ præstantiæ medicus ,
 atq. herbarius Pontificius innocenter odoratis plan-
 tis eruditum conficit aculeum contra Iosephum
 Scaligerum . Descriptorum serie florum proximum
 floret nomen Tobix Aldini , qui , dum Odoardi
 Cardinalis Farnesij medicus Chymicus , & Farnes-
 siani horti præfectus rariorum eiusdem horti plan-
 tarum descriptionem profert in lucem , ad colenda
 & coronanda regiæ pulchritudinis Farnesiana Lilia
 iure peregrinatas esse rariores plantas exteras docet .
 Iam verò scriptione , non eruditione postremus flo-
 ribus nostris inferendus est floridus sanè scriptor
 Federicus Cæsius , qui genus , & proauos , atque hæ-
 reditarium principatum vix sua decora existimans
 & omni bonarum disciplinarum genere sic animum
 illustravit , vt erudita perspicacitate maximè Lyn-
 ceus Lynceorum omnium dux , ac propè dixerim
 oculus sit : & multiformi scientia in perbreues Phy-
 tosoficas tabulas coacta Mexicanam eandem hi-
 storiam sic fœcundavit , vt pluribus illa ingenij flo-
 ribus , quàm Indiæ stirpibus virere videatur . Vsq.ue
 adeo cultrice sapientia exarata fragiles paginæ pe-
 rennaturæ gloriæ seminarium sunt . Superest iam

Ioannes Fa-
ber .Tobias Aldi-
nus .Federic. Cæ-
sius .

vt

vt nos quoq. vtiliter vernaturas paginas vsque adhuc intractatis & recentibus excolendi floris præceptionibus laudabiliter exaremus, quas tum diuturna, mihi experientia, tum consulti experientissimi cultores suppeditarunt.

Hortensis Architectura.

CAPVT III.

Hortorum
positio.

Plin. lib. 18.
cap. 6.

PRincipiò, cui gestit genialis indoles in florum culturam, floriferi horti aream eligat salubri cælo subditam, summotamque procul à paludibus, ne coloratos inter flores à pestilenti regionis halitu ipse cultor mortis colore decoloretur: fluuiò non aduersam, ne aquosa & perfrigida, atque adeo insalubri aura inspiretur: si locus suppetat, domesticam, vt assidui veris felicitate aureum seculum domi habeat, subiectumque videat è fenestris expectum floribus paradisum: quoad eius fieri poterit, peramplam, ne florea natio varia & multiplex angustè habitet: auersam à septentrione, vnde gelida pernicies mollissimis terræ fœtibus hyeme inhalatur: conuersam ad meridiem, cuius tepidi humidique spiritus clementer aspirantes florum animæ sunt. Ita situs amœnitate ipsi hortulus Italiæ non concedet, quæ, sterili Aquilonis frigore Alpinis claustris excluso, ad australis cæli fertilem

re-
tepo-

teporem porrecta vnum tota pomarium Varroni De Re rustie.
lib.1.c.2.
 videbatur. Sin autem siccanea regio humore nullo,
 aut parcissimo adiuuatur: hortos ita partieris, vt
 hiberno ad meridiem, æstiuo ad septentrionem Pallad. De re
rust. l.1. tit.34.
 flore spatia conferenda conuertas. Illius enim loci
 frigidam austrinus halitus, præferuidam siccitatem
 minùs ostenta soli aquilonaris positio temperabit.
 Possumus quoque varios pro regionum varietate,
 villarum situs ab idoneis authoribus præfinitos sic
 ad hortos referre, vt ij spectent in frigidis locis me- Plin. ibid.
 ridiem, septentriones in æstuosis, in temperatis
 exortum æquinoctialem. Eandem aream sic præ- Planities.
 terea prouidus cultor exæquet: vt non æquissima,
 nec perlibrata, sed exiguè prona leniterque decli-
 uis humorem imbrium superfluum aliò euergat.
 Apricam verò vel inueniat, vel efficiat: ne immi- Apricitas.
 nens, aut obiecta opacitas grauiùs, quàm Magni
 Macedonis vmbra, officiat non doliari cuipiam
 Diogeni, at delicato florum populo salubriter apri-
 canti. Vt hortenses partus floridam & nitidam vitã
 viuant, amantiissimi parentis sui vitali solis calore
 citra vmbrae inuidiam foueantur. Vt suis horti sice-
 ribus discolori luce florentibus cælum stelliferum
 æmulentur, æmulanda cæli decora libero prospe-
 ctu intueantur. Vt colorati pupuli ex altricis nubis
 pluuiò lactatu viuudum colorem ebibant, aërium
 lac vmbrosa mora ne prohibeto. Vt marinis con-
 chis auidiùs matutino rori oscitantia florea conchy-

lia roscidis margaritis æstum refrigeraturis perlu-
 ceant, auarus obex instillatas opes ne intercipito.
 Sed rorantibus cæli guttulis, & antelucanæ sereni-
 tatis imbre æstuantium, atque arentium in aprico si-
 tis hortorum satis extinguere non potest. Quare fon-
 tani liquoris natiua, siue accersita perennitas, aut
 non ita profundi, laboriosique haustus putealis fons,
 aut certè cælestis aquæ cisterninum conceptaculum
 siue intra, siue propter hortensem aream sit: vt bi-
 baculis plantis vel manu illatus, vel suæ spontis hu-
 mor, cum opus fuerit, ministretur. Ad hæc pro
 loci situ ea areæ figura deligenda, cuius in designa-
 tione vel nulla, vel minima spatij iactura fiat. Sin
 autem patientiore in agro tua sit optio: pro arbitrio
 angulatam aut rotundam, oblongam aut quadra-
 tam destinabis. Illud verò seruandum est, vt area
 sepimento clausa, vel claudenda, si longior quàm
 latior placet (siue ea rectis angulis, siue ouato am-
 bitu definiatur) ab ortu longitudinem porrigat in
 occasum. Nam sepimenti, quàm latum est, breuio-
 ra latera orienti, occidentique soli aduersa matutinis
 ac vespertinis horis, cum longissimæ vmbre sunt,
 areæ minus extremæ vtrisque inumbrabunt: me-
 diæque plus solaribus radijs patebit, hoc est area
 tota erit apricior. Reliquum est, vt appositè delecta
 floribus castra (nisi quo alio munimento inaccessa
 sint) tutissimo aduersus furaces excursionses vallo
 communiantur. Id autem seu modicè sublimi,
 qui

qui furem non solem arceat, circumdato muro, siue spineo sepimento statuetur. Non enim rosæ solum, sed cæteri etiam flores præfidiarias inter spinas tutò habitant. Sepes viua structili præfertur, utpote parabilis minore sumptu, æuo diuturniore durabilis. Ea sic instituitur. Hortulus, quem veluti florum urbem sepimenti mœnibus munire destinaueris, condendæ urbis veteri more sulco, eoq. duplici sic cingendus est, ut alter spatio tripedaneo distet ab altero: vterque verò bipedanea, vel sesquipedali tum altitudine subsidat, tum latitudine dehiscat. Id verò fieri debet, simul atque ab æquinoctio autumnali largis imbribus terra maduerit. Semina deinde paliuri, rubi, eiusque spinæ, quam sentem canis appellant, quàm maturissima erui farinæ ex aqua maceratæ immiscentur, eaque intrita sparteis, aut nauticis veteribus funibus, aut quibuslibet alijs restibus inseritur. Siccati deinde funes reponuntur in tabulato. Quadraginta mox diebus à bruma prælapsis, siue post Idus Februarij, cum redit hirundo, cum fauonius aspirat, siqua in sulcis reses per hyemem aqua stagnauit, exhauritur: resolutum verò solum, quod autumno egestum fuerat, ad mediam vsque sulcorum altitudinem regeritur. Ad extremum prædicti funes impressis fœti seminibus per vtrumque sulcum porrecti leui terra obruuntur. Ita circa trigessimum diem prorepunt sentes, quæ adhuc teneros interposita vtri-

Colom. De re
rust. lib. 1. c. 3.
Pallad. l. 1. tit.

34.

*Apud Constant.
Cas. Pogonat. de
Agriculi. lib. 5.
cap. 42.*

que fulco virgea sepe sic adiuuare oportet, ut in spatium, quod interiacet, inclinati virgarum ad-
minicula superascendant: donec incremento firmio-
re corroborati densissimo, atque inextricabili nexu
impenetrabile, atque adeo inexuperabile munimen-
tum intexant. Non absimile satisque validum se-
pimentum ita Diophanes architectatur. Sub æqui-
noctium vernum cubitali altitudine scrobem effo-
dit: in illo & palos depangit, & funiculum exten-
dit: pridie autem eruum molitum cum paliuri, ru-
bi, & oxyacanthæ, siue acutæ spinæ semine com-
miscens macerat, atque ad mellis crassitudinem
cogit: extentum deinde funiculum eo semine con-
fricat, oblinitque: locum cremore irrorat, irro-
ratumque ad breue tempus patere finit: egestam de-
nique humum superiniicit: & post dies duodetri-
ginta pedalis incrementi germina existunt. Eadem
in scrobem pede non altiore transponit: & intra
bimensis tempus cubitalem superant magnitudi-
nem. Adeo verò in aculeatum, implicatumque
vallum breui adulescunt, ut hispida ipsa species præ-
donum vulneret, ac deiciat audaciam. Non di-
spari Democritus artificio agrestes delicias munit
ac sepit. Etenim à veris initio quindecim diebus
sepium sationi præfinitis, nauticum funem marinis
operis detritum, iamque putridum prædictorum
feminio veprium eruo permisto confricat: exinde
in scrobem defodit, & quotidie irrigat. Ita proce-

ram

ram atque imperuiam sepem citò educit. Nonnulli restem infricato rubi femine oppletam addebruunt: crassas arundines contusas obliqua, nec admodum alta plantatione defigunt; mistumque terræ lätamen ingerunt. Alij lectis è rubo maturis moris funiculum illinunt: deinde terra, fimoque obrutum rigant, donec germina emittat. Sunt præterea, qui viuam sepem in hunc modum excitent. Virgas rubi crassiores in segmenta discindunt: ea scrobibus palmari altitudine excauatis diligenter operiunt: quotidie, donec egerminent, fossione ac rigatione, si tempus inuitet, refouent. Ita sepes robusta, perennisque consurgit. Nouum aliud seppimentum regij cultoris ingeniosa monstrauit experientia. Plura hic diuersi generis semina ceræ, vel tenaci cuiusdam materiæ in longum tenuiter productæ permiscuit: eadem optimè stercoreato subactoque solo commisit: atque ex ea congerie sepes admirabilis pullulauit. Nostri tamen agricolæ simpliciore cultura conseptos agros satis commodè tuentur. Vnico enim contenti trium circiter palmorum sulco vastissimarum spinarum plantas è spinetis campestribus translatas, ac leuiter attondas à Nouembri mense ad Februarium infodiunt: ternorum interuallis cubitorum discretas arbusculas maximè vlmeas æquè attondendas interserunt, vt vepres quamuis asperos maritos fideli coniugio adminiculent: sambucum, quoad fieri possit, non

Linearis pi-
ctura.

Areolæ.

esse interponendam censent: quia frigida, siccaque vi affitas plantas emaciat, & in caudicem enormiter extumescens furacibus insidijs facile scanfilis est. Quòd si locum tutiorem sepire mitiùs velis: dedolatos cancellos è castanea, seu qualibet alia ex arbore, quæ sub iniuria pluuiarum perdurandi per- uicacia laudatissima sit, præfiges: vt innoxios illi oculos admittant, procaces hominum manus, atq. adeo pecudum ora pedesque distineant. Ita præparatum ac præmunitum areæ patentis æquor graphidis peritus, ingenuæ amœnitatis architectus curiosè dimetiatur: dimensi æquoris formam sectilem in partes pro dimensionis rata portione respondentes lineari pictura contrahat in papyro: multiformem areolarum imitationem deformat: pulcherrimam deligat exprimendam. Caueat autem, ne phrygionem imitatus areolas frangat in foliacei operis angustas & minutulas incisuras, sationi planè ineptas. Feliciùs æmulabitur phrygium opus artificiosa florum consitio, quæ ipsummet areolarum solum ordinata colorum varietate distinguet. Areolas nec adeo laxet, quin ad ipsarum latitudinis dimidiam partem runcantium, legentiumue manus peruenire possit: nec adeo angustet, vt paucissimorum seminum vnaquæque sit capax. Quamquam qui natura magistra paucis ijsque lectissimis floribus contentus fuerit, numerosiore semitarum labyrintho areolas poterit aliquatenus coarctare.

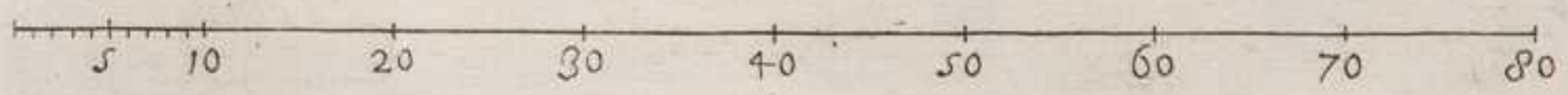
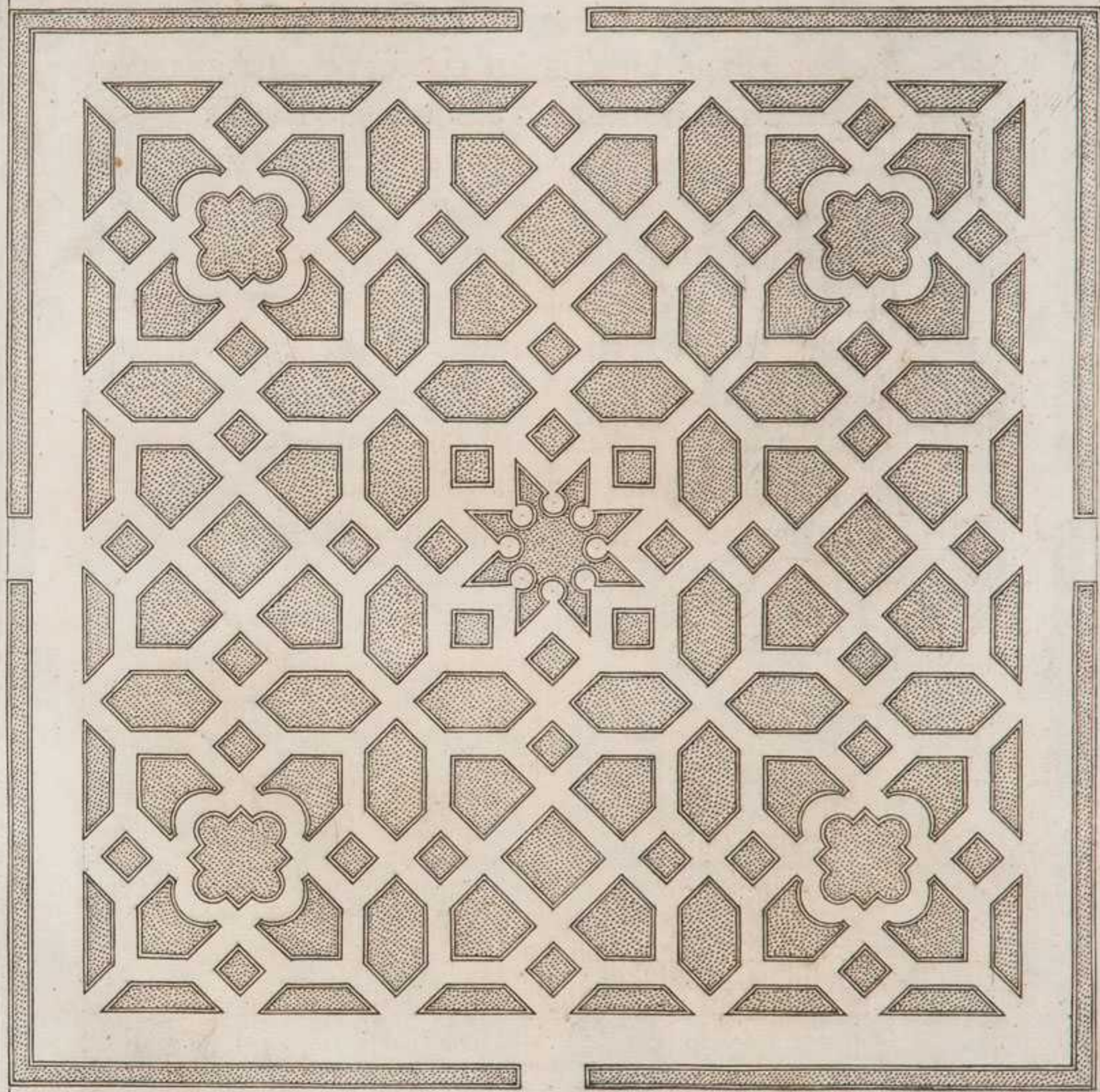
Semi-

Semitas duum minimùm palmorum latas faciãt ,
vt sine adnascentium plantarum attritu innocens
oberret incessus . Laxiora quoque itinera præscri-
bat , quæ se media in hortorum vmbilico interse-
cant , quæque sepimento proxima hortos ambiunt .
In ijs enim non modò est ambulandum , sed flora-
les etiam testæ ordinatim statuendæ sunt . Quis
iam enumeret hortorum inexplicabiles & planè la-
byrinthæas ambages , quæ felicissimo artificio non
biforme Minotauri monstrum , sed bis amabilem
oculorum , nariumque voluptatem intercludunt ?
Expeditiùs veterum labyrinthorum , quàm recen-
tium hortorum artificiosè inextricabilibus errori-
bus explicandis exitum inueniam . Paucis rem ex-
pediam infinita varietate impeditam . Quot in pa-
uimentis atque in lacunaribus , totidem in hortis
mæandros ludimus & labyrinthos . Vt dædaleam
antiquitatem ætas nostra longè superet quâ ingenio,
quâ numero dædalorum . Quin etiam beatiores
Archimede Geometræ docile solum innumerabi-
libus formis inscribimus non humano sanguine ,
sed florea purpura colorandis . Illud autem studio-
sè curamus , vt areolarum non vniuersa modò com-
positio & colligatio , sed vnaquæque etiam figura ,
& veluti facies concinna & venusta sit . Nullæ ta-
men formosiores areolæ informantur , quàm quæ
rotundantur in rosas , aut radiantur in stellas . Vt
sine fabulæ fucò & fallacijs Elysium nostrum vel

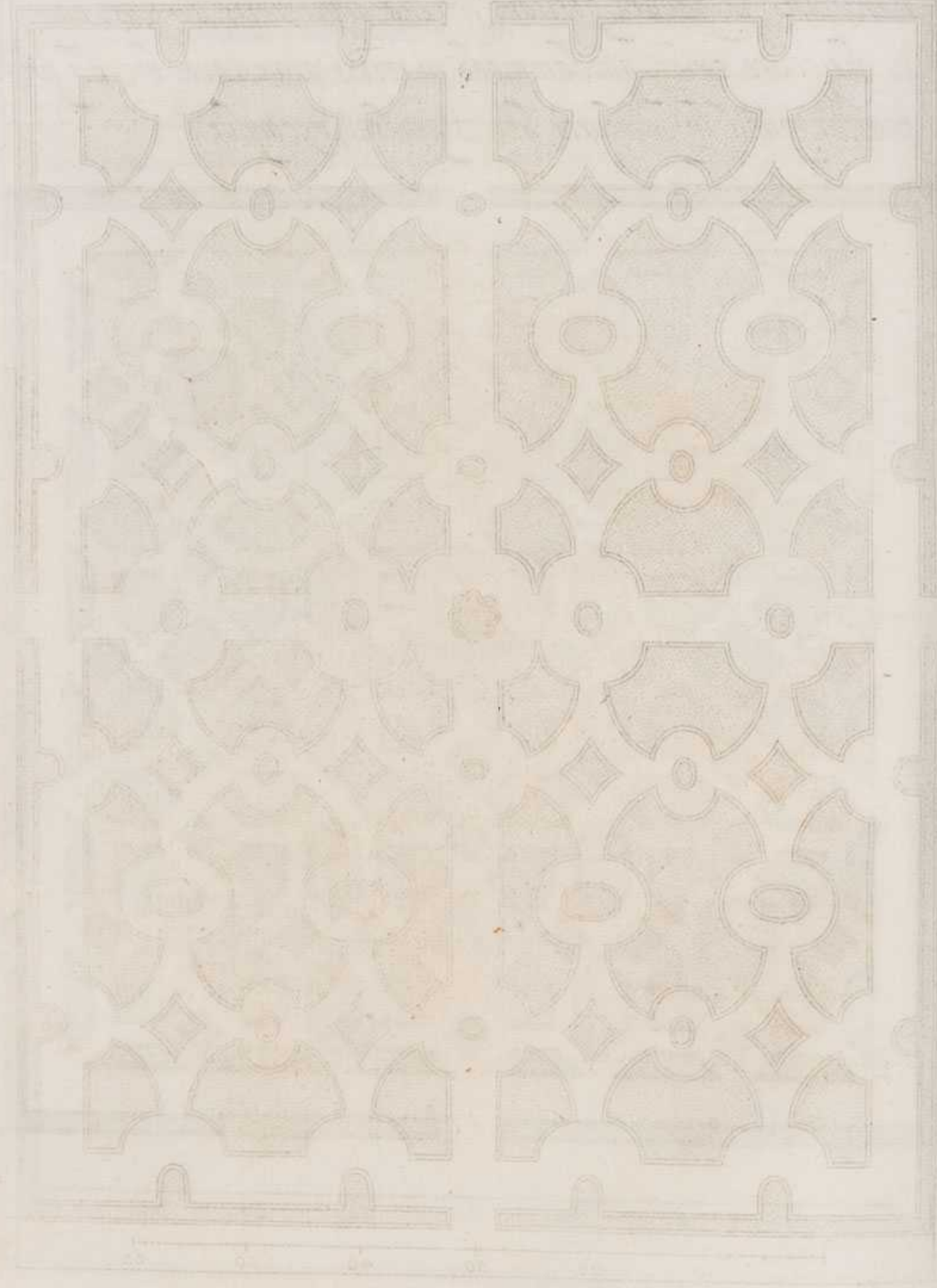
sine floribus floreat, & sua sidera norit, quæ splendidam florum sobolem manifestius, quàm remotissima cæli lumina, progignunt. Sed floreae factioni omnium maximè vtilis, & satis venustæ censentur octo angulorum areæ minusculis quadratis areolis interstinctæ. Non fuerit (opinor) ab re multiplices iam hortorum formas adumbrare: ut hortensem architecturam clariùs, quàm ipsa verba, linearis adumbratio eloquatur. Illud hìc animaduerti volo subiectas exempli causa diuersas hortorum imagines ad certæ magnitudinis areas accommodandas esse: ut aperte indicant sectilibus lineis additæ singularum imaginum dimensiones. Quare pro spatij amplitudine varia areolarum conformatio varianda est. Quæ autem lineantur infra regulæ modulorum siue partium, minutioribus segmentis communes siue Romanos palmos, amplioribus eorundem palmorum decades indicant.

Si cui

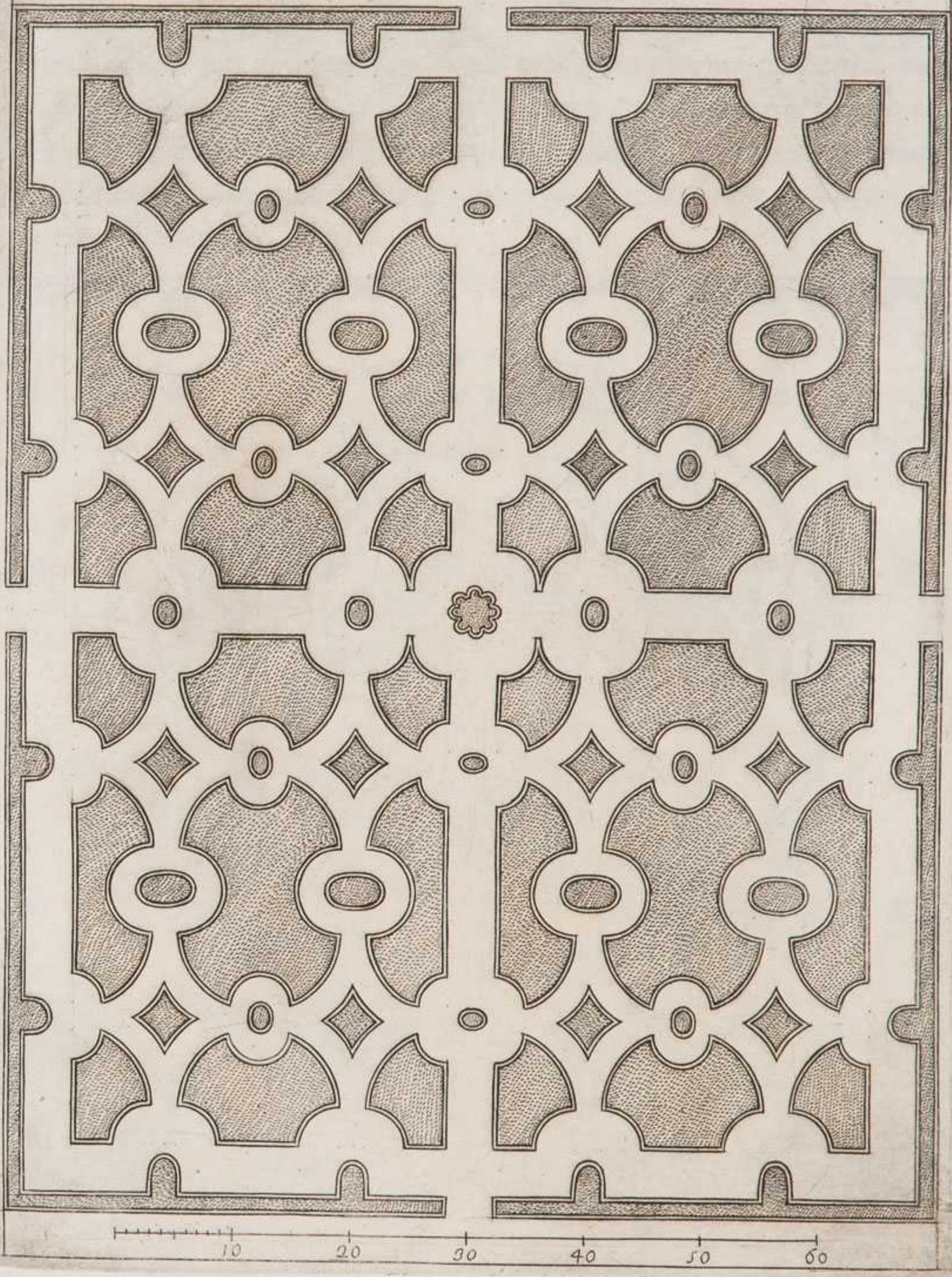
Si cui uolupte sit caelestis ciuitatis beatissimam sedem aeternae
stabilitatis in quadro positam terrenae amoenitatis hortensi ambi-
tu designare, caeloq; quodammodo in terris assuescere: hoc illi pro-
ponitur, quod in quadratos hortos quadrat, exemplar.

Si vultis angulos obliquos, hoc est ad perpendicularitatem, hinc ad
una puncta magis erunt nec erunt forma dabitur.

Si rectis angulis oblonga, hoc est ad proferendos floridae voluptatis si-²⁷
nes porrecta magis arridet area: hæc etiam forma delectet.

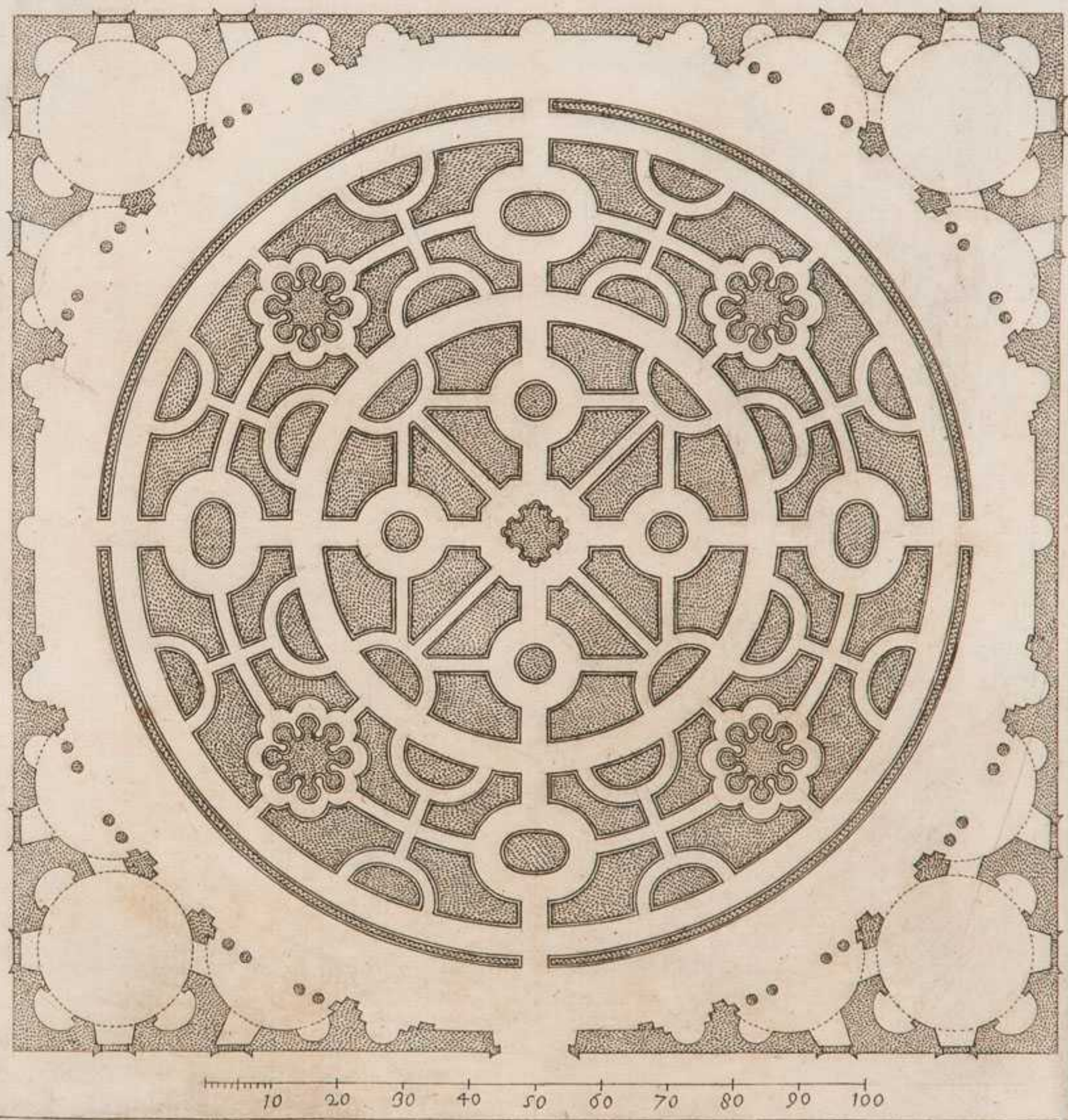
Handwritten text in a Gothic script, likely a list or index, located at the top of the page. The text is arranged in several lines and is partially obscured by the watermark below.

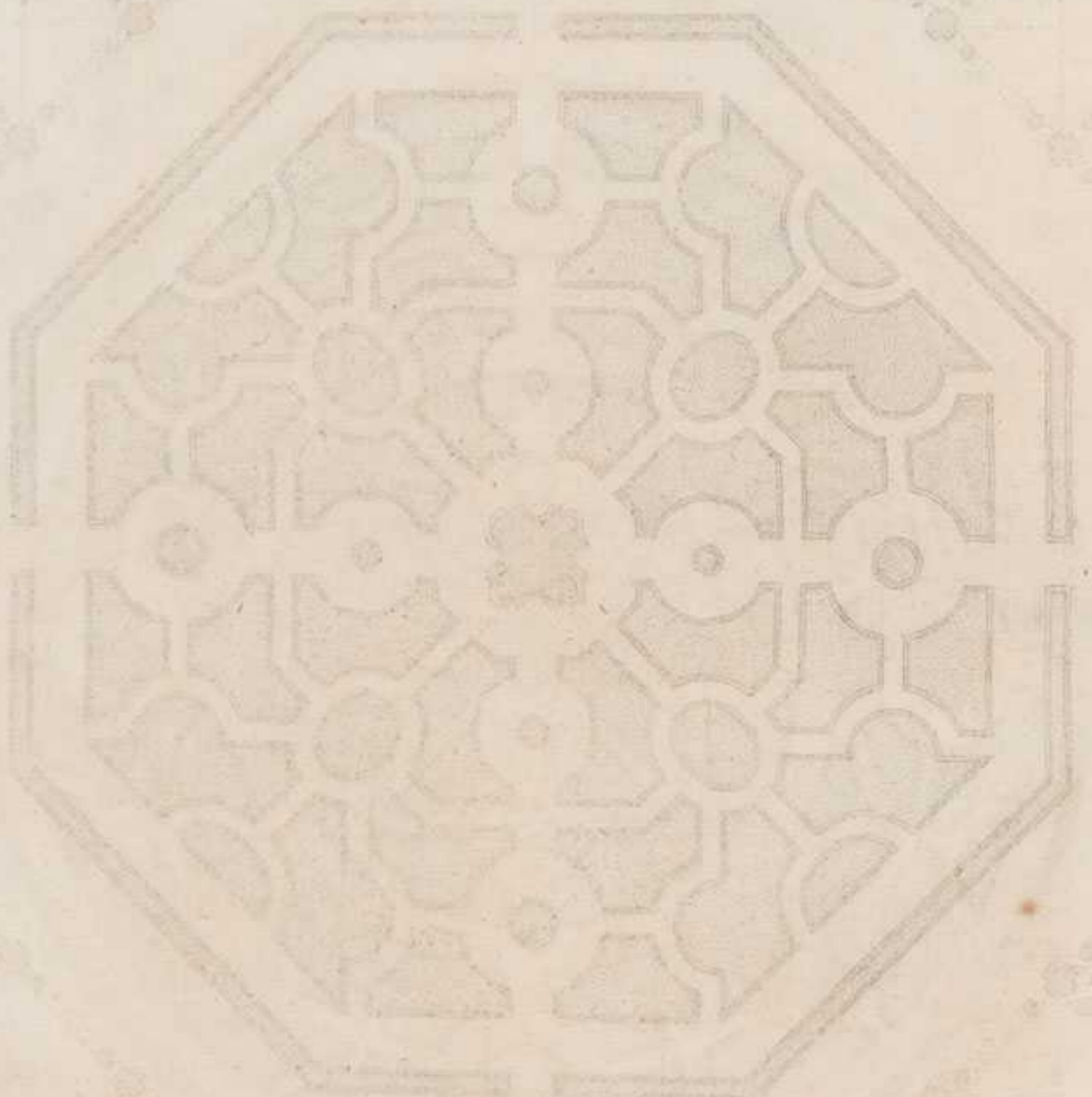
Small handwritten text or numbers at the bottom of the page, possibly a page number or a reference mark.

Si mundi ornatissimam rotunditatem hortensis ornatus rotunda imagine subet²⁹
æmulari, uel ætati florea nouum orbem condere: orbiculatum habes rudimentum qua-
drata in area lineatum; cuius continenti muro circunseptæ superuacaneis qua-
tuor in angulis tum hortensis supellectilis cellas, tum congruentia floribus auia-
ria poteris excitare: ut florea in silua siluestres Orphei ne desint. Cauebis ta-
men, ne munimentum circa exstructum uel altitudine nimia, uel minimo in-
teruallo areolas incommodè opacet. Quare cautè excitandum, et latiore am-
bulacro distinendum erit.

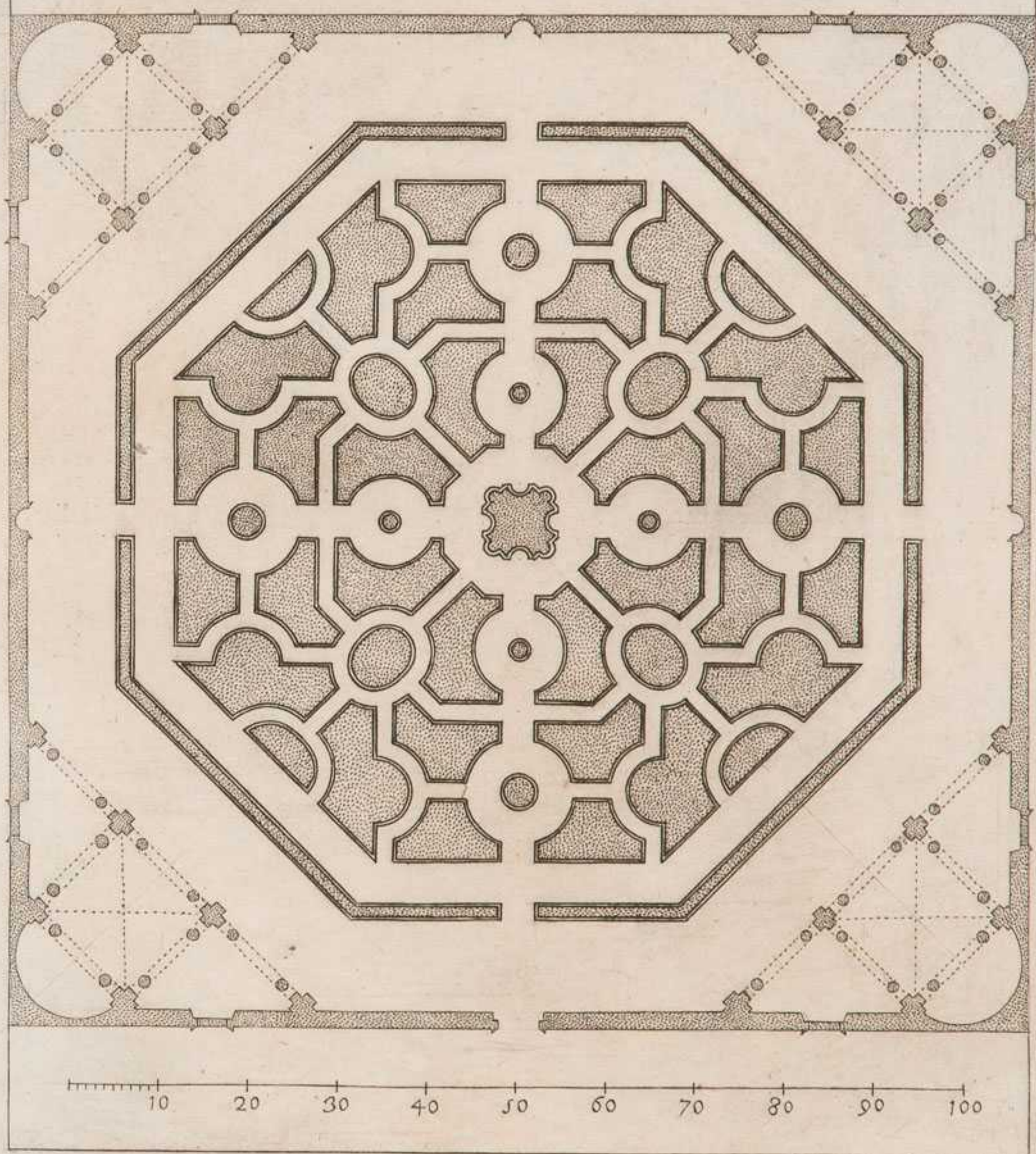

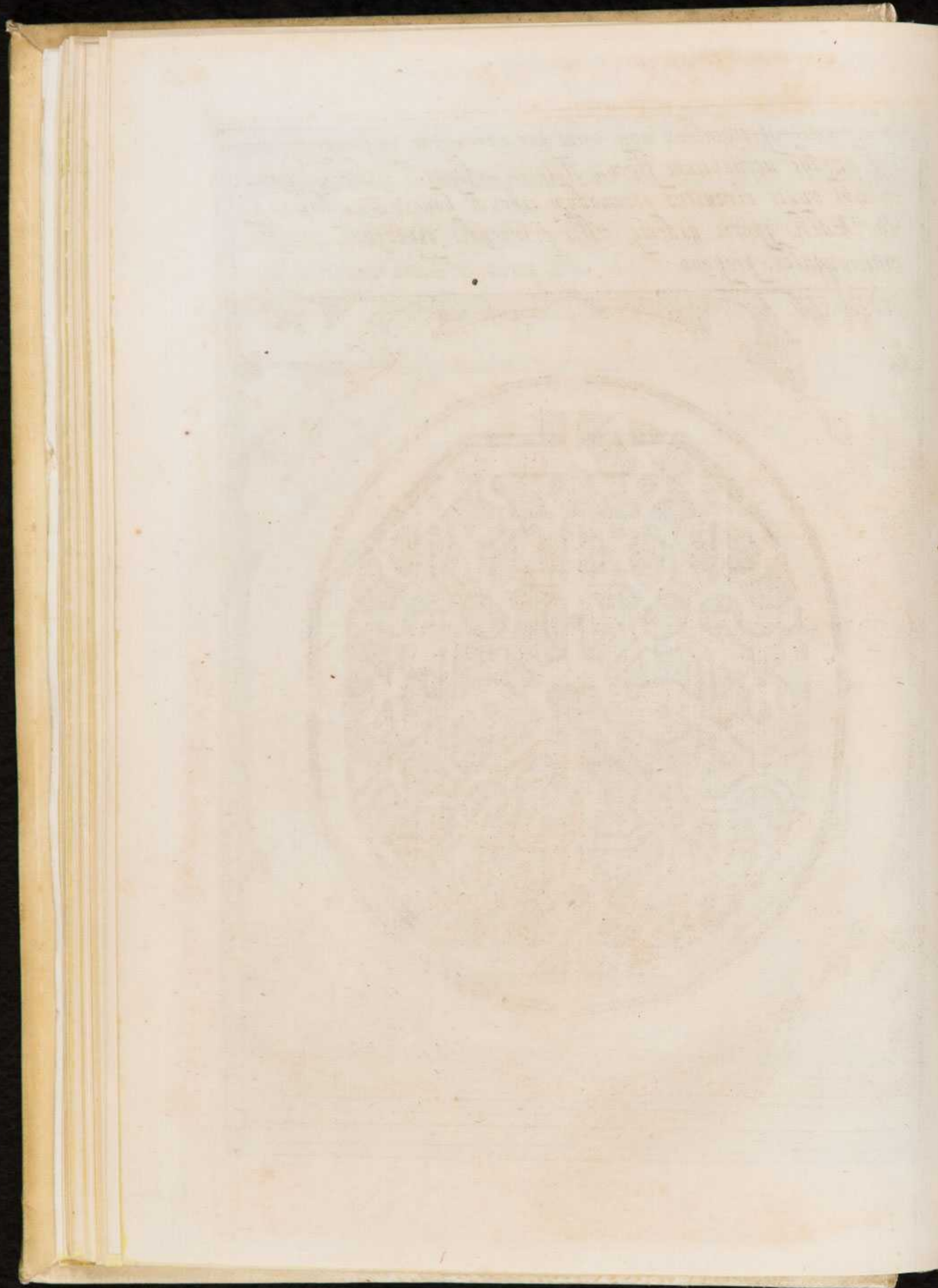
Constitutum etiam in hac parte
in hac et in aliis locis
et in aliis locis
et in aliis locis

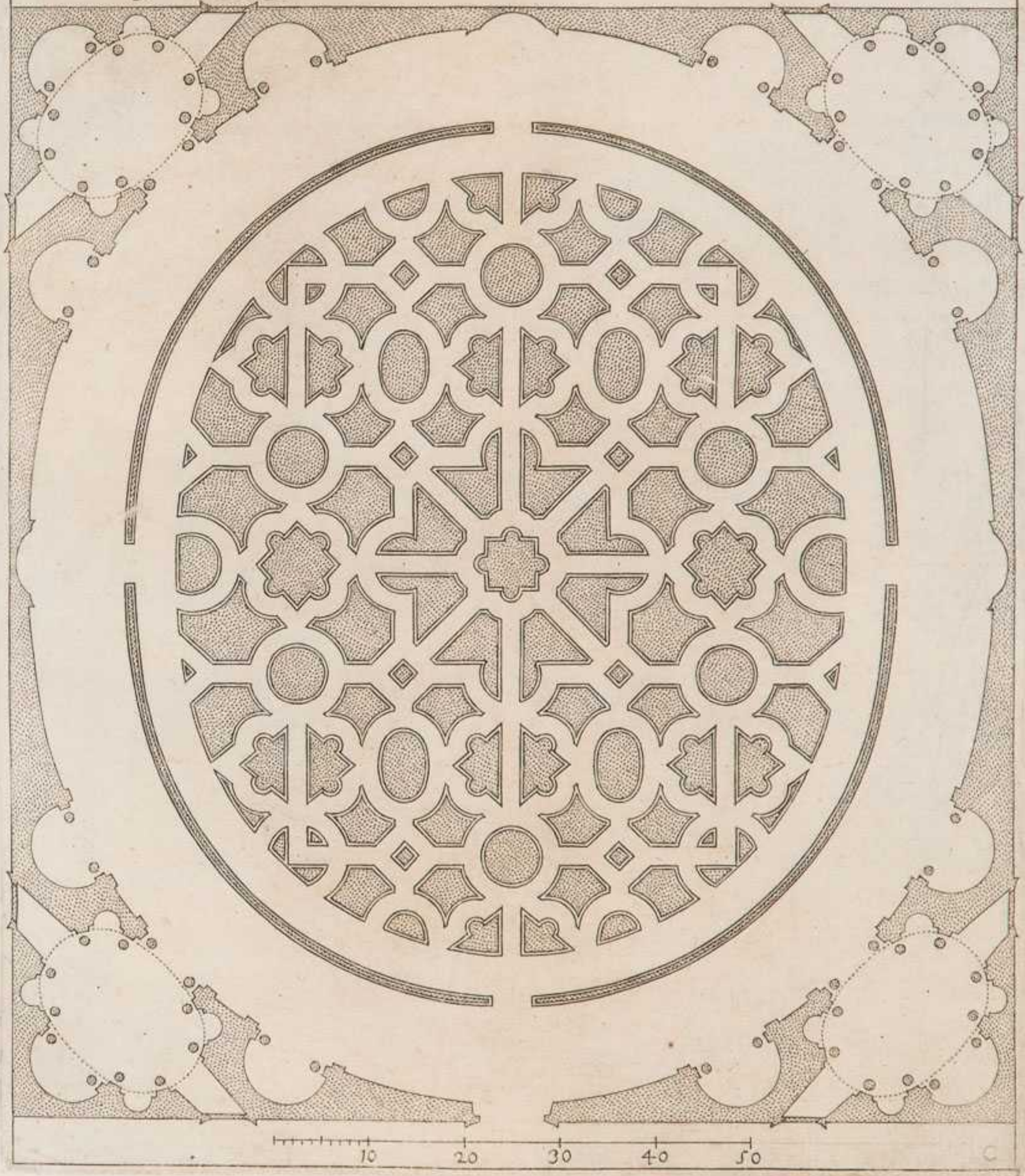
100 - 100 - 100 - 100 - 100 - 100 - 100 - 100

Consimilium triangularium cellarum quadrata in area opportuni-
 tas erit, si angulos octonos habeant horti, quorum aliquod hic spe-
 cimen subijcio: ut plures tibi ubiq; parabiles, quam venusino po-
 etæ in Tiburte recessu, amœnitatis anguli rideant.

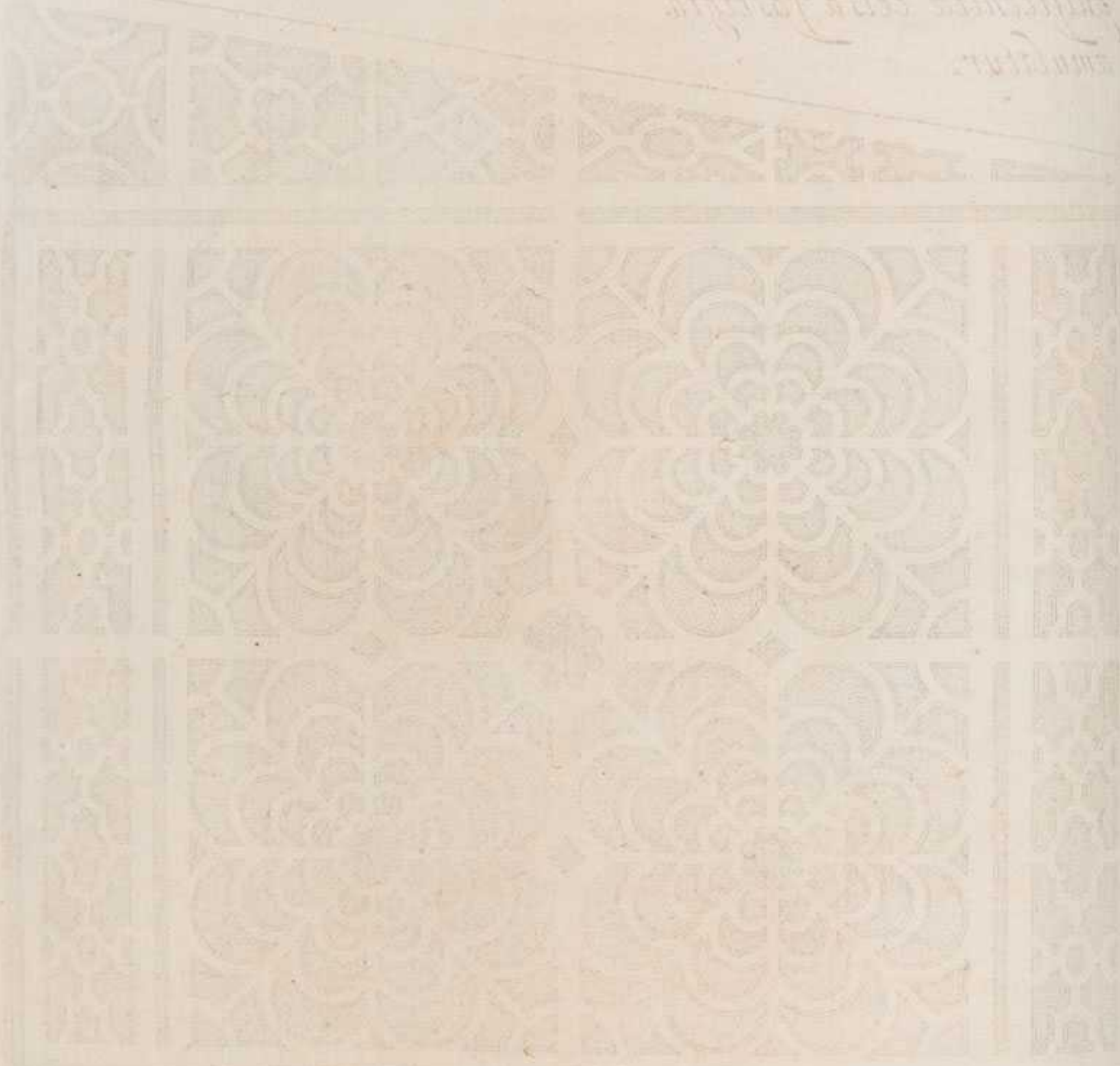

33
*Si circense spectaculum non olim procurrentium equorum fugitiua,
sed assidue uernantium florum stataria uoluptate exhibere mauis:
en tibi ouati circuitus commodum circum honestissimæ Floræ no-
uus Edilis aperio, ipsdemq; cellis extruendis opportunos simili-
mos angulos propono.*

Faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

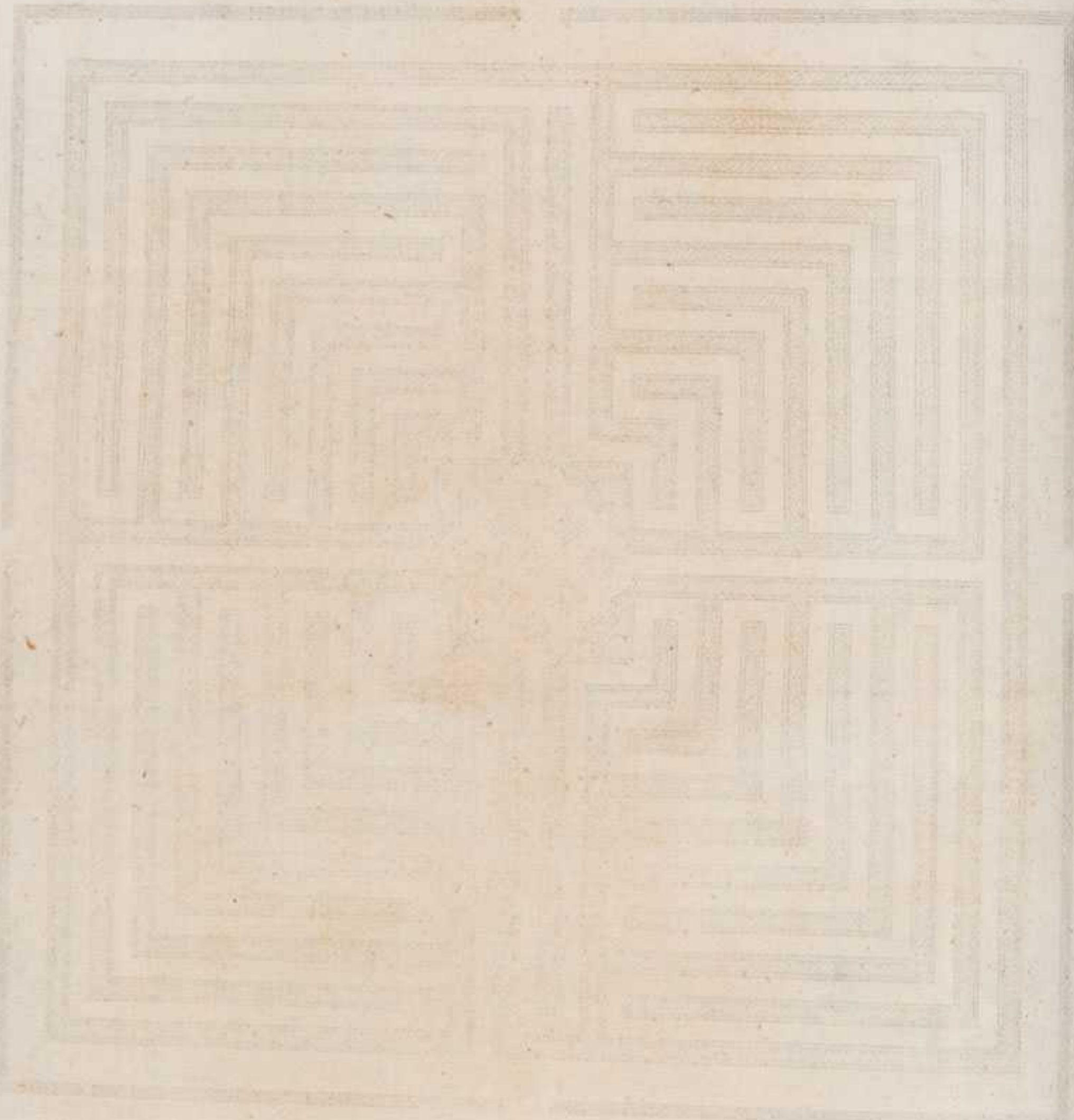

At uero si enormis ambitus aream denormans pulcherrima, optatissimaque forma non permittit optionem: quantum spatij licebit ad normalem figuram reuocabis: reliquum areae tum in obeliscu, tum in alias non incongruentes imagines conformabis. quod proponitur exemplar, ab denormata mutilaque capacitate felix est; simili enim pyramidis miraculo Aegyptiacae magnificientiae celsa fastigia emulatur.

10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

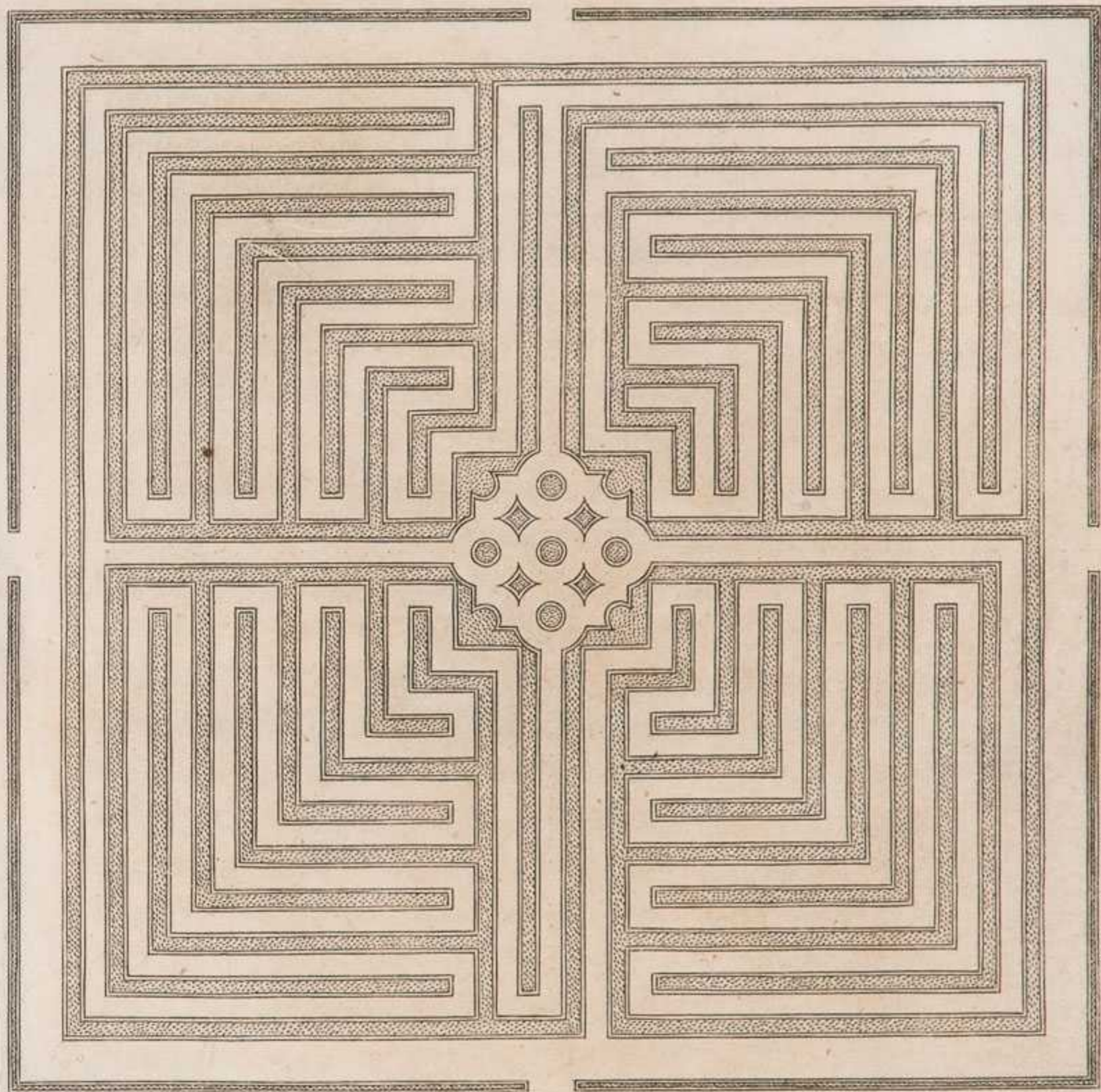
Diuisio huius libri in sex partes
I. De rebus in se habentibus
II. De rebus in se non habentibus
III. De rebus in se habentibus
IV. De rebus in se non habentibus
V. De rebus in se habentibus
VI. De rebus in se non habentibus

10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

37
Si uelis deniq; floreae curae quam facilem aditum, tam difficilem exitum hortensi representare simulacro: tuos hortos in labyrinthum impli-
ca, cuius huc imago aliqua exhibetur. Possunt autem labyrinthi areolae
uel caeterarum instar humiles subsidere, ut oculi tantum implicatis flexi-
bus irretiantur: uel ad quatuor circiter palmos lateritia structura excita-
ri, ut pedes quoq; inter flores errabundi iucundissime impediuntur.

10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs within a rectangular border.

Vetus ars, quæ necdum penitus antiquata est, olentium herbularum consilio sepimento amœna hæc florum stativa circumuallabat: vbi non ipsi modò inter se flores ciuili bello, sed herbacea etiam propugnacula cum floribus, quos defenderent, depulchritudinis præstantia blandissimè certare videntur. Verùm istiusmodi sepes duplici nomine, incommoda & frequenter attondenda erat, quòd facilè siluesceret: & subinde renouanda, quòd citò senesceret. Quare vtiliùs nouitio inuento singulos puluinos fatiuis florum delicijs insternendos ambiunt fulcra coctilium laterum tenuiorum, qui parem in crassitudinem cote læuigati aptissimè inter se committuntur. Si vel fidelibus oculis credas; non contiguos lateres, sed perpetuas tabulas ad vnguem dedolatas existimes. Usque adeo saxa ipsa florum persentiunt amabilitatem: vt ad illos iucundissimè complectendos arctissimæ coagmentationis societate conspirent. Pauca quædam hìc habeo præmonere. Primum, vt albi lateres in lateraria officina seligantur; hi enim, quippe eximia coctura densati, contra frigora pugnaciores: rubri reijciantur, vt qui minus igne durati ad primos algores in fragmenta dissiliunt. Alterum, vt in recto plani, in sinuoso opere curui adhibeantur. Tertium, vt in areis obuallandis, qua parte longi sunt, defigantur, non autem qua lati: ne parum alrè depacti aut incedentium, aut fodientium offen-

Ad areolas
tutelæ.

sione loco moueantur. Postremum, vt supra semitarum superficiem tres tantum uncias, siue totidem transuersos digitos extent. Debent præterea funiculi, pro varia areolarum conformatione plures paucioresue, validè intenti vtrinque depactos ad paxillos alligari; vt parem laterculis omnibus extantiam præfiniant; vt eosdem ad lineam dirigant; vtque Ariadnæo filo felicius hortensium labyrinthorum ambages ingressis, non hospitibus Theseis, sed ipsis architectis Dædalis facilem laboris exitum commonstrent. Quin etiam flexuoso in opere sic artificis manus est regenda funiculo; vt eius alterum caput opportuno figatur in centro, destinatum in curuaturam circunducatur alterum. Non est operis instituti minutio-rem docere rationem areolarum varias in figuras efformandarum: neque enim structori monstrat architectus, quæ facile potest ille sua ex arte, vulgatoque ex usu cognoscere. Cæterum, si clementior cura suaserit, ne in beneficos areolarum stipatores laterculos ingrata imminutio, ac mutilatio desæuiat, Marcum Antonium Specchium Romanum audi tum hortorum amœnitati, tum coctilium laterum integritati hac perutili solertia consulentem. Arcam vel quadratam, vel intra rectos angulos oblongam in paginæ commensum respondente linearum ambitu contrahes: in quadrangula spatia quæqua versum æqualia, quæ laterculorum latitudinem pro rata

M. Antonius
Specchius.

por-

portione adumbrent, lineis cancellatim reticulatis distribues: areolasque ita definies, ut integra segmenta, nempe solidi lateres includantur. Prædiscere tamen hic debes, ab istiusmodi structura curuos ambitus excludi, qui nisi comminutis laterculis circumduci non possunt. Si quem autem pigeat pronioris, incommodique incubitus in humili subsidentium areolarum cultura; is poterit lateritio munimento calce interlito ad quaternos, quinosue palmos prædicta florum cubilia excitare. Post affabrè munitas laterculis areolas, interiectæ *Semitæ* semitæ consternentur æquè, ac tutelares laterculi, eandem in partem leniter deuexæ. Si placet antiquitate magistra proficere: artem areæ frumentariæ coæquandæ, ac solidandæ ad hortensium semitarum constrata sic referes. Cretam, siue argillosam ac tenacem terram minutè confodies: amurca recenti non falsa benè consperges, ac subiges: ubi terra penitus combiberit amurcam, iterum probè comminuetur, cylindro coæquabitur, & pauicula verberabitur: denuo tandem amurca solum resperges, & arefcere fines. Ita pauitæ, atque exæquatæ semitæ nec æstibus fatiscunt, nec imbribus lutescent, nec inutiles herbulas creabunt, nec noxijs formicis, & muribus scatebunt. Recentior tamen ars utiliter substernit in semitas aut veteris ruderis cribarium puluisculum, aut permistam glareolis arenam fossitiam, aut macram & rudem nullo-

Cato de re rust.

c. 129.

Varro de re rust.

sic. lib. 1. c. 51.

Colum. l. 1. c. 6.

l. 2. c. 20.

Plin. l. 15. c. 8.

l. 18. c. 29.

Pallad. lib. 7.

tit. 1.

nulloque vitiatam feminio terram, qualis est altius effossa, aut conglobari solitum in pilulas liuidum recrementum calcis, & cineris, quibus aqua maceratis saponis lixiuum percolatur. Est, qui gracile solum in operto siccat, siccatum minutim comminuit, comminutum cum sabulo commiscet: deinde vel manu illato humore perfundit, vel in apertum effert, vt aquis caelestibus humescat: in semitas denique tam feliciter digerit; vt, qui modo mollissimus erat puluis, mox densam in duritiem lapidescat. Duplex autem consternendarum ambulationum via est: aut enim ingestum solum pauicula condensatur, aut summam prope laterculorum oras cumulatam leuiter trulla complanatur opere retrogrado; necubi leuis exaequatio progressu inaequaliter subsidat. Ita fiet, vt solum adhuc suspensum tum suo pondere, tum pluuiam pressu, quantum satis fuerit, aequaliter descendat, ac solidetur. Est etiam nonnemo, qui coctilibus laterculis ad amissim laeuigatis, & calce commissis aditum omnem bestiis, herbisque praeccludat. Verumtamen tam praecclusa structura grauibus patet incommodis: adeo enim ab imbribus ac gelicidijs lubrica erit, vt illic sine casu, aut prolapsione ingredi nemo possit. Adde, quod humore diuturno viridem situm immundamque illuuiem ducit, & prope assiduam purgantis operam exigit. Quanquam quodcunque hortensis ambulacri solum, ne frequenter

quenter decidua puluinorum humo herbescat, debet subinde conuerri. Vnum hortis inutile habetur signinum pauimentum, fractis tunsisque testis, & calce addita coagmentatum. Id enim brumali frigore congeliatum minutatim diffilit. Complanatis iam semitis, si, quod areolis includitur, eius loci solum florum sationi habile sit, retineatur, ac tenuiter succretum in puluinulos cumuletur: sin minus; illo egesto, quod certis vtile indicijs mox describam, sufficiatur. Hæc hortorum arri-det architectura: quæ tamen absolutissima non erit, nisi seminarium adiunctum habeat, vbi ge-^{Seminarium.}neroso è semine spes hortensis gloriæ concipiatur, paruique hortorum Quirites educentur, donec, probata per probabilem florem indole, in floream Rempublicam admittantur, degeneres autem excludantur. Aprica loci positio, mollisque decliuitas eadem atque hortensis esto, tum vt genitalis caloris abundè, tum ne collectæ per imbrem vliginis nimium sit. Areolas simplici artificio, directoque ordine quadratas, aut oblongas, necnon modicè latas facito; vt conseri vtrinque, purgarique possint: easdem prædictis laterculorum tutelis circunsepito: semitas ad binos palmos, vt priùs docui, laxato: eiusmodi seminarium ab hortis hortensi tantum septo distinguito, pariterque circundato. Quòd si ager angustior vix hortis mediocriter explicandis, nedum seminario adiungendo satis est: pars aliqua
hor-

Domicilium. hortorum extrema in seminarium abeat, aut (si neque hoc per loci angustias licet) fictilibus catinis parabile seminarium figulus ministret. Ad vltimum horti (nisi domini ædibus continentes sunt) contiguum cultoris domicilium requirunt, quo tanquam aliqua specula diurni nocturnique insidiatores absterreantur.

Excubitor, & Cultor.

CAPVT IV.

Canishortensis.
Cic. pro Sext.
Rose. Amer.
Plin. l. 10. c. 22
Plutarch. in
problem.

Plutarch. De
Fortuna Romanorum.

VT sine militum vigilijs vrbium claustra, ita sine canum excubijs hortorum septa infidijs patent. Caue, tuus excubitor genus & indolem ducat à somniculosis canibus, arcem Capitolinam silentio prodentibus: de quibus anseres vigilantiores lectica splendidè instrata circumductæ anserinæ ex argento imaginis solemnæ pompa, primaque Censuræ cura publicè locati ad ædem Iouis Tonantis perpetui cibatus gloria defenso Capitolio triumpharunt. Adeo verò unica pœna inexpiabile, vbi latrandum est, taciturnitatis flagitium sapientissimis Quiritibus videbatur; vt multiplici, & singulis annis repetito sambucei patibuli supplicio mutorum parentum filium aliquem flebiliter vlulantem paterni silentij perfidiæ cogere oblatrare: atque infeliciter affixum

cir-

circunferrent , anserum triumphantium spectabile trophæum . Ne canina tibi quoque carnificina pol-
 luendæ , atque efferandæ sint assuetæ floribus ma-
 nus : fidei , & ad leuissimum quenque strepitum ,
 sollicito custodi crede floridos amores tuos . Intima
 fides in extimis indicijs eminebit . Placet igitur ex-
 cubitor canis (vt minutas præteream notas) vsu vil-
 laticus , aut pastoralis , ne Draconis Hesperidum fi-
 deles excubiæ desiderentur : educatione placidus in
 domesticos , implacabilis in externos , ne blanditijs
 corrumpatur : toroso corpore robustus , vt cominus :
 vasto latratu canorus , vt eminus : arduo statu minax ,
 vt vtrunque terreat insidiantes : oculis sanguinea lu-
 ce suffusis fulgurans , vt dentium fulmina portendat
 audacibus : villo niger , vt luce clara terribilior furi-
 bus conspiciatur , vtque in tenebris nocti concolor
 penitus inuisum ad hostes accessum habeat . Huius-
 modi canem interdum captiuum vinculis contine-
 to , vt noctu manumissus & libertus excubias agat
 alacrior . Eidem excubitori mobile ac translaticium Eiusdem tu-
guriolum .
 tuguriolum crassis assibus è castanea contabulato :
 in Austri teporem hieme , in Aquilonis frigus æsta-
 te obuertito . Eo tamen in loco semper statuito ,
 vnde tota hortensis planities , atque adeo quisquis
 ingreditur excubitoris oculis subijciatur . Sed fru-
 stra hortis inuigilant canes , si culturæ indormiant
 homines . Colonus ergo fidem in primis , ac bene- Coloni par-
tes .
Cato c. 5 .
 uolentiam erga dominum colat , sine quibus horti
 mali-

Colum. l. 11. c. 1 malignè florescunt. Ne sit ebriosus, aut ambulator; quia capite pedibusque vitiosa vertigine laborantibus diligentiae stabilitas vacillat: neque sit somniculosus, aut voluptarius; quia defidiosa molities laboriosae hortorum pulchritudinis venefica est. Sit autem siderali scientia leuiter imbutus; ut, quae captanda culturae tempestiua, quaeque cauenda sint suspecta tempora in bona siderum luce prauideat. Sit floridæ rei sciens: ut scitè felices herbas excolat, infelices curiosè persequatur. Sit agrestium operum patiens: ut sereno die in hortensi sole apricus serat, exherbet, emundet, suis munditijs floribus ipsis nitorem addat: per imbrem verò intra domesticum asylum umbraticus de floreis negotijs otiosè deliberet, arma rustica detergat, furculos indices præcidat, necnon varijs numerorum crenis notet, quos deinde ad florum discrimina vel humi depangat, vel floralibus testis affigat. Licebit, si lubeat, in hunc usum resecta arundinea internodia laxioribus alijs internodijs operire; ut, quae includentur, schedulae notabilium florum nominibus inscriptæ ab humoris corruptela integræ conseruentur. Quanquam ego eidem huic rei plumbeas lamellas numeris insignitas, senos septenosue transuersos digitos longas, vnum latus, digiti quadrantem crassas vtiliùs adhibeo: quòd hæ, cum neque frangantur, neque putrescant, ut furculi, permolestè reficiendæ quotannis non sunt.

Virg. Georgic. lib. 1.
Colum. ibid.
Plin. l. 18. c. 24
Liban. in laud. Agricult.

Tesseræ furculaceæ.

Arundineæ.

Plumbeæ.

sunt . Sicco diutius cælo amica irrigatione impluat , c. 4p. 20.
 quemadmodum infra enodatiùs explicabo . Hosce Rigandi tem-
 autem vicarios imbres irriget , dum sol vel occidit pus :
 æstiuus , vel imminet hibernus ; ne affusus humor
 nunc feruore tabifico , nunc gelu mortifero cum
 fiti vitam bibuli seminis extinguat . Prima luce
 areolas circumeat : si quid res florea detrimenti
 passa sit , peruestiget : flores vel senio , vel imbre ,
 vel turbine , vel quo alio casu caducos furculaceis
 paxillis , tanquam pedamentis , erectos adminicu-
 let : iniussu domini ne legat : iussus hinc inde sic de- Florù legen-
 metat , vt versicolor seges intacta atque illæsa vi- dorum ratio .
 deatur : ijs verò decerpendis abstineat , qui placent
 siue nobilitate ad semen , siue nouitate ad gloriam .
 Matutina florum messis in primis tempestiua est , Tempestiui-
 cum sub lucana illi blandientium siderum salua tas .
 guttatim perfusi omnino nectarei sunt : cum recen-
 tem ad solem experrecti roscidis lacrymulis lepidè
 lippiunt : cum semhiulco risu legi prægestiunt :
 cum egelido tepore suffiti odoratiorem animam
 expirant . Hanc minimè siluestrem , imò vrba- Componen-
 nam , atque urbanitati cæduam florum siluam te- dorum peri-
 nui lino , aut lento vimine nunc teretes colligat in tia .
 fasciculos , nunc textiles circinet in corollas , nunc
 etiam vinculo absolutam aceruatim digerat in ca-
 lathiscis , efficiatque suaui miraculo , vt pensiles
 horti manibus & capitibus facilè præferantur . Hic Sacræ aræ flo-
 & colonum , & dominum monitos volo , vt quæ ribus ornan-
 præ- dæ .

præcocis, quæ ferotini floris crebris munusculis sacras ædes condecorent, gratiam aliquam munificentissimo Deo relaturis; qui, ut omnium saluber-
 rimis delicijs obuius esset, è concluso intactæ Parentis hortulo existens flos campi apparuit; cum in agro Bethlemio amantissimè præproperus media hieme vernauit: quique florea veris tempe-
 state in ferali monte cruentus defloruit; quia lili-
 um fuit, sed vulnificas inter spinas. Noxiarum
 quoque floribus animantium persequendarum op-
 timus cultor artem percalleat, quam ego alio loco
 bipartitò fuseque tradam. Nocentissimas autem
 bestiolas, limacem, & erucam hortis potissimum
 caueat. Ergo si pluuiialis anni fecunditas infelix
 cum floribus vtranque florum pestem effuderit; intendentibus se tenebris ad furtiuum pabulum
 egressas nocturnus vltor prælata face vestiget, de-
 prehensas manu colligat, pede proterat. Si quas
 opaca noctis impunitas protexerit, suis ipsæ vesti-
 gijs reduce luce se prodent. Et limax quidem
 glutinosi corporis tractu insulse saliuans pigram
 fugam ad latebram vsque sequaci lentore inscri-
 bit. Eruca verò depasti floris residuum in sum-
 mo solo relinquit, infra quod ad vnius alteriusue
 digiti crassitudinem sepulta viuit. Ibi terram
 digito, vel furculo leuiter curioseque scalpe, ne
 multa simul egesta humus concolorem vermem
 inuoluat, & occulat. Quæris quid sit, cur vilis-
 simæ

simæ bestiolæ nobiles florum epulas tam auidè
 confectentur ? Veram causam seria fabula do-
 cto aperit inuolucro . Vos interim audite pigri
 cultores , audite impigri fures vestris æqua meri-
 tis adumbrata ludicro sermone supplicia . Est in Limacis, & e-
 ruca fabula. agro Hetrusco planities amœnissima , vbi quon-
 dam stetit ac viguit Semifontana Respublica .
 Hic florentissimos hortos Flora , suam scilicet Floræ hortū.
 Regiam , natura simul atque arte ad elegantissi-
 mam architecturam conspirantibus , excitauit .
 Et possim ego toto naturæ , artisque molimine
 elaboratas delicias rudis , & inamœnus , atque
 vt semel dicam , vrbanius agricola exæquare
 dicendo ? Imò verò possum , paucis quàm plu-
 ribus eloquentior ita si dixero : nusquam elegan-
 tiùs , nusquam decentiùs , quàm Floræ in hortis ,
 velut in voluptario theatro lepida florum natio
 pudica ludit Floralia . Liberale ostium omni-
 bus patet : sed , qua lege pateat , hisce incisum
 notis admonet .

Hic ver assiduum meliùs , quàm carmina , flores

Inscribunt : oculis tu lege , non manibus .

Floridissima hæc Hetrusca Tempe BARBE-
 RINIS APIBVS feliciùs , quàm Thessalica vul-
 garibus , natalia geminas vtrinque confines vr-
 bes Florentiam , & Senas propagatæ amœnita-

D

tis

Fabius Ser-
gardius .

Ex longo fa-
mulatu incu-
ria .

tis communicatione sic beant ; vt illa tum re ,
tum nomine floreat : hæ sicut agrorum , sic inge-
niorum vere perpetuo nobilitentur . Sed , ne in
patriæ iustissima commendatione nimius videar ,
vnum è plurimis honoris causa nomino tum
genere , tum hac vtraque laude nobilissimum
ciuem meum , Fabium Sergardium ; quippe qui
cultissimæ indolis nitorem in hortis cultu sum-
ptuque nitidissimis repræsentat . Suis Flora deli-
cijs tuendis colendisque præfecerat Limacem
quendam , hominem primò quidem vigilacem
& laboriosum ; deinde verò (vt incuria diuturno
gliscit ex famulatu) conuiuentem ac supinum .
Igitur cultrice ignauia horti vernabant in vrti-
cas ; decoram sanè somniculoso capiti coronam .
Nec tamen seges illa sine igne acerrimè vrens
excitauit ad cultum ; sed incitauit ad scelus . Fra-
ter erat Limaci Bruchus , homo inter fures no-
cturnos felicissimus ; quippe qui raperet , & late-
ret : noctu furacissimus Mercurius , interdium fru-
galissimus Marcus Curius . Floribus in primis
delicatus iste scarabæus delectabatur , quorum
exuctam suauitatem in sordidum quæstum con-
globabat : seu potiùs (vt ille cum fratre gloriaba-
tur) ex diuenditis infructuosis flosculis ingenio-
so miraculo aureos fructus colligebat . Hortos
autem non temerè , sed eruditè compilabat .
Nam quos in cæteris eminentes , dominantisque
nobi-

nobilissimos flores de die vulturinis oculis præcerperat , eisdem sublustri de nocte , Perianthum spicas , Tarquinium papauera decutientes imitatus , demetebat : quin etiam , ne in superbam pulchritudinis tyrannidem regerminarent , radicitus extrahebat . Sed nusquam vigilantior , quàm Floræ in hortis expilandis indefessus runcator furacem operam suam collocavit : credo vt lentissimo fratri exherbandi viridarij laborem releuaret . Rem primò Limax fraterna scilicet indulgentia dissimulare : deinde etiam nec videre , nec scire posse ; vt qui pro se , atque adeo pro insomni fratre dormiret . Adde , quòd in florum densissima silua latè sparsa deprehendi posse furta non putabat . Sensit tamen (quis enim sagacissimam fœminam falleret ?) sensit , & ingemuit Flora in suorum verna iuuentute hortorum præfestinatum furtiuo scelere caluitium . Itaque sæpè , at frustra fratrum par nocentissimum innocentibus verbis castigatos ita denique minitabunda præmonuit : Caue Limax , caue Bruche , ne Flora noua Circe mutet ora : ne vos puniat flos . Risere nequissimi suis ipsis alioqui flosculis suauioris Dominæ minas : quin imò perfrictæ frontis Limax exprobrati sibi , fratrique facinoris neutrum esse conscium pernegauit . Tum Flora furore flammea ; oculis , voce , gestu fulminea ; Agite , inquit , scelestissimi , qui mina-

Limax in be-
stiolâ sui no-
minis.

Bruchus in e-
rucam.

cem ridetis, vindicem pertimescite: ac simul peregrino flore, quem fortè manu gestabat, vtrunque percussit. O prodigiosam, grauissimæque noxæ parem in hortorum vastatores pœnam! Contacta noxiorum corpora in turpes bestiolas repente decrescunt: utque maneat in recenti forma veteris culpæ indices notæ, Limaci manus pedesque recedunt, quibus, dum licuit, per inertiam uti noluit: oculi occuluntur, quos in somnum occluserat, cum fuerat excubandum: ad prætentandum cæcum iter & bacilli, & oculorum vicaria quadrigemina cornicula protenduntur, & ipsa ignauissima; quippe quæ leuissimum ad incursum resiliunt: horum summa pars nigello puncto, velut oculorum simulacro ac rudimento illuditur: totum tergus infuscatur, ut rustici hominis id fuisse intelligas: eadem remanet pigritia in lentissimo reptatu, totumque corpus tanquam ipso in otio laborans frigidum, lentorem, hoc est ignaviæ succum exudat, ac viam sordidè signat, ne quis turpe vestigium persequatur: ipsa durissimi capitis penetrans per uicacia durefcit in officulum, seu lapillum cum ad multa, tum præcipuè ad alieni obstinationem ingenij emolliendam medicatum. Vnum in tanta membrorum mutatione Limacis nomen appositè retinet, qui limosam, inertemque indolem non mutauit. Similis ultio Bruchum vertit

in eru-

in erucam . Atque vt in illam degenerasse fur-
rem sentias ; alacres ad furtum digiti in multipli-
ces pedes , prærepti flores in versicolores macu-
las transeunt . Adeo verò deprauatæ consuetudi-
nis tenax est hominum genus , vt etiam num mu-
tato corpore multati fratres ad corrumpendos
hortos pristina auiditate ferantur . Et quanquam
per nocturnas vmbas suis quærunt insidijs im-
punitatem : ea tamen irrogata est pertinaci vi-
tio ineuitabilis pœna , vt suo ipsum se prodat in-
dicio . Limax ergo saluario ductu , eruca ve-
rò semesa præda supernè relicta latibula common-
strant . Efficaci vindicis Floræ indignatione no-
centissimos homines ridiculas in bestiolas defor-
matis non sine risu demiratae sunt Floram de-
more consecretantes Nymphæ quatuor , quæ sin-
gulas quadripartiti anni partes peculiari non-
magis fructu , quàm flore discriminant , floreo-
que annum discrimine in vnã veris æterni fa-
ciem colorant . Ipsæ hortensium odorum vagu-
læ prædatrices , decentium florum garrulæ adu-
latrices Auræ prodigioso spectaculo defixæ su-
spenderunt volatum , & sibilum . Vnus tamen
Zephyri fraterculus , inter ventulos pusillus pu-
sio , libratis repentè pinnulis , intentoque tragi-
cum in prodigium digito ridibundus monitor
pauca hæc insulurravit . Si fabula tam seuerè ani-
maduertit in hortenses reos : quam illi seriam

vindictam non pertimescant? Hæc habui, quibus & fures monerem, vt floribus abstineant; ne turpius, quàm eruca, fustibus versicolores fiant: & colonos hortarer, vt pari diligentia & fide hortos colant; ne limacis instar nudi, eiectione mendiculi parcissimè victitent succo suo.

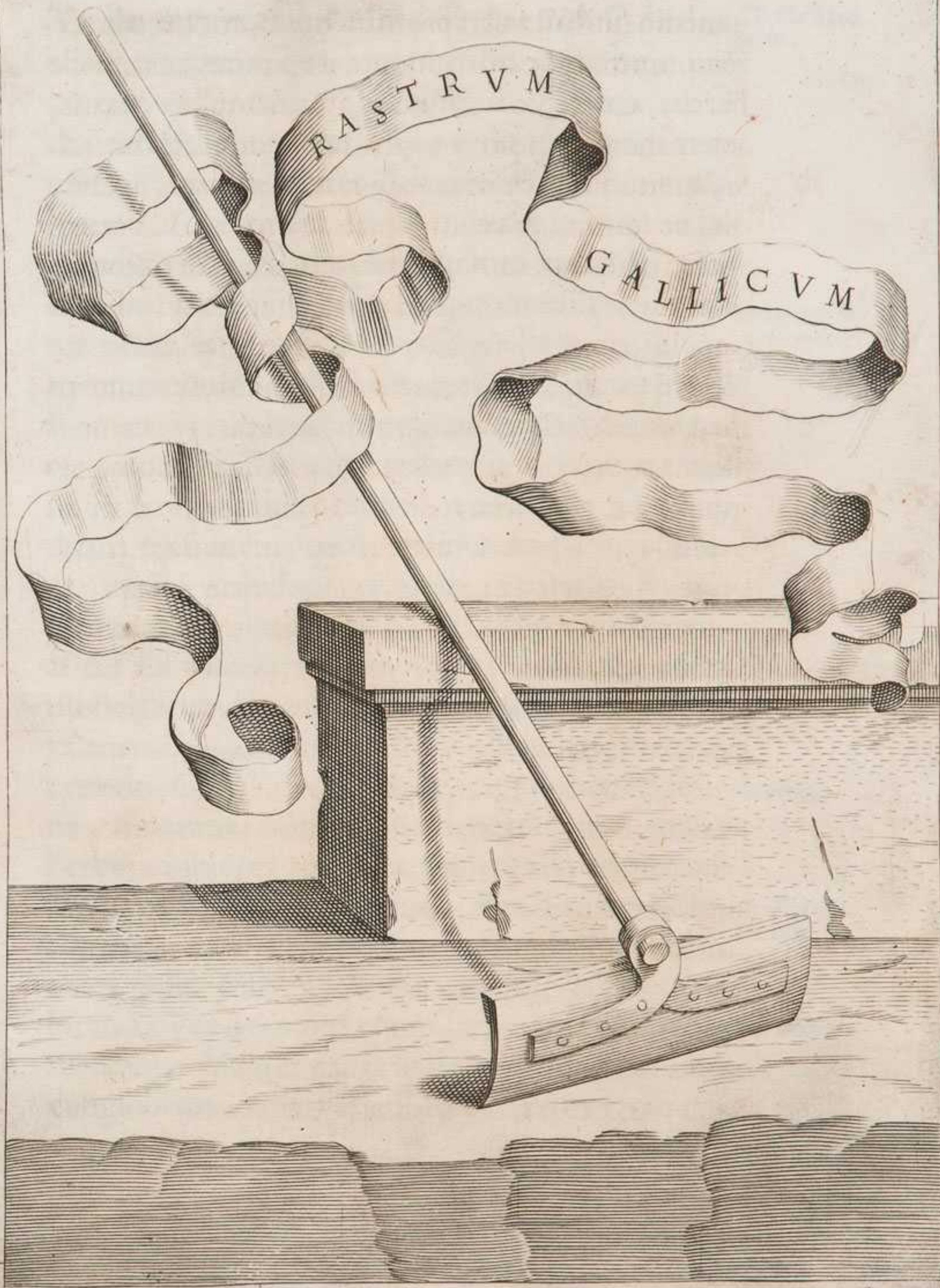

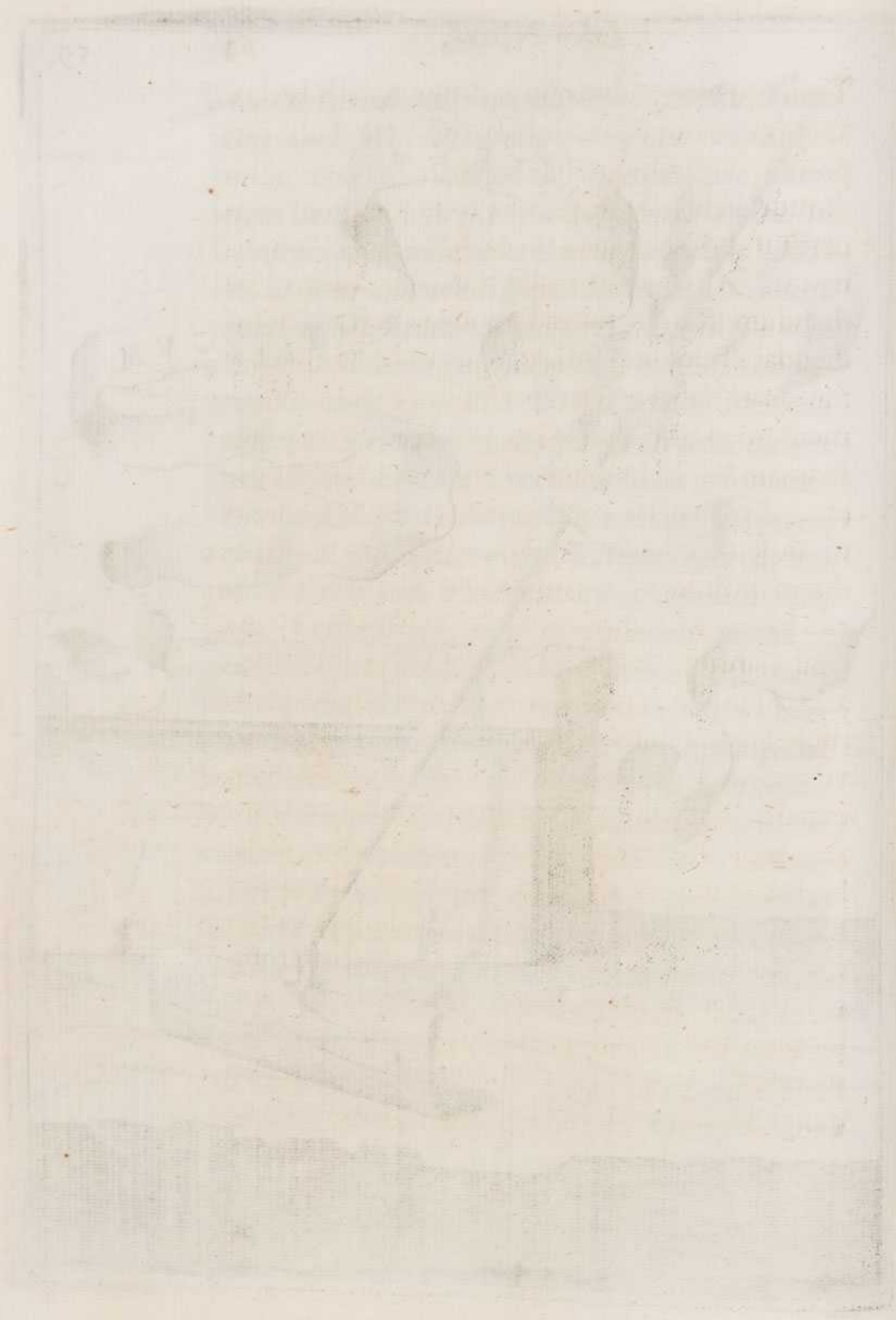
Arma Hortensia .

CAPVT V .

NEquè miles, neque colonus inermis esto: sua cuique arma sunt: illi bellica, huic pacifica: illa cruorem, hæc florem eliciunt. Hæc igitur, quamuis agrestia, magnificienda, & sedulò comparanda sunt. Breue scilicet ^{Bipalium .} bipalium vnum, vncias nouem longum, latum sex, probè acuminatum: vt areolarum angustis limitibus interiectum solum, cum res exiget, citra lateritij munimenti iniuriam expeditè fodiatur. Item palæ duæ, quarum altera obtusior (siue ea ^{Palæ .} quadrata, siue cuneata figura sit) vsitatas extrahendi, reponendique partes expleat: quadrangula altera, & in aciem desinens præacutam herbulas confertim copioseque in ambulationibus prouenientes latè succidat. Gallicum è perpetuo ferro minimè ^{Rastrum Gallicum .} dentatum rastrum, siue hortensis radula vna, semitarum percommode eradendis herbis hoc artificio fabrefacta. Lamina è ferro, ex quo falces conflantur, palmum lata, quatuor digitos alta, supernè nonnihil crassa, decrescente paulatim crassamento in aciem extenuata leuiter incuruatur. Ligneum longitudine circiter bicubitali manubrium inditur in anulum ex lamella ferrea in semet flexili, decussatim diuaticata, rastrique tergo affixa rotundatum, è medio

è medio summi rastrum prominentem, modiceque resupinum. Hoc instrumento ita semitas cultor exherbat. Correpto utraque manu manubrio, stans aciem herbido solo pressim applicitam trahit ad se, auersoque incessu recedens malas herbas succidit, ac sternit, & veluti fugiendo vincit. Nostrate autem pala rastrum hoc magis ex usu esse ipse usus ostendit. Illa enim non adeo leuiter ad cæsionem impelli potest, quin solo sæpè suffosso planitiem lædat: hoc innocenti tractu summam terræ cutem ita decerpit; ut, malis tantum herbulis, prominulisque saxulis corrasis, æquata semitarum glabretæ æquiora & glabriora reddat. Illa præterea supino positu, motuque lentiolem nauat operam: hoc prono, penitusque in opus incumbente corpore quicquid inutiliter & nocenter eminet, corradit simul & conuerit. Vbi verò satis congestis herbarum & sordium: sparsim relictis congestitijs cumulis, alia opera asportandis, suam adurget æquabilem rasuram. Idcirco planissimum esse oportet ita purgandum solum: alioqui enim minùs utiliter adhiberetur id rastrum, quod malè natas herbulas locis eminentibus succideret, subsidentibus tantum delamberet.

Trullæ præterea fabrorum parentur maiusculæ duæ: Trullæ fabrorum .
 altera exacutior , qua ambulacrorum herbulae car-
 pturam vulsuramque ipsa tenuitate fugientes abra-
 duntur: hebetior altera , qua terra minus altè con-
 uertitur, quaque leuiter ducta, reductaque compla-
 natur . Alia itidem trulla minuscula tum ad fo-
 diendum in arcto, tum ad minimas radículas refo-
 diendas . Inter hortensia quoque vtensilia numera-
 tur ouato lanceæ ferro persimile ferreum instru- Belgicum de-
 plantandi in-
 strumentum .
 mentum vnum , duodecim aut paulò plures palmi
 Romani vncias longum : vbi medium maximè pa-
 tet , duas vncias cum semuncia latum : acumi-
 ne in semicirculum retuso , eodemque ad expe-
 ditam fossionem , quàm reliqua sit pars , tenuio-
 re : ligneo manubrio priorem in partem , vt in
 trulla fabrili , exporrecto : ad radices præsertim
 aridas subruta humo innocenter eruendas peru-
 tili Belgarum inuento in primis accommodatum ;
 vt meritò à deplantandi vsu Gallicum nomen in-
 uenerit . Cultellus vnus perbreui , crassaque lami- Cultellus .
 na , mucrone retuso atque deuexo , quo malas
 herbas adultiores aut areis, aut semitis pertinaciter
 hærentes radicitus eruamus . Paxillus præferra- Paxillus præ-
 ferratus .
 tus vnus , qui paria per interualla adactus scrobi-
 culos faciat floriferis bulbis minimo labore col-
 locandis . Vas irriguum vnum sic ex ære cyprio for- Vas irriguum
 mandum . Venter capax in depresso rem figuram
 conglobetur : ansa versatilis annulato ex vtraque
 me-

media parte labro inseratur : rostrum duplex pandum atque multiforum vtrinque promineat ; quorum altero laxius , altero angustius perforato , prout vsus exiget , humor floribus irrorabitur : oris autem patentissimi media tantum pateat pars , vnde vas possit impleri : extrema vtraque superinductæ laminæ obice obturetur, ne in irrigationem declinatum cum innoxio stillicidio immodicam pluuiam superfundat . Hæc etiam in hortensem supellectilem opus sunt , nauia , siue alueus ligneus vnus in scaphæ modum carinatus , intrinsecus cæmentisque in ædificio , terræ sordibusque in horto transferendis accommodatus . Scopæ plures , quas ad euerrendum sine scalpura , expoliendumque solum Reatinus præsertim ager idoneas mittit ex Indici milij geniculatis culmis , in paniculas molliter hispidas capillatis . Peniculi vel setacei , vel filiginei plures , munditias facturi summis laterculorum puluinos circumstantium oris , quas aut recens pastinatio puluere , aut nimbosus imber luto resperferit . Ligneæ purgamentorum capsula manubriata vna . Vehes trufatilis . item lignea vna , bipes , vnica rotula antica, geminoque manubrio postico trufatilis ad maiorem terræ vim vltro citroque comportandam, siue etiam ad copiosa hortorum purgamenta exportanda . Regula lignea vna , cuius æquabili tractu areolarum tumor coæquetur . Graciles arundines pluri-

rimæ , quæ tum ad caducorum adminicula ,
 tum ad notabilium indicia florum , vt facto opus
 erit , concidantur . Tubi fictiles aliquot , latitu- Tubi fictiles.
 dine palmares , paulò productiores longitudine ,
 vt eas singuli plantas circunsepian , quæ de ter-
 ra in terram translatae , tantisper , dum coale-
 scant , subdiales debent quidem esse , non ta-
 men apricæ ; ne insolatione exarescant . Testæ Vasa floralia.
 item florales aliquanto plures , quàm loci cap-
 tus ornatuse postulat ; vt , si fortè gelu prui-
 nisque , seu quo alio casu earum aliqua diffiliat , sta-
 tim possit vicaria suffici . Sed , ne casibus , offen-
 sionibus , frigoribusue illæ fragiles sint , è laudatif-
 sima creta figulari , quæ videlicet exalbescat , si-
 ue ad flauum colorem inclinet , seu potiùs ex fla-
 uo virescat , fingantur , valideque excoquantur .
 E rufa , siue leuiter incocta argilla fictilia vasa
 in hortos ne admittantur : quòd ista nimis humen-
 tem cum semper humum conseruent , concredi-
 tas radices plerunque vel corrumpunt , vel ema-
 ciant . Crassitudo requiritur minimùm polli-
 caris : ne florum fibras penetrans sol , aut frigus
 exurat . Forma placet globosa , modicè humilis ,
 ore patula , breui collo leuiter substricta , ventre
 turgida , pede lata . Humilitas enim nec longio-
 re per hiemem vmbra officiet assitis floribus ,
 nec prospectum impediet : capacitas verò largio-
 re gleba semen ipsum complexa ab æstu , bru-
 ma-

Scabile.

maque defendet; ac præstabit, ut idem latè diffusis fibratis capillamentis in agnatam sobolem, in florulentam familiam felicissimè luxuriet. Item scabile paruum vnum, satori, runcatorique inter opus fessuro percommodum, quaqua versus palmare, sed in summo vncia minùs latum; totum contabulatum etiam in imo, ut quancunque premet semitarum partem, æquato pressu condenset, & coæquet; ex vno tamen latere semiapertum, ut capsulæ instar peniculum, trullam minusculam, siue quid aliud minutum vtenfile recondat.

Cistulæ.

stulæ inæquales tres: prior minima instar pateræ plana, in præcocium penuria florum donaticas primitias oblatura: mediocris altera paulò laxior atque altior in vberiore prouentu idonea: tertia denique reliquis capacior in vberrimo vsur-

Orbes viminei.

panda. Orbes viminei complures vnà cum structilibus florum donis subinde mittendi, ac subinde reparandi; ut subitarios in vsus habeantur in promptu.

Cribra.

Cribra tria, quorum duo ex ære cyprio filatim extenuato sic reticulata sint, ut primum plagis mediocriter raris grandiusculam & exceptitiam bulbis; alterum minutis maculis prætenuem & secundariam radiculis terram incernat; tertium verò per eiusdem æris laminam densissimis arctissimisque foraminibus distinctam tenuissimum & cribrarium puluisculum transmittat, feminibus leuissimè obruendis.

Item

Item laterna vna contra nocturnas quæ hominum, quæ bestiolarum insidias facem prælatu-
 ra. Muscipula vna, vel plures pro murium hor-
 tos infestantium copia. Theca ferramentorum
 vna, forficulis & cultello instructa; illis, vt flo-
 rentes cauliculi bellè attondeantur; isto, vt crena-
 rum notæ in indicibus taleis, vel arundinibus in-
 cidantur. Falcula vna, qua hortensium fruticum
 inutiles ramusculi amputentur. Serrula vna, qua
 ramuli duriusculi defecentur. Cos olearis ferra-
 mentis exacuendis vna. Lamellæ plumbeæ plu-
 rimæ, numerorum characteribus discriminatæ,
 confitis insigni flore vasis potissimùm præfigen-
 dæ: aut certè pro plumbeis arundineæ vel fur-
 culaceæ tessera complusculæ, quales paulò an-
 te descripsi. Præter hæc lini glomus, fu-
 niculus multiplex, ac diuersi generis vimi-
 na in varios, frequentesque vsus necessaria
 sunt. Reliquum iam est, vt innocenter exi-
 mendis transducendisque cum hærente humo,
 dum adhuc efflorescunt, plantarijs habile instru-
 mentum præparemus. Lamina ferrea subtenuis
 ad lentam infragilemque duritiam temperata in
 tubum adapertilem rotundetur, cuius diameter
 in latitudinem pateat vncias circiter sex, de-
 cem & octo in longitudinem. Sed quæ tubus ada-
 pertilis est, altera laminæ ora tres itidem è ferro
 fibulas, pari discretas interuallo, summam me-

Laterna.

Muscipula.

Theca ferra-
mentorum.

Falcula.

Serrula.

Cos olearis.

Tesseræ.

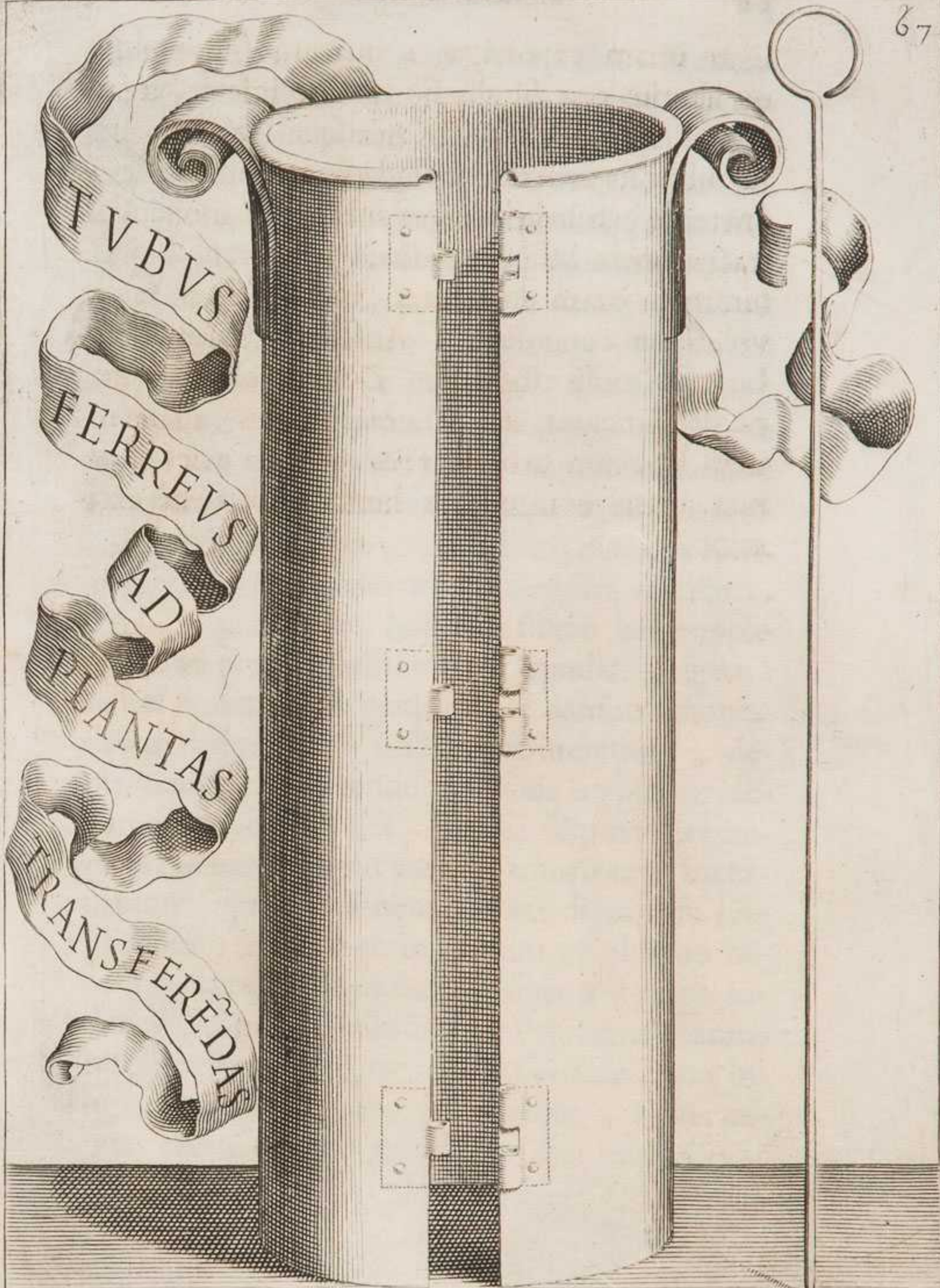
Lineum fi-
lum.
Funiculi.
Vimina.Tubus ferreus
ad plâtas trās-
ferendas.

E

diam

diam imam exporrigit : quarum singulas binis alterius oræ fibulis sic medias inserat, vt ferreo radio styloue traiectis nexisque simul vniuersis tubus in orbem concludatur . Habeat idem præterea geminas vtrinque ansulas, ad inoffensam tractationem læui rotunditate tortiles, supraque summam oram eminentes, aut latiore in semet volumine conuolutas . Ansulæ, fibulæque tubo ipsi clauulis affigantur . Denique os summum, ne deprimentes acie vulneret manus, in recuruum labellum hebetetur: & oris imi acies ad penetrandam commodiùs humum perbenè excitetur .

Huius

[Faint, illegible handwritten text or markings on the right side of the page, possibly bleed-through from the reverse side.]

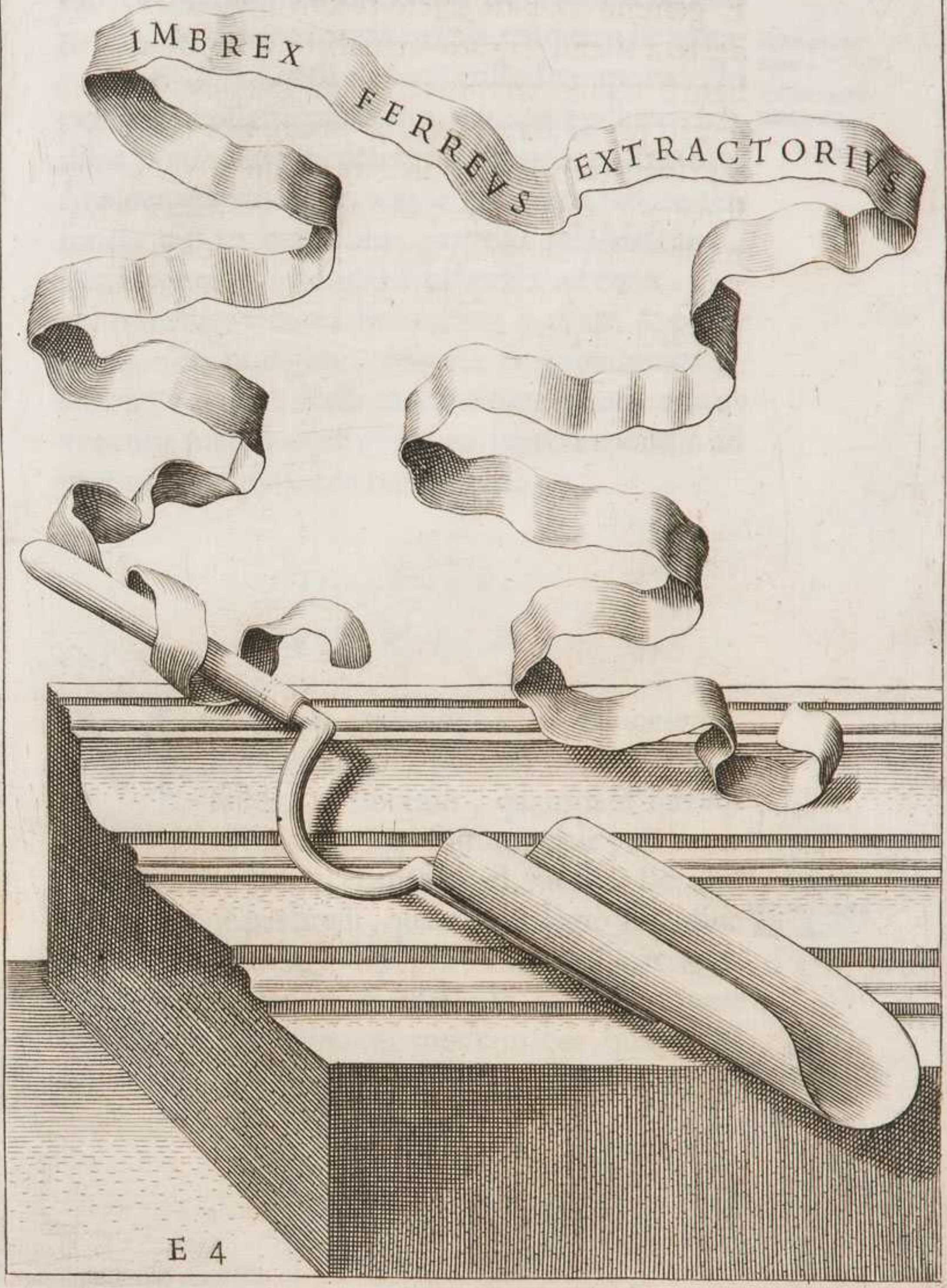
Huiusce verò instrumenti vsus hic esto . Deplan-
 tandæ plantæ folia floremque , si is existat , in re-
 ctum manipulum citra iniuriam , citra pressu-
 ram molliter coacta medio tubo inferito : tubum
 ipsum , prehensis vtraque manu anfulis , æquo nisu
 infra extrahendæ plantæ fibras , quantum assequi
 coniectura poteris , in terebræ modum defigi-
 to : defixum extollito : in fossulam deponendæ
 plantæ destinatam & capacem , seu trulla tunc
 faciendam , seu potiùs hoc eodem ferreo tubo
 priùs excavatam ipsum tubum demittito : radium
 eximito : solutum dehiscensque tubum educi-
 to ; qui plantam suis cum floribus , cumque com-
 pressa humo illæsam atque integram relinquet .
 Tum , siquid distet , hospitale solum bellè appli-
 cato : vt pressiùs adhærescat , modicè irrigato .
 Aliud eodem vsu gemellum , conformatione

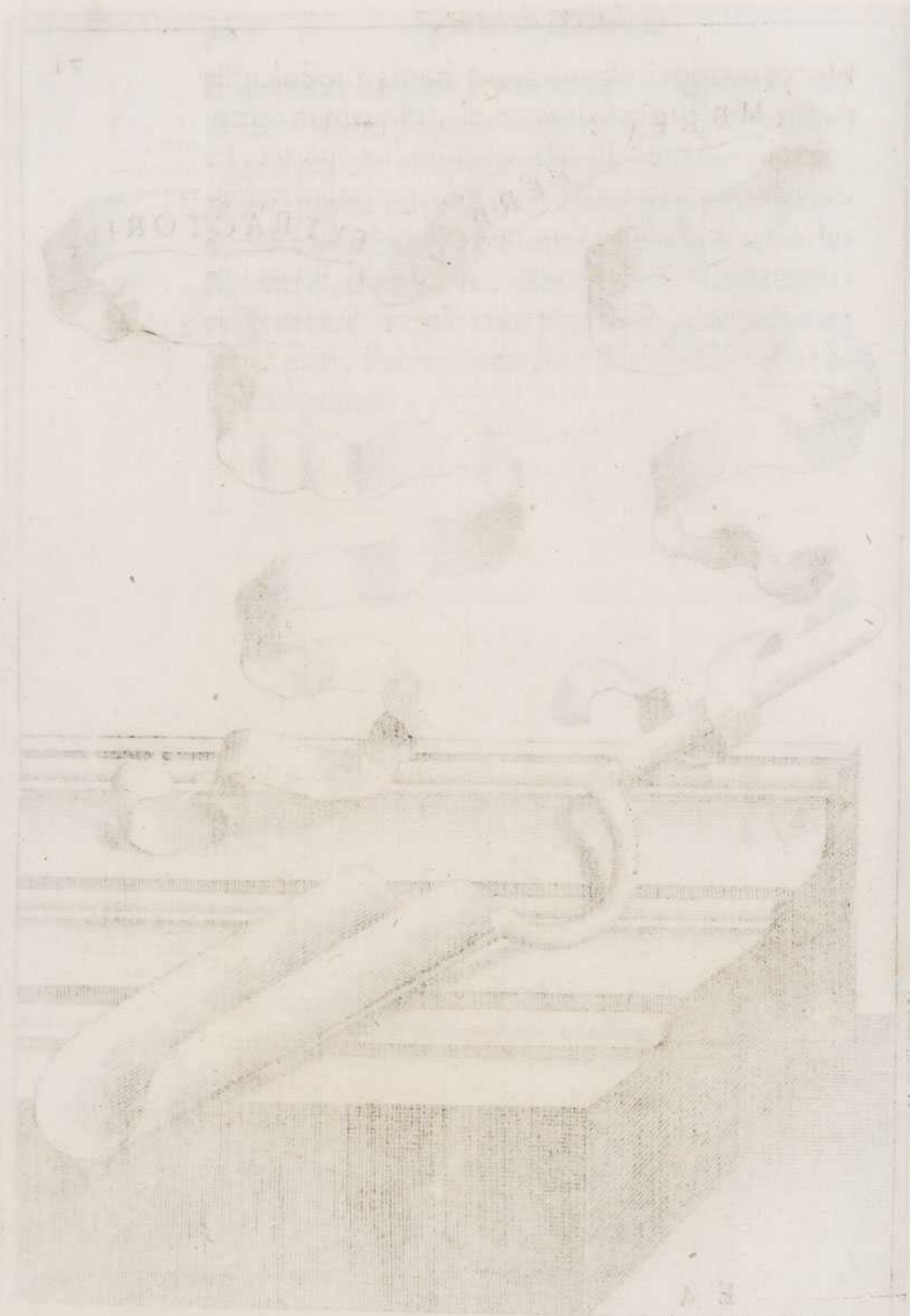
Imbrex fer-
 reus extra-
 ctorius .

dispar deductum è Gallia instrumentum , de-
 plantandis transferendisque viuis cespitibus ac-
 commodatum sic fiet . Ferrea lamina longitu-
 dinis circiter palmaris eatenus imbricatim incur-
 uabitur , quoad quinque aut sex digitorum hia-
 tu pateat . Acies tum infra , tum ex obliquo be-
 ne exacuetur . Manubrium figetur à tergo iti-
 dem ferreum , ab imbricato instrumento statim
 retrorso sinu falcatum , recto denique radio in
 ligneum capulum inserto tractabile . Hunc au-
 tem extractorium imbricem sic vsurpabis .

E gemino cespitis latere totum imprimes : aut dextera manu falcato manubrio , sinistra verò ligneo capulo arrepto terebrans eousque versabis , donec probè circumsectum exemptumque cespitem intra imbricatum alueum reponas ; & , quò destinaueris , transducas . Adeo ferreo seculo ferraria floret ars : vt ipso cum pigro solo , cui radicitus affixi sunt , flores doceat huc illuc facili miraculo peregrinari .

Hocce

PHOTOGRAPHY

A B

Hocce mutum instrumentum hortis rite colendis parare; hocce in proxima cellula, tanquam in armamentario, suis digestum locis custodire oportet. Id genus arma statim ab opere, quicquid pulueris fordisue contraxerint, detergito: ne rubigo, ne situs sine dente corrodant: utque præclaro labore defuncta nitidæ cessationis præmio splendescant. Ferramenta usu nonnihil hebetata ad cotem excuito: rubiginosa ad hortensem arenam & palæstram oleo inungito. Minutiora instrumenta assamenti paxillis rastelli modo eminulis suspendito: ut oculis manibusque obuia ex inertis suspendio ad motum opusque facile reuiuiscant.

Promptuarium.
Instrumentorum cura.

Terra Floralis.

C A P V T V I.

Monet me iam tempestiuè canorum illud oraculum, Non omnis fert omnia tellus, ut doceam, quamnam terram totius anni verna feracitas florum prole pulcherrima parentem faciat. Emmanuel Suertius Batauus in præfatione perbreui, quam Florilegio suo, siue nudis florum imaginibus præscribit, iustæ magnitudinis fossam excuari iubet: in ea fossa fimum bubulum, vel tunsos quernos cortices, quibus vsi futores fuerint, cum solo bono nigroque misceri;

Emmanuelis Suertij terra facticia.

ri ; idque sæpius intra annum bipalio conuerti,
 ac fossione iterari: subnascentes præterea herbas
 identidem eximi . Ita præparari affirmat habile
 circumactò anno floreae sationi solum . Verùm
 Non ubique
 utilis .
 ego (nisi id genus terram Batauae orae temperies
 quærat) vniuersis incommodam & periculofam
 hortis existimauerim : tum quòd sola versatio atque
 iteratio non potest vnico anno lætameræ adeo re-
 soluere , vt in terram degeneret nullis reliquijs
 stercoreofam , nec præpinguem , hoc est bulbofis
 excipiendis radicibus temperatam : tum quòd è
 quernis præsertim corticibus leuior atque imbe-
 cillior , quàm quæ à bulbis exigitur , humus facti-
 tia præparatur . Sunt , qui singulas terras singulis
 Suum cuique
 place solum .
 feminum generibus maritent : atque hoc pingui
 solo , illud macro ; hoc denso , illud raro ; hoc sic-
 co , illud humido committant . Sunt , qui Hya-
 cinthos cinere , Tulipas sabulo terræ permistis ob-
 ruant , fragilesque Anemonarum radículas putri-
 bus arborum frondibus truncisque in factitiam
 & mollissimam humum resolutis ita in florem
 erupturas tumulent : vt , quod olim tumultatis an-
 tiquitas voce precabatur , ipsi re meliùs præstent ;
 Minimè ne-
 cessarium .
 illud nimirum , Sit tibi terra leuis . Equidem mul-
 tiplicem istum , curiosumque terræ delectum si-
 cut non improbo , sic eiusdem adhibendi author
 sum nemini : cum paratiorem , vtilioremque
 glebam indagator optimus , recentior vsus inue-
 nerit .

nerit . Terrenum igitur fatiuo flori vtile nec pingue sit , nec macrum , sed ex vtroque æquata mediocritate temperatum : quia nimio succo & pinguitudine fermentata radix , vt in agnatas radículas subterranea ingloriaque fœcunditate sobolescit , sic sterilefcit ad flores , laudatiffimum alioqui scapum , & publica luce digniffimum , quâ numerofo , quâ grandi flore coronatum enixura . Genitales enim obrutæ radicis partes pinguiiffimi foli tepidiore complexu illectæ , alimentoque largiore turgescentes vim fermè omnem in primum adnascantium tuberculorum puerperium effundunt , ad vltimum speciofi floris fœtum effœtæ . Cæterùm ficcaneus etiam & macer fabulo , vt qui nutritio humore destituitur , neque alere matricem plantam , aut fœcundare ; neque teneram floream prolem educere , aut lactare potest . Quamobrem vna superest floriferis apta feminibus excipiendis mediocris humus , quæ parciore succo præmaturè luxuriantem fœturam coërcet , donec sese totam efferat in densiffimi floris tempestiuam fœcunditatem . At cur tam fertilis est , cur floribus planè aurea terræ mediocritas ? quia videlicet laxitatem , ac spiffitudinem ; siccitatem , atque humorem ; leuitatem , grauitatemque , aduersantes inuicem qualitates media temperatione ita continet fœderatas : vt superiores terræ partes inferioribus modicè respondeant . Id autem ad aëris , rerum omnium generationem ,

calo-

Quænam terra floribus aptissima .

Theophrast. de caus. plant. l. 2. cap. 6.

*ibid.*Eiusdem indi-
cia .

Colum. l. 2. c. 2.

Plin. l. 17. c. 5.

Pallad. l. 1. tit.

5.

l. 3. de Orat.

l. 17. cap. 5.

calore, atque humore quàm maximè iuuantis habi-
tudinem propius videtur accedere . Eiusmodi er-
go solum à Theophrasto summopere commenda-
tum satis solutum erit , vt & radicibus facilem præ-
beat meatum, & imbribus , ac radijs altè penetre-
tur : leue , ne satus opprimat : humectum , vt enu-
triat . Quoniam verò vt hominum , sic terrarum
arcana indoles in apertis eminent indicijs : ideo flo-
rum fertile solum , ne quid inepto delectu peccе-
mus , sensilibus se prodit argumentis . Est igitur
aspectu pullum : tactu molle ac leue , si aridum sit :
sin aqua conspersum subigatur , modicè glutino-
sum : gustatu quoque subdulce , si ex ea parte agri ,
quæ maximè displicet , glebam in fictili vase dulci
aqua madefactam , ac more sæculenti vini diligen-
ter colatam iudicio saporis explores : olfactu deni-
que suaue . Et suaui quidem odor , cum princi-
pum qualitatatum ad optimam corporis constitutio-
nem conspirantium veluti amicus quidam & so-
cialis halitus sit , felicissimam in solo temperiem
indicabit . Quare iuxta sagaci, atque eloquenti M.
Tullio gratiora videbantur vnguenta , quæ ter-
ram , quàm quæ crocum saperent . Oraculum ge-
minat altera sapientiæ cortina , alter Plinius , qui
de terra odorem optimè iudicare affirmat : quæ-
renti verò quanam in terra odor iste sit , cui com-
parari suauias nulla possit , talem ferè esse subiicit,
cæsa vetere filua in noualibus . Vt mirandum ne-
mini

mini fit, floreat terræ filios non paucos odoratos esse: matrem enim olent. At verò languida dulcitas graciliorem pinguitudinem sapit. Etenim, cum pingua calore humorem decoquente exuberent, subdulce solum subpingue ac temperatum esse necesse est. Ad hæc tractabilem molliem humoris mediocritas, caloris temperatura, leue pondus, pinguedinis modus modicum aquæ aspersum lentorem in terris efficit. Denique cum ieiunum solum frigore palleat, sagineo calore nigrescat; pullus color percocta nigredine dilutior caloris cum terrestri siccitate parcum humorem penitus permiscens addensantisque temperiem significat, simulque medium quendam inter crassum tenuemque soli habitum demonstrat. Quòd si malumus optimam floreatque satiore operi terram vnico miræ multiplicisque significationis vocabulo describere, tenerrimam cum Catone appellabimus. Hac enim vna appellatione, quicquid in illa exigi optarique potest, Plinio interprete, continetur. Hæc vna temperate ferax, mollis ad cultum, nec madida, nec sitiens demonstratur. Sic præterea soli mediocritatem ex veteri disciplina explorabis. Scrobem effodito: egestam humum regerito, & recondito. Si superauerit, pinguis erit: vt quæ aërio caloris, humorisque tanquam fermento turgescit. Si subsederit, macra: quòd frigoris ac siccitatis terre-

De re rust. c. 6.

151.

Lib. 17. c. 5.

Colum. l. 2. c. 2.

Pallad. l. 1. tit. 5.

*Constant. Po-
genat. l. 12. c.
3.*

*Olitoria op-
tima.*

terreno pondere deprimitur . Si æquata conue-
nerit , mediocris : extremis qualitatibus vt tempe-
ratione , sic loco in medium coëuntibus . Expres-
sum quoque parentis exemplum filij sunt . Si plan-
tæ decolores exilesque aboriantur , macram : si vi-
ridiffimæ solitoque foliosiores luxurient , præpin-
guem : si modicè carnosæ sessilesque assurgant ,
attemperatam habilemque floribus humum signi-
ficant . Sic denique varium terræ ingenium aqua
exploratè dignosces . Liquore illimi bene lota
humus si multum solvatur in limum : limosa pin-
guedo valde hortis accommodatam declarabit .
Si plus aquosi madoris , quàm limi habeat : super-
fluus humor corruptioni opportunam , atque adeo
infœcundam arguet . Si ceræ instar glutinosa tra-
ctantem pertinaciter remoretur : argillosa tenaci-
tas ab altrice seminum vi attrahi contumax fun-
dendis floribus auaram , ipsa quoque pressior ad-
hæsiō semina strangulans nocentissimam indica-
bit . Rimosam verò in primis fugies : ne radices
adobrutas sol admissus exurat . Quòd si citra su-
perstitionem certo auspicio siue tripudio augura-
lem coniecturam facere placet : illa temperatæ
vbertatis , facilisque culturæ habenda est humus ,
quam recens effossam volucres quærunt , rostroque
scalpuriunt : pinguis enim tellus vermiculorum
pabulo inuitat . Id ego terræ genus ex olitorijs hor-
tis accersendum aduehendumque esse aio : quòd
licet

licet annua stercoratio saginauerit ; diuturna tamen tum insolatio , tum irrigatio macerarunt , nutrita quoque olera nonnihil emunxerunt . In hoc autem olitoriā terræ vnico genere permulta est inuenire discrimina , & veluti qualitatū gradus : vt pro feminum radicūque varietate variam ex hac fodina terram petere , qui velit , possit . Hinc enim alia pinguior , alia macrior , alia solutior , alia spissior , alia ficcior , humectior alia , alia leuior , alia grauior in florum vsus effoditur . Liceat hic mihi per delicatas atque emunctas lectorum nares de fimo terram lætificante paucis agere . Res enim alioqui olida inter odoratos hortos , vt spero , grauius non olebit . Non est animus (quod tamen Theophrastus , M. Cato , M. Varro , Columella , Constantinus Cæsar Pogonatus , alijque grauissimi fecere scriptores) in fimetis varia genera gradusque præstantiæ contemplando per diu immorari : sed , quæ fœcundis è sordibus magis proderunt , cursim lustrare dicendo . Igitur de optimo stercoreis genere nihil habeo definitum ac certum , quod afferam : quia neque priscis scriptoribus , neque recentibus colonis de eiusdem primatu inter se conuenit . Nam quod hominum est ab antiquissimis cultoribus , Theophrasto teste , utpote acerrimum , præferebatur . Cassius autem apud Varronem , Quintilij apud Constantinum Cæsarem Pogonatum , nec non Columella columbino

Fimus hortensis .

De hist. plant.
lib. 2. c. 8.

De re rust. l. 1.
c. 38.

De agricult. l.
2. c. 19.

De re rust. l. 2.
c. 15.

bino tribuunt principatum : quia præferuidum est, humumque fermentat. Quare columbinum fimum in pratum, vel in hortum, vel in segetem spargi oportere rusticæ rei vrbani oraculum pronuntiauit Cato. At verò idem M. Varro ex animi sui sententia præstare asseuerat merularum, ac turdorum fimum ex auarijs non solùm ad vber agrorum, verùm etiam ad boum, suumque faginam. Lautiùs enimvero, quàm agris, ac belluis, consuluit colonis genialis iste doctor, cum turdos, ac merulas in hortensis culturæ consortium congregauit. Et plures (opinor) & pinguiores hac ætate colonos haberemus, si turdis, ac merulis horti pinguescerent. Primus quoque asino honos à Columella in hortis lætificandis perhibetur : quoniam id animal lentissimè mandit, ideoque faciliùs concoquit, ac bene confectum, minimumque herbarum creantem fimum reddit. Non pauci sunt, qui equinum magnificent : tum quòd bono conficiatur pabulo, tum quòd vulgò atque vtiliter vt leuissimus vsurpetur. Alij bubulo fauent : quia mitiore terram calore fœcundans posita semina non exurit. Bubalinum alij celebrant : quia nigram ac leuem terram, nempe sationi commodam facit. Nullum denique sterquilinum est, quod suum non habeat patronum ac vindicem. Usque adeo sapientissimi viri non de lana caprina, sed viliore de re digladiantur. Me quidem
in

De re rust. c.
36.

l. 2. c. 15. & l.
11. c. 3.

in tam lutulenta palæstra pugnare non delectat .
 Vnum aio , spectandum esse in stercoratione cuiusque soli habitum : eum cuique terræ fimum præstabilem habendum esse , qui quanquam valde fœcundet , hoc est apta permissioe calefaciat , & resoluat , succosiorum quoque , laxioremque reddat , ut altricem facilius aquam exorbeat : ita pro multiplici terrarum varietate varia lætaminis genera posse optima iudicari . Quin etiam cum antiquis , nouisque cultoribus censeo , si quocumque fimo deficiantur horti , congestas frondes , ac stipulas , atque ipsa , quæ macerari possint , vel terræ vel aquæ purgamenta fimi vicem aliquatenus exhibitura . Cæterum ad hortorum vbertatem ex veteri instituto duplex fiet , aut certè vnum bifariam diuisum sterquilinium ; ut sit , vbi recens fimus macerandus reponatur , & vnde vetus iam putris in hortos exportetur . Idem ab hortensi consepito modicè aberit ; ut sit floribus fertili pinguedine iuuandis proximum , à floreis odoribus graui lædendis halitu satis remotum . Extructum paucumque solum habebit , ne transmittat humorem , quo fimi vires continentur , & interiecta stramentis aut paleis spinarum , vel graminum semina herbidos hortos cæteroqui redditura intereunt . Ad hæc vel opaco & secluso situ , vel superpositis virgeis cratibus à vento , & sole vindicabitur ; ne succum , quem terra quærit , ille exiccet , hic exugat .

F

Itaque

Sterquiliniū
 duplex .
 Cato de re rust.
 c. 29 .
 Varro de re
 rust. l. 1. c. 13 .
 & 38 .
 Colum. l. 1. c. 6
 l. 2. c. 5 . l. 11 .
 c. 2 .
 Pallad. l. 1. tit.
 33 .

Itaque, si possis, ut eò aqua influat eo nomine
 facies. Noua præterea per æstiuos menses luna
 non secus, ac si repastines, fimum rastro aut bi-
 palio permiscebis, & comminues, ut is æqualiter
 computrescat. Recentissimo abstinebis: quia bo-
 na semina perurit, & malas herbas progenerat.
 Anno requietum, iamque flaccidum, si cum ple-
 risque idoneis authoribus sentias, robustioribus
 plantis adhibebis: quia vires adhuc solidas habet,
 ut hortensem adiuuet fœcunditatem. At verò, si
 Pogonatum Cæsarem audias, fimum anniculum
 cauebis, quem ille non inutilem modò, sed mul-
 tis etiam nominibus noxium, atque eo præcipuè
 censet, quòd innumerabiles bestiolas & serpen-
 tes creat. Verùm, & si vetustioreminùs pro-
 desse veteres existimarunt, idem tamen Pogona-
 tus, atque adeo diuturna experientia edocuit, tri-
 mum, aut etiam quadrimum tenerioribus præfer-
 tim floribus tutiùs admoueri: longinquo enim
 tempore, quicquid fœtidum erat, expirauit; si
 quid durum, flaccuit. Quocunque tempore læ-
 tamine lætificandi fuerint horti, curabis ut aspi-
 rante fauonio, lunaque silente siue decrescente,
 ac sicca fiat: hac enim obseruatione humus mi-
 nimè herbescens fertiliùs efflorescet. Illud quoque
 moneo sedulò cauendum, ne, nondum attenua-
 to absumptoque fimo, terra floribus obserenda
 stercorosa sit: quia recentis fimi tabificus æstus at-
 tactus.

Perfecti fimi
 ætas.

Agricult. l. 2.
 cap. 19.

Spargendi tē
 pestiuitas.

Terra stercoro-
 rosa floribus
 cauenda.

tractusque depositos bulbos adureret, aut putrefaceret. Scio esse nonneminem, qui duos infra palmos caballinum fimum substernat, cuius opportuno halitu bulbosæ radices superiniecto in solo positæ ad præcocem florum partum incalescant. A deo ab insuavi suffimento verna suauitas properatur. Verùm ego in hoc nostratis mundi tepore superuacaneam censeo stercorariam suffitionem istam: eam salubriùs vsurpent frigidiores, ac præsertim aquilonares horti, ne materna intra terræ viscera florum matrices penetrabili frigore perurantur. Quin etiam (quo minimè præsidio indiget Romana quæ temperies, quæ fœcunditas) gelidæ regionis cultrix industria per summum solum sparsa calidæ efficacitatis fimo noxia gelicidia vel omnino defendit, vel quadante-nus mitigat, vel facilè regelat. Huc alterum addenon contemnendum emolumentum, quòd, intra terræ rimulas cum pluuijs aquis percolata fertilis fimi pinguedine, annuo partu fatigata hortensia culta non mediocriter refouentur. Quanquam id fomenti mense Martio, cum longiores dies recalescunt, prouidi cultores amouent; ne vitiet inferuescens obrutas radices. Vt autem assiduo diuturnoque partu exhausta tellus ad floridam fertilitatem iuuenescat; sexto minimùm quoque anno, veteri emeritaque vnus, alteriusue palmi humo egesta, atque, ut iterata stercoratione pinguescat, ad olerum seminarium reuecta, iunior & succosior ex olitorio agro,

Substratus ac
superfusus fi-
mus alicubi
superuacane⁹.

Quoto anno
mutanda ter-
ra .

vt paulò priùs dixi, congestitia substituatur: parentis enim terræ iam effœtæ anilitas emaciatam parit, ac degenerat floream posteritatem. Sed quoniam laxiores horti plus exigunt operæ ac laboris; vnius anni difficile ac permolestum negotium sic est in plures tribuendum, vt hortorum aliqua singulis annis pars recenti humo renouelletur. Prædicta olerum altrix humus non bulbis modò, atque anemonarum radicibus; sed caryophyllis etiam, rosisque lectissimis, necnon arbusculis, fruticibusque floriferis, minutis denique seminibus commoda est: dum tamen hisce postremis, vt in loco mox dicam, tenuissima incernatur. Monet igitur callidissimus magister, vsus, vna oleribus priùs confita tellure omnia florum genera, tanquam oleraceæ vbertatis decus & præmium, felicissimè progenerari. Nam fama est, siue fabula; gemellæ enim sunt, ac simili sæpe vultu fallunt: fama, inquam, sic fabulatur, paucos ante annos, cum, ferreo abrogato, florem seculum suo Flora de nomine condere, opiparoque conuiuio condire vellet, ad florales hortos priscae fabulæ numerosam sobolem, Deos omnes per blandissimum apparitorem Zephyrum accitos conuenisse. Eminent in hortensi meditullio spatiosa porticus & peruia, Apolline Dædalum agente ac facilè superante magnificentius, quàm Troiani muri, labor itidem Apollineus, excitata. Etenim aureis columnis ordine duplici surgen-

Telluris peroratis fabula.

Porticus coniuualis.

furgentibus & validè fulcitur, & nitidè corona-
 tur. Corinthiæ venustatis argentea capitella fle-
 xibili acantho, vt hortensem decet architectu-
 ram, foliosa sunt. Argenteæ pariter bases, prin-
 cipum hortorum gemmea descriptione, fidelique
 mendacio tessellatæ pretiosè vernant. Longum
 esset imitamenta singula breuiter enumerare. Vt
 è compluribus pauca, quæ succurrunt, à remo-
 tissimis regionibus ducta narratione recenseam:
 illic visitur barbarica opulentiâ conditi Byzantij
 viridarij ornatissimum simulacrum, non Otho-
 manica modò barbarie ad florum cultionem, sed
 ipsa etiam ferme indomabili gemmea duritiâ
 ad eorundem imitationem mansuescente. Illic
 gemmarum omnium discolori fulgore florentes
 Hispanorum Regum inter odoratas auras à regijs
 curis respirantium Toletanæ deliciae simulantur,
 quas non minùs aurifer vero fictus Tagus, quippe
 qui solido constat ex auro, congruenter irriguus
 interfluit: gemmeis enim hortis decora est au-
 rea irrigatio. Illic Brabantinorum Ducum ma-
 gnificentissimis ædibus adiuncta Elyfia Bruxellæ
 consepta, magnam vrbis pulcherrimæ partem
 continenti muro complexa minutissimæ commif-
 suræ splendida breuitas ita exæquat, ac simulat;
 vt ficta veris, & parua magnis composita non in-
 uideant. Gallorum illic Regum Parisienses hor-
 ti cæteris quidem floribus pretiosè gemmascunt,

Horti Byzantij
 Othomano-
 rum.

Toletani Re-
 gū Hispano-
 rum.

Bruxellenses
 Brabantino-
 rum Ducum.

Parisienses
 Gallorū Re-
 gum.

sed regalibus Lilijs illustriùs aurescunt . Proximus
 his crySTALLINI Sequana liquoris licet ex gemma
 rigeat, ad obsequium tamen artifici fraude emol-
 litus Regios flores allambere & colere videtur .
 Nec minùs felici fallacia Viennense amplissimæ
 amœnitatis viridarium, Austriacorum Cæsarium
 gloriæ coronarijs & floribus & laureis fœcundif-
 simum in gemmei contrahitur imitamenti mira-
 culum . Ad hæc Eystadiensis veris læta species
 inter Germaniæ floret niues . Neque hîc desi-
 derantur Salisburgenses vniuersa hortensi amœni-
 rate inclytæ deliciae, in Germaniæ quidem solo
 amplitudine mirabiles, sed in gemmeo simulacro
 ingeniosa contractione mirabiliores: vt iam non
 vetus malorum, sed recens bonorum Ilias suspi-
 ciatur . Hîc etiam totius anni verna formositas
 non modò multiplicis & fontis & lacus, verùm
 etiam allabentis Iuuauij fluminis liquido limpidoq.
 speculo decentiùs, quàm fontano liquore fabu-
 losa Narcissi forma, geminatur . Hîc immistæ
 siluulis feræ, sine feritate veris simillimæ, inno-
 centi mutuoque venatu & vnis capiuntur oculis,
 & oculos capiunt . Hîc effossus in theatrum saxeus
 mons veteris magnificentiæ montes edomantis spe-
 ctaculum integrat sumptuosum . Hîc denique
 opulenti splendida maiestas ædificij, ne perstrin-
 gat aciem contemplantium, per circumfusa vire-
 ta gratior interlucet . Tu quoque Mantuana Gon-
 zaga-

Viennenses
Cæsarium .

Eystadienses .

Salisburgen-
ses .

Mantuani
Gozagarum
Ducum .

zagarum, Parmensis Farnesiorum Ducum scena, Parmenses Farnesiorum.
hortensis, viridissimis corusca siluulis, liquidissimis vda fonticulis, nitidissimis expicta flosculis, quà Mincij, quà Parmæ fluuiali ambitu munita, in discoloribus gemmulis compendiario artificio refulges: quòd hortensium omnium vasto complexu deliciarum pretiosa voluptas nisi gemmeum in exemplar aptè contrahi non potuit. Illic etiam ex aridis horridisque Apennini aspretis floriferas vndas euoluens Arnus, & gemmeus & veri gemellus, priùs Hetrusco Duci cumulata felicitate, Magno, quàm Regi aquarum Oceano prodigè tributarius Florentia Tempe in hortensem amœnitatem adeo fœcundat; vt amœnissimæ vrbs ip- Florentini Mediceorum
sum quoque fluuio quondam aspersum nomen felicissimè iam florere faciat. In vno Neapolitanas delicias cumulante Casertani Principis Hymetto Casertani Principis Aquarum.
fideliter effingendo vix habuit ars ab vniuersis gemmis tam variam & versicolorem lucem; vt vernos colores naturæ lectissimorum florum gemmantem speciem explicantis æquaret. Cæterùm nihil ibi ornatius, quàm Romana floralia, quæ Romani.
quamuis gemmato imitamento adumbrata clarissima sunt, quamuis in arctum coacta magnitudinem habent maximæ hominum admirationi parem: siue ad portam Næuiam & Neronianos arcus aquam Claudiam in Palatium olim deriuantes Cornelia te mirabundum hospitem detineant, Card. Corsnelij

hoc plausu prosequenda, Venetum florem etiam
Matthæiorū. Romanas ad aquas perennare. Siue Matthæia delectent, vbi Cælius mons amœnitate pæne dixerim cælesti vernat: vbi regia custos, gentilis Aquila, fabuloso Iouis contempto famulatu, in florea
Peretorum. specula nidulatur. Siue Perettina te sustollant ad Viminalem non tam arduo situ, quàm hortensi gloria Montem pulcherrimè Altum: vbi familiaris Leo à Dominis & domicilio mite ingenium trahit, dum non in spelæis exulat, sed pro floribus excubat. Siue Pia inuitent tum Pacis templo decenter apposita, quòd pacifera rident viriditate: tum cruentis olim spectaculis nobili Amphiteatro ingeniosè opposita, quòd gemmea florum purpura
Farnesiorum. innocentissimè cruentantur. Siue Farnesiana consideres ad flauis Tyberis liquidissimum aurum appositè sita: quia cælo concolor Farnesiorum flos
Medicorum aureo debet humore nutriri. Siue in veteri Hortorum colle Medicea oculos alliciant; quòd in ipsis pristina omnis eius loci illecebra reflorescat. Siue proxima tum Ludouisia, tum Burghesia contemplere: illa domesticorum testificatione insignium purpura auroque florentissima: hæc amplissimi muri ambitu delicias amplexa, vniuersas, pretiosisque Hesperidum hortis multò attentius custodita, quòd vigili Draconi perspicacem Aquilam addiderunt. Siue in Quirinalli fastigio conspicua suspicias tum Aldobrandina,

na, quibus eò benigniùs, quò propius affulgent sidera: tum Bentiuola, vbi geminarum bis auspiciatum insigne Aquilarum amœnitatis regiæ miraculum singulare præmonstrat: tum Barberina, vbi tanquam Romana in Hybla sub Apum imagine suauitas Urbana mellificat. Verùm vt in eodem Quirinali, & Vaticano colle, ornatu maiestatis plenissimo grauiissimæ prouinciæ curis subleuandis Pontificij eminent horti; ita imitatricibus augustiùs enitent in gemmis. Quidni enim coagmentatæ gemmæ, tanquam famulæ stellæ, à Romano sole cum luce maiestatem trahant? Illic præterea splendida specie, vt alibi re ipsa, cum formosissima Vrbe certant proximæ ac suburbanæ deliciae, quæ in Faliscis Bálneariam, & Ciminiam Caprarolæ villam purpurea Conditorum gloria illustant: quæque in Latio Tusculum ac Tibur exornant, quarum illæ ambitu non amplissimo plurimorum Principum voluptati pares in patritiæ nobilitatis coloniam transferunt: hæ verò amœnissimo, quâ situ, quâ opere sic eminent, vt Romanæ maiestatis olim Tibure rusticantis veteres moles non sua ipsæ magis multiplici ruina, quàm vna Estensi magnificentia, obruantur. Ipse Anio pulcherrimæ structuræ admirabilitate suspensus, sui que ad Romana miracula cursus frequenter oblitus totum præcipitantis vnda

Bentiuolori.

Barberinorâ.

Pontificum.

Horti Bálneariæ.

Horti Caprarolæ.

Tusculani Principum plurimorum. Tiburtes Estensium.

Cisternani
 Caetani Du-
 cis .

dae diluuium ad hortense diuerticulum innocenter
 declinat, tantusque tamque vetustus fluuius in sub-
 sultim ludibundos fonticulos & siphunculos obse-
 quentissimè repuerascit. Nouissima floret etiam in
 gemmis Francisci Caetani Sermonetae Ducis volu-
 ptas nuper condita & confita propter oppidum,
 quod amico floribus Cisternae nomine hortos pul-
 cherrimos exigebat. Haec circumstantium columna-
 rum aurea forma: hic argenteus, & gemmeus orna-
 tus. Testudo sapphirina, caeloque concolor, seu po-
 tius gemmeum caelum vitilium herbularum ambi-
 tiosos ramulos diffudentium textili è sectilibus
 gemmis topiario ita conuestitur atque opacatur,
 vt clariùs fulgeat. In pavemento denique smaragdi-
 no, herbida luce florido, discoloribus lapillis mul-
 tiformes in areolas nitidè variato calcantur quidem
 opes opusque nobilissimum, at non philosophico
 Cratetis contemptu: manus enim pedibus inui-
 dent contactus diuturni felicitatem. Hanc ego
 amoenissimi horti mediam porticum pulcherrimam;
 si verbis audere tantum liceat, quantum
 rei dignitas vocabulis maior postulat; appellare
 non timeam florei maris insulam fortunatam.
 Postquam hic caelestes conuiuæ super instrata pur-
 pura discubere, inusitata epularum miracula in
 auream mensam inferuntur: singuli enim missus
 florei sunt, in florum genera discriminati. Quare
 mirari primò Deorum chorus, & alius alium cir-
 cun-

Dapes floreae
 Deorum al-
 lucinatio .

cunſpectare , quid ageret : deinde ieiunum in riſum ora diducere , quòd in illa florea lautitia oculi tantùm naribusque ſibi epulandum eſſe exiſtimaret . Tum Flora corridentibus , ſeſeque leſido aſtu deluſos opinantibus argutè ſubridens , Experiamur , inquit , an etiam palato ſapiant flores mei : roſamque aurea de lance ſummis digitis præceptam , pulchrioriſque in roſetum oris inſertam ſcitulo preſſu morſicatim præflorans addit : Papæ ! dum roſa hæc flos nectaris eſt , & flos ambroſiæ ; præſtat apem eſſe , præſtat fugere , quàm olfacere . Quas verò dapes ſibi magis decoras Flora , quàm flores vobis apponeret ? Tunc enimvero ſenſere Cælites omnes in terris quoque ambroſiam eſſe Cælitibus ipſis expetendam , cuius cæleſtis ſuauiſtas epulari bonoque dolo terrenam formam ſubitura non potuit ſuauioris formoſitatis epulas , niſi flores , præſentare . Quis iam dicendo explicet ad agnitas peregrinas epulas Epularium auiditatem ? Quis à gultu eminentem in omnium vultu , atque adeo in feſtiuiſſimis acclamationibus voluptatem ? Illa omnium erat vox Deorum vna : Si tam ſuauiſter florerent horti ; Deos omnes , acclinata maiestate , ſemper in floſculis colendis ruſticaturos . Hic ad hilaritatem erugato regio ſupercilio Iuppiter , Cur , inquit , edulium deliciarum alma parens Tellus pulcherrimos floreos fœtus artiſicioſis hiſce deterioribus , utpote aut fatuo ſapore non appetendos ,
aut

aut venenato succo fugiendos paris? Responso aliquantisper expectato, nec accepto, Tellurem Iuppiter inter confertam conuiuiarum multitudinem oculis diu quæsiuit, nec inuentam ut abesse cognouit, Et abest, ait, in florei seculi natalitijs magna mater florum? Tum Flora, demiror equidem, inquit, non interesse disertè vocatam. Quamquam fortasse nec dum potuit: sua enim mole prægravis lentè festinat. Sed iam ego lentissimam grauitatem istam Archimede faciliùs efficaci machina incitabo. Ministrabant regali facie puellæ centum, Auræ leues agilesque, atque inter seduli ministrij laboriosos excursus recursusque odoratæ animæ tenera reciprocatione sine flabello flabelliferæ genialem conuiuij calorem ventilabant. Ex his natu minimam, ore argutulam, vultu roseam, crine auream, lacteoli corporis candidum iubar linea nebula castè umbrantem, pubescentibus per glabellos humeros versicoloribus pinnis volatilem, extimis tenellis plumulis tremula palpitatione lasciuientibus ipso in otio inquietam Flora sic alloquitur: Age mea festiuitas, mera pernicitas, mea motacilla, Aurilla, Tellurem Deam tardigradam, vbiubi gentium erit, inuestigatam incitatamque tecum huc quàm ocyssimè siste. Vix dum imperarat Flora, cum imperata ferè iam fecerat Aurilla. Vagulo enim volatu immensâ terrarum spatia, emensa iam erat: nec tamen in terris Tellurem inuenie-

Tellus absens
accitur.

ueniebat. Quacunque roscidulas alas concutiebat, sudum ver impluebat: quacunque halantem halitum anhelabat, extemporalem amœnitatem inhalabat. Desperauerat posse præterea inueniri per amœnissimos omnes quæsitam hortos: cum, vbi minimè rebatur, tandem reperit. In abdito ignobilique hortulo, varijs oleribus liratum positis ordinatim viridicato Matronam prospicit cruda viridique anilitate meliùs, quàm purpurisso, annosum, os fucantem interpolantemque; obefissimam eam quidem, at sedentario labore operosam: phrygio enim opere vera olera mentiente matronalis peplo oras lactucis, & brassicis; cæpis, & allijs, cæterisque oleraceis imaginibus insigniuerat; ac tum fortè manum vltimam imponebat. Tunc Aurilla stabili murmurillo eloquenter eblandita facilè Telluri persuasit, vt nimium diu expectata præter morem molemq; properaret. Iucundissimæ nuntia aspirantibus hilarata blanditijs loci eius olera omnia vultu viridioreriserunt. Ipsa Tellus insolito afflata impetu recens elaborato magnificè se peplo exornat; leuique curru, quem curulis rapit leo, quàm citissimè prouecta, peplum vibrante alludentis Aurillæ aspiratione, in sicco velificat. Interea, dum Tellus acciretur, eruditum Iouis nodum vicario Flora responso expediuerat: atque inter multa, quæ nunc referre non vacat, responderat, ideo formosissimos terræ filios, florum ple-

Olitorio in hortulo inuenitur.

Cur florum pleriq; insulsi, venenati, inodori.

rosque

rosque aut insulsos, aut venenatos, aut malè olidos, aut saltem inolentes fatua specie colorari: vt ne nimum colorum credat coloratis præstigijs facilis capi mortalitas: vtque non in herba solùm vanissimæ spei, sed in flore quoque breuissimæ formositatis anguem latere condiscat. Quanquam erraui, nec opus habeo (inquit illa) cibariam hortensium florum suauitatem argutè dissimulare: quando flores omnes nectarei sunt, merumque mel, quod Apes ministræ sedulæ hominibus colligunt, & prægustant. Quærenti præterea Baccho, quis amœnissimæ indolis coquus suauissima illa cupedia in flores vernare fecisset, cum Charitum artificio florida ea bellaria concinnata esse subiecisset Flora; pinguiissimi ventris, & pinguioris Mineræ Deus præter expectationem acutè, Enimuero sic decuit, inquit: è manibus enim Gratiarum quid potuit aliud præter flores existere? Verùm vbi tandem in conuiuarum conspectum dedit optatissima Tellus, olitorij firmatis textilem pompam trahens, omnium risu excepta iucundo spectaculo conuiuij lætitiâ cumulauit. Flora iussam discumbere conuiuiali vrbanitate sic dicitur allocuta. Quamuis fera, tamen ades tempestiua, Omniparens mater. In tempore enim post florea mea fercula secundas ipsa mensas in ista oleraceo textu fertili veste attulisti. Aculeato ioco solito grauior Tellus pauca hæc, & seria. Illusa vilium olerum
figu-

Telluris habitus ride-
tur.

Eiusdem pro
se oratio.

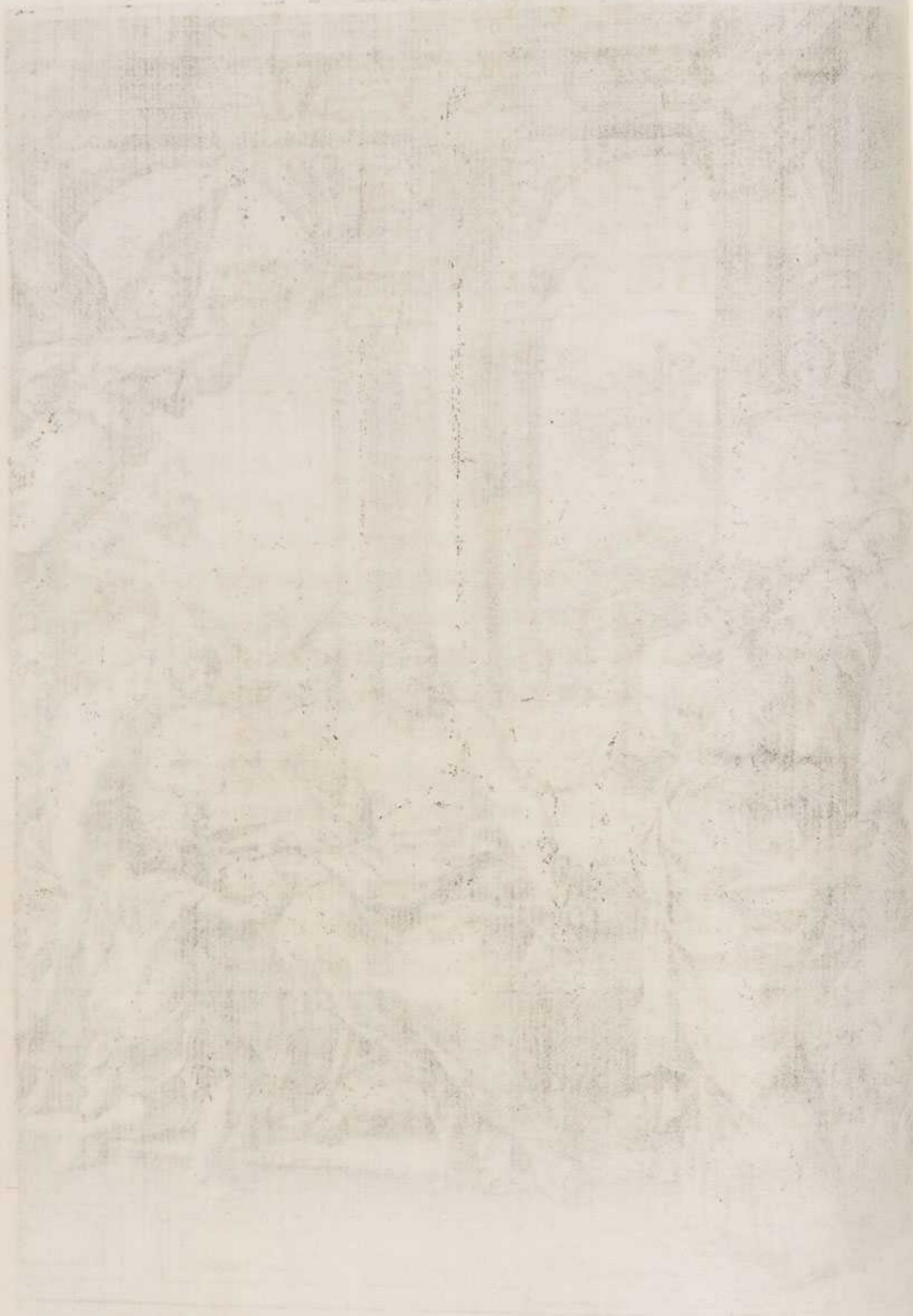
figuris, ignobilique viriditate mihi atra & infelix vestis hæc misericordiam opemque implorat, Flora, non risum & ioca. Damnatae parentis in vulgarium partum herbularum quidni paratus agresti opere amictus concolor herbescat? Inani iam nomine ad ludibrium mater dicor omniparens; quando cinis & fabulo, nempe sterilis pulvis ad floreae fecunditatis gloriam eliguntur. Quid hoc artis est repugnare naturæ, terraque genitæ relicta fatiuas humani generis delicias è cinere arenaque demerere? Si placet floream ætatem diuturnam, stabilemque fundare: non levis pulvisculus, sed solida tellus fundamentum esto. Si quid merui olerum opportuno fructu, florum vbertas honoraria remuneret. Si patritiam inter Deos matronam oleraceo virore vulgaris palla dedecorat; vestro Cælitæ suffragio, tuo Flora beneficio floridae purpuræ nobile syrma condecoret. Audita Deorum omnium assensu atque approbatione Tellus suam feliciter causam peroravit. Nam florali conuiuio soluto cælestis Senatus consultum per vernum præconem Zephyrum in hæc verba recitatum est. Quod felix Floræ, bonum floribus, faustumque florum cultoribus sit: cum, quod nimum diu non minus in animorum indole, quam in annorum nomine regnavit, ferrum longè lateque iam propagato florum cultui seruiat; in floralibus Deorum omnium comitijs, Flora rogationem ferente, cætero-

De floreo saculo, deque hortensi terra Cælitum edictum.

terorum Senatu Deorum censente, ferreæ floream decoro, aptoque transitu nomenclationem subrogari placuit: & appellatione ferruginea detesta, à communi mortalium studio erga flores floream seculum appellari. Illud præterea floriferorum hortorum coloni omnes inuiolatè seruant, quod, magna matre Tellure ad eundem Senatum referente, sancitum est: vt, superuacanea cineris sabulique cum terra permistione antiquata, pura, puta hortensis humus immisto pridem fimo iamputri, atque in ipsam terram transformato, frequentique olerum foetu nimia pinguedine depasta, subpinguis prognerandis floribus vsurpetur, atque olitoriaæ foecunditatis beneficio florida gratia referatur. Hoc tam iucundum tamque iustum editum genialibus comitijs peractis, ne cui florum studioso ignoraretur, Iouis Floræ gratificantis iussu à volucris cursore Zephyro singulis hortorum postibus præfixum est.

Petr. Berattin Cortoni delin. Fed. Greuter incid.

F L O R V M
 N O T A E
 L I B E R S E C V N D V S .

Narcissorum nota.

C A P V T I .

VID hortorum cultori turpius
 aut etiam nocentius, quam
 flores, nempe familiam suam,
 de facie non agnoscere? Nam
 quî suis quenque locis aptè di-
 sponere, atque educare possit;
 nisi lineamenta formasque di-
 stinguat? Et quanquam multiformes florum na-
 tales indiscreta specie, & concordi figura simillimi
 nequeunt internosci: complures tamen sunt aut
 claro, aut certè obscuro discrimine notabiles, quo-
 rum, vt licuerit, notas persequemur. Neque ve-
 rò hîc vniuersos, sed eos duntaxat flores suis colo-
 ribus exprimemus, quos nostri exhibent horti; vt
 necessitati pariter, & breuitati consulamus. Illud

Cur flores co-
 lono prano-
 scendi.

Complures
 indiscreti.

G 2

autem

Bulbacei ple-
riq. aut hya-
cinthi, aut
narcissi.

R. Dodon. stirp.
Hist. Pempt. 2.
l. 2. c. 18.

Narcissi no-
men vnde.
Plin. l. 21. cap.
19.

Narcissus ge-
nere, & colo-
re varius.

Narcissus to-
tus candidus
flore simplici
polyanthes.

Narcissus co-
lore sulphu-
reo, flore
simplici po-
lyanthes.

autem præmonitos cultores volo, è bulbaceis flo-
ribus, qui plurimi antiquitati prorsus ignoti, at-
que anonymi coluntur in hortis, narcissos, aut
hyacinthos ab erudita plerosque posteritate cen-
seri: & grandiores quidem ad narcissinum or-
dinem, minores ad hyacinthinum reuocari. Nar-
cissus à narce dictus, quòd aliena grauet capita,
suum prius prægrauauit; cum fabulosus vmbrae suae
amator puer è fontani speculi sincero nitore malè
sibi notus, atque è frigidis aquis tabificam flam-
mam trahens, ex homine in caducum florem dila-
plus est. Etiam nunc mutatae formæ studiosus ore
vernatur multiformi. Aut enim simplici foliorum
textura tenuior, aut multiplici habitior est. Nunc
argenteo, nunc aureo pallore veteres curas præ-
fert. Medius flos, quem ab imitamento calicem
cum recentioribus in posterum appellabo, inter
lactea folia aut suauiter concolor lactescit, aut splen-
didè decolor aurescit, aut circa summam oram
croco illitam lepidè rubescit. Sed quis coloris,
magnitudinis, formæque inexputabiles varietates
enumeret, natura cultuque ad assiduam nouita-
tem conspirante? Nostris autem hortis familiaris
potissimum est, qui colore totus argenteo suffun-
ditur; vt à medio candido calice in pateræ formam
depresso argenti patera Italico vocabulo nomi-
netur. Neque tamen huiuscemodi narcissus vno
argenti candore, sed sulphuris quoque pallore pin-
gitur.

gitur. Idem præterea in plura genera discrimina-
tur. Alius enim præmaturè, serò alius vernat:
alius minutos, modicos alius, alius peramplos in flo-
res è caule summo se diffundit: alius denique fo-
liorum simplici serie, alius multiplici componi-
tur. Hic ergo tum candido, tum pallido colore
narcissus à cæteris narcissis discrepat floreis fo-
lijs angustioribus, & calice breuiore. Virentia
quoque folia sæpe angustius patent, longius porri-
guntur, læuiora & rigidiora sunt. Nec eadem om-
nibus tinctura. Candidum allij virore albida, & ve-
luti rorulenta; pallidum myrti exemplo viridissi-
ma conuestiunt. Bulbi membranas extimas co-
lor austerus infuscat; intimas tunicas dilutus deal-
bat: magis compacta forma ventrem deprimit,
ceruice modicè producta. Quin etiam isto eius,
qui folioso floret argento, bulbus depressior est.
At verò maioris floris bulbosa parens vastiore
corpore, ventre oblongo, procero collo, spadi-
cis coloris dilutioribus tunicis notabilem in mo-
dum insignitur. E foliosis albens narcissis By-
zantius, siue Chalcedonius perplacet, & colitur. Hic
tum præcox, tum serotinus membranacea primùm
vagina includitur, quæ longum in alabastrum, vt
simplicis floris folliculus, non fastigiatur; sed ro-
tundiore gremio latiùs tumet. Ea demum dehi-
scente numerosus, & formosus partus excluditur.
Deni aut duodeni fratres ex vno caule penduli sæ-

Narcissus By-
zantius poly-
anthes, albo
flore luteoq.
calice multi-
plex.

pe numerantur. Alba folia densissimo congestu bene compactum tribuuntur in florem. Media foliola vario atque multiplici flauo calicis mæandro intercurfante vndatim, intercise, permisteque implicantur. Subfimilem alium narciffum, sine medijs albis foliolis densato, atque in rugas replicato flauo coloris orbe multiplici cristatum, nimiam in sobolem luxuriantis bulbi decorum abortum esse constanter affirmant obseruatione diuturna experientiffimi cultores: quòd & numerofo foetu effoeta radix, & adnata posteritas nondum per ætatem satis robusta floribus explendis idonea non fit; cum deinde, vbi iustam in rotunditatem adoleuerit, prioribus pares, atque adeo æquè foliosos flores progeneret. Alij verò, & quidem callidi rerum æstimatores existimant, certis è bulbis minore vi præditis mutilos eiusmodi partus perpetua stabiliq. lege existere: nec defunt, qui eosdem, vtpote Epidaurio missos, Epidaurios appellent; ac duplici potiffimum procerioris caulis, maiorisque floris nota distinguant. Equidem (vt erudita diffidia ista componam) non negauerim, ex imbecillis radicibus hæc interdum speciosa monstra posse progigni; simulque inueniri crediderim radices alias ita natura constitutas, vt flauentibus tantùm crispulis cristis albidos partus suos exornent. Vtriusque foliosi narciffi caulis herbaceus de more nudus, concauus, atque striatus digitali ferme crassitudine

*c. Clus. Rarior.
plant. Hist. l. 2.
cap. 13.*

*Narciffus
Epidaurius.*

ne, & pedali longitudine assurgit: virentibus folijs nonnihil carinatis, & paulò, quàm in simplici narcisso, laxioribus circunvallatur. Bulbus carne intus candicat, conuestientibus tunicis foris nigricat, & in rotunditatem conglobatur: præcox magnitudine nostratis narcissi bulbum æquat, serotinus etiam superat. Hic etiam illo, qui præmaturè floret, magis compactus & rotundior ad florem difficilis & morosus est, frequentemque in rotunda basi cariem trahit. Non solet in semen exire in florei fœtus præstantiam exhausta utriusque fecunditas. Eminent foliosus alius duplicis generis narcissus, corniculati nomine insignis. Minor sex alba folia minuscule in orbem expandit: in umbilico aureum calicem crispantis auri plenissimum porrigit: inde sex flava cornicula in stellam diducta surrigit. Quaternos quinosue flores profert, ac sustinet caulis, priore tenuior atque humilior. Ab radice folia exeunt proluxa, gracilia, mollia, & subalbida. Bulbus denique subest à vulgatis narcissinis vna corporis mensura paulò breuiore discretus. Maioris bulbosa radix vulgaris narcissi bulbum adæquat, ceruice perparum extante: folia tenuitate, ac prolixitudine superioribus non dissimilia minùs pallent: scapus insigniter procerus in duum triumue ferè palmorum longitudinem procurrat. Complures è membranaceo inuolucro flores quæ prospero, quæ abortiuo partu excluduntur, quo-

Narcissus
corniculatus
minor, & ma-
ior, polyan-
thes.

rum folia flauentis lineæ ductu eminulo intermean-
te liberaliter colorantur. Vt igitur vides, vterque
narcissus cornibus armatus longè fugiendus non
est: non enim scenum habet in cornu, vt vulnera
præcaueantur; sed odoratum aurum, vt oculi na-
resque suauissimè feriantur. Iam verò ne qua nar-
cisso desit opulentia, præter argentum etiam au-
rum totam floris bracteam opulentat: siquidem
inter simplicis composituræ narcissos & folijs, &
calice aureus in pretio est. Hic discoloris auri, va-
riæque aut conformationis, aut amplitudinis leuibus
momentis pulchrè dissidet à se ipso. Superioribus
albis narcissis caule, florumque pensili congerie
similis, folio, bulboque differt: illos enim foliosior,
hunc rarior plerunque silua distinguit: illi bul-
bum ipsum rotundant, hic in pyri effigiem turbi-
nat: circuntegentes tunicas illorum plerique fu-
scant, hic modicè rutilat. Simplicium denique
narcissorum ritu triangularibus folliculis nigrum,
& inæquale semen includit. E minuscule narcissi
aureolo, à reliquis vna breuitate seiuncto bulbulus
pendet rotundus, & nigellus; decolor nempe de-
cori floris appendicula. Verùm illi ditiores nar-
cissi sunt, qui frequentium foliorum flauentibus
bracteis aurescunt. Et in his genera variant. Alium
videbis à siluis oriundum è pallido bulbulo pusil-
lum æquante narcissinum bulbum, qui de iun-
ceis folijs nomen Hispanum traxit, inter angusta,
ob-

Narcissus to-
tus flauus po-
lyanthes.

Narcissus fil-
uestris stella-
tus.

oblonga, tenuia, carinata, & pallidula folia ferè palmari, gracilique cauliculo innixum profilire; & creberrimis folijs in stellam distributis confer-
 tim coagmentatum, albo giluoque confusis in paleæ speciem colorari. Subsimilis alius rosea spe-
 cie, bulbo & flore paulò amplior, & coloratior à Narcissus fil-
 uestris roseus
 minor.
 collaris rugati crispissimo imitamento Gallicum Frafei nomen adeptus rarò floret, florea membra-
 na ægrè dehiscente, ac plerunque vitium faciente. Sed excellere se cæteris ipso vulgato iam nomine Narcissus fil-
 uestris roseus
 maior. significat septentrionalis, siue filuestris narcissus, cui Roseus maior nomen est. Is enim luteæ foliosæ rosæ decora suppari gyro complexus mediæ
 floris folia calicis loco densissima complicat, & crispat; simili quoque auro colorat, folijs alijs quâ luteis, quâ pallidis, quâ herbaceis per ambitum congestis, & explicatis. Illud præterea familiare ipsi est, vt à foliorum densitate, & copia particula-
 tim efflorescat. Etenim extremis folijs marcentibus & præmorientibus, mediæ conuolutæ paniculæ paulatim euoluuntur in flosculos. Quanquam illa florea congeries rarò difficulterque digeritur, ac dehiscit ad plenum. Roseus hic narcissus, siue narcissina rosa solitaria scapo insidet bene firmo, anguloso, duos circiter palmos alto; ac, tanquam ipsa sibi onerosa, nutat. Ex imo folia modicè confurgunt, liberaliter patent, mucronem retundunt & rotundant, in viridi pallent. Bulbosa radix pro-
 pe

pe rotunda exteriores tuniculas diluto colore ferrugineo suffundit. Iunco folio, amploque tum flore tum calice narcissi plerique saturo colore lutei sunt, & prope inodora pulchritudine tantum spectabiles, necnon eodem in genere multiformes. Alius enim foliorum oras nonnihil vtrinque conuoluit, calicisque semuncialis ferratum, & sinuosum labrum diducit. Ad hæc singulos, binos, atque adeo senos interdum flores, folijs totidem in orbem compactiles è folliculi sinu excludit. Scapum gracilem, concauum, rectum, pedaneum, atque ex nobilissimi cultoris obseruatione simplicem excitat. Si quando autem plures coniunctim caules emittat; multiplicem bulbo fertilem florum sobolem adnatam esse significat. Bina, aut etiam terna profert ab radice folia pedalis, aut certè maioris longitudinis, angusta, cuspidata, carinata, fusco virore herbida, & succi plena. Bulbum subiungit substricto ventre oblongum, collum non raro detorquentem, diluto exterioris tunicae colore spadicem. Alius explicata, & coniuncta, imò inuicem superuenientia folia perpetuo velut orbe continuat: saturatiore colore lucet: angustior calicem magis crispat: superiore infœcundior quaternos circiter extrudit flores: eodem viuacior seriùs deflorescit: languidam suauitatem olet: ima folia mensura breuiore profundit: bulbum subiicit forma consimilem, sed aliquan-

Narcissus iuncofolius maior, amplo calice, & folijs conuolutis.

Alius folijs continuatis.

quantò contractiorem . Alius demum angustioribus floreis folijs in stellam diradiatis teretem æquabilemque calicem exporrigit . Nostrate sub cælo binis ternisue floribus auarè vernat : folia itidem carinata latiùs explicat , & parciùs producit : bulbo gignitur persimili , sed longè minore , minusque ceruicem detorquente , necnon subnigris inuolucris tunicato . At verò narcissus iunceis folijs odoratus , ac totus liberaliter aureus , superioribus inodoris minor , à foli natalis nomine Hispanus , à medica vi (vt Remberto Dodonæo placet) vomitorius & simplici , & multiplici foliorum serie flauet . Ille florum folijs mucronatis , aut orbiculatis ; coniuñctis , aut deiuñctis : ipsis quoque flosculis præcocibus , aut serotinis ; grandiusculis , aut minusculis ; binis ternisue , aut etiam denis pluribusue ex vnoquoque cauliculo emicantibus varius ; ac partim vnicaulis , partim multicaulis est . Hic verò vt plurimum singulos , binosue ; vt maximè quaternos , aut quinos vnico è caule flores promit , florem gelsimini , malique Medicæ habitum suauissima temperie olentes . Vtriusque caules saturatior viriditas , inoffensus læuor , ac teres rotunditas compares facit . Veruntamen duplex eosdem nota discriminat . Illos enim proceritas ferè bipalmis extendit , hos pusillò breuior longitudo contrahit : illos continuum foramen vacuat , hos fungosa quædam natura modicè obstruit .

Alius calice tereti , & folijs angustioribus .

Narcissus iuncifolius minor odoratus simplex , & multiplex .

Stirp. Histor. Pempt. 2. l. 2. cap. 22.

struit . Folia pariter viridantia , oblonga , rotunda , carnosâ , læuia , & planè iuncida . Bulbuli plerique globosi : minùs plerunq̃ vtiles oblongi , dissipatis in longitudinem viribus : rotundi feraces , toto in floriferos nisus collecto corpore . Idem omnibus color : extima enim pulligine nigricant . Hoc etiam inter vtrunq̃ narcissum conuenit , vt longulos proferant è membranacea theca flosculos , quibus ille triangularia capitula subijcit , flore dilapso turgentia , & nigelli angulosique seminis fecunda : hic autem longulis tantùm pediculis insistentes , nulloque seminali folliculo capitatos parit , genitali conatu in floris plenitudinem effuso .

Triplex est præterea Hispano superiori luteo non-abfimilis , albo colore vernus narcissus . Prioris oblongus bulbulus iuncea foliola fundit humi reptantia : minutum , inolentem , informem flosculum , Martio mense tempestiuum Romanis in hortis agrè raroq̃ aperit . Alter grandiusculus , Hispanique narcissi partibus cæteris gemellus , albore ac fœtore discrepat . Huic æqualis tertius candida folia sulphurei coloris calice distinguit . Vterque continenti foliorum serie florem orbem circinat .

Est etiam , qui è longulo substrictioris ventris bulbo caulem ante folia impellens , binis ternisue , candidis , & leuiter odoratis flosculis per autumnum vernet Hispano par , viridissimus , planeq̃ iunceus minimi pretij narcissus . Silentio dissimulandus

Albus minor.

Albus maior.

Albus sulphurei coloris calice .

Albus autumnalis .

dus non est satis elegans iuncea itidem folijs, albi-
 doque colore in sulphureum procliui, & reflexo
 flore narcissus alius; cuius è radice bulbosa, nuci
 Ponticæ, aut Hispani iuncea narcissi bulbulo exæ-
 quata, rotunda, candida, membranaceo inuolu-
 cro infuscata, numerosis tenuibus albisque fibris
 bene comata, exiliunt quaterna vel quina folia, vt
 in proximè superiore narcisso iuncea, proluxa, an-
 gusta, modicè carinata. Medius consimilis caulis
 Aprili mense fastigiatur in quaternos aut quinos
 flores oblongos, diluto sulphureo colore pallidos,
 sex folijs sursum reflexis supinos, de uexis ceruici-
 bus pronos, semuncialem aut longiusculum &
 inæqualiter sinuosum calicem porrigentes, leuif-
 simè odoratos. Corruptis floribus summi caules
 triangularia turgescunt in capita, exigui, orbicu-
 lati, nigri, læuisque feminis plenissima. Pseu-
 donarcissos Hispanos Clusius vocat siluestres Do-
 donæi narcissos, qui sena inter folia velut in alas
 explicata medium prælongi calicis tubum, re-
 pandas per oras fimbriatum crenatumque, in tu-
 bæ modum exertant; ex qua Italicum quoque no-
 men hauserunt. Vt meritò fabulari quis possit,
 Famam volando, buccinandoque fessam genia-
 libus tantisper in hortis conquieuisse, dum refice-
 ret vires: vtque hospitalibus flosculis appositam
 referret gratiam, è suis conditum insignibus no-
 uum florem, nempe alatum tubulatumque narcis-
 sum

Pallidus fo-
lijs reflexis.

Pseudonar-
cissus Hispanus.

Rarior. plant.

Hist. l. 2. c. 17.

Stirp. Hispan.

Pemp. 2. lib. 2.

c. 23.

Pseudonarcissus pleno flore quadruplex.

sum floreo populo addidisse, amanti hortos Famæ buccinatorem. Harum verò florentium tubarum, muta specie suavius argutarum, quàm quæ stridulo strepunt sono, aliæ aurea bractea, flauescunt; aliæ argentea candicant; circa aureum aliæ tubum circumfuso foliorum veluti cupro expallescent; hunc aliæ cupreum pallorem media flauente linea inaurant, ac totum prægrandem tubum verno illinunt auro; alias mirè degenerantis feminis inenarrabilis varietas colorat; alijs præterea diffusior, alijs est mensura contractior; aliæ denique simplici gracilique tenuem, aliæ replicato confertoque tubo plenissimam publicant voluptatem. Et his quidem postremis forma præsertim quadruplex. Aut enim tubus in tubum inferitur; aut simplici tubo densissima folia innascuntur; aut grandior flos densè fartus vbertate plerumque rumpitur, folijs in rosei narcissi speciem confusis; aut demum similis tum simplici, tum duplici foliorum ambitu flosculus tubulum exeret foliosa fartura pariter densatum. Pseudonarcissis vniuersis pro cuiusque florum amplitudine proceri caules; folia surrecta, prolixa, lata, in canaliculum concaua, minimè mucronata, & languidè virentia; bulbi oblongi, quorum extimæ tunicae dilutiore ferrugine imbutæ raris, & fuscis eiusdem faturi coloris lineis in longitudinem intercurrentibus distinguuntur. Sunt, qui sentiant à ma-

iore refco narciffo pleniffimum pseudonarcif-
 fum, fiue (vt alij nominant) narciffum alterum
 maximum feptentrionalem, qui calicem implet,
 & folia duplicat, nullo discrimine feperari. Ve-
 runtamen vt folio, & caule inter fe congruunt;
 fic bulbo, & flore diffentiunt. Huius enim bul-
 bus, vt vulgaris etiam pseudonarciffi, longior col-
 lum quadantenus obliquat; flos tubulatum cali-
 cem foliofo fæpe farto, nimioque madore fatifcen-
 tem nonnihil exporrigit. Minufculi flore simpli-
 ci pseudonarciffi vt flosculorum coloribus, fic bul-
 bulorum figuris variant, ceruicula in quibusdam
 proceriore: femper tamen aliquod maiorum in-
 ftar in pufillis eminet. Qui verò parua geminant
 folia, & caliculi tubulum addentant, aut faltem
 hunc pleniffimè folijs infarciunt; minutulis fun-
 duntur è bulbis, grandiores bulbos pleni floris fe-
 races, fi non magnitudine, certè figura exæquan-
 tibus. Folium protenditur palmare, prætenue, pal-
 lidum. Caulis itidem exilit breuis, & concolor.
 Pulchrè mentitur & nomine, & re narciffum pseu-
 donarciffus montanus, in Lufitanis & Cantabricis
 iugis frequens. Hunc iunceo folio & cauliculo fle-
 xilem, flauo alboue flore in fena plerunque angufta
 folia expaffo pinnatum à medij caliculi cono in
 calathi feu nolæ figuram oblongo, repando, & fæ-
 pe fimbriato campanulam Hispani; flauum calicu-
 lum, & flauam violam Martiam Auftriacæ matro-

Pseudonar-
 ciffus pleno
 flore maior.

Pseudonar-
 ciffus simpli-
 ci flore mi-
 nor.

Pseudonar-
 ciffus pleno
 flore minor.

Pseudonar-
 ciffus iunci-
 folius.

c. cluf. Hift.
 plant. l. 2. cap.
 17.

næ vo-

næ vocant. Subiectum flosculo caput nigro, rotundoque semine impletur. Bulbulus rotundus, intus candidus, foris nigellus iuncea folij narcissinum bulbum prope indiscreta facie repræsentat. *Idem Eur. poster. p. 60. Narcissus maximus, siue incomparabilis. Perpetuò flauus.* Narcissum maximum amplo calice, à magnitudine incomparabilem multiplicis esse generis inuenio. Est enim, qui tam pertinaciter flauet, vt eodem, quo vixit, ore & colore moriatur. Hic senis folijs continuatum in orbem latè explicatis, medium crispulum calicem ab imis angustijs paulatim ac modicè sese laxantem in vncialem longitudinem exerit. Subtenuem caulem ad binos palmos extollit. Folia surrigit siluestris more narcissi laxa, prolixa, retusa, incana. Bulbum subdit siluestris itidem narcissi bulbo consimilem, sed magis compactilem, colloque nonnihil obtorto notabilem. Alter huius gemellus cætera, vno veluti vultu degenerat: flauum enim colorem, quem nascens præfert, in sulphureum, siue albidum senescens mutat, & folijs angustioribus, rugosis, atque vtrinque leuiter conuolutis florem orbem minimè continuat. Tertius verò tristioris indolis frater eo colore dehiscens nascitur, quo superior moritur: & velut appetentem mortem pertimescens paulatim exalbescit, luteo per oras calicis. Illud etiam differt, quòd calice folijsque latioribus, atque his etiam nonnihil continuatis prior floret. *Ex flauo in sulphureum languens.* Candidus præterea Romanis in hortis visitur folijs *Sulphureus summo calice luteo.* *Candidus maior, & minor.*

lijs

lijs floris aliquatenus diuersis duplex, maior nempe discretis, minorque coniunctis: vterque cæteris magnitudine suppar: illius caulis ferè bipalmis, & gracilis; huius autem paulò breuior: maioris folia, quàm vulgaris, tenuiora & angustiora; minoris quàm maioris, magis lata minusque longa: vtriusque bulbosæ radices candore formaque similes pyrum superbum æquant, ceruice modicè porrecta. Est etiam proximè superioris bulbum adæquans, folijs æquè candidis flauoque calice narcissus maximus, itidem maiorior & minor: sed calix est minori coloratior. Postremus in Casertani Principis Andreae Matthæi Aquauiuæ principes flores merito cultu excipientis nobilissimis hortis alitur narcissus sanè incomparabilis, confertissimis nempe sulphureo colore folijs singularis. Narcissus serotinus montanus, aut eius planè gemellus (Musartum vulgus appellat) bulbosæ radices exteriori tunica subalbida, magnitudine media, ventre vtrinque substricto, corpore oblongo, ceruice modica illius narcissi bulbum ex parte refert, qui cameli collum simplici producit in flore. Appetente iam vere folia trudit proluxa, angusta, mollia, prasina, siue narcissinis similia. E teretis, pedalis, glabri, fungosique caulis apice ternos sæpe, quaternosue mense Martio suspendit flores, sena niuei candoris folia, vulgaris narcissi folijs laxiora, & flaccida stellæ modo decussantes, patulo sulphurei coloris caliculo crocea fimbria ornato distin-

Candidus calice flauo maior & minor.

Sulphureus flore multiplici.

Narcissus montanus serotinus, flore simplici candido, calice luteo.

H

guen-

guentes, digna etiam pulchro corpore anima odoratos. Duplicem hinc habeo feri floris, extremo nempe Martio, vel ineunte Aprili vernantis subtere narcissum, alterum Narbonensem, Anglicum alterum. Priorem præcipuè discriminant bulbus oblongus, modicus, fusci palloris membrana tunicatus; angusta folia, & erecta; flos albus, flavo calice ferè vnciali, nonnihil repando reflexoque distinctus, incomparabili narcisso contractior, in vnoquoque palmari caule sæpe multiplex. Posterio- rem non ab similem dignosces tum ex bulbo grandiore, in ventrem distento, in cervicem extenuato, membranaque ferruginea circumsepto; tum ex folio breui latoque; tum ex ampliore flore luteum calicem æquabiliter tubulatum porrigente. Longa cer- uice narcissos camelini colli nomen ab imitamento appositè deductum notat. Merum puerperæ Flo- ræ lac in hosce flores candoris eximij concreuit. Ex his plebeius alius, & senis tantum folijs pauper- culus, atque inglorius candidatus à nobiliurn horto- rum aditu distinetur. Vnum diluto aridæ paleæ colore pallidum, & veluti fordidatum hortorum exilio liberant coloni, vtpote Byzantio translatum & rarum. Adeo raritas etiam deformitati pre- tium facit. Alius foliosa prætexta per flauo ca- licis fimbriatas oras purpurascens conspicuus, & nobilis in patritios hortos admittitur. Caules ferè bipalmes plerunque singulos flores, binos inter-

Narcissus
Narbonensis.

Narcissus An-
glicus.

c. clus Rarior.
plant. Hist. l. 2.
s. 12.

Narcissus lō-
ga ceruice.

Simplex can-
didus.

Simplex pal-
lidus.

Multiplex
candidus.

interdum sustinent. Profiliunt ab radice folia
 praelonga, tenuia, mucronata, subpallida. Bulbacea
 radix pallidæ cutis, modicique ventris in collum
 absumitur, quod in foliosi quàm in simplicis flo-
 ris bulbo productius est. Virginiensis narcissi bul-
 bus cupressini hyacinthi bulbo modica magnitu-
 dine atque oblonga forma simillimus, colore di-
 stat. Is enim subruber, hic albicat. Folia pusilli
 pleno flore siluestris narcissi folijs prorsus con-
 gruerent, nisi aliquantò longiora validiùs vire-
 rent. Ex viridi pallens caulis in palmum assur-
 git. Flos in semihulcæ Persicæ tulipæ grandio-
 rem figuram dehiscens obsoleto candore inficitur, di-
 lutoque sensim rubore conspergitur. Narcissus
 Indicus lato folio narcissino, flore rubro liliaceo,
 album scilicet liliium imitante, quem Iacobeum
 adhuc vulgus appellat, extremi Maij, aut ineuntis
 Iunij caloribus citatus, antequam folia exeant, ita
 properat. Floreus thyrsus emicat enodis ac læ-
 uis, crassitudine propemodum digitali, ac duo-
 rum quandoque palmorum proceritate visendus.
 Apex membranacea conclusos vagina primùm
 turget in calyces: tum ea dirupta quatuor sæpe sol-
 uitur in flores striatis sex folijs deorsum reflexos,
 è crassioribus pediculis in decussam dispositis pen-
 dulos, purpura in crocum languente coloratos,
 sex subalbidis staminibus longiusculis in luteas ap-
 pendiculas desinentibus, medioque stamine ru-

Narciss. Vir-
 giniensis flo-
 re purpura-
 scente.

Narcissus In-
 dicus è rubro
 croceus flore
 liliaceo.

bente cæteris longiore capillatos. Vbi flos membranæ moram rupit, aut certè vbi defloruit, bina siue etiam terna existunt folia, narcissi marini siue hemerocallidis folijs latiora & viridiora, minuto sæpe minio guttata, summa parte subrubentia, non admodum longa, in hiemem vsque diuturna. Bulbacea radix & figura, & magnitudine hyacinthinæ compar exuberante rubore aspergitur, & citra florem partum parens miniatula præflorete. Alius Indorum narcissus rarior, & nobilior in hortis primùm Casertanis factus est Italicus. Magnitudine formaque candido lilio par, floreis folijs magis continuatis minusque resupinis dispar, florum numero superior, albo rubroque blandè temperatis circiter septembres calendas expingitur; vt ipsius lacte & sanguine pulchritudinis coaluisse videatur. Albidæ membranæ rupto inuolucro conniuentis primùm folia floris modicè rubent, colorationibus tantùm lineis in longitudinem virgata: in calathi deinde imaginem diducta adulto pudore suffunduntur. Adeo vel in floribus pudibunda pulchritudo publicam lucem erubescit. Toto denique senili vultu rubicundiore, dum deflorescunt, floridiora sunt. Imus umbilicus intus forisque flauet. Sex inæqualia stamina, ima parte candicantia, summa subrubentia lunatos in crocos ex viridi flauentes desinunt. Septimum & medium stamen prolixius, itidemque coloratum

apice

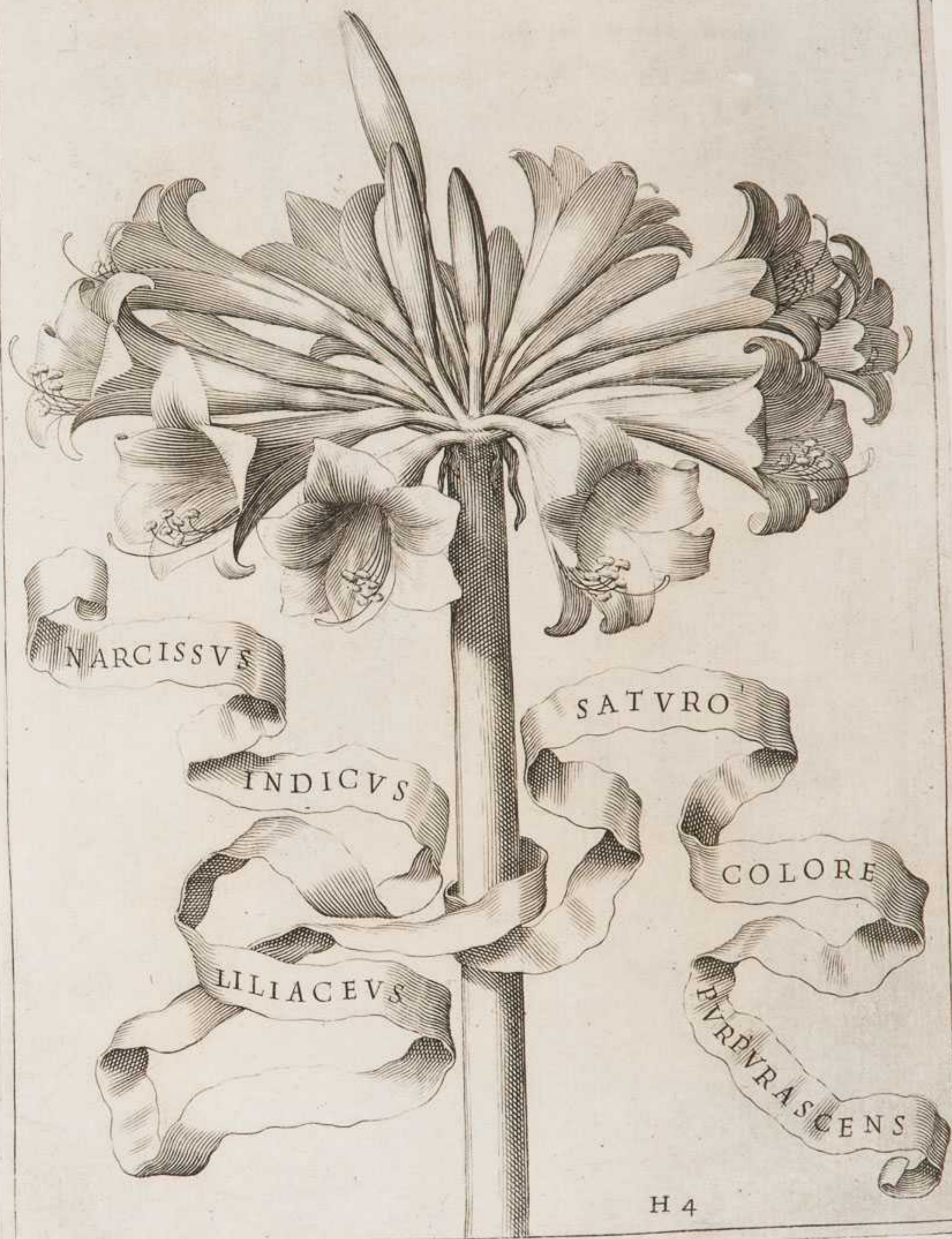
Narcissus Indicus liliaceo saturo colore purpurascens

apice nullo insignitur. Viceni pluresue flores è pediculis satis crassis, binos seu ternos digitos longis, ex atro virentibus, & siue deuexis, siue arrectis modò in orbem penduli, modò in filuam prominuli, necnon particulatim dehiscentes summum caulem coronant. Caulis ipse rotundus, digitum crassus, ac prope bipalmis ex viridi obsolescit in rubidum. Folia liliacei viroris, & narcissinæ magnitudinis, arefacto iam flore, à latere caulis enata in ipsum caulem incumbunt. Bulbus Neapolitano in tepore scillam prope exæquat, Romano sub cælo minùs tumet; instar eriophori summo sub cortice membranaceo lanosus extra pallet; nec florem fert, nisi ad iustam punici mali molem adoleuerit. Et hic narcissus more cæterorum sementat, parco tamen prouentu. Non absimili forma minùs formosum misit India narcissum alium, qui contractiore bulbo, caule tenuiore pedali & inæqualiter rotundo, florum quoque minore & numero & magnitudine, facie dilutiore, à proximè superiore degenerat. Vterque tamen tam decenter, tam modestè rubet; vt ipse pudor vel in florem transierit, vel in flore seipsum expinxerit. Quare, si suo sibi colore flos hic nomen inscribat, rectiùs, quàm narcissus, flos pudoris appelletur. Vtinam tam verecundè rubuisset, cum se Narcissus aspexit: candidiore profectò fabu-

Narcissus Indicus liliace⁹
diluto colore
purpurascens

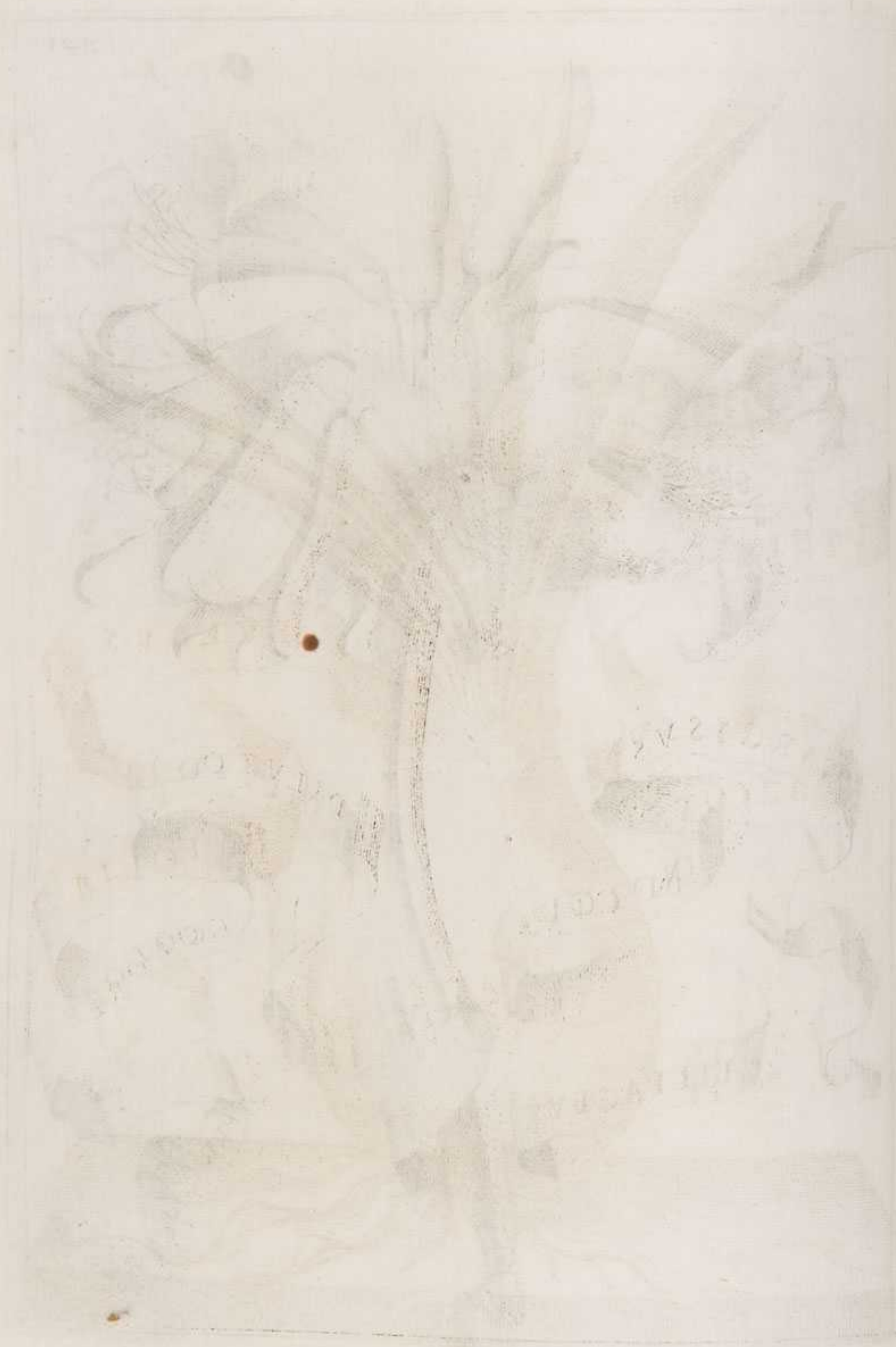
la floruiſſet. Iam verò, quando roſeus vultus in-
ſano amore in poſthumum florem expalluit, re-
cens rubor ſuam erubeſcentis inſaniam pudor
eſt.

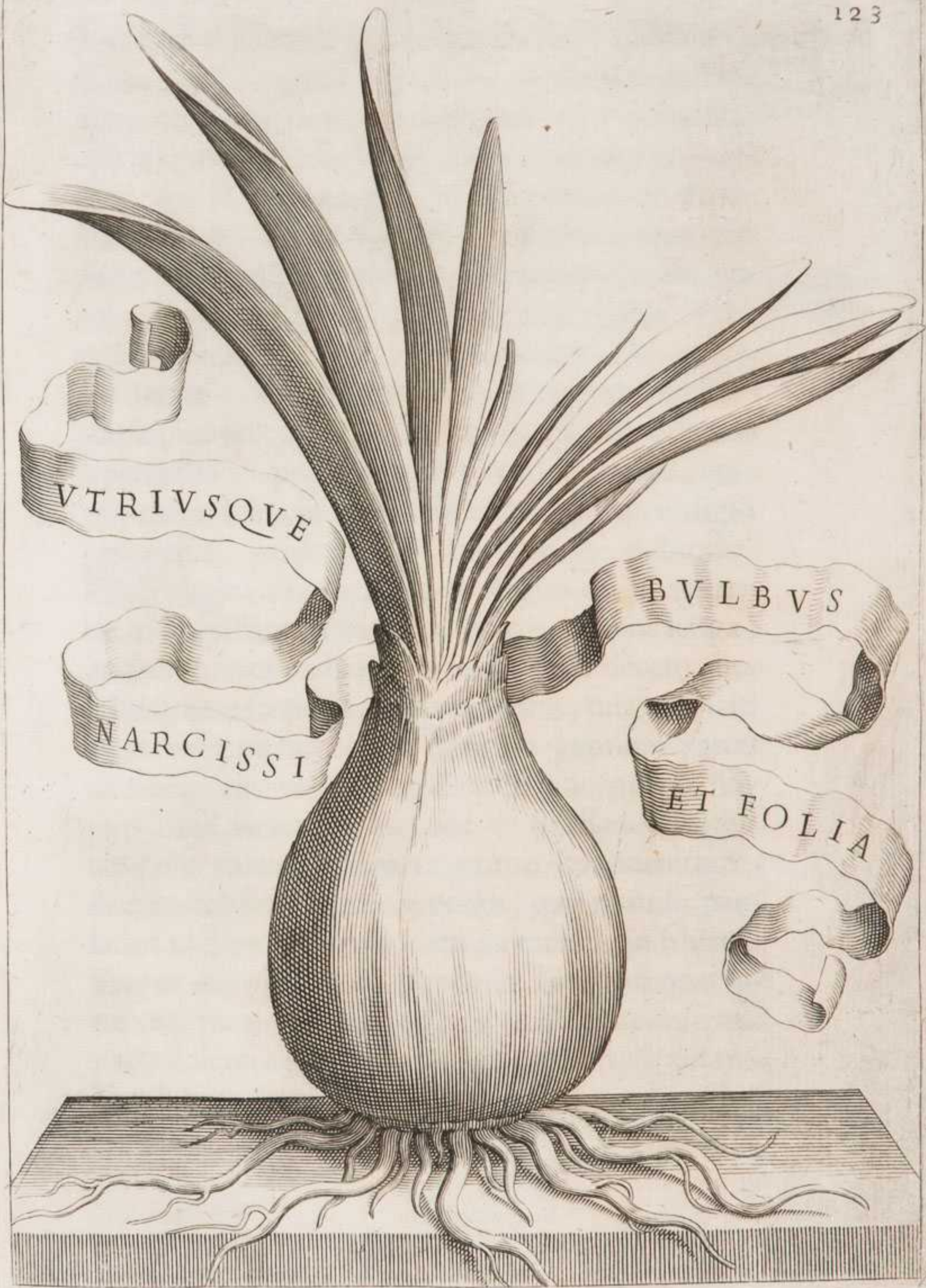

NARCISSVS
INDICVS
LILIACEVS
DILVTO
COLORE
PURPURESCENS

Indicus latissimis folijs , & florum forma liliacea ,
 sphæralique ambitu narcissus ; quem alij sphæri-
 cum ornithogalum , moly maximum Indicum ,
 alij vocant ; Gallici foli aduena nunquam flo-
 ruit : sed Romanæ tandem amœnitatis & maie-
 statis hospes effuso flore pro risu felicitatem sibi
 suam in Tranquilli Romauli felicibus hortis gra-
 tulatus est . Bulbus longè scillino maior ven-
 trem propè rotundat : ferrugineum , & quam-
 uis tenue , durissimum tamen corium superin-
 ducit : imam partem , vt in botryode odorato
 hyacintho , protuberantem pro corporis am-
 plitudine latè circinat : fibras minimi vice digiti
 præcrassas , prælongas , immortalesque diffundit .
 Floris vagina ad calendas Septembris existit in lan-
 ceam cuspidata , ternos lata digitos , quinos longa ,
 exuberante cinnabari saturata . Post decem dies
 subnascente scapo in palmum exerta , turgente iam
 atque vrgente numeroso foetu , in geminas partes
 oris anguinei modo latissimè hiascit , non vt lin-
 guis trifulcis horribilis , sed vt floribus plurimis
 amabilis micet . Apparet primò coniuentium
 florum confertissima congeries , quæ ramoso pau-
 latim incremento rotundam ita rarefcit in siluam .
 Scapus exurgit prope bipalmis , binos digitos la-
 tus , ex rotundo pressior , ex viridi rubens , qua
 parte solem aspicit coloratior , summa capitatus .
 Funduntur è capite densioris more capillitij fre-
 quen-

Narcissus In-
 dicus flore li-
 liaceo sphæ-
 ricus.

Tranquillus
 Romaulus .

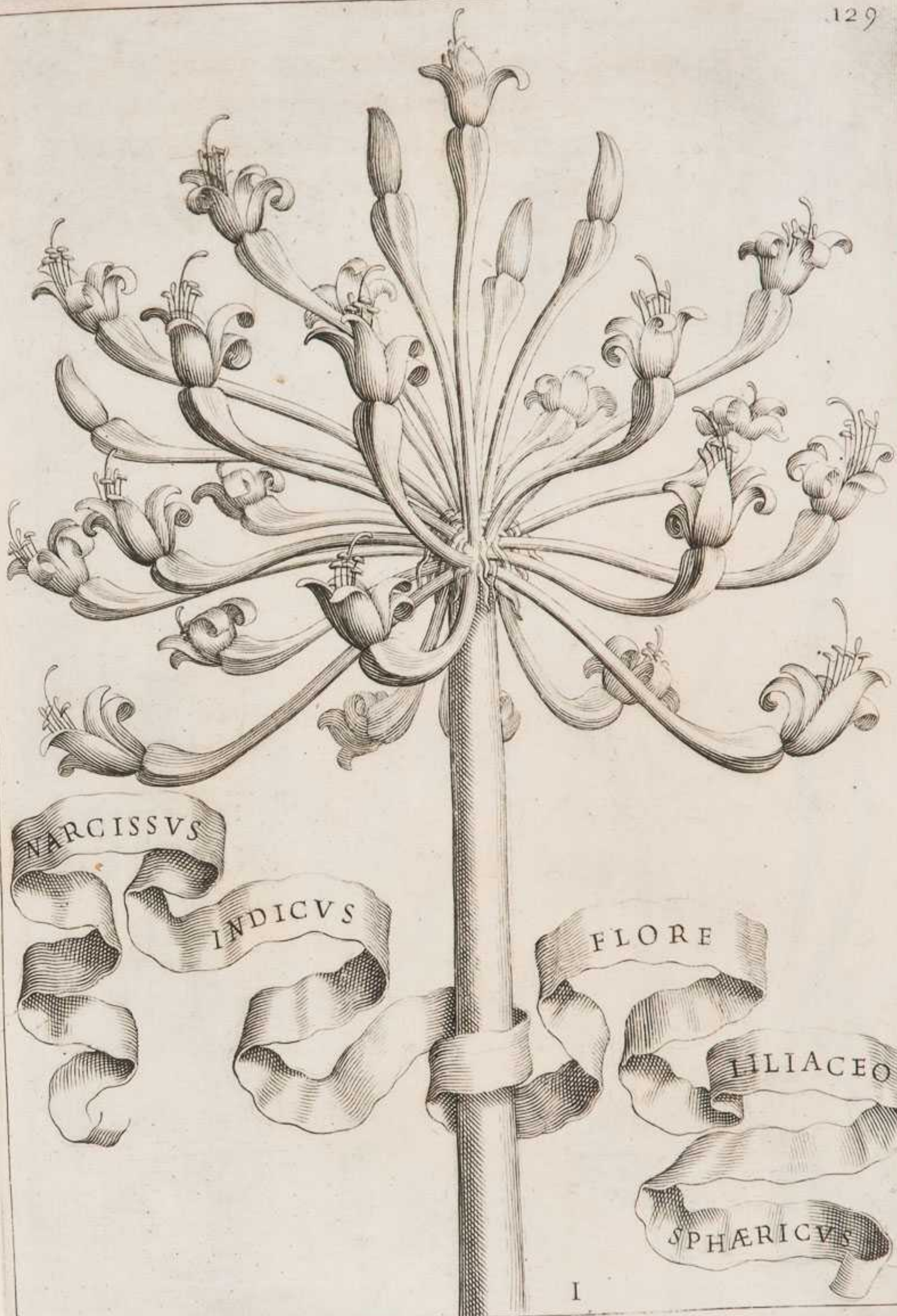
quentes, prolixæ, suauisque rubore visendæ lacinia: quibus internati radiata rotunditate porriguntur cauliculi triangulares, palmo longiores, minusculum digitum lati, interfuso rubore virentes, in capita extumidi tuliparum triquetro folliculo, seu præferratæ trifidæ clauæ simillima. Plerique instar candidi camelino collo narcissi ceruicem deflectunt: recto rigidoque nonnulli statu circumstant. E singulorum verticibus eminent sursum versum spectantes elegantissimi flores, rubro conuolutoque montium lilio æquales, nec absimiles, quippe phœniceo rubore colorati, & folijs quinis natiuos in cirros reflexis calamistrati, exteriori folio cum staminibus assurgente: quæ sanè conspicienda stamina sic extant. Sena lato colore punicea in totidem versatiles apices primùm flauos, & grandiusculos; deinde contractiores, subter suffusculos, supra exalbidos, & veluti farina conspersos degenerant. Septimum sine apice pistilli facie productius, crassius, longa vtrinque rimula intersecante striatum, summa parte recuruum pariter purpurat. Vt vno inclyta purpureo capillo veteris Nisi coma recenti flore superetur, qui crocis pluribus blandè rubentibus citra discrimen amittendæ regalis gloriæ feliciter capillatur. Omnes inter se flores ternis quaternisue digitis interuacantibus distant. Per partes dehiscunt: nec prior ante deflorescit, quàm vernent vniuersi. Senium illos

non

non contrahit, sed infuscat, ac demum decutit. Menstrua ipsis vita, & ver autumnale. September eisdem parit oriens, perimit occidens: hæc enim multorum florentium capitum hydra non calore, sed frigore interficitur. Quanquam Lernæa viuacior sumptis à funere viribus quotannis renascitur: neque clauas Herculeæ similes timet, quibus, tanquam cauliculis, infidet ac fulcitur. A florum interitu triangula capita grandescunt, pleraque inania, perpauca nonnullo abortiui feminis rudimento fœta: siue quòd peregrina planta nostratis autumnis frigus reformidat: siue quòd eadem apud nos nondum robustæ fœcunditatis est. Caulis tandem, & inhærentes cauliculi penitus directi, atque in orbem diradiati sic exarescunt; vt floris pulcherrimi cadauer fidus sit: neque enim hoc insolens est, vt hydra mutetur in fidus. Nec isti hortorum fideri mors parcit. Præmortui floris decorum cadauer ingruentia, primùm frigora iterata morte corrumpunt. Neque clauæ multiplicis armatura formosum tue-ri germen aduersùs æui demolientis iniuriam potest. Folia circiter Octobris exitum apparent, flore non proueniente: in eiusdem prouentu seriùs, extremo scilicet Nouembri mensè existunt. Pauciora initio, sex tandem flori prolusere. Longitudo illis bipalmis, latitudo palmaris, dimidiati ferme digiti seu cultri crassitudo, retusa forma,
lata

læta viriditas & fusco per oras rubore circumlita, corpus humi erraticum lateque procumbens, vitæ usque ad extremum Maium siue ad primos calores producta.

Gemi-

NARCISSVS

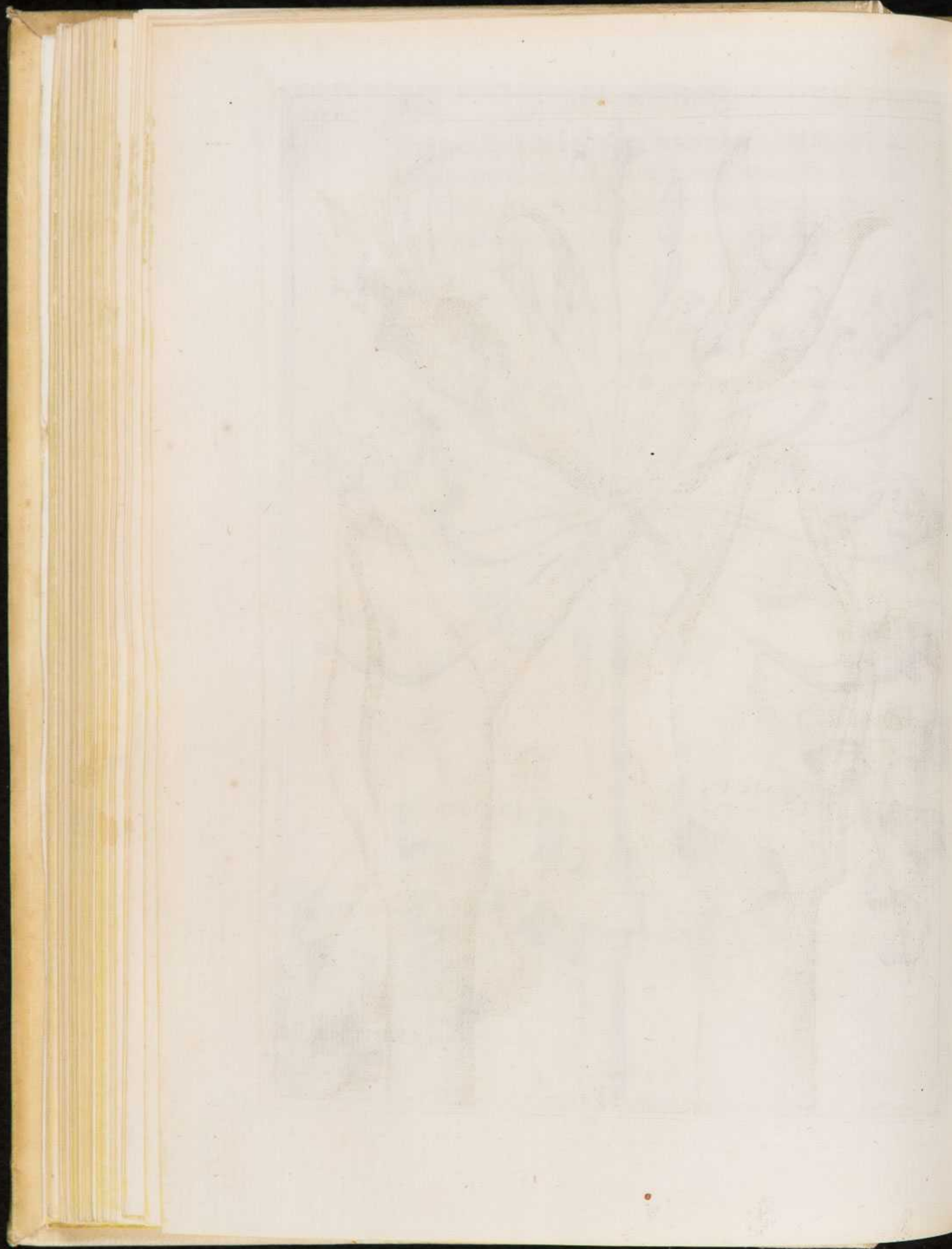
INDICVS

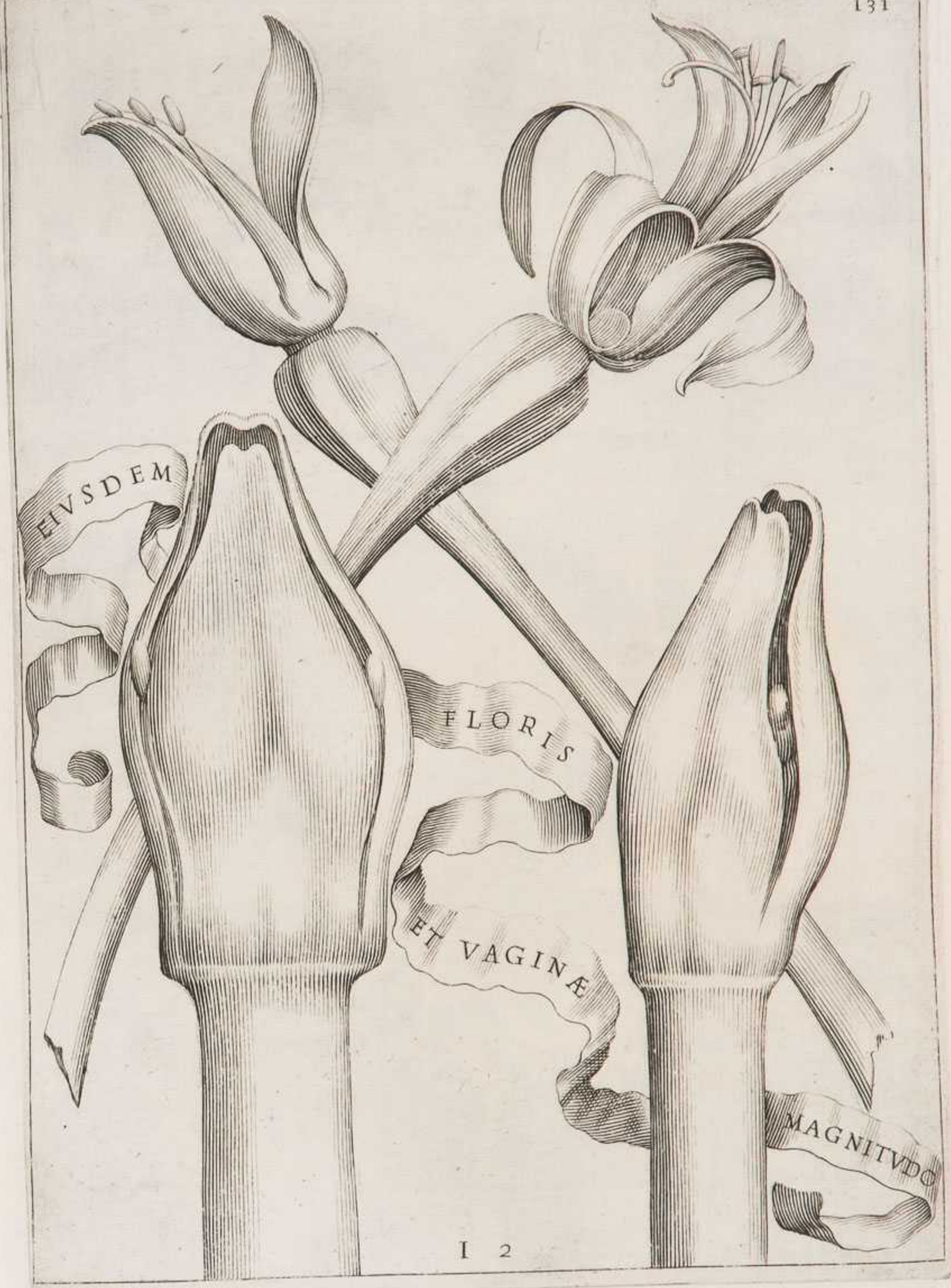
FLORE

LILIACEO

SPHÆRICVS

I

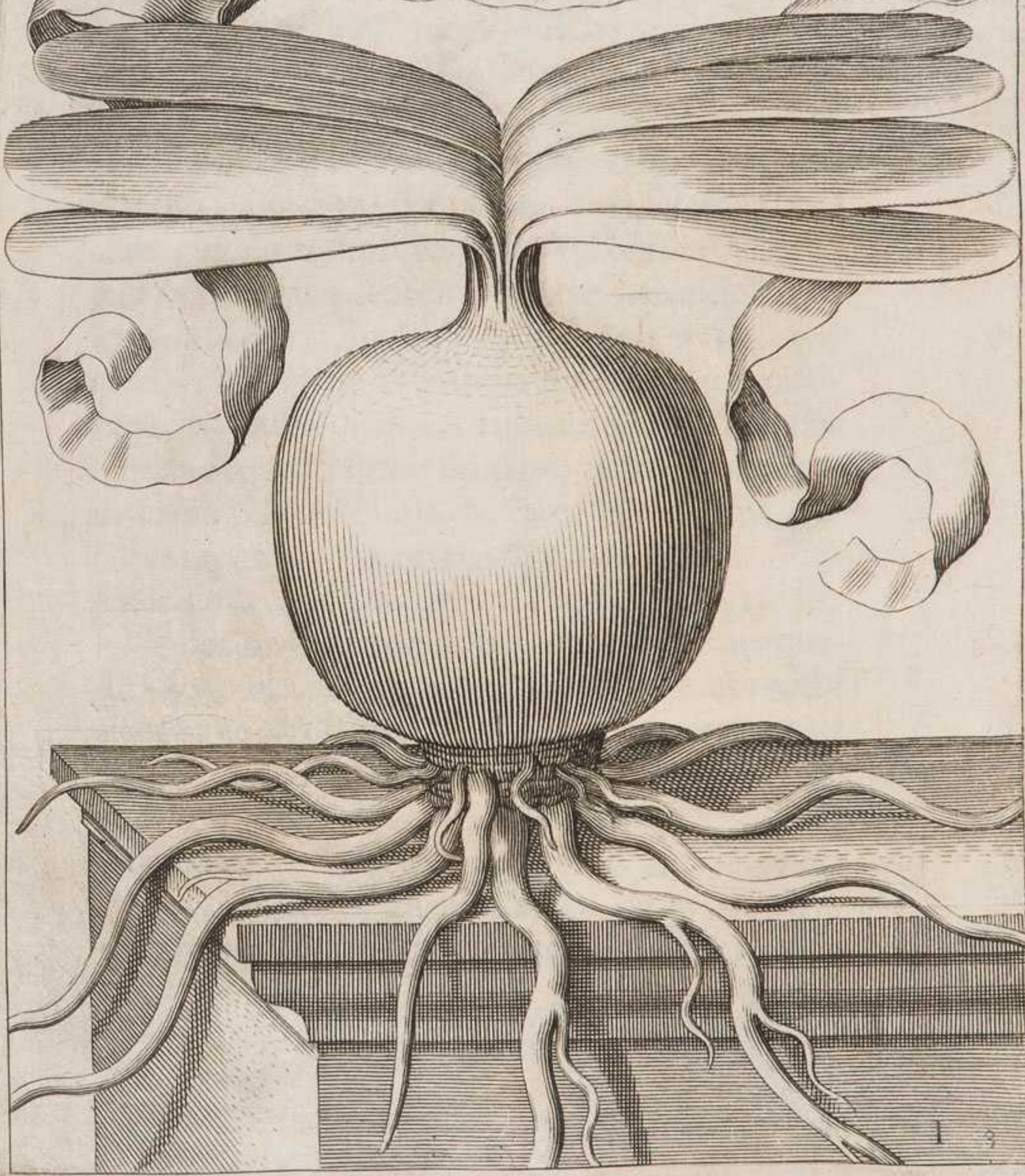

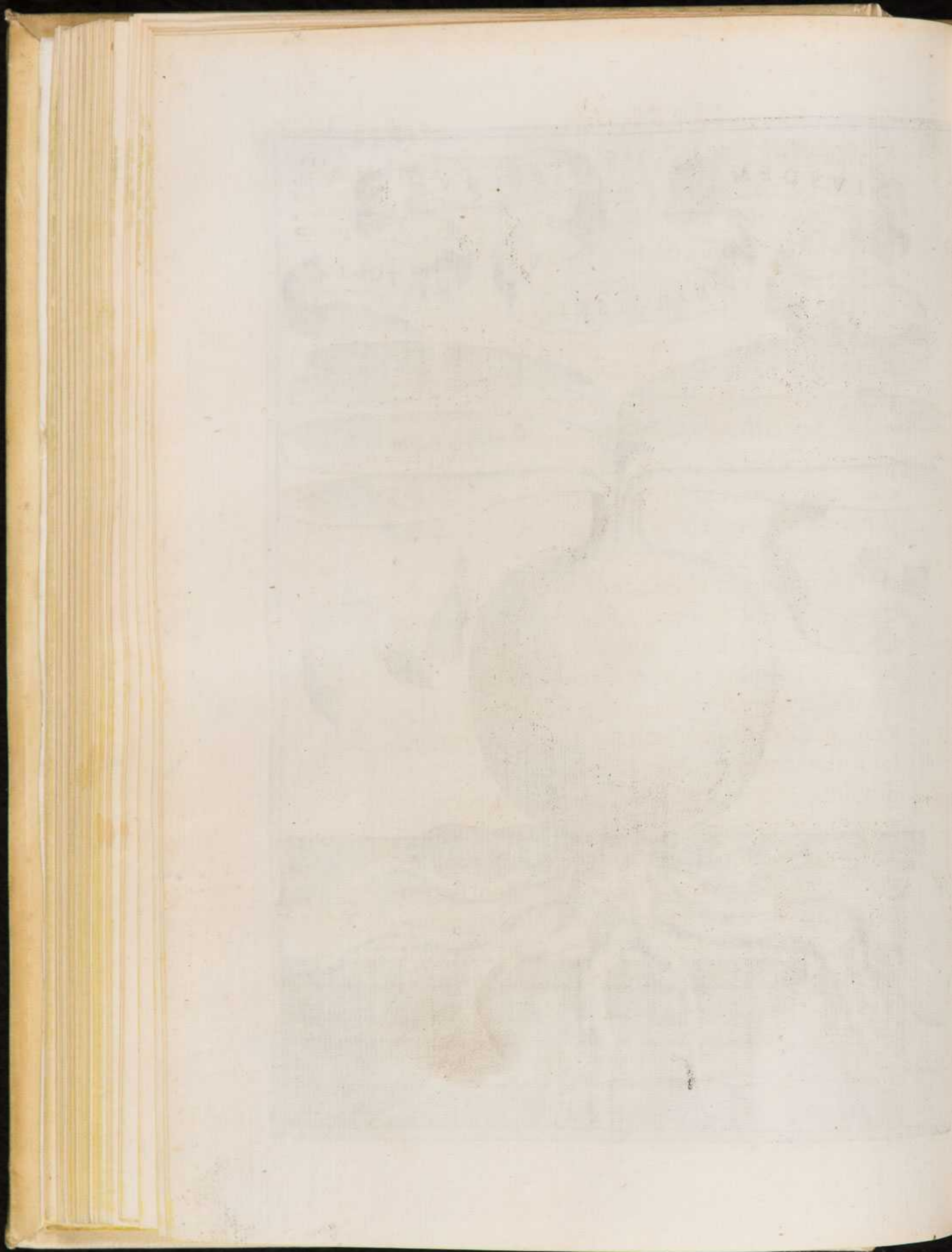
EIVSDEM

BVLBVS

NARCISSI

ET FOLIA

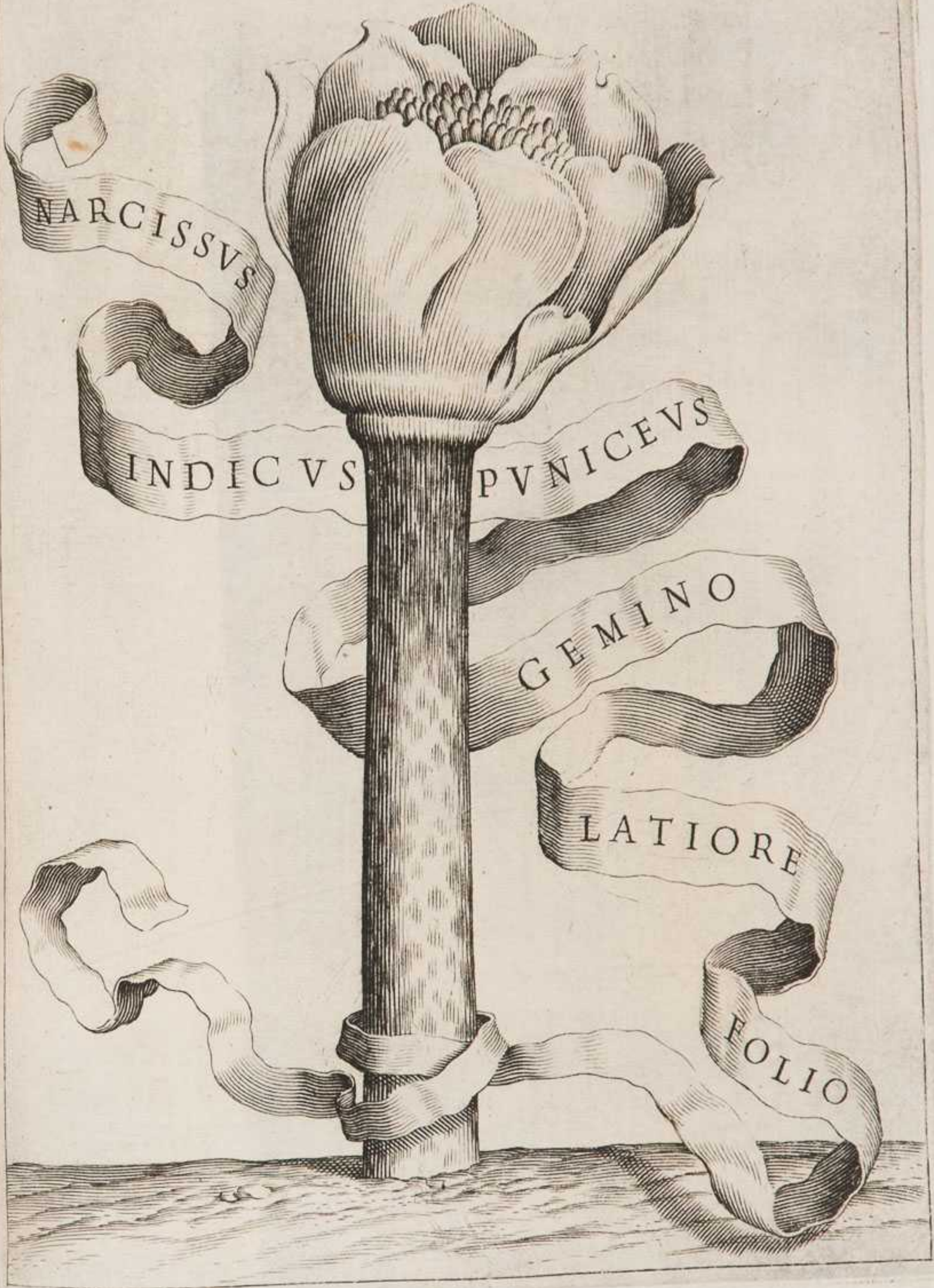

Gemino latiore folio, & flore puniceo peregrinus Indiae narcissus, à Batauo cultore Suertius, siue Colchicum maximum Indicum, paucis ab hinc annis Romanos hortos nobilitauit. Bulbosa radix, pineae nuci par, oblonga, squamosa, imi fibrati verticis orbe angusto coronata, fibris instar botryodis hyacinthi, quem Muscari vocitant, crassis lateque prorepentibus subnixa, deorsum porrecto tubere callosa, Septembri mense caulem protrudit crassitudine digitali, in rotundo vtrinque planum, albidum, sanguineis anguineisque maculis guttatum, summa parte rubentem. Inde patefcens vagina depromit florem balauftio similem, qui sex minimùm folijs puniceis modiceque crassis complectitur intimos flosculos confertissimos, nonnihil hiantes, rubicundulos, breuibus subalbidisque pediculis innixos. E singulis flosculis terna subrubicunda, & luteolis pallidisue apicibus capitulata stamina confertim eminent. Flosculis postea dilapsis subiecta capitula turgent in folliculos ardenti colore rubros, trifidos aut quadrifidos, oleam æquantes, racemi seu corymbi aspectu conglobatos; quibus terna continentur aut quaterna nigella grana, minusculi phaseoli figura & magnitudine. Bina post excussum florem folia existunt, flaccescenti atque in semen exeunti scapo adnata & superinducta, ouata, in duos circiter palmos longa, in palmi dimidium lata,

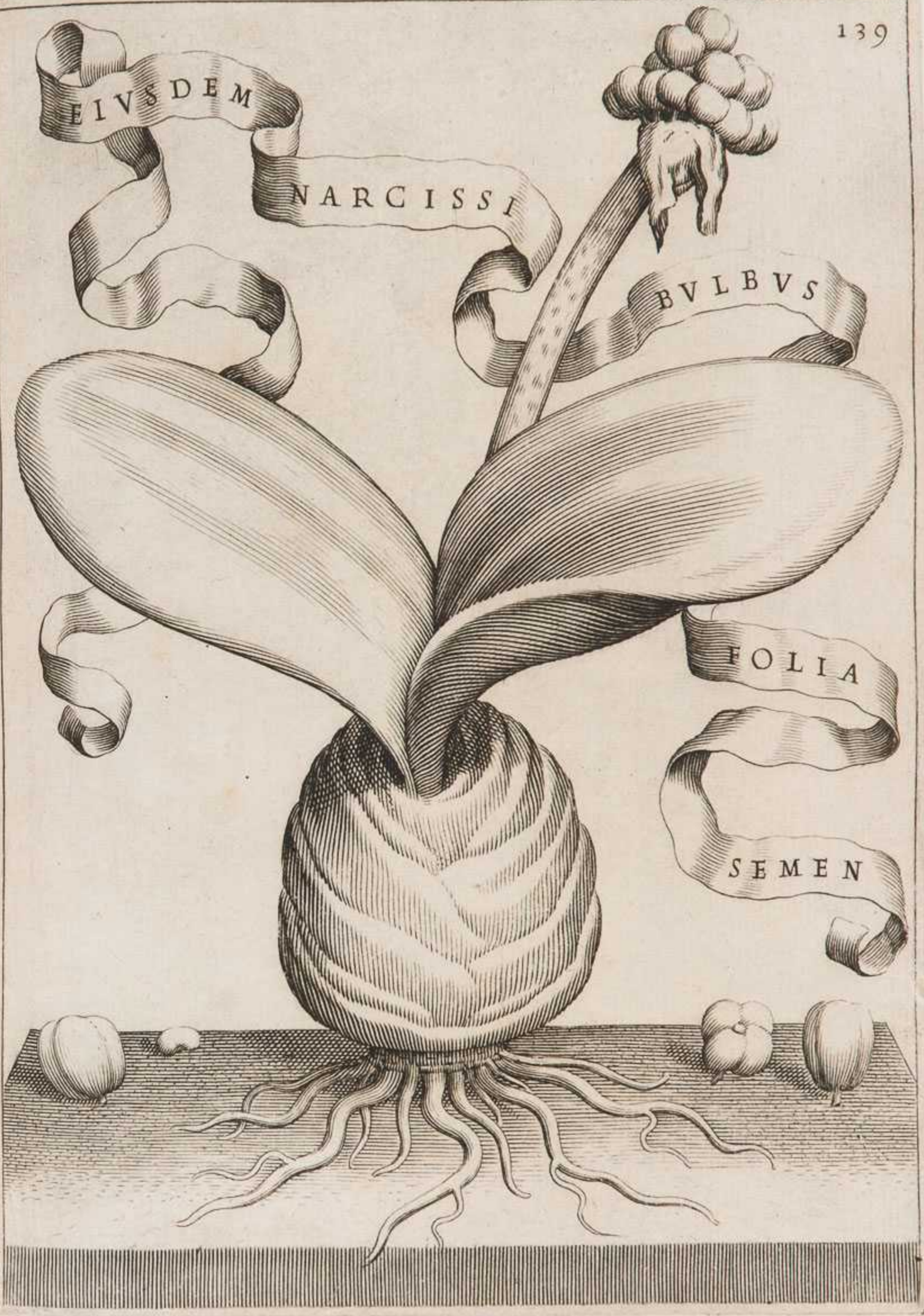
Narcissus Indicus gemino latiore folio, flore puniceo

scillæ folijs crassitudine æqualia, nigrantia, primò
 surrecta, humi demum iacentia. Hic autem flos
 siue regionis vitio, siue artis inertia, ægrè raren-
 terque nostrate vernat in solo. Primum tamen
 formosus hic Urbis hospes ac tiro in Quirinalibus
 hortis purpurati Principis FRANCISCI BAR-
 BERINI suam explicuit purpuram tributariam;
 vt pulcherrimi loci amœnitas Domino concolor
 effulgeret. Neque enim in APVM Regia nobi-
 lissimorum florum sterilefcere decet annonam.

Croci,

EIVSDEM

NARCISSI

BVLBVS

FOLIA

SEMEN

Croci, Colchici, Coronæ imperialis, ac Tuliparum
notæ.

C A P V T I I.

CRocus, & ipse florea impotenter aman- Crocum.
tium fabula, flore vario & multicolore,
tum simplici, tum folioso vernat, & au-
tumnat. Breui pediculo ante folium assurgit: tum
florem expellente folio aut latiore gramineo, aut
candidè striato, aut in capillamenti modum te-
nuiore ac iunceo viret. Bulbulo multiplicis ma-
gnitudinis rotundo, carnosio, & viuaci, intus albo,
extra spadice siue subnigro progignitur, fibrisque
candicantibus innititur. Præter vulgare Colchi- Colchicum.
cum in Italiæ, Galliæ, Germaniæ, atque Panno-
niæ humentibus optimisque pratis obuium plura,
& florum foliorum bulborumque mirabili varieta-
te præstantiora genera indagauit recentium colo-
norum amœna solertia. Hæc tamen ferè conue-
niunt vniuersis: bulbus turbinatus, parte altera
planior, media rima siue sulco, vnde flos exilit,
dehiscens; vbi flos defloruit, conuiuens, rubenti-
bus ex nigro tunicis obuolutus, intus candidus,
carnosus, lacteo succo manans, dum recens eru-
tus adhuc viget; sed vbi exaruit, rugosus, intus fo-
risque nigricans, aut certè rubidus: flores circi-
ter æquinoctium autumnii ante folia præproperi,
croci

Corona im-
perialis.

R. Dodon. Stir.
Hist. Pempt. 2.
l. 2. c. 51
C. Clus. Rarior.
plant. Hist. l. 2.
c. 1

croci flosculis non absimiles, & longiusculi, bre-
uibus tenerisque pediculis insidentes: à floribus
turgentes folliculi triangulares, crassi, oblongi,
femine foeti rotundo, vergentis è rufo ad subni-
grum coloris: folia prolixa, laxa, erecta, læuia,
pinguia, & planè liliacea. Vnum cæteris præfer-
tur Colchicis, quod rubello plenoque flore folio-
sum, & alternis quâ saturi, quâ diluti coloris qua-
dratis maculis variegatum primoribus autumnii
pluuijs emergit. Flos est ab oriente oriundus, quem
vernacula, quàm latina vox augustiùs nominat:
is enim latinè Liliium Regium, vulgò autem Co-
rona imperialis appellatur. Cæparum instar vegran-
dis eius bulbus, binas & amplius libras interdum
pendens, rudi & inæquali rotunditate conglobatur:
candidas, promissas, molles, & parua offensione
fragiles fibras non ab ima tantùm, sed varia etiam
ex parte dispergit: medio patuloque, quâ scapus exit,
foramine hiat: sine tunicis inuestis, succosa den-
saque carne modò candicat, modò purpurat, ple-
runque pallet: allium, aut hircum, aut quid insua-
uius olet. Atque hoc maximè distat à simillima
Sufiani, siue Persici lilij bulbosa radice, quæ gra-
ueolentia nulla nares ferit, quæque forma est præ-
terea longiore. Thyrsus robustus, crassus, intus
fungosus, viridis, rotundus, procerus ad mediam
ferè altitudinem modò confusis, modò ordinatis
liliaceis folijs conuestitur: inde teres, nudus, &
purpu-

purpurascens foliosam summa parte siluescit in cristam. Inter cristati capitis folia plerunque bina tenuibus è pediculis vario numero, multiplicique interdum serie, raro scilicet naturæ luxuriantis lusu, lutei aut ex croceo rubentes liliorum similes flores, at minores in calathos ab imis angustijs ducti, nec labella resupinantes, minusque dehiscentes, quàm decori, tam fœtidi pensili coronamento nutant. Est etiam cum voluptate cernere in intimis foliorum singulorum floreis vnguibus margaritarum gemella candida tubercula, quæ cum sereno, tum maximè pluuiò cælo liquidam & prædulcem aquam guttatim delacrymant salubri documento, scatere lacrymis etiam coronas. Ea postmodum eminula vnionum rudimenta, marcentibus floribus, introrsum abeunt in æquè candidas lacunas. Ad hæc sex albida stamina luteis crocis capitulata cum trifido mediij styli pistillo prominent. Excusso flore grandia capita sustollunt angulosi folliculi, seminibus graues subrufis, planis, cartilagineis, duplici serie in vnoquoque angulo digestis. Lepidissimum florem, Turcico vocabulo Dalmaticis pileis ob similitudinem communi Tulipam, recentiorum verò biformi nomine Lilionarcissum, quòd liliacea in primis & narcissina vnus decora complectatur, appellamus. Sunt, qui velint coronarium esse veterum Cosmosandalon, aut certè Satyrion. Nulla æquè in planta versicolor

Tulipa.
R. Dodon.
Stirp. Hist.
Pemp. 2. lib. 2.
c. 27.

C. Clus. Rarior.
Plant. Histor.
l. 2. c. 9.

natu-

idem ibid. c. 7. naturæ licentia lasciuit: vt superioribus annis fuerit, qui supra ducenta coloribus discreta genera numerarit. Iam verò cum semper aliquid noui afferat fecundior Flora, quàm Africa; multò licebit plura percensere. Ne tamen quis istorum coloribus florum nimum credat; præmonente Clusio, alternis annis versicolor inconstantia liberaliter credulos eludit. Princeps & publica ea generum partitio est, quæ de triplici tempestiuitate ducitur: vt aliæ præcoces, mediæ aliæ, aliæ serotinæ tulipæ dicantur. Habent autem ferè vniuersæ hunc exortum, hoc incrementum, hunc exitum. Inter bina diluto virore pallida folia flos, infantium primæ conspectum lucis non sustinentium more conuiuens, nec dum colorata formositate viridis, & prorsus herbeus incipit existere. Tum paulatim impellitur succrescente scapo, qui medulla duriore robustus, rotundus, & virens ad pedalem atque etiam cubitalem altitudinem modò arduo statu rectus, modò in anguineam spiram tortilis exurgit. Quanquam præcox tulipa breuissimo caule à terra vix eminent. Hunc sparsim amplectuntur folia plerunque terna, nonnunquam etiam quaterna & quina, crassa, oblonga, carinata, interdum per oras modicè reflexa & crispula, modò pendula, modò surrecta. Summus interim flos colorem mutat, seseque in sena, aliquando etiam in septena & octona folia, rarò foliosorem

rem in congeriem explicat , siue calathi , siue cya-
 thi , siue resupini pilei effigie . Ex meditullio sex ,
 vel etiam totidem , quot ipse folijs constat , mirum
 in modum coloribus varia stamina profert , apici-
 bus aut luteis , aut pallidis , aut nigricantibus insi-
 gnita . Idem hic flos nubilo cælo tristatur , vul-
 tumque contrahit ; pluuio facilè defluit , & corrup-
 pitur ; temperato sole hilaratur , atque in risum de-
 center hiat ; ardenti perustus , formæ vitæque de-
 coquit . Dilapso flore subit membranaceum ac
 triangulare caput satis magnum , atque oblongum ;
 quo tres in partes dehiscente , sex ordines visuntur
 feminis confertim aggesti , plani , cartilaginosi , ru-
 fi seu rubidi , prorsusque liliacei . Iam verò , quo-
 niam è medio bulbo cum folijs flos primùm exit ,
 aridusque deinde floris caulis (quod etiam in iri-
 de bulbosa , Colchico , alijsque hoc genus vide-
 re est) imo extimoque eruti bulbi circulo hæere
 conspicitur ; quamobrem id fiat , enodare conue-
 nit . In intimo bulbo , vnde caulis & flos eminet ,
 nouus quoque bulbus , veluti gemellus fraterculus ,
 eiusdem scapo floris adnascitur ; pariterque cum
 illo non modò per materni bulbi fibras terræ ali-
 mentum , sed ipsum quoque succum matris exugit :
 vbi verò , desito iam flore , lateri cohærens caulis
 inaruit , reliquo ille succo innutritus adolescit ; ve-
 tere interim euiscerato bulbo membranaceas in-
 exuuias , nempe in recentis inuolucra deficiente .

Tulipæ annua
 corruptio &
 reparatio .
 C. Clus. Rarior.
 plat. Hist. l. 2.
 c. 9.

Fabritius
Sbardonus.

Mirandum iam non est, vel eruto bulbo extrinsecus hærentem aridum scapum inueniri, cum idem vtrunque partus coniunxerit; vel altera novum bulbum parte planiorem esse, cum flos adnatus absolutæ offecerit rotunditati. Si cui lubeat, quod hîc affirmo, fide oculata credere; periculum faciat, quod ipse feci non semel cum Fabritio Sbardono Caroli Cardinalis Pij hortorum peritissimo præfecto, florumque peregrinorum sagacissimo indagatore: tulipæ, inquam, bulbum, cum iam cæpit egerminare, intercidat; inuenietque inter conuoluta foliola pusillum flosculi rudimentum, adnatumque surgenti cauliculo noui bulbuli nucleum. Ita vetula parens cum floreo partu iuuentutem reparat, ac semet intra se parturit. Illud cultoribus ignorandum non est, tulipam, quæ folium eijcit singulare, florem eo anno non allaturam: sed in duplici folio proximi spem floris euirescere. Bulbosæ radices haud multum narcissinis bulbis dispares, forma modò ferè rotunda ventriosæ, modò turbinata gracilescentes; imo, vnde exeunt prætenues, frequentes, breuesque fibræ, prominulo angustoque circulo coronatæ, prædulces atque edules, interiore carne, velut excocti duratique albumen oui, solidæ candicant: exterioribus tunicis aut flauent, aut subrubent, aut nigricant. Publicum præterea est omnium, parte altera magis tumere, altera paulò compressiores esse; & canaliculo,

liculo, cui scapus ab ima corona profiliens adhæret, intermeante sulcari. Nonnullis tuliparum, seu nondum satis adultis, seu vegetissimis bulbis, & superfluente per imbres humore luxuriantibus antiquissimum est candidam, præcrassam, prolixam, anguineo more serpentem aut rectâ deorsum, aut in latus venam, seu neruum spargere, qui parte summa in bulbulum desinit, ceu fœtus nuper editi solutior umbilicus. Fit etiam non raro, cum præsertim id bulborum diutius humatum esse permittitur, vt continuatus per adnatum bulbulum neruus vnam alteramue præterea sobolem, tempestiua maturitate vernaturam, veluti catenata serie, subiungat. Id autem fieri crediderim, propterea quòd naturalis tuliparum fœcunditas, dum sobolem meditat, humorem nacta vberiore, quàm qui citò digeri possit in bulbulos, in longam effunditur appendicem; quæ, quamuis radicibus consimilis, videtur tamen prominentis umbilici officio defungi; dum bulbulo, in quem deficit ac degenerat, alendo conferitur: ob eandem causam ea connexorum series bulborum continuatur. Ad hæc in altiore latebram se penetrare consueuerunt complures id genus bulbi, siue natiuo pondere, siue frigoris humorisque amore deorsum urgente. Vtique adeo vel per solidi elementi obicem ad ima prono amanti facilis descensus. Est etiam tulipa, quæ, suam vt feracitatem,

Tulipæ propagatio.
C. Clus. Rarior.
Plant. Hist. l. 2.
c. 9. & 10.

Tulipa bom-
bycina.

Perfica bico-
lor.

Præocis, ac
Serotinæ in-
dicia.

velut iactantior extollat, bulbulos in ipsa caulis fo-
liorumque iunctura, hoc est inter alas parit ac ge-
stat. Pleræque tuliparum bulbaceæ radices, utpo-
te indiscreta specie ambiguoque vultu simillimæ,
florum discrimina certò non indicant. Duæ tamen
sunt, quæ notabilem in modum dissimiles cæte-
rarum certis apertisque indicijs floris genus præsi-
gnificant. Bulbus maiusculus, cui vulgaris coloris
crassior ac durior membrana, tenui subalbidoque
tomento intus lanuginosa bombycinæ tulipæ no-
men fecit, florem dabit vel procero caule sublimem
intus extraque rubrum, acuminatis & in summo
subviridibus folijs distinctum; vel breui scapo hu-
mitem, forinsecus ex viridi pallidum, intrinsecus
tristi purpura dilutioribus lineis virgata nigrantem,
vno pavonini oculi nomine à rudi specie in umbi-
lico adumbrata speciosum. Perfica bicolor tuli-
pa ut bulbo, sic flore longè recedit à cæteris. Bul-
bus igitur est auellanæ instar nucis perparuuulus,
prope rotundus; corio duriusculo, foris nigro,
intus villoso; summo villo extante, carne
candida. Flos senis coagmentatur angustis fo-
lijs, exterioribus ternis mucronatis, inter candi-
das oras dorso roseo distinctis, ternis verò inte-
rioribus planè niueis, capitulo luteo, cinereis cro-
cis: caule fulcitur gracili erectoque: folijs ambi-
tur striatis, iunceis, ac flexuosis. Ad extremum
præoces tulipas minore bulbo, serotinas grandio-
re ple-

re plerunque dignosci, Clusij vox; recentis verò *ibid. c. 8.*
coloni obseruatio est, illas corona bulbi laxiore,
has angustiore monstrari.

Fritillariae, Iridum, Liliorum, Orchis,
atque Ornithogali nota.

CAPVT III.

Fritillaria nomen à fritillo, ab alueo lusorio *Fritillaria.*
maculosas areolas mutuata multicolorem
ludum in hortis ludit. Hanc etiam pictis *R. Dodō. Stirp.*
Africæ gallinis consimilem suauiore gulæ vocabu- *Hist. Pempt. 2.*
lo Meleagridem recentiores coloni appellant. Ean- *l. 2, c. 28.*
dem ab inuentore dixere narcissum Caperonium, *C. Clus. Rarior.*
à discolori forma lilium variegatum. Vnico è cau- *plant. Hist. l. 2.*
le pedali aut etiam longiore, tenui, quinis aut plu- *c. 11.*
ribus folijs, angustis, carinatis, impensè virentibus, *Crispin. Pass-*
atque inordinatis conuestito flores singuli, inter- *seus in Hort.*
dum bini, rarò plures, more tintinnabuli penfiles *florid. veru.*
nutant. Quadratis aut oblongis maculis alternan-
tibus plerique bicolores, velut opere tessellato, ele-
gantissimè variant. Nonnulli etiam unicolores si-
ne varietate delectant. Interior foliorum pars flo-
ridiore tinctura saturatur. Vngues, vt in rosis, can-
dicant: inde ad medium vsque folium herbidi co-
loris linea producitur. Stylus è floris erumpens um-
bilico inter sex luteos crocos quodam quasi pului-
sculo conspersos multifidus eminent. Folliculus dein-

de turgescit sæpe vncialis, ac triangularis, super-
 nè crassior, haud coronatus, semine foetus rufo,
 exiguo, plano & membranaceo. Radix bulbosa
 subiacet plerunque pusilla, orbiculata, depressa,
 nudula, exalbida; vbi aliquandiu inobruta fuerit,
 leuiter lutea, in binas vt plurimum æquales partes
 veluti dissecta, &, quâ caulis existit, extuberante
 toro puluinata. Iris hortensis tam varia & versi-
 color est, vt cælestem Iridem æmulata colorum
 vera specie coloratum cæli mendacium superet,
 idemque sibi decorum iure nomen adsciscat. Bul-
 bosæ radix ferè oblonga, & adnascentium nucleo-
 rum liberaliter fertilis subrufis aut subnigris indu-
 uis obducitur. Inde geniculatus caulis in cubita-
 lem sæpe profilit altitudinem; folijsque prolixis,
 angustis, striatis, superiore parte cauis, inferiore
 prope rotundis geniculatim circundatur. Flos vni-
 cus, interdum etiam geminus in cacumine dehi-
 scit, figura picturaque nonnihil variantibus. Com-
 mune hoc omnibus, vt maiora per ambitum folia
 deuexis labellis resupinentur, maiora surrigantur.
 Post florem surgit longulum ac triangulum locula-
 mentum, quo tres in rimas fatifcente semen apparet
 angulosum, aut rugosum; rufum, aut fuluum. Iris
 alia partibus cæteris non dissimilis, flore folioso
 & maiore præstantior, media floris paulò minu-
 tiora folia conduplicat, bulbumque magis rotun-
 dat. Bulbosam & latifoliam iridem è Lusitanis Bæti-
 cisque

Iris.

Iris bulbosa.

Iris flore du-
plici foliosa.Iris prima
Clusij latifo-
lia.

cisque collibus cultissimos ad hortos transuectam, e. Clus. Rarior. plant. Hist. l. 2. c. 44.
 ab eo, qui priorem describit ac celebrat, Primam
 Clusij nominant. Bulbus cæterarum de more iri-
 dum modicus, candidus, phœnicea, tenui, læuique
 membrana velatus radices demittit vice glandium
 crassas, minusculum digitum longas, inde in præ-
 tenuem longitudinem procurrentes; quibus à flo-
 rum defluuio senectute rugatis & flaccidis nouellæ
 subeunt, iuuenilem parenti vim & fœcunditatem
 suffecturæ: vnde fit, vt altrici terræ fibris bulbus
 perennibus adhærescat. Folia prodeunt vtrinque
 densa, sese inuicem amplectentia, modicè carina-
 ta, longa, ternos digitos lata, acuminata, mollia,
 in terram prona, contortuplicata, supernè ex vi-
 ridi pallentia & læuia, subtus incana. Medij flores
 membranaceis inuolucris euoluti, breuibus tene-
 risque pediculis instar croci vix eminentes, ex cæ-
 ruleo colore in violaceum inclinantes, interdum
 etiam lactei, vulgarem bulbosæ iridis in faciem se-
 nis ita folijs conformati, vt imæ præterea foliaceæ
 tres interfertæ exertæque lingulæ supinentur, ad
 quindenos vsque particulatim vernant, alijs ca-
 dentibus, alijs maturefcentibus, alijs verò subna-
 scentibus. Hiberno frigore, ceu verno tepore
 citati gelidissimis mensibus, Decembri scilicet,
 Ianuario, & Februario ver brumale diuturnumque
 repræsentant. Vbi defloruerunt, ima pediculorum
 pars inter folia delitescens oblongam ac triangu-

Iris Persica
variegata
præcox.

Iris tuberosa

lam turgēt in thecam seminis, vt in tulipis, compressi, sed exalbidi, extremo Maio maturescētis. Persicæ iridis bulbosa radix proximè superiori persimilis minorem nacta est modum. Folia pauciora, diluto virore veluti rorulenta, atque in canalis effigiem concaua sex digitorum longitudine, duum latitudine definiuntur. Exiguò post foliorum exortum sub extremum Februarium flores existunt supradictis conformatione pares, numero autem & colore dispares. Hi enim quaterni tantùm quiniue pro cuiusque bulbi viribus funduntur; totique sic albicant, vt folia terna surrecta dilutiore caruleo fuceo interfuso pulchrè liuescant: totidem verò hisce subiecta tum prominula crocea linea intercurfante distincta, tum violaceis guttis circunlita, grandiore ianthini coloris velut holoserica macula deuexum labrum infuscante, splendidè nigrescant. Denique eiusdem formæ folliculus Iunio mense maturefcit in semen. Quæ tuberosa & geniculata radice sunt irides, floris figura vix differunt à bulbosis. Quare minutiora minusque in rem meam necessaria discrimina petat, qui velit, ex ijs, qui vnicam florum historiam elaborarunt. Iridi lilium nominis adiungit affinitas, & contigua veris extremi tempestiuitas. Nostrates horti emaculata & lactea venustate natiuum reiiciunt, aut certè externo & siluatico posthabent naturali nausea, qua domesticas delicias fastidimus,

pere-

peregrinis inhiamus. Candido autem notissimo-
 que lilio cum in alijs partibus, tum præcipuè in bul-
 bo squamatim compacto subfimiles liliacæ stirpes
 omnes exteræ, ac nostris è filuis montibusque peti-
 tæ, vario discrimine separantur; quas vno Martago-
 num recenti nomine complectimur. Siluestris liliij,
 siue martagonis purpurei complura genera nume-
 rantur. Aliud enim maius procero caule, folijs angu-
 stis, atque è nigro virentibus circumfuso numerosos,
 atque adeo sexagenos pluresue colore rubro ad cro-
 ceum inclinante dilutos, nempe puniceos flores
 effert. Aliud humilium, minusque floribus fœ-
 cundum, necnon folijs dilutioribus siluescens,
 atque ex ipso bulbo propagines in latera graminis
 more dispergens partibus cæteris consentit. Illud
 autem cum hi, tum reliqui martagonum bulbi fa-
 miliare habent, vt supra infraque porrectis fibris
 liberaliter barbati sint. Aliud inuenitur his non
 absimile triplicis generis siluestre liliium etiam in-
 ter folia floresque bulbosum. Est enim, quod non-
 dum ferendis floribus per ætatis immaturitatem
 par secundum caulem inter folia nascentibus bul-
 bulis luxuriet; ac deinde in summi tantum caulis ra-
 mulosa diuisura, & iuxta flores bulbos grandiuscu-
 los effundat; cum ad bina vsque cubita satis adul-
 tum & senescens sanguineis floribus purpurat. Est
 etiam, cuius iam adulti scapus humilior & ferè cu-
 bitalis raros, eosque superioribus minores bulbos
 sum-

Martagon, si-
 ue liliium sil-
 uestre.

R. Dodon. Stir.
 Hist. Pempt. 2.
 l. 2. c. 2.

C. Clus. Rarior.
 plant. Hist. l. 2.
 c. 6.

Puniceum
 maius.

Puniceum
 minus.

Purpureum tri-
 plex, inter fo-
 lia floresque
 bulbosum.

summis tantum in alis ferre fit solitus. Postremo est, quod inter superiora duo magnitudine medium numerosa bulborum tum folijs tum floribus adnascentium scbole semper oneretur, quodque è bulbi prædicto minoris lateribus propagines plerunque fundens, extuberantibus ad singula genicula candidis bulbulis latè sese disseminet. Pensiles porrò bulbi seu vento seu contactu decussi, terraque reconditi maternam radicem pari fecunditate imitantur. Quin etiam, dum scapo adhuc inhaerent, fibras deorsum agere interdum solent, ijs velut brachiolis communis gremium nutricis implorantes. Ferunt præterea lilia hæc vniuersa triquetris folliculis latum, cartilagineum, & leuiter fuscum semen. Cæterum in horum aliquo liliorum poëticum hyacinthum, atris doloris vulnusculis compunctum, flebiliter efflorescere indicat fabulæ concolor ferrugineus floris rubor, nigellis atque adeo lugubribus lituris punctim literatus. Sed ille poëtarum cantu, quàm colonorum cultu nobilior flos est. Geminum visitur lepidioris formæ lilium, quod Matthioli martagon, aut hemerocallis altera dicitur, è siluis montibusque in vrbes hortosque translatum. Alterius sæpe bicubitalis, rotundus, & purpurascens caulis oblongis, latis, acuminatisque folijs in stellam sese pandentibus certa per intervalla radiatur: è pediculis prono suspendio vacillant flores purpura frequenter obsoleta, quando-

Ferrugineum
atris notis in-
scriptum, si-
ue Hyacinth⁹
poëticus.
R. Dodon. ibid.

Id. ibid. c. 3.

Montanum,
primum.

doque elegantiore suffusi, & purpureis aut nigricantibus interdum maculis notati, nonnunquam etiam incontaminato candore spectabiles; folijs annulatos in cirros, velut calamistro, vibratis & reflexis; staminibus summa parte capitulatis, & citra mediam styli clauam extantibus. Squameus, atq. in acumen gracilescens bulbus, quòd ochræ luteo colore inficitur, apud Germanos aureæ radicis pretiosum nomen inuenit. Multò alterum elegantius caulem attollit cubitalem aut proceriorem, non admodum tamen crassum, inferiùs ex purpura nigricantem: læuibus, pinguibus, surrectis, sensimque breuioribus folijs comosum. Ad hæc floribus grandiusculis, cinnabaris minijque temperie prodigè coloratis nitidè rubet: neque à lilio Byzantij rubro distare videtur, quod à crispula & cincinnata foliorum forma Italico blanditu Dominae cincinnus vocitatur. Bulbosa radix superiore amplior minutioribus & subcandidis nucleis veluti squamatim coalescit. Habet Pomponij Martagon, quod à prædicto lilio nonnihil discrepet. Nam iustæ magnitudinis bulbus quasi squamulis compactus minutissimis, ac depressior sulphureo colore flauet. Scapus in quatuor circiter palmos adolescit; ac productioribus, tenuissimis, contortis, asperis, inferiore parte abundè virentibus, & paulatim decrecentibus folijs fastigiatus densiùs capillatur. Flos priori congener tetro coronæ imperialis

*c. Clus. Rarior.
Plant. Histor.
l. 2. c. 4.*

*Montanum
alterum.*

*Martagon
Pomponij.*

Orchis.

(vt vocant) odore degenerat. Congruunt colore formaque nostratibus exteræ martagonum radices: quanquam in frigidiorē plaga, solo cæloque magis propitio, feliciùs florere dicuntur. Orchis radice constat bulbosa, in oleæ modum oblonga, gemina; altera plena & vegeta, altera rugosa & flaccida; vtraque alternis annis intumescēte ac decrescēte, supernè in imo caule fibrata. Inter pauca mirabilis est herbæ huius varias animantium imagines numeroso partu progignētis nunquam effœta fœcunditas. Verùm nobilissima in primis, florumque lectissimorum digna consortio censetur duplex eiusdem generis radix anthropophora, quarum altera hominum mares, altera fœmellas capitulis velut è galea, siue trifido inuolucro purpurascēte pensilibus, extentis brachiolis, diuaricatis crusculis, corpusculis carnis colore subrubentibus extremo vere, aut ineunte autumno parit. Et quisquam dubitet humano generi decoram esse florum culturam, cum suorum illi cultorum ineffigiem humanissimè transformati grata vice beneficium recolare videantur? Masculorum parens folia fundit ex pallido virentia, alia scapo circumuoluta, latè alia diffusa, & per ambitum undosa, vnciam lata, palmum longa: ipsum verò pedalem scapum tenerum, & viridi læuore nitidum densissimis flosculis ab ima parte dehiscētibz inspicat. Flores, antequam dehiscant, purpurant: vbi

Orchis floribus viros exprimens.

Fab. Columna Minus cognit.

Stirp. & Rarior. par. 2. c. 4

vbi deinde humanam in faciem explicati linea-
 mentis homunculi patuerunt, mentiente carnem
 fucō suauius rubent. Priorem hanc in herbosis
 Casperiae collibus radicem reperit Fabius Columna,
 vir tum in peruadendis eruditis naturæ latebris in-
 duftrius, tum Lynceus in peruidendis. Confitam
 germinare afferit autumno: mense etiam Aprili
 floruisse: autumnī initio simplicem esse, & absque
 fibrīs vegetam: aliam deinde ab ipsa gigni vege-
 tissimam, & succi iuuenilis plenam, matre inte-
 rim senescente atque in rugas abeunte. Subsimi-
 lis est radix fœmellarum puerpera, bulborum al-
 tero iustæ oliuæ magnitudinem æquante, albican-
 te, ac duro; altero autem minuscūlo, pullo, & ru-
 gato. Caulem hæc sesquipedalem, rotundum,
 læuem folijs duobus complectitur: ima quinque
 ferè semipedalia, vnciam circiter lata, & recurua
 ex longa ceruice ab humo sustollit. Maio mense
 floret siluosis in montibus Aequicolorum, è trifi-
 do integumento virescente, ac per oras purpuran-
 te suspensis muliebris formæ minutulis ludibrijs,
 congerie in acutum fastigium decrescente spicatis.
 Vtriusque radicis flores aureis velut arenulis pul-
 uerulenti splendide fordescunt. Notabilis in orni-
 thogalis est bulbi candor, imique verticis, vnde
 capillamenta funduntur, latitudo. Sed præ cæte-
 ris, quorum pleraque nostrate in solo passim oc-
 currunt, elegantia & raritate peregrinum spicatum
 placet.

Orchis flori-
bus mulieres
exprimens.

Id. par. 1. c. 146

Ornithoga-
lum.

Peregrinum
spicatum.

placet. Bulbacea ipsius radix rotunditate ac magnitudine Arabici ornithogali, quod vulgò Alexandrinum liliū vocant, radicem æquat, candore etiam superat; latitudine autem basis, ex qua prodeunt fibræ, superatur. Quina aut sena folia breuia & lata instar eriophori, siue hyacinthi Peruani humi sternit secus, quàm aliud solet ornithogalum spicatum, quod folia surrigit. Caulem trudit gracilem, at robustum, qui post mensem Maium in floream palmarem spicam fastigiatur. Flores lactei coronario frutici, siue candidæ syringæ non absimiles, medio subuiridi capitulo turgentes, quod cum sementat, exalbicat, particulatim vernant. Neque tamen, dum summi dehiscunt, imi contrahuntur atque flaccescunt, quemadmodum in floreis plerisque spicis vsu venit: sed, ubi auarum sui spectaculum per partes & paulatim indulserunt, vniuersa demum argentea pompa simul explicata oculos ditant.

Hyacinthorum notæ.

CAPVT IV.

Floribus hisce bulbaceis, plerisque grandioribus pulchrè attexitur hyacinthus, corpore, non gloria minor. Quoniam verò geminos, genere longè discretos vnum hyacinthos nomen

Hyacinthi no
men anceps

nomen amplectitur; alterum, quem rubrum siue
 ferrugineum lilium (vt modò præmonuimus) herba-
 rij, como sandalon Hermionenses apud Pausaniam, Lib. 2.
 inscriptum hyacinthum Theocritus appellat, quia Idyll. 10.
 floream ferruginem nigris & veluti funestis no-
 tis punctim inscribit, funebri memoria vernans
 siue Hyacinthi siue Aiacis in hunc florem fabu- Plin. l. 21. c. 11
 lolo miraculo mutati: alterum, qui non inscri-
 ptus vocari potest, quique Vaccinium à priscis Vaccinium.
 Quiritibus, à recentioribus Gallis tanquam pristi-
 ni vocabuli vestigio Vacietum appellatur: hunc Ioan. Ruell. De
 nat: Stirp. l. 2.
 c. 104.
 nos in præsentia postremum non inscriptum de-
 scribimus. Hic in omnes prope colores tum na- Hyacinthus
 nō inscriptus
 multicolor.
 turæ tum artis felici conspiratione facilis Vertum-
 nus, modò candidus monstrat nigra vaccinia exi-
 miè posse exalbescere, vt alba ligustra alieno can-
 dore victa penitè cadant: modò cinereus flo-
 reum Phœnicem se probat, qui cineres animat:
 modò ex albo rubens humani vultus formosam
 temperiem pulchrè transformat in florem: modò
 cælo concolor Archimedem ludit, dum cælum
 angustius contrahit: modò colores alios mille non
 fictos & breues, sed veros & constantes vario è fa-
 tu trahit; vt admirationis filiam, fugitiuam Iri-
 dem prouocet & superet: modò polyanthes nu-
 meroso se fosculo conuestit, vt vnus flos hortus
 sit. Folia illi oblonga, porri folijs plerunque an-
 gustiora & breuiora, carinata, læuia, & splenden-
 tia:

Hyacinthus
orientalis.

R. Dodon. Stir.
Hist. Pempt. 2.
l. 3. c. 17.

Albus bru-
malis.

Cæruleus o-
doratus præ-
cox.

ia: caulis teres, enodis, glaber, fungosus, digito sæpe minimo gracilior, interdum quoque digita- lem ad crassitudinem proficiens, aliàs florea turri superbus, aliàs onere felici languidus: flores à tubulatis angustijs in calathi formam repandi, lilij diuisura per oras reflexi, à medio plerunque, nonnunquam etiam ab imo caule ad summum, nunc in latus, nunc per ambitum, modò densata, modò rara serie digesti: semen in triangularibus valvulis exiguum, rotundum, nigrum: bulbosa radix intus candida, & quemadmodum etiam tota herba, lento succo glutinosa. Orientales vulgò hyacinthos appellant, qui pinguiora latioraque explicant folia, qui crassiores vegetioresque exerunt caules, qui maiores patentioresque suspendunt flores, qui denique à fertili lucis oriente nitidam formositatem ducere videntur. Horum præterea geminum fastigium est, maioris alterum hyacinthi copiosius, alterum minoris parcius efflorescentis. Cæterùm pro discolori florum varietate cernuntur plerique bulbi & coloris & figuræ discerniculo insignes, qui florea discrimina præmonstrent. Neque verò difficile nonnullos tam obscure bulbos inter se differre, vt perspicacem etiam iudicem sæpè fallant. Præcocem hyacinthum candidum bulbus arguit nonnihil compressus, & rubicundis tunicis præuelatus: bene odoratum, ac leuiter cæruleum præ-

ma-

maturè vernantem pufillus , globosus , superiori
 concolor , adnataque posteritate sese facilè disse-
 minans : cyani siue Lazuli cæleste decus æmu- Cyaneus præ
 cox .
 lantem in pyri formam turbinatus , & saturata
 purpura nigricans : huius consimilis , obscuroque E cyaneo fu-
 scus & cri-
 spus .
 discrimine prope gemellus exuberante cæli colore
 splendidè fuscum , foliolisque conuolutis Februa-
 rio & Martio mense cincinnatum : Byzantium Cærule⁹ ma-
 ior odoratif-
 simus Byzan-
 tius .
 odoratissimum floribus diluto colore cæruleis ,
 splendentibus , maiusculis , & raris mense Mar-
 tio visendum in rami rotunditatem depressus ,
 conglobatus , atro rubore suffusus : lacteum me- Candidus .
 dia tempestate florentem , atque à magni Ducis
 Hetruriæ stabulis viridario conterminis imparem
 appellationem indeptum vastior , in latitudinem
 fûsus , exalbidus : violaceum dilutioribus macu- Violaceus di-
 lutiorib⁹ ma-
 culis distin-
 ctus .
 lis intercurfantibus distinctum , cui vernaculum
 à leonino colore nomen est , non ita magnus , in
 globulum prope collectus , nucleorum , quàm flo-
 rum , fertilior , & pallidus : cineraceum modicè Cineraceus .
 subsidens , inhærentis crebræ sobolis pressu atque
 suctu denormante rarenter in rotunditatem glo-
 batus , subpallidus : subrubente tubulo albican- Subrubens .
 tem longulus , carne tenerrimus , & hanc ob cau-
 sam cariola sæpe basi vitiosus : obsoleti candoris Albus feroti-
 nus polyan-
 thes .
 ferotinum polyanthem , facie simillima geminus
 proximè superioris , qui florem fert ex albo ru- Violaceus po-
 lyanthes cau-
 le foliato .
 bentem : subnascentibus per floridi caulis interualla

L

viren-

Polyanthes
multiformis.

Cæruleus di-
lutior colore
rosmarini.

Subviridis du-
plex.

Racemosus
multiplex.

Ianuari⁹ mul-
tiplex.

Roseus mul-
tiplex.

virentibus tænijs foliatum rotundus, & frequen-
ter exesam carie imam sedem explantibus bulbu-
lis deorsum versum sobolescens: polyanthem quâ
odoratum, quâ inodorum, eumque maximè,
quem satù plerunque felicissimo prodigiosè va-
rieque multiferum suscipit quàm ferox armorum,
tam mitis florum genitrix Brixia, compactus, or-
biculatus, nullo raroue hærede cohærente infœ-
cundus, tota in florei partus absolutionem luxu-
riante fœcunditate: isti planè consimilis rosma-
rino coloratum, cum præcocem parciùs, tum
ferotinum liberaliùs florum feracem, & præcrasso
caule spectabilem: duplicato autem flore ex albo
& cæruleo virescentem itidem rotundus, foliati
radice maior, sessili parte vitio obnoxius. Vio-
laceus est singulari pulchritudine hyacinthus, qui
de singulis longiusculis pediculis flosculos com-
plures frequentiore foliorum coma stipatos race-
mi modo plerunque suspendens (interdum enim
præter morem abortiuus more prouenit cætero-
rum) appositè racemosus dicitur. Hunc ex bulbo
conijcies mediocri, quadantenus rotundo, & sub-
rubente. Ianuarij nomenclaturam à cultoris cogno-
mine sortitum in pusillæ rosæ formam foliosum,
pretiosumque diluto cælesti colore hyacinthum
prædicto cyanei floris bulbo simillimus ambiguè
indicabit. Sed grandiore Roseum flore, pariterque
cæruleum signo nullo insignis bulbosa radix à vul-

gari-

garibus non fecernit . Anglicum siue Belgicum ,
 nempe campestrum earum regionum florem ex-
 tremo Martio vernantem ex bulbulo interpretabe-
 ris nudulo & candidulo ; si cæruleum is progignat ,
 sæpius orbiculato ; si candidum , aut ex candido ru-
 bellum , frequentius oblongo . Hispano hyacin-
 tho serotino atque inodoro minorem natura mo-
 dum , faciem Belgico persimilem dedit . Cæru-
 leus plerunque aut candidus mense Maio palmari
 spica vernat , cuius apex ad quaternos digitos con-
 fertioribus flosculis oneratur : cauliculus præte-
 nuis , & prædurus diluto colore viret : folia , quàm
 in Belgico , tenuiora atque angustiora canaliculatim
 incuruantur : albus & globosus bulbulus pusillam
 iunceo folio Hispani narcissi bulbosam radicem
 æquat . Obsoleto colore tum viridis , tum ruben-
 tis siue melini hyacinthi bulbus in crustumini mi-
 nusculi pyri effigiem longiusculus , albidus , latio-
 re basi sessilis : folia prælonga , angusta , carinata ,
 succosa , pallido virore suffecta , mucronata , fle-
 xuosa : caulis subviridis , pedalis , gracilis , duriu-
 sculus , ab imo ad summum inæqualia per inter-
 ualla secundum angustissimas foliaceas appendicu-
 las flores extremo vere ferens Belgicis consimiles ,
 nonnihil tamen longiores , è breuibus pediculis
 nutantes , senis folijs contextos , exterioribus qui-
 dem reflexis , interioribus verò tanquam in tubu-
 lum coeuntibus , imam spicam rariore , summam

Anglicus , si-
 ue Belgicus
 serotinus .

Cæruleus .

Candidus .

Rubellus .

Hispanus se-
 rotinus .

Hispanus ob-
 soletior .

densiore copia onerantes, onerique interdum
 imparem & languidam acclinantes: folliculi semi-
 ne offertissimi plano, cartilagineo, circinato, ni-
 gro. *Peruanus.* Hyacinthum stellatum polyanthem Perua-
 num folijs crassioribus, latè carinatis, angustè mu-
 cronatis, splendide virentibus, propter humum
 fufis; caule firmo, tereti, glabro, virescente; mi-
 nutis innumerisque floribus modò cæruleis, modò
 ex cæruleo in violam inclinatis, modò albis, mo-
 dò albidis, in stellam hiantibus, spicatum in turbi-
 nem conglobatis, ex ima primùm parte sese pan-
 dentibus; acuminatis ac trigonis folliculis semen
 rotundum & nigrum concludentibus, bulbus ef-
 fundit grandior, foris fuscus, sub exteriori tunica
 laniger & re ipsa eriophorus, basi lata & prominen-
 te sessilis. *Botryodes o-* Mera in florem collecta suauitas, hya-
doratus. cinthus botryodes Chalcedonius, siue Turcarum
 Muscari, vel ipso barbaro nomine iucundè olens
 caulem surrigit crassum, teretem, fragilem, ad
 partem vsque dimidiam nudum; inde ad cacu-
 men flosculis, vtpote iucundissimi odoris plenissi-
 mis, in vrceolos meritò conformatis, modò leui-
 ter luteis, modò subalbidis aceruatim racematum.
 Prægrandibus, ac triquetris vasculis semen includit
 nigrum, rotundum, eruo par. Folia frequenter
 humi sternit proluxa, in mucronem fastigiata, satis
 & crassa & virentia, canaliculata, tortuosa. Bul-
 bum subijcit oblongum, albicantem, compluri-
 bus

tunicis cæparum instar coagmentatum, crassis fibris ex ima extuberante basi diffusis, nec vnoquoque anno pereuntibus & rediuiuis, sed perennibus innoxum. Illud habeo tandem subijcere, sufflauum hyacinthum botryodem geminum esse, alterum præcocem, serotinum alterum non sine discolori discrimine: illius enim præfestinatum ante hiemem germen expallet; huius verno tempore tempestiuum saturatione purpura nigricat. Colitur præterea duplex hyacinthus botryodes inodorus, lacteo candore alter, alter diluta purpura respersus. Illius cauliculus, & iuncea folia languido virore pallent; huius autem ex viridi purpurant. Vtriusque flores Aprili mense perangustis oscillis oscitantes concaua rotunditate globantur minutarum effigie margaritarum, à quibus Italicum nomen retulerunt; summumque cauliculum vua confertim vernante conuestiunt. Rotundi bulbuli penetralem candorem pullo cortice infuscant: prodigiosè etiam fœcundi, quòd angustis corpusculis nequeunt, numeroso nucleorum partu latè se porrigunt. Comosus florum panicula hyacinthus, Aprilis flos, quòd in floridissima Sannesiæ domus amœnitate primùm admirabilis hospes Romam oblectauit, Sannesius dictus est: quòd autem luctibus ac funeribus dicatæ cupressus lætaridet imagine, vulgò cupressinus appellatur. Flosculos granosos, capillamenti modo tenues, tennerrimos, fragiles, velut vitrea glacie concretos,

C. cl. Append.
vlt. ad plant.
histor.

Botryodes
inodorus cã-
didus, & ru-
bellus.

Sannesius flo-
rum panicula
comosus, siue
cupressinus.
Fab. Columnæ
Minus cognit.
Stirp. & Ra-
rior. par. 2. c. 5.

Indicus tuberosus candidus.

vario flexu ramulosos, è cælesti colore in purpuram inclinantes primùm instar fœminæ cupressus metæ aspectu in fastigium conuoluit; deinde, vt assolet mas, extra se spargit: cauliculo sustinetur subuiridi, seu subalbicante, prætenui, rotundo, læui, lignoso, inter folia proficiente prælonga, succosa, nonnihil carinata, & flexile in cacumen extenuata: bulbum turbinat; subrubente foris tunica inuoluit, crassisque fibris firmat; à comoso spurio hyacintho dilutiore potissimùm rubore, & minuscule mole secernit. Indici hyacinthi, siue Asphodeli nuper ad nos translata tuberosa radix, ex qua ille cum vita nomen accipit, oblongum botryodis odorati hyacinthi bulbum imitatur: carnis, & subnascentis calli duritiem superat: nimum sui prodiga, & raritatis gloriæ efficiens innumeros toto corpore parit hæredes: ineunte vere folia emittit in terram conuexa, proluxa, digitum lata, in acumen deficientia, viridi læuore nitida: caulem impellit ferè bicubitalem, duriusculum, læuem, geniculatum, breuia è geniculis folia fundentem, minimo nunquam digito crassiorem, numerosis floribus cacumen onerantibus vberrimè spicatum. Hi succo pleni, degenerare à patrijs Indis lacteo vultu oculis, odoratissimo spiritu naribus suauissimi, aurei mali floribus æquales, ab ima parte particulatim sese explicantes æstiuis mensibus ad hiemem vsq. vernant.

Cycla-

Cyclamini, & floris Indici è violaceo
nigricantis notæ.

C A P V T V .

T Vberosa radix bulbo proxima Cyclaminus
est, quam veteres Latini terræ modò um-
bilicum, modò rapum, modò malum, ac
tuber appellarunt. Eius duo genera discriminat flo-
rum gemina tempestiuitas, alterum vernum, au-
tumnale alterum, vtrunque raro candore charum:
nam, pretium cultumque minuente copia, sepi-
bus obuium prope omnibus, licet rosas æmuletur,
licet regio colore splendeat, prorsus viluit purpu-
rascens. Quod vere floret, Byzantio translatum
duplici candet aspectu. Flos enim de more in-
quinque sursum reflexas foliorum lacinias distribu-
tus, & veluti refugo à fronte capillo relicinus, aut
emaculatam albitudinem grandiore mensura expli-
cat, aut vulgaribus par, & cætera candidus rotun-
dum osculum saturata purpura expingit: odoratam
vterque animam, dum viuit, expirat: vterque
mucronatæ rotunditatis leniter ferrata folia præ-
mittit autumnno, quæ (quod familiare plerisque
est) subter ex viridi albicant, supernè verò ramu-
losis toris subrubentibus virent: sed ille latiùs ex-
plicata fusco virore albidis maculis interstincto in-
ficat; contractiora hic diluta viriditate, viridiorem
umbilicum cingente, distinguit. Vernam folioso

Theophrast.

Hist. plant. l. 7

c. 9.

Plin. l. 21. c. 9.

et l. 25. c. 9.

Ioan. Ruell. de

nat. Stirp. l. 2.

c. 94.

Cyclaminus

gemina .

Verna .

Autumnalis.

flore prorsus candido Cyclaminum prædictarum, priori partibus plerisque simillimam tum floris theca magis turgida, tum flos ipse numerosis folijs nondum satis euolutis primò glomerofus à populari fecernit. Probabilior autumnii Cyclaminus aut languidè odorata, aut penitus inodora simili colorum in floribus discerniculo exalbescit. Eius folia in orbem sparsa, crispa, supernè maculosa, angulata, & marginibus quasi circunrosis crenata ipsis floribus præpostera lentè festinant. Vbi mar- cidi flores interciderunt, semine grauia longis cum pediculis, quibus insident, capitula multas conuoluuntur in spiras, donec terram attingant: illic demum adulta, maturoque partu hiantia semen ostendunt inæquale ac fuluum; quod humo exceptum non abit in germen more seminum cæterorum, sed in tuberculum rotundatur, vnde postmodum folia emergunt. Radix tuberosa in orbiculatam latitudinem effusa, oculis interdum, velut in cauliculos, extantibus supernè scabra, senio etiam rugosa candidam carnem nigrante corio inuestit. Indicum tuber effigie rapuli, colore intus albo, extra subrufo, corpore binos ternosue digitos lato, superno infernoque vmbilico angusto, & nonnihil introrsum acto paucos ante annos ad Parisienses hortos aduectum est è Batauia. Illic toto triennio sine fibrarum exortu, sine floris ostentatione ignauum atque inglorium latuit. Romam denique transla-

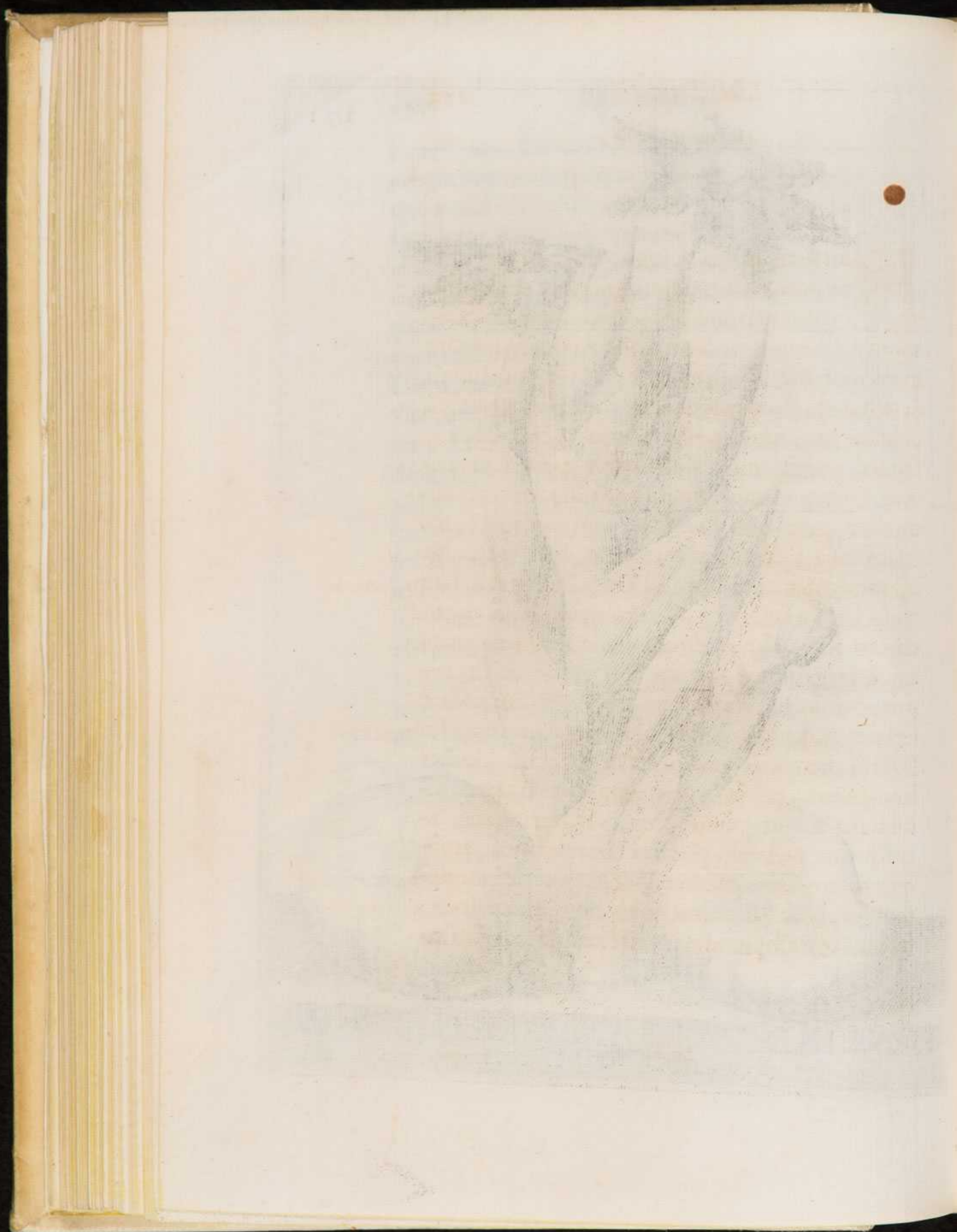
Flos Indicus
è violaceo fu-
scus radice
tuberosa.

translatum, velut erosum terebratumque teredine, in Tranquilli Romauli manus, efficaces nempe Tranquillus Romaulus. cultrices, venit. Hæ vario satu indolem tuberis per biennium explorarunt. Et primò quidem florem, elicuit macra humus cum exiguo sabulonis admista. Iam verò ferum tuber adeo cultus edomuit, & consuetudo mansuefecit; vt communi bonoque olerum solo gaudeat, arcanumque gaudium floreo risu exprimat. Septembri mense radix in fistili primùm deposita germinauit Octobri; tum verno tepore turgere cæpit in florem: sed florea spes intempestiuis pruinis præuista decoxit. Folia exeunt à tubere longa, & sæpe cubitalia, lata, nervosa, striata, gladij modo in mucronem exacuta, diluto virore albicantia, propter humum candida rubrisque guttis intertincta. Medius deinde scapus exilit densè ramulosus, & bulbosæ iridis more articulatus, at breuioribus mucronatis folijs articulim armatus: vt licet iridem nonnemo vocitet, gladiolo tamen propior hæc planta videatur. Flores simplici narcisso grandiusculo prorsus albo suppare in sex folia decussantur subter virescencia, supra è violaceo fusca, natiuo tanquam holerico villosa, furuis & velut fuligine oblitis per ambitum cirris, seu fimbrijs crispula & corrugata, atris albidisque vnguibus maculosa, prominula linea intermeante distincta. Medium præterea stylum surrigunt ianthinis, atque albicantibus maculis

lis notatum, staminibus tenuissimis in imo violaceis, in summo luteolis capillatum, quaternis quoque maiusculis bifidis crocis exteriorem in decussem demissius digestis coronatum. A medio caule ad cacumen usque summis è ramulis, atque ex ipso foliorum complexu mense Martio atque Aprili particulatim existunt. Medicamenti cuiuspiam, aut mellis excocti inelegantem odorem expirant. Diem, aut paulò diutius viuunt breuissima digni vita, quippe nocti mortique nigritudine concolores. Emortui, velut informia vespertilionum cadauera, illepidè contrahuntur: deinde vltro caduci voluntarium properant ad sepulcrum. Mira est huius tuberis fœtura: ex imo enim vmbilico fibra preedit modò longior, modò breuior, narcissinæ instar candida & modicè crassa, cuius summa pars in tuberculum paulatim sobolescit. Quare factum est non semel, vt eius fibræ iam corruptæ soluto nexu procul à matre præter morem natus fœtus inobseruato adhuc miraculo inueniretur: interdum quoque breuioris fibræ ligamine adhuc integro soboles matri cohærens & contigua, vel etiam de more adnata deprehenditur.

FLOS INDICVS E VIOLACEO FVSCVS
RADICE TUBEROSA

Anemones notæ.

C A P V T V I.

FLoriferis oculis abundat exigua radix anemones, ut omnium voluptati oculorum quàm maximè prospiciat. Sunt, qui anemonem Phenion vocent: alij Adonidis ab apro interempti florem appellant: alij Veneris Adonidem lugentis lacrimas in eum florem concreuisse deblaterant, innocentissimi risum floris impuræ fabulæ tragico luctu funestantes: alij denique vim Græci nominis interpretati florem venti nominant, quia non sine vento aperitur; & (quas etiam aula vices alternat) eadem, qua fouebatur aspirante aura, reflante diffatur. Duo autem sunt huius herbæ fastigia: alterum enim tenuibus coriandri folijs altè multifidis, minutim laciniosis, atque tergeminis; alterum apij modo diuisis, tripartitò dissectis, rotundum per ambitum modicè ferratis, & leniter crispis viret. Eius, quæ tenui folio est, anemones cauliculus nudus, exilis, leuiter lanuginosus, palmaris, aut etiam pedalis, circa dimidium aut sub ipsum cacumen tribus foliaceis lacinijs sine pediculo pressius cohærentibus, & aliquantulum surrectis intercinctus, in cacumine florem explicat latioribus folijs non minus senis, ferè in rosæ amplitudinem circinatum, medio interdum

*Plin. l. 21. c. 23
Nicand. 7.
Theocrit.*

Anemone duplex.

Tenui folio.

terdum globulo staminibus obsito, exalbido, atque villoso capitulatum, qui tomentosam in lanuginem semine subrufo, longiusculo, planoque plenam, aura leuissima soluitur ac dissipatur; interdum etiam sine seminali capitulo coma densissima capillatum. At verò latifoliæ flos simili caule suffultus angustiorum foliorum modò simplici, modò multiplici serie contexitur. Excusso flore caput in umbilico eminulum nascentis asparagi cacumine intumescit, exili flocco incanum, & lanuginoso semine densatum; quo tandem fatiscente, leuiter volitantes seminales villos incautis cultoribus auræ præripiunt. In vtraque multum anemona, sed in latifolia è semine variè degenerante progenita licentiùs, versicolor varietas lasciuit. Quæ folio tenuiore pubescunt floris huius radices, intus candidæ, pullo foris castaneæ colore non sine multiplici discrimine nigricant: pleræque etiam in graciles, pressas, longulas, & inæqualiter articulatas appendiculas, quas ab imitamento linguas vocitant, effunduntur: nonnullas tamen animaduertimus nodosis oculis, quàm porrectis lingulis, frequentiores; eæ præsertim sunt, quæ florem ferunt arboris persicæ flori concolorem, minutulas lacinias conglomerantem, quæ viuïdo cinnabaris rubore splendentem, quæque planè viridi facie ancipitem an inter flores herba sit, an inter herbas flos. Diuturna quoque obseruatione comperimus linguæ figuratam

Lato folio .

Vtriusque discrimina è radicibus .

fatam radicem in tuberosum oculum adnatis circa oblongis, & planis internodijs lingulatum sæpe degenerare. Latifoliæ autem vniuersæ radicibus indicantur magis nigricantibus, nullas exertantibus lingulas; sed rotundos in oculos extuberantibus. Hæc autem oculata tubercula aut lata rotunditate subsidunt, aut gracili longitudine assurgunt. Dubia & facilè fallentia florum discrimina petuntur è radicibus; quia sæpenumero vix, aut ne vix quidem facie discrepant: nos certiores cuiusque notas præmonstrabimus. Inter eas, quæ tenui minutimque conciso sunt folio, & folioso flore, anemone tenui folio, pleno flore lactea.

monas pallido candore lacteam radix indicat fusca, tenera, longis hæredibus sobolescens: circumfusus folijs albicantem, medioque villo subrubentem subpallida, duriuscula, longulas in soboles porrecta: rubram colore fusco ferruginea, lingulis oculisque pariter articulata, rara carie laborans: vegeto cinnabaris colore miniatulam, oculosque hilari luce perstringentem degeneri pallore decolor, nodosis toris leui nexu coeuntibus frequentius compacta, cariem sentire facilis: isti persimilis eodem fulgentissimo minio albis maculis guttato bicolor: conuoluta vtrinque folia exuberante cocco saturantem proximè superiore magis fusca, pluribusque ac longioribus lingulis fœcunda: languidè miniatam ex fuluo nigricans, in longas lataque soboles ramosa: rubram albo variegatam de more pallida, atque

Anemone tenui folio, pleno flore lactea.

Albicans.

Rubra.

Cinnabaris saturo colore miniatula.

Cinnabari albisque maculis bicolor.

Coccinea folijs conuolutis.

Diluto minio colorata.

Rubra albo virgata.

Alba rubro
circundata.

Trium colo-
rum.

Quinque co-
lorum.

ex facili putrescens. Huic parenti pallore ac teneritudine corruptioni obnoxia congener, nouo mirabilique flore formosè degener geniculatus fœtus pudico & matronali visendam ornatu profert anemonen, purpurea nimirum instita circundato foliorum candore stolatam. Usque adeo non bene floret candida pulchritudo, nisi tutelari pudoris ambitu circumtegatur. Flos autem hic ut habitu, sic origine & pulchritudine Romanus natales habuit sanè memorabiles. Etenim rubræ albo virgatæ anemones humata radix inter flores de more maculosos è sobole adnata candidum florem edidit, cuius oras instar subfuti limbi ambitiosa purpura obibat. Ea soboles & adnotata, & à matre diuulsa simili semper miraculo floruit, perpetuamque demisit ex se posteritatem, eiusdem laudis heredem. Trium colorum anemone, folijs nempe fusco rubore saturatis, amarantina coma, medijsque eminulis cirris blandè rubentibus insignis è radice dignoscitur nigricante, planos in oculos sæpius collecta, quàm longas in lingulas diffusa, & frangentibus contumaci. Alia quinque colorum anemone addit superioribus tribus, aut certè confimilibus coëuntium in oculi speciem vnguium sulphureum, expansæque comæ imum argenteum colorem. Eius radix proximè superiore parciùs nigrat, molliùs riget, floresque pro vocibus locuturas copiosè sobolescit in linguas. Monendus

nendus hinc es, inueniri præterea degenerem & mendacissimam nomine tenus quinque colorum anemonen, re autem ipsa nullius prope coloris: perrarò enim floret, ac luxuriantibus tantùm folijs infeliciter siluescit. Radix hortorum exilio multanda oculorum nodosa fœcunditate discernitur. Saturo rubore fusca, albo distincta trium colorum anemonen refert radicis nigrore; in lingulas oculosque porrigitur, & frequenti carie absumitur. Violaceam, siue (vt alij à diluto colore nominant) columbinam ex radice prædisces misto atrore cinerea, lingulata, & vitio, postquam ingranduit, opportuna: mali Perfici subrubicundis floribus concolorem, & medium capillitium colligentem è subalbida, tuberculisque sæpe aceruatim adnatis incommodè coagmentata: eodem languido rubore gemellam, sed promissa & violaceis circumdata staminibus coma disparem è longis latisque ramosa internodijs, & magis pulla. Quæ floris folia holosericum imitantia obsoleto rubore infuscans, medijsque lacinijs virens supra morem cæterarum caulem in excelsum impellit; radicem oblonga per interualla geniculatam vehementer denigrat. Quæ verò viridior herbescit, biformis est: altera enim confertum medium villum superiore molliorem, velut in paniculam, conuoluit: altera sic ab vmbilico ad media vsque exteriora folia viret, inde ad oram subrubet; vt pauoninæ cau-

Saturo rubore fusca, albo distincta.

Violacea,

Mali Perfici flore subrubicunda comam colligens.

Mali perfici flore subrubicunda comam explicans.

Rubra medijs lacinijs virens

Tota viridis.

Vmbilico viridi subrubet

Alba diluto
rubore umbi-
licata, & co-
ma duplici
bicolor.

Flammea flo-
re simplici.

Purpurea flo-
re holo serico
simplici.

dæ oculatum orbem imitetur; mollissimum quoque
florei verticis frequentem capillum non crispat,
sed promittit. Vtraque radicem tum oblonga,
tum rotunda sobole extuberantem pullo indiscri-
minatim colore sufficit. Postrema inter foliosas
recensetur anemonas, quæ nuper è simplicis floris
semine Romæ floruit formosissima: candidis fo-
lijs diluto rubore umbilicatis latissimum in orbem
patens duplici spissa coma, & veluti gradata capil-
latur, altera attonsa & viridi, interiecta mediaque
altera intonsa & incana; quæ folijs etiam dilapsis
diu florida tam latè expanditur, vt lacinosum flo-
rem anemones latifoliæ mentiatur: prouenit autem
è radice pallida, compacta, carnosâ, & vegetissimas
linguas exertante. Probabiles præterea existiman-
tur sine medijs lacinijs anemonæ simplices non-
nullæ. Inter has quæ, foliorum candorem flam-
mea purpura in radios distinguente, purpureis à
flammis nomen trahit, radice subpallida tenuique
cum in oculos, tum in lingulas propagata se repa-
rat; lanuginoso etiam semine in varios discolo-
resque vultus sese resemminat. Nefas hîc fuerit in-
dictam præterire anemonen, cuius flos à pulchri-
tudine Rex indigitatur. Non deest huic Regi ni-
grans, & florido serico villosa foliorum purpura,
cælesti eleganter colore umbilicata. Purpurea
idem folia & laxa & promissa in tuliparum æmu-
lationem expandit; vt regio more syrma trahere

videa-

videatur. Radicem articulata gracilitate ramulo-
sam subnigro squalore rufat. Cæterum latifoliae
anemonæ pari ferme atrore suffectis, nodosis,
oculatis, interdum quoque ab opacitate, à morbo,
à senio tenuiculas protendentibus ceruices radici-
bus inter se vix differunt. Florem verò duplici Latifolia du-
plex. aspectu proferunt: aut enim exterior atque ima la-
tiorum foliorum series subviridis, ac discolori flo-
ris rudimento virgata tenuissimas & confertissi-
mas floreas lacinias suffulcit; aut folijs flos vniuer-
sis æquè angustis, prolixis, & coloratis micat. Anemones
tenui folio
discriminae
folijs. Florum
præterea, quos tenui folio anemone parit, genera
varia prælagimus è prægerminantium varietate
foliorum. Candore tum immaculato suaviter lactea,
tum obsoleto nitidè sordida folium præmittit fre-
quentibus incisuris leniter lacinosum, interque in-
cisuras laxius anemones folio, quæ mali Perfici flo-
rem diluta purpura æmulatur, comamque colligit:
lactea tamen & magis explicat, & in viridi dealbat;
albicans & angustat, & fuscatur. Rubra, albo rubroque
maculosa, & oris puniceis candida effundunt pro-
pe consimile, longulo videlicet ab radice pedicu-
lo porrectum, mediocriter incisum, sparsum, her-
beo colore viride ac subrubens: alba languido ru-
bore umbilicata, & coma duplici bicolor viridissi-
mum, peramplum, crassum, erectum, rariùs in-
tercisum, crispum: hilari cinnabaris fulgore
ardentissima, & lacteis guttis irroratis minus ar-
dens,

dens, magisque visenda bene virescens, leui per
 oras rubore conspersum, raros in ramusculos di-
 scretum, & ferè iacens: quæ profundi coloris
 tristem ruborem interfuso candore diluit & hila-
 rat, minutatim lacinosum, satis viride, non
 admodum assurgens: quæ contractis vtrinque
 folijs cocco saturatiore nitet, mediocriter sessile,
 temperatè virens, & modicis diuisuris incisum:
 diluto minio fucata spissum, laxum, rariùs crena-
 tum, prafinum, nonnihil assurgens: quinque
 colorum ornatu multiplici singularis rarum, bre-
 ue, retusum, minutè concisum, humi stratum &
 planè supinum, fusca viriditate inamœnum: trium
 colorum felici numero gaudens, & mali Persici
 flore languidè punicea, quæ mediam glomerat cæ-
 fariam, pusillum, densum, multifidum; sed illa
 herbidum & reptabundum, hæc luridum & mi-
 nùs pronum: eiusdem mali Persici rubello con-
 color flori, quæ prolixam depexamque comam
 staminibus ianthinis coronat, raris diuisuris crena-
 tum, latis particulis distinctum, & pleno virore
 splendidum: violacea medijs inter extremas inci-
 suras interuallis superiori subsimile, surrectum, &
 vegeto colore iucundum: circa vmbilicum viri-
 di ambitu oculata oris rubentibus breue, minu-
 tum, fastigiatum, modicè incisum, blandè virens,
 humili filuula procumbens: at verò toto inter-
 dum subrubente flore, ac virente coma bicolor
 gran-

grandiusculum, parcius fimbriatum, paulò erectius, minus filuosum, in viridi pallidum: circumfusis folijs obsoletius purpurea, medijsque conglomeratis foliolis virefcens altè infectum, longis & ramulosis pediculis dissipatum, raris ramulis brachiarum, incuruum, ac decolori facie inamabile: isti cætera confimile, at viridius, laxius, densius, atque in excelsum emicans quæ villoso florentem holoserico fuscam purpuram induta regale cum habitu nomen vsurpat: quæ denique floreas foliorum niues purpureis radijs innocenter flammea peruadit minutulas in lacinias dissectum, contractum, vegetissima viriditate coloratum. Cæterùm ex huius, quæ tenui folio est, anemones, atque etiam è latifoliæ cuiuslibet fato semine vt multicolor florum, ita multiformis atque inenarrabilis foliorum varietas existit.

Ranunculi notæ.

C A P V T VII.

INter hortenses ranunculos lectissimi habentur, quorum exigua radix, pluribus ab vno capite demissis prope rotundis aut longiusculis pallidis radiculis in tenues fibras desinentibus, grumuli effigie coalescit. Oblongis & crassioribus coagmentata simplici flore ranunculum feret. In-

Ranunculus
radiculis in
grumû acer-
uatis.

Simplex.

Afiaticus flore aureo simplex.

ter simplices in primis aureus pretiosus est . Breui prætenuique pediculo nixus quaternis, quinis, senisue latis folijs nigrum capitis rudimentum coronat, in longuli, plani, minutuli, & subrubentis seminis teretem thecam transiturum . Imma folia modicè lata, pinguia, laciniatim diuisa, & leuiter ferrata ex viridi flauescunt . Cohærentes in grumum radiculae gracili longitudine porriguntur .

Afiaticus flore coccineo multiplex.

tur . Sed radices illæ, quarum flores densa structilique foliorum copia compacti ardentissimè rubent, minusculis quæ ferme rotundis, quæ oblongis glandulis coagmentantur . Folia pallida, itidem crenata, sed minora, & sæpe tripartita profiliunt . Cauliculus crassior & procerior, leuiter lanuginosus, adnatisque minutim incisus folijs pinnatus aut rectus in vnicum, aut obliquè ramulosus in plures definit flores; qui læta quandoque pabuli luxuria, radicisque robusta iuuenta è sinu medio altiùs impulsus, breuique pediculo nitentem vnum alterumue pariter foliosum sese euiscerant in flosculum .

Flauus multiplex folio rutæ.

lum . Eum præterea ranunculum nostrates educant horti, cuius granosa radix granis paucioribus, quàm superior, albidis, rotundis, duplo, quàm triticea sint, maioribus in grumulum coalescit . Folia humi repunt rutæ simillima, sed herbaceo colore lætiora : caulis gracilis, imbellis, atque striatus in palmum adolescit : eius fastigium flore instar candidi multiplicis ranunculi mox

descri-

describendi folioso, grandiore tamen splendidoque à Martio mense in Aprilem vsque flouescit. Flos autem duplex; alter laxiorum foliorum, imo ambitu media foliola spississima coronat; alter paulò ampliora proximè superioris medijs foliolis folia serie pariter densissima in rotunditatem conglobat. Alium prælongis, tenuibus, diffusisque radicibus inhærentem solo ranunculum nostri cultores in pretio habent, cuius folia oblonga, serrata, dura, neruosa, aut in summis pediculis aut circum ramulosi caulis alas in stellas collata, supernè fusca, subter diluta gemino virore pinguntur. Lactei flosculi minuta foliorum densitate instar bellidum turgiduli, vnoquoque in ramusculo solitarij gemmantium hortorum smaragdinis virgulis præfixæ margaritæ sunt. Ranunculo, quem

Fibratus flore pleno candido.

Globosus.

globosum vocant, radix est è capite plurimas prætenues fibras in capillamenti modum spargens, adnascentem in sobolem itidem capillatam, quæ multiplici è germine prænoscitur, multiplicabilis: folia eidem lata, rotunda, stellatis anfractibus sinuosa, crenata, neruosa, ex viridi pallida: caulis concolor, palmaris, exilis, ac tener: aureo colore flos, geminatis folijs atque in anemones amplitudinem adultis in globum collectus, semperque nascenti similis, Aprili atque Octobri mense bis vernans: à flore loculatae vaginulae complures semine plenæ minuto, nigricante, eiusque similli-

Tuberosus. *Hist. de herb. virtutib. c. 9.* mo, quod regius flos, siue delphinium reddit. Tuberosi ranunculi, quem batrachium cum Græcis appellat Apuleius, tuber cinereo colore fuscum, rudi verticilli forma scabrosum, grandio rem iuglandem nucem magnitudine solet æquare: adnatis è tuberculis pallidas tenuesque fibras longè porrigit: numerosa protrudit folia latam in stel lam angulosa, diluto virore picta, raris macu lis distincta, neruulis intercurrentibus lineata, mediocri pediculo nitentia: in tres palmos cau lem excitat ramosum, singulis ramusculis sum mum flosculum fundentibus luteolum, ranunculi, qui rutam folio imitatur, persimilem, at minorem, Maio mense vernantem.

*Asphodeli, Pæonia, Liliij conuallium,
& Iuce Indica nota.*

CAPVT VIII.

Asphodelus. **A**sphodelus, siue hastula regia, non ferro, sed flore cuspidata, bicolore vernat aspe ctu: aut enim flauet, aut albet. Fla uentis radix oblongarum veluti glandium, seu na porum aceruatis numerosis appendicibus compa cta rufescit; nostratibus in hortis libenter hospita tur, felicique floris ac sobolis respondet euentu. Densiore silua folia funduntur herbea, prælonga, angu-

angusta, lenta, concaua, mucronata : medius teres ac firmus in vnum alterumue cubitum scapus adolescit ; modicisque liliaceis floribus suauiter olentibus, florido colore flauis, circa summum cacumen per partes vernantibus Aprili mense decoratur . Albi Asphodeli nomine paucos ante annos à Byzantinis hortis ad Romanos transducta est radix phalangio non absimilis ; complura, oblonga, crassa, exalbida fibrarum cruscula, flauis aliphodeli radicibus graciliora ex vno capite diuaricans : peregrino eadem in solo exilij pertæsa nec vnquam floruit, nec diu vixit . Vetus-
Albus .
Pæonia pleno flore .
Plin. l. 25. c. 4.
 stissimum & saluberrimum inuentum, montanæ opacitatis filia, hortorum vrbano splendore donata, atque Hispano præconio montium rosa, Pæonia, minore florum in populo speciosissima superbit ; quæ confertissima foliorum congerie per amplum explet ac perficit orbem absolutissimæ formositatis : vtque iudicibus oculis triumphet, triumphali tum saturatæ, tum dilutæ purpuræ splendescit ornatu . Si ardentius purpuret, flore sensim
Rubra .
 exalbescente & caduco ferè intra dies octo deflorescit : bipalmi nititur caule carnosio & brachiato in folia ramosa, rariùs fimbriata, vegeto colore splendida, inferiùs cæsia & lanuginosa : radice gignitur præcrassa, torosa, foris subrufa, intus candida, oblongos & carnosos in balanos diuisa . Sin leuiùs & suauius rubeat flos ; paulatim è roseo
Subrubens .
 pudore

Lilium conuallium.

Album, & subrubens.

Iuca.

pudore niueum in pallorem elanguescit, natiuoque scapo pertinaciter adhærescens immoritur, folioso cadauere primùm nigrescente, tum emarcido, siccitate denique notabilem in modum contracto: folia illi dilutiora, & angustioribus lacinijs concisa: radix præterea contorta, crassa, dilutior, longioribus & gracilioribus nodis glandulosa. Lilium conuallium pusilla rotunditate plus odoris, quàm floris includens, per oras denticulatum & reflexum, toto etiam osculo suauem inhalitum oscitans aut summè albet, aut modicè rubet: palmaris & rigidus cauliculus à medio sursum versus pronis flosculis oneratur: duplex aut etiam triplex folium liliaceis non absimile, breuius tamen splendidè viret: graminea radix geniculatis latissimè proserpit internodijs: ab iisdem & radicis cacuminibus nouas radículas dispergit. Floris candorem languidior, ruborem vegetior radicis & folij color; illum præterea laxior, hunc angustior vtriusque mensura significat. A floris occasu bacca turgescit primò viridis, deinde rubicunda, duriusculo semine referta. Occidentalis Indiæ Iuca radice nititur crassa, intus candida, foris rufa, geniculata, & velut arundineis bulbis, quos oculos vocant, sobolescente. Verno plerunque tepore citata folia denso nemore fundit foliorum Aloës prope gemella, binos palmos longa, robusta, & rigida, in semicirculum canaliculata, in-

præ-

prædurum, præacutum & fuscum aculeum conuoluto vtrinque cacumine minaciter muricata, tenuiora tamen, crassitudine & colore palmea, nec obliquis per summa latera spinis exasperata, sed fulua margines percurrente linea distincta: cum cæteris anni temporibus, tum præcipuè vere torosus thyrsus asparagi, siue hastulæ regię modo emicat assurgitque in trium quandoque cubitorum læuem, & sanguineo colore splendentem virgam; quæ diffusis palmaribus ramulis turbinatim arborescens florea tintinnabula, fritillarias citra quadratas maculas imitantia, obsoleto candore pallida, leuique nonnunquam rubore interfusa, inodora, deorsum versum spectantia, raris intervallis numerosa suspendit: eadem tandem sine semine decidua sibi posterisque moriuntur.

Byzantine Lychnidis, & Americani Trachelij nota.

C A P V T I X.

LYchnis Byzantina miniato siue coccineo flore multiplici in oblongam, luteo colore nonnihil aspersam, densis, promissis & capillaceis fibris comatam radicem gracilescit: in trium quatuorue palmorum caulem extollitur recto statu nitentem, striatum, geniculatum,

Lychnis Byzantina miniato flore multiplici.

Trachelium
Americanum
flore rubro.

tum, bina ab nodulorum toris folia longula, è latiore basi in mucronem fastigiata, supernè læuia, subter hirsuta pandentem, geniculatim in ramulos fruticantem. In flores ita lepidè luxuriat: ex oblongis, confertim in orbem circumactis, atque striatis calyculis caulis vertici umbellam primùm obtendit: ex illis deinde prægnantibus inuolucris floream pilam densissima serie circinatam parit: florem bellio breuiorem non admodum diuersis, per ambitum bifidis confertisque barbulis contextit: cum Americano trachelio æstate vernat: in flore implendo exhausta semine deficitur. Trachelium Americanum flore rubro, cui Cardinalis plantæ vulgare nomen indidit color, tenuissima & candida capillamenta demittit, quæ flore dilapso, marcidoque caule corrupta defluunt, exiguè post fruticantibus nouis: folia emittit bellidum folijs subsimilia, pingua scilicet, humi iacentia, leuissimè ferrata; sed viridiora, longiuscula, & crispula: instar asparagi stylum excitat modò simplicem, modò ramulosum, adnatis per interualla folijs etiam pinnatum: styli ramorumque cacumina conglobatis, velut in paniculam, creberrimis flosculis leuiter onerat; subiectam inde teretem viriditatem rarioribus distinguit: flosculos tum extremo vere, tum æstiuis mensibus tempestiuos, simplicis floris delphinium ex parte referentes fusco rubore villosulum sericum mentiente colorat: intra eosdem
iam

iam peraridos capitula occultit feminis plena nigelli, orbiculati, ac tam exigui, ut in cernendi sensum prope non cadat: ubi flos intabuit, propagandæ soboli vacat.

Caryophyllorum nota.

CAPVT X.

VT coronariæ vettonicæ, siue vulgatiore nomine caryophylli discrimina internoscantur; ambiguae fidei semina, radices, & folia inconsultè consuluntur. Floreus enim iste in omnem varietatem Proteus nullius hactenus Aristæi calliditate, ut vera præmonstret, deprehendi potuit. Sæpe fit, ut pulcherrima indicia florem spondeant pulchriorem; flos deinde promissus turpiter degeneret. Quare, dum florent, plantæ præsignandæ, & probabiles ab abortiuis segregandæ sunt: eadem enim facies bonis malisque promiscua ex facili fallit. Publicum est omnium niti radicibus lignosis, subrufis aut albidis, multiplici fibra crinitis, in foliaceos sæpe furculos abeuntibus: inde cauliculos existere teretes, graciles, in ipsa gracilitate ligneam duritiem affectantes, pyramidatis geniculis articulatos, folijs obseptos geniculatim inter se aduersis, breuibus, carinatis, in viridi colore plerunque glaucis: summos calyces multifidis calyculis suffultos, oblongos, glabros, extre-

Caryophyll^{us}
pleno flore
pinnatus mi-
nor & maior.

Flos Arme-
rius.

extremas per oras orbiculatim denticulatos in flo-
res hiascere modò simplices, modò foliosos, sup-
pari amplitudine rosas proximos, breuibus frequen-
tius, interdum etiam profundis lacinijs incisos, mira
varietate coloratos, inter aromata nobilis caryo-
phylli tum odore tum nomine insignitos: arefactis
demum floribus, longos ac duriusculos calycibus
inclusos folliculos plano & nigello semine turgescere.
At verò caryophyllus pleno flore minutè alteq.
infecto pinnatus seu fimbriatus & minor & maior
apertè proditur saturatæ fuscæque viriditatis folio:
ille præterea minutulo secernitur à cæteris. Caryo-
phyllis propemodum par & congener recenti no-
mine flos Armerius, ne magnitudine superetur, flo-
sculorum congestu latam explicat umbellam. Eius
quoq. præuium discerniculum in folio est breui, lato,
& eius herbæ, quam saponariam vocant, simillimo.

Granadilla, siue Maracoti notæ.

CAPVT XI.

ILle diu à nostratis mundi hortis omnibus
hiulco florum ore suspiratus, ille è Peruanis
ac Mexicanis longè disternatis finibus ac-
cerfitus, poëtarum ille canoro, atque oratorum
facundo plausu tandem exceptus, diuini Amoris
manu vitalibus inscriptus doloribus Granadillæ
flos, quem Indi Maracotum vocant; vt à mortali-
bus

bus obitos pro Deo cruciatus in coronam tranfituros intelligamus; illud, inquam, florem ac fuauem miraculum quotidiano ſpectaculo prope iam viuunt vniuerſis. Vix eſt, qui præterea miretur, pœnas degeneraſſe in florem, fortiter tolerantibus adulantem; extrema per ambitum folia in aculeos extenuari, ſpineæ coronæ memoria molliter compungentes; ream pro nobis innocentiam in folijs albefcere; pertæſa ſæui laniatus cruenta flagra, in floridæ voluptatis purpuream telam redordientem filatim retexi ac ſuperinduci; ſaxo in germen emollito, columnam ex atrio crudelitatis ad piam in flore medio ſtructuram excitandam tranſmigrare; columnæ imminere globolum rudimentum ſpongiæ quondam felle imbutæ, deliciarum auiditatem detergentis; modò ternos, modò quaternos extare conformatos capitatis è ſtaminibus clauos, animis amabiliter configendis aptiſſimos; vnam crucis effigiem deſiderari, quòd extremam ſæuitiam floris indoles mitiſſima repræſentare non audet; folium in lanceam exacui, ſed innocentem, quippe reuſam in ipſius vulnerato pectore charitatis; ſuauem denique ac medicatum fructum ad cordis imaginem rotundari, cum è diuini vulneris flore vitalis fructus extiterit, amanti Dei cor. Vix, inquam, eſt, quem cura & cultura tangat floris planè admirabilis, in quo ipſi vernant ac rident acerbiffimi dolores. Si
quem

quem tamen non piget, imò delectat, salutis à Deo acceptæ infinitum beneficium in floreas notas suaviter contractum grata recordatione relegere, eodemque mortalium animos immortaliter esse inscribendos vel à floribus placet admoneri: si iuuat è funebri Amoris flore salubrem sæpe fructum colligere in cordis amabilem figuram, vt cordatissimos amantes faciat, conformatum; radicem & folia, ne fallant indicia, præno-scito. Radix in luteum pallorem languida & geniculata inextirpabili fœcunditate proserpit, sobolescit, & fruticat: fictilibus verò claustris contineri nescia per imum foramen in subiecti soli amplitudinem clandestino reptatu se penetrat; multiplicique atque erratico gramineo lapsu latissimè spatatur. Folia quasi trigona sambuci roseæ, seu potius lupi salictarij profundo incisus tripartita, maiorem mediam laciniam porrigentia, quaternas aut senas vncias longa, minutim serrata, læuia, tenuia, imbecilla, aliquantulum venosa, diluto colore virentia, inferiùs etiam dilutiora, grauitèr olentia, alternis disposita, ternos inter se digitos distita lentum vitilemque caulem præue-lant; qui, cum vires sine adminiculo standi non habeat, quicquid clauiculis, veluti manibus, nanciscitur, auidè comprehendit, arduoque ascensu reptabundus, & cameras ac pergulas operiens æstuantium Indorum hortenses cœnas iucundissi-

mè inopacat. Nobis etiam cancellatim scanfilem arundineam, siue virgeam structuram sequaci viriditate prætexens Indicæ regionis remotissimam umbram commodat. Atque hoc sanè sapienter de more congruenterque artifex natura caduco in flore lusit; vt, qui diuini Liberatoris seruire suspendium eligentis acerbissimos cruciatus opere singulari velut miseratus exprimeret, in crucis formam decussata statumina pensilis adamaret.

Gelsiminorum nota.

C A P V T X I I.

C Iterioris eius Hispaniæ, quam veteri nomine Laletaniam, recenti Cataloniam vocant, flos fortasse ab animæ suauissimæ prodiga expiratione exanimato similis, & exangui colore candidus, æstate autumnoque tempestiuus, blando vocabulo ab Italis deducto Gelsiminum, asperiore Arabum appellatione Græcam odorariæ violæ significationem subolente Iasme vel Iosme, Iasminum vel Ieseminum tum ampliore mole, tum acutiore odore à siluestri nostrate seiungitur. Virgæ præterea è pallido, scabro, duro, lignosa fibrataque radice stabilito caudice similiter fruti-

Gelsiminum
Hispanum,
candido flore
simplex.

Matthiol. in
Dioscor. l. 1.
c. 66.

Ioan. Ruell. de
nat. Stirp. l. 1.
c. 84.

N

can-

cantes, proceræ, lentæ, &, quò libeat, flecti obsequentes, geniculatæ, binis ad singula genicula folijs alatæ, ramulosæ, medullitus candidæ fungosæque, foris tamen diluta viriditate lætiores modò arundineos cancellos topiario textu conuestiunt, atque scenas hortenses textili vmbraculo prætendunt; modò circumfuso conuexoque in fictilibus nemore viride cælum cæruleo subtexunt: folia quoque Hispano, quàm siluatico nostrati, simillimis in diuisuris latiora, obtusiora, crassiora, nigriora.

Hispanum
multiplex.
Tranquillus
Romulus.

Quod autem in suis Romanæ amcenitatis hortis Tranquillus Romulus conferta foliorum serie omnino singulare prior aluit gelsiminum, dimidio, quàm proximè superius, breuiorem tubulum protendit: quina vel sena folia in stellam diuidit: terna siue etiam quaterna ex umbilico surrigit, quæ nonnunquam in globulum colliguntur: quinto ferè die senescens non dilabatur, sed in natali ramulo inarescit: post multos dies dehiscens tubulus florem alterum plerunque parit: acriùs olet: more superioris ab æstate in hiemem vsque vernat, & gemella viriditate frondescit. Gelsiminum Arabicum, siue Alexandrinum, siue etiam Arabica nouo nomine Syringa (Sambacum Arabes vocant) frutex est Aegyptius in vnum alterumue cubitum arborescens. Quamuis pollicari crassamento, breuique longitudine nanus, arborea tamen duritie scindi contu-

Arabicum.
c. clus. cur.
post pag. 3.

max,

max, squarofus, pallidusque stipes in tenuia & longu-
 la ramorum brachiola spargitur: folia inter se ad-
 uersa mali aurei, quod aurantium dicunt, seu potiùs
 coronarij fruticis, quem albo flore Syringam vulgò
 appellant, folijs confimilia, tenuiora tamen ac pal-
 lidiora, nullisque crenata incisuris ramulos inue-
 stiunt: è summis ramulis flores breuibus innixi pe-
 tiolis ab Aprili mense ad extremum vsque Octo-
 brem erumpunt, modò duodenis, modò denis,
 nouenis minimùm folijs duplicem in seriem dige-
 stis instructi, proximè descriptis angustiores, al-
 bitudine obsoleta palliduli, parum tubulati, vmbi-
 lico circa tubum flauente discolores, Hispani gel-
 simini atque aurei mali floream suauitatem odora-
 tissimo coniunctim halitu inhalantes, more cæte-
 rorum caduci. Vt illud hìc dolere & conqueri ha-
 beamus, Aegyptum esse iam floribus, quàm mori-
 bus odoratiorem. Luteum Italiæ gelsiminum,
 quippe minusculum nulloque odore amabile, præ-
 cipui nostrates horti non dignantur hospitio. Fla-
 uum Indiæ odoratissimum alio loco opportuniùs,
 nempe in hortis Barberinis inter Indicas plantas l. 3. c. 20.
 olfaciemus. Planta est inter Indicas, vt natiuorum Americanum
 florum, sic peregrinorum nominum fertilissima,
 quæ patria voce Quamoclitum dicitur. A nostris
 enim cultioris ingenij sermonisque cultoribus mo-
 dò gelsiminum Americanum, modò rubrum In- c. clus. cur.
Post. pag. 4.

*Fab. Columna
Minus cognit.
Stirp. & Rarior.
par. 2. c. ult.*

dorum gelsiminum annum, modò gelsiminum folio millefolij, modò Conuoluulus tenui folio, modò denique Conuoluulus pinnatus exoticus rarior nominatur. Hic ab imo ad summum geniculatim fruticat, in longos vitilesque ramulos itidem geniculatos & fruticosos ambitiosè brachiatus, imò verò folijs tenuissima diuisura pinnatis volucer ad inscendendos libertate pensili summos cancellatæ structuræ gradus. Tanta est vel ipsis herbulis auiditas sublimitatis. Quin etiam æstiuis caloribus viridissimæ umbræ topiarium Briareo par, hoc est numerosis viticulis centimanus prætexit. Flores oblongi ac tubulati, summa parte repandi & quinquepartiti, exuberante Cancami, quod vulgò Laccam vocant, colore renidentes, lineolis rugisue striati, staminibus quinis pallidis capillati, longo petiolo singuli biniue insidentes, alternato situ è ramulosi caulis geniculis ab Augusto mense ad extremum vsque Septembrem existunt. Squamosi demum folliculi turgent quaternis, oblongis, nigris, durisque seminibus fœti. Indicum, siue Canadanum gelsiminum maximum caule tenui, geniculato, lento, atque erratico, quamuis suapte natura caducum, reptabunda tamen ambitione ad excelsa fastigia euadit. Lignea in primis amat adminicula, quibus hederacea tenacitate adhæret, non quidem instar hederæ toto corpore, sed

Indicum maximum flore phoeniceo.

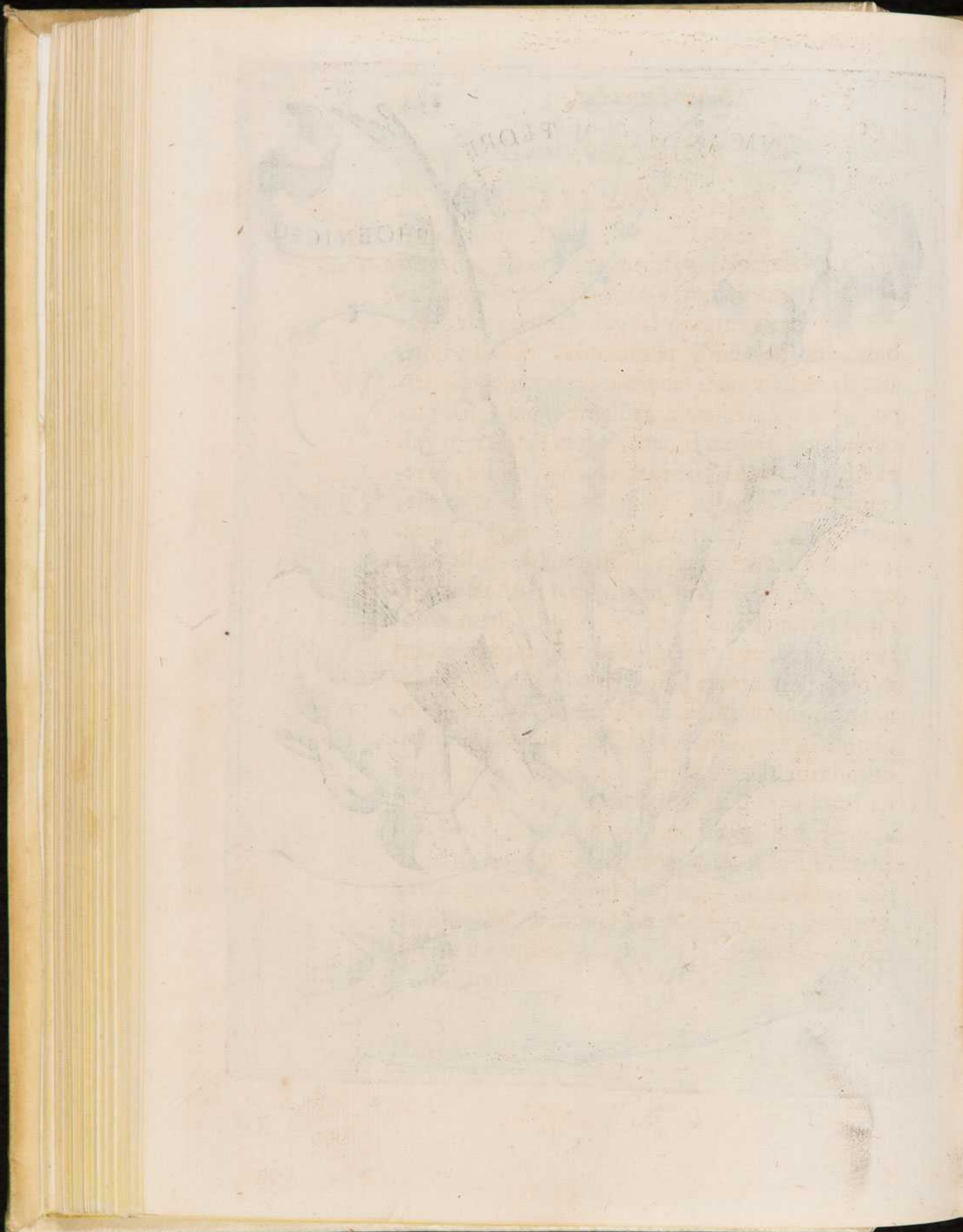
vnis geniculis radicosum . Ex ijsdem folia fundit
agrestis gelsimini folijs non absimilia , sed produ-
ctiora & per ambitum serrata. Ramosi caulis defle-
xa cacumina rotundorum calycum sursum versum
spectantium densis & subrubentibus corymbis ra-
cemata turgent; è quibus in gemini transuersi digi-
ti longitudinem adultis, punice Cytini denticu-
lata figura dehiscentibus tubuli leuiter crocei, sum-
ma parte conniuentes , porrectum circiter digitum
longi procurrunt ; hiulco deinde osculo in quinque
labella resupinato, imo ventre substricto, medio tur-
gidulo, ceruice angustiore æstiuis mensibus efflore-
scunt; dilutisque crocis, necnon medio longiore al-
bicante stamine capillantur . Dum vernant , satura-
tione subinde phœniceo colore , villosum holoseri-
cum referente , ac flauentibus longas in strias lineis
distincto expinguntur. Tabidi tandem florei tubuli
defluunt , hærentibus cum extante medio stamine
calycibus . Barberinos recens in hortos translatus
hic flos caput in semen filiquari . Ex arido calyce
filiqua porrigitur in viridi subrubens , in digitum
longa , ima parte summaque tenuis , media tur-
gens, infra supraque intercurrente prominulo toro
bipartita , seminibus grauis, vt in luteo leucoio, mi-
nutis, rufis, membranaceis . Quanquam hæc mem-
branæ prætenuis inuolucro circunsepta , multi-
plicique serie prope innumerabilia circa nigrum &

molle dissepimentum , lingulae imagine interie-
ctum , confertim conferteque constipantur .

Rosa-

N 4

Rosarum nota .

CAPVT XIII.

Rosa ex alabastris concha emergens horto-
rum pudica Venus est; nec alterius Ve-
neris impuro sanguine impudenter eru-
buit, suo decentius pudibunda. Eadem non
asperfa nectare inter fabulosas Deorum epulas tri-
pudiantis ad Amoris impulsu effuso, sed suc-
co suo nectarea purpurauit. Quin potius toto vul-
tu Amoris æmula, semper iuuenis, mollis, & re-
cens, necnon aureis capillis nitida; folia pro alis,
pro face fulgorem, spinas pro spiculis gestans, al-
ter floridulus Amor est. Rosa punctiunculis velli-
cat, vt cupere se legi præmoneat: amicè vulne-
rat, vt vulnuscule geminet rosas: spinam emo-
riens hæredem relinquit horridulam, aculeatum
nempe desiderium sui. Rosa volumen amœ-
nitarum omnium, in qua legitur tota in florem
contracta formositas, tam decoro suomet nomi-
ne inscribitur, vt inscriptis aliena Regum nomi-
na floribus florum Regina non inuideat; imò
suum commodet nomen rebus blandissimè no-
minandis. Rosa, ingenuus anni tenerioris pu-
dor, odoratum veris blandientis osculum, terræ
comantis pulcherrimus cinnus, fugacis pulchri-
tudinis lætum fulgur, quamuis plurima spina ful-
mineum,

Rosæ laus.

mineum, vultu multiplici variat, in quolibet formosa. Quicumque autem rosarum differentias à nocentibus indicijs innoxius prædiuinare vult; spinas oculis, non manibus consulat. Odoratiores scabro cortice præsentiat, halitu crassiore atque terreno in extimam scabritiem concrefcente, tenui verò igneoque odoratam animam inspirante.

Theophrast. de hist. plant. l. 6. c. 6.
Plin. l. 21. c. 4.
 Rosa alba multiplex. *R. Dod. Stirp. Hist. Pempt. 2. l. 1. c. 28.*
Io. Bapt. Porta Ville l. 9. c. 5.
 Albicans flore pleno.
 Damascena multiplex. *Matthiol. in Dioscor. l. 1. c. 112.*
 Subrubés flore multiplici. *R. Dodon. ibid. Io. Bapt. Porta ibidem.*

Rosa alba multiplex, nempe erudito scriptorum diffidio siue Plinij Spineola, siue Campana, siue Alabandica, lacteo flore splendescens virgas exerit exuberante colore virides, proceras, spineis hamis aduncis, grandibus, frequentibus, subrubente liuore vulnera & sanguinem sitientibus captiofas. Non absimilis obsoleto albore languidè rubens, dubioque rubore albicans, foliolo flore rosa præacutis recuruatifque sentibus, quasi caninis dentibus, mordacissima est. Odorata pallidæque pleno flore Damascenæ rosæ, quam Plinij Coroneolam alij, alij spineolam interpretantur, è viridi purpurascentem caudicem, ramosaque inde siluula diffusas saturo colore virentes virgas obarmant spinæ admodum infrequentes, breues, duræ, rubidæ, lata è basi recuruos in aculeos vncinata. Vulgari satiuæ densis folijs leuiter ex albo rubescenti, quam aut Plinianam Alabandicam, aut Trachiniam esse scriptores sanè nobiles autumant, virgei rami breuiiores, graciliores, subuirides, minorum grandiorumque spinarum

pro-

promiscuè crebris , languido pallore liuidis , intentisque mucronibus minaces . Quæ variè diluto foliosi floris rubore maculosa, Prænestina dicitur , asperitate pariter aculeata inhorrescit . Italica flore suaviter rubente perpetua, proximè superioribus duabus persimilis, densioribus sævit aculeis . Batava flore oris humani rubicundam temperiem imitante atque odorato Centifolia fruticem quæ bene virentem , quæ ex viridi rubescentem spinis asperat quamvis aduncis, tamen mollioribus , non ita crebris , è cineracea basi rufum in aculeum desinentibus . Flore ardentius rubente , odore nullo probabilis , vno gloriosa nomine altera Centifolia, quam Plinius Campanam , Prænestinam Clusius appellat , viridi, graciliore , improcero , nullisque ferè spinis metuendo frutice funditur . Cinnamomina flore multiplici subrubentis frequentes , breves , exiles , sanguinea purpura nitidi caules spinis non admodum densis , exiguis , hamatis , leuiter fuluis leniter pungunt . Gemellas pleno flore rosas , nempe tum ardentissimè rubentem Milesiam, tum ex rubro nigricantem, cui fecit holosericae nomen serico simillima , & veluti villosa mollities , tenues , teretes , fusca viriditate illitæ, atque ex parte subrubicundæ , minutis & ferè aspectum fugientibus aculeis innocenter hispidæ virgæ proferunt . Miror hîc, postremam ex rubore in atrorem inclinatam Plinij Trachiniam vocari à Camerario ;

Variegata flore pleno .

R. Dodon. ibid.

Italica flore pleno perpetua .

Batava centifolia .

Centifolia inodora .

Plin. l. 21 c. 4.

Io. Bapt. Porta ibidem .

C. Clus. Rarior. plant. Hist. l. 1. c. 81.

Cinnamomina pleno flore .

Rubra flore pleno .

Ex rubro nigricans duplicato flore .

cum

Lutea multi-plex.
 cum Trachiniam idem Plinius Milesia minùs asse-
 rat rubere, nigricans verò longè superet purpura
 coloratiore Milesiam. Folioso auro flava siue lu-
 tea, iucundi aspectus, ignauique odoris rosa rufi
 fruticis virgeos caules numerosiore pertinacium
 spinarum agmine instruit, quarum pleræque lu-
 teolæ spiculis vellicant minutissimis, perraræ paulò
 grandiores, subnigro pallore cineræ, recurvæ,
 identidem etiam binæ, iunctimque prominulæ
 altiùs lacerant.

Florentium arbuscularum notæ.

CAPVT XIV.

Arbor Persica flore mul-
 tiplici.
 Florentium arbuscularum adhuc infrequen-
 tes nostrates horti perpauca nobilioresque
 mihi suppeditant commonstrandas. Ar-
 bor Persica flore multiplici nobilis ligno extra-
 cinereo, intus flauente, mediocriter læui, folijs
 oblongis ferratisque non discrepat a vulgari. Flo-
 res tepore verno euocati, roseo pudore subrubi-
 cundi, leuiter odorati, folioso textu Damascenæ
 rosæ pares spisso arctoque congestu ramulis ad-
 hærescunt; rari autem in fructum exeunt, ma-
 gna virium parte vernam in ostentationem effu-
 sa. Est etiam Cerasus, quam cæteris partibus,
 idest obscure puniceo, & circulatim albicante
 cortice, crenatis etiam mucronatisque folijs in-
 discre-

Cerasus flore
 multiplici.

discretam pleniorum tantummodo florum gloria
 discriminat. Flores è plerisque ramorum oculis mi-
 nimùm terni, foliosi, medijs sæpe foliolis conuolu-
 tis ex parte coniuentes, de more candidi, longulis
 petiolis appensi numerofo prouentu pendent. Flo-
 re albo Genista, siue tertium Clusij Spartum Hispa-
 num iusta proceritate arborescit: lignosas & arbo-
 reas radices agit: cineraceo caudice assurgit: nu-
 merosos implexosque ramos viridi pallore tingit:
 ex iisdem virgulas more passi dissipatique capilla-
 menti demittit densissimas, prætenues, ferè cu-
 bitales, ramulosas, lentas, instar viminis obse-
 quibiles, ocellisque distinctas creberrimis; vnde
 folia rutæ foliolis minutiora, flosculique imo tan-
 tum nodulo rubentes, cætera candidi existunt;
 pulchrè pendulis floridis virgulis, tanquam lineis
 margaritarum: vere toto vernat: exinde cartilagi-
 neas, prope rotundas, ex viridi flauescentes fili-
 quas seminibus implet singulis, rarò binis, ferme
 orbiculatis, colore fusco virentibus, læuibus, duris,
 germinare morosis. Myrtus pleno flore latifolia
 in arbusculam commodæ staturæ adolescit: myr-
 tum siluestrem foliorum infrequentia, latitudine,
 dilutaque viriditate simulat: florum autem can-
 dore ambituque Bellidem adæquat: ab Aprili
 mense ad hiemem vsque, nonnunquam etiam te-
 pidioribus hibernis mensibus floret, ac triste se-
 nium anni genialiter coronat. Suam quoque

Genista flo-
 re albo.
 C. Clus. Rarior.
 plant. Hist. l. 1.
 c. 70.

Myrtus lati-
 folia flore
 pleno.

myrto

Laurus Indi-
ca.

Oleaster
exoticus.

Sambucus
roica.

myrto lectissimæ India Laurum adiungit, quæ iure Farnesia primùm extitit in domo, quippe inusitata laureas promerita. Discrimen est in dilutæ hilarisque viriditatis cortice; in folijs inter vulgarem ac regiam laurum interiectis medijsque, ac ferè citrinis; in flosculis subalbidis, tereti congerie racematis; in baccis instar oleæ grandioribus minusque nigrantibus. Exotici oleastri, quem ab odoris suavitate Paradisi arborem aliqui malunt appellare, cortex saturato rubore nigricat: rami dilutiores atque spiniferi densa fruticatione siluescunt: folia vere primo renascentia, extremo autumno decidua, angusta, oblonga, glauca, lanuginosa, tactuque mollia siluestrem Salicem referunt: flores totis ramis Maio mense quæ separatim, quæ coniunctim internascentes, Hispani hyacinthi aspectu perbreues, ex obsoleto virore in luteum colorem inclinantes diductis labellis aromaticum halitum procul inhalant: baccæ subeunt oleæ sativæ baccis minores, tenuique cute rubentes. Ex arbusculis vulgatoribus rosea Sambucus globoso speciosoque flore persuadet, vt rariores inter arbusculas numeretur. Fruticosa nascitur: cinereo corticis colore sordet: candidæ multum medullæ includit: folia explicat angulosa, vitiginis confimilia, sed minora & molliora: quinque folijs flosculos complures, eleganter albidos, inodoros, steriles, in globosum florem floremque globum

bum culturæ (vt creditur) mangonio densatos, ex-
 tremo vere colligit . Multiplici punicantem Ba- Malus Punica
 laustio filueftrem arbufculam libro materiaque fla- filueftis ple-
 uentibus , folijs anguftis nitideque viridibus Pu- no flore
 nicæ mali gemellam infructuosam ipfa fertilitas vo-
 luptati oculorum a Maio mense ad Auguftum
 vſque fertilis hortorum amœna fede donauit . Hoc Rhus pere-
 primùm anno Romæ vernauit peregrina Græci grina
 nominis Rhus , ſiue Arabicæ appellationis Su-
 machus Indorum , excelsa florida purpuræ oſten-
 tatione arboreſcens . Ante quatuor annos fe-
 rè bipalmis ad Tranquillum Romaulum Pariſijs Tranquillus
 miſſa hæc planta in quindecim palmos adole- Romaulus
 uit . Radices illi copioſæ , ſpiſſæ , minutæ , ſub-
 ruſæ . Recenti germinatione impulſæ virgæ
 breui pilo hiruſæ ruſcunt , ſolæque fron-
 dent . Annuo ſpatio iam exacto ætas robuſtior li-
 gneam duritiem , raripilum læuorem , foliaceum
 defluuium , palloremque cinereum inducit . Sor-
 bum è foliorum oblonga figura , ferratoque ambi-
 tu conijceres ; niſi horum longitudo maior obſta-
 ret . Eadem folia læto virore ſaturata prolixis ,
 modicè pilofis , perque ramorum latera alternatis
 ramulis ſiue pediculis gemello vtrinque ortu pin-
 narum aſpectu cohærent . Floribus tempeſtius
 eſt Maius extremus . Suum quiſque initio ſummus
 ramus rudem viridemque turget in racemum , qui
 cum incremento paulatim formam ruboremque
 trahit .

trahit. Etenim flos in vulgaris amaranthi spicam exacuitur, atque in villosam purpuram accenditur, medijs granis pulchrè flauentibus. Vt idem videri possit, fertili vernans miraculo, spicilegium simul & racemationem facere; seu verna facie geminam æstatis autumnique annonam præferre. Et lignum & folium ficulneo lacte, quo nutriantur, abundant: assiduoque dum lactatu viuunt, etiam, vbi consenuerunt, in infantia sunt. Quare cautio est, ne stato anni tempore vberri-
mè lactescentis in teneram germinationem arboris rami vel amputentur, vel auellantur: quia, ex facili fieret, vt alter hic sine fabula Polydorus, si non sanguineam, certè lacteam ex vulnere animam funderet; profusoque vitali succo præmoriens vitam sibi natiuo nomine fluxiorem esse conquereretur. Extremi autumnii primus rigor decussis folijs ramulos relinquit inuestes; quos etiam adultiora paulò post frigora deijciunt, quæ parte extuberantem ramorum oculum, tanquam altricem papillam excipiunt, modicè cauos. Ab exitu Nouembris ad veris initium crebris oculis distincti pilosique rami silent. Verno tandem tepore à frigido sterilique veterno excitata virgarum cacumina & capita summum folioso rubentique germine turgidulum oculum aperiunt. Inde ramusculi sensim existunt & adulescunt, æquali, quam supra descripsi, serie foliati. Illud etiam
inter-

interdum euenit, vt è duro nonnulla vegetior
 gemma trudatur, & materiæ anilitas raro germi-
 natu lasciuiat. Posteritati consulit hæc arbor mo-
 re lauri, è radicibus latè dispersis hærede submis-
 so. Eadem Indicæ Acaciæ Farnesianis in hortis Acacia Indi-
ca.
 primùm visæ magnitudo, quæ nuci Auellanæ: ra-
 dix vnica, prælonga, crassa, radiculis pluribus ra-
 mosa, in rectum altè descendens, per autumnum,
 dum flores lactat, succosior, ab incisione atque
 fractura contusam putremue brassicam validè lon-
 geque olens: caudex cortice pallido, materia al-
 bicante, dura, inodora, insulsa: rami proce-
 ri, frangi contumaces, flexiles, alterno aduer-
 soque situ articulati, binis ad ipsos articulos albi-
 dis, ferè vncialibus, perennibusque aculeis quo-
 dammodo cornigeri, diluto colore ferruginei, &
 punctim maculosi: folia bellè virentia & pinna-
 ta, idest composita è foliolis inter se aduersis,
 per æquales numero pediculos medio ramu-
 lo adnatos distributis, mane sese pandentibus,
 sub vesperam contrahentibus: flores inter aculeos,
 interque foliorum alas tum verni, tum autumnal-
 es; illi parciùs, hi vberius prouenientes; illi bre-
 uissimo, hi longulo pediculo porrecti; vtrique
 verò mediocris cerasi magnitudine globosi, primò
 virentes, deinde lutei, post biduum triduumue
 pallidi, tenuissimorum staminum in luteos apices
 deficientium eminentibus flocculis ex oblongis ca-
 lyculis

lyculis compluribus in orbem digestis lanuginosi, & acuto luteum Leucoium odore vibrantes: è floribus medijs filiquæ modò singulæ, modò binæ, modò ternæ, atque adeo denæ pluresue, vtpote à numerosis calyculis exortæ, initio virides, postremò nigrantes, falcatae, longitudine digitales, latitudine ferè pollicares, ab inclusis seminibus verrucosæ: ipsa vero semina cum filiquis primùm virentia, deinde ferruginea, inordinatata, compressa, oblonga, pisum æquantia, bifida, durissima, mandentibus allium olentia. Molle nominant Indi arborem è Peruanis conuallibus ad nos inuectam. Ea cortice est exalbido, scabro, candidam resinam oculorum caligini discutiendæ medicatam exudante: ramis prolixis, læuibus, lentis, atque in terram procliuibus: folijs more lentisci velut in alas explicatis, nonnihil flaccidis, longo pediculo vtrinque cohærentibus, minimè ferratis, asperrimum piperis odorem saporemque præstantibus, ab auulsione lacteo succo, eoque lento, glutinoso, odoratoque manantibus: floribus minutissimis, candidis, rubellos crocos includentibus, palmari racemo pendulis, ab Augusto mense ad Octobrem vernantibus, deinde in semen abeuntibus albi piperis aspectu rotundum, læue, subrubente pellicula inuolutum, racemosa congerie cohærens, sapore acerrimum. Satis iam multa de præcipuis arbusculis: exoticas alias

Molle.
C. Clus. Exot.
l. 10. s. 24.

l. 3. c. 20. & l.
4. c. 6.

nonnullas locus duplex opportunior exhibebit.

F L O.

FLORVM SATVS ET EDVCATIO LIBER TERTIVS.

Lex floris ferendi.

CAPVT I.

Egiferæ Floræ oraculo similis, & perplexa lex est: Quicumque rite ferere vis, priùs papyrum, quàm solum conferito. Hunc ego nodum Gordiano sanè impeditiorem Magno faciliùs Alexandro sine ferro sic expe-

Quo pacto præformandi horti papyracei, in ijsq. femina disponenda.

dio. Antequam hortum conferas, eiusdem linearum picturam quàm breuiffima poteris in papyro graphicè deformato: areolam vnamquamque varia numerorum nota distinguito: graphidem hanc in geminas pagellas plicatilem scriptoriæ thecæ, vt diutius maneat, agglutinato: memorialem præterea libellum ad graphidis commensum, compingito: in eandem thecam includito: in eo libello ad pagellarum margines areolis ipsis inscriptas notas ordine describito: post singulos nu-

O 2

meros,

meros, puluinorum indices, destinatarum adijcito nomina radicum, quæ tum in bulbos, tum in tubera conglobatæ potissimum feruntur; quæque hortensium deliciarum præcipua semina sunt: vt varias cuiusque puluini radices breuiter & clarè annotes, lineatas areolas, quo quæque loco diuersis conseri radicibus debent, litterulis, vel quo alio arbitrario signo insignito: eadem signa areolarum, ad quas pertinent, numeris libello adscriptis subiucito: è regione atque ad lineam florum nomina in album referto. Quòd si laxioris horti tota descriptio in geminas contrahi paginas non possit; in plures membratim partiteque ita colligatur, vt medijs duabus ipsi thecæ conglutinatis, quæ vtrinque excedunt, plicatili compendio intra eandem thecam includantur. Verùm, vt præuia hæc papyracea confitura quàm consultissima sit, florum patriam indolemque prænoscito. Debet enim accuratus callere fator, ex quo natali loco, è calido ne an frigido, ex humido an sicco, è pingui an ieiuno, ex aprico an opaco vnumquodque florum genus in exteras oras propagatum sit; vt suis quæque locis queat florem prudenter atque feliciter destinare. Ad hæc floriferarum radicum suas in classes tributarum numerum inito: ne is excidat, annotato: quot quisque puluinus radices quaternorum inter se digitorum interuallo, aut rariùs differendas capiat, computato: puluinis ita radi-

Florū patria
prædiscenda.

Numerus re-
censendus.

radices destinato, ut, quæ præcocem, quæ tempestiuum, quæque serotinum florem ferant, singuli contineant; totoque ferme anno vernantes simul pubescant, simulque consenescant. Ea præterea in florifero satū diligenter curato, ut radices permisceas, quarum vna ab alia, cum eruetur, facile discernatur, cuiusmodi sunt hyacinthinæ ac narcissinæ: ut cuiusque generis radices certis pro areolæ figura locis collocatæ artificiose florum colorumque in aduersis transuersisue puluinis responsu oculos delectent: ut è pluribus vnum florum genus unicuique puluino copiosius assignes, quod, velut unicolor vestis, variorum flosculorum, discoloribus gemmis distinguatur: ut ordinata, denique colorum confusio aut versicoloris texturæ aulæum, aut acu pictum variatumque phrygium opus æmuletur. Scio, complures esse, nec ipse paucos noui nobiles colonos, colendi floris callidos & solertes, quorum alij differunt in areas sui cuiusque generis res; alij verò tam multa tam varia inter se confundunt, ut in singulis puluinis ex vnoquoque genere vix florum vni aut alteri locus sit. Equidem, ut omnes vnice amo, sic ab vtrisque amicè dissentio: quòd illorum areæ vnico rerum genere consistæ, floribus per temporum stas vices deflorescentibus, sparsim nudæ turpiter caluescant; horum verò valde miscellus & quasi confusaneus hortus colorum, obruat grata discrimina,

Mista satio ut
facienda.

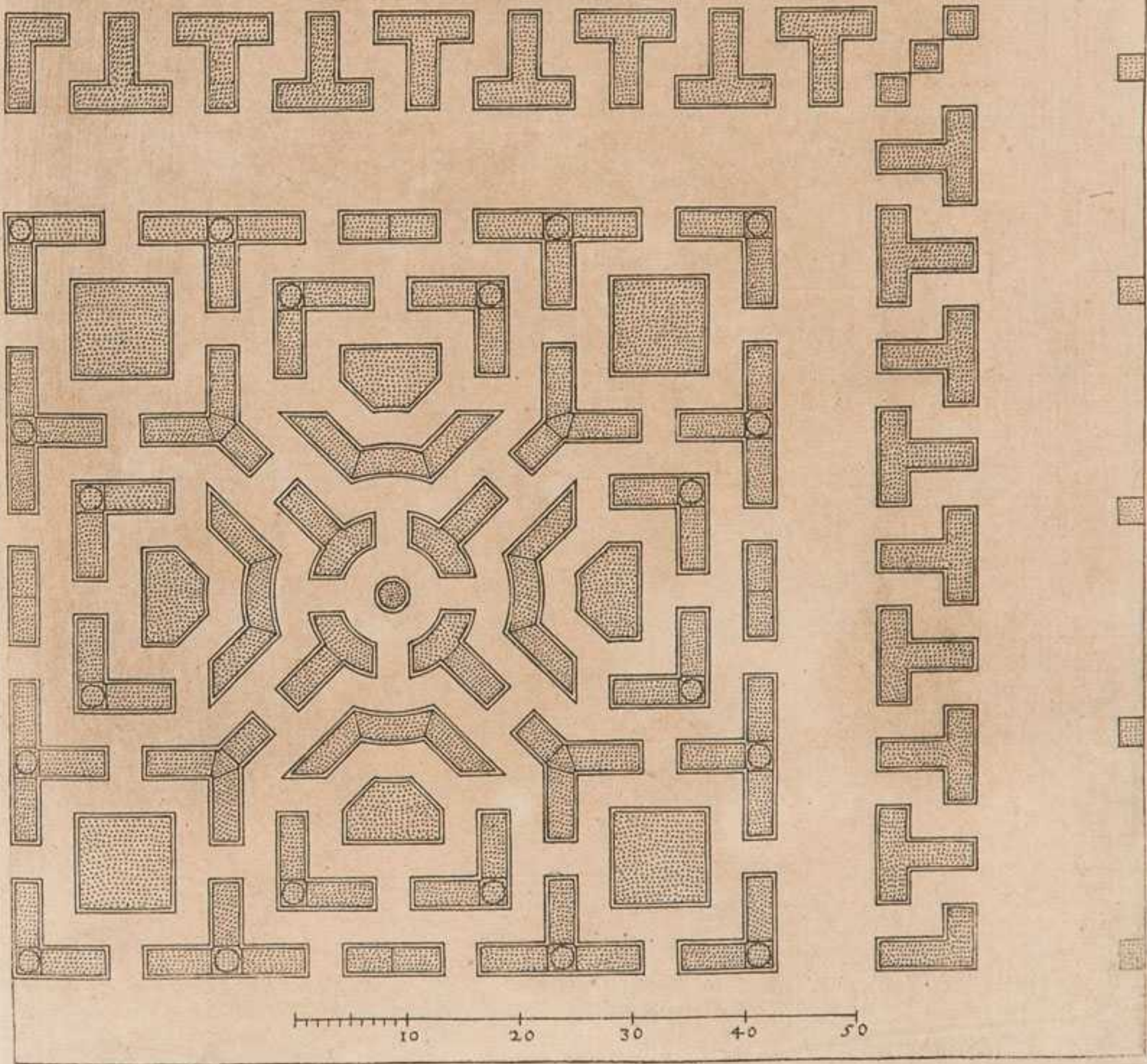
mina, discretamque radicum inuentionem impedi-
 diat. Quare consultior mihi Apollo, siue sanior
 sententia non aurem, sed animum vellit; atque
 non Phaëtoni solùm in cælo percurrendo, sed mi-
 hi quoque in hortulo conferendo fugienda esse
 rerum extrema sic admonet, Inter vtrunque te-
 ne: medio tutissimus ibis. Mirandum igitur non
 est, & præferri à me, & præcipi mediocrem florum
 in satione misturam. Non diffiteor mitissimos
 etiam hortorum ciues, ac meram suauitatem, flo-
 res ciuilibus inter se odijs adeo posse dissidere, vt,
 si promiscui serantur, inimica vicinitate ceminus
 pugnantibus vel sese mutuò interimant, vel in steri-
 litatem effascinent. Verùm adhuc tam graues
 inimicitia compertæ mihi non sunt, vt versico-
 lor societas in amœno diuortio mutanda videatur.
 Vnus Tranquilli Romauli, erudito florum cultu
 florentissimi viri, consilio ab anemona ranuncu-
 lus distineri debet: affitus enim eam perurit &
 emaciat. Ad hæc non forensis modò, sed horten-
 sis quoque negotij peritissimus, cultissima indo-
 le ciuis meus, Polydorus Neruccius diuturno sibi
 experimento deprehensum affirmat, quæ florem
 fundunt radice maiorem, distinctè, quàm permi-
 stè positas plantas feliciùs prouenire. Hoc igitur
 authore ranunculos, iunceo folio Hispanos nar-
 cissos, tulipas, aliosque huius notæ flores separa-
 ratim; cæteros eo, quem præscripsi, coniunctim
 ordine

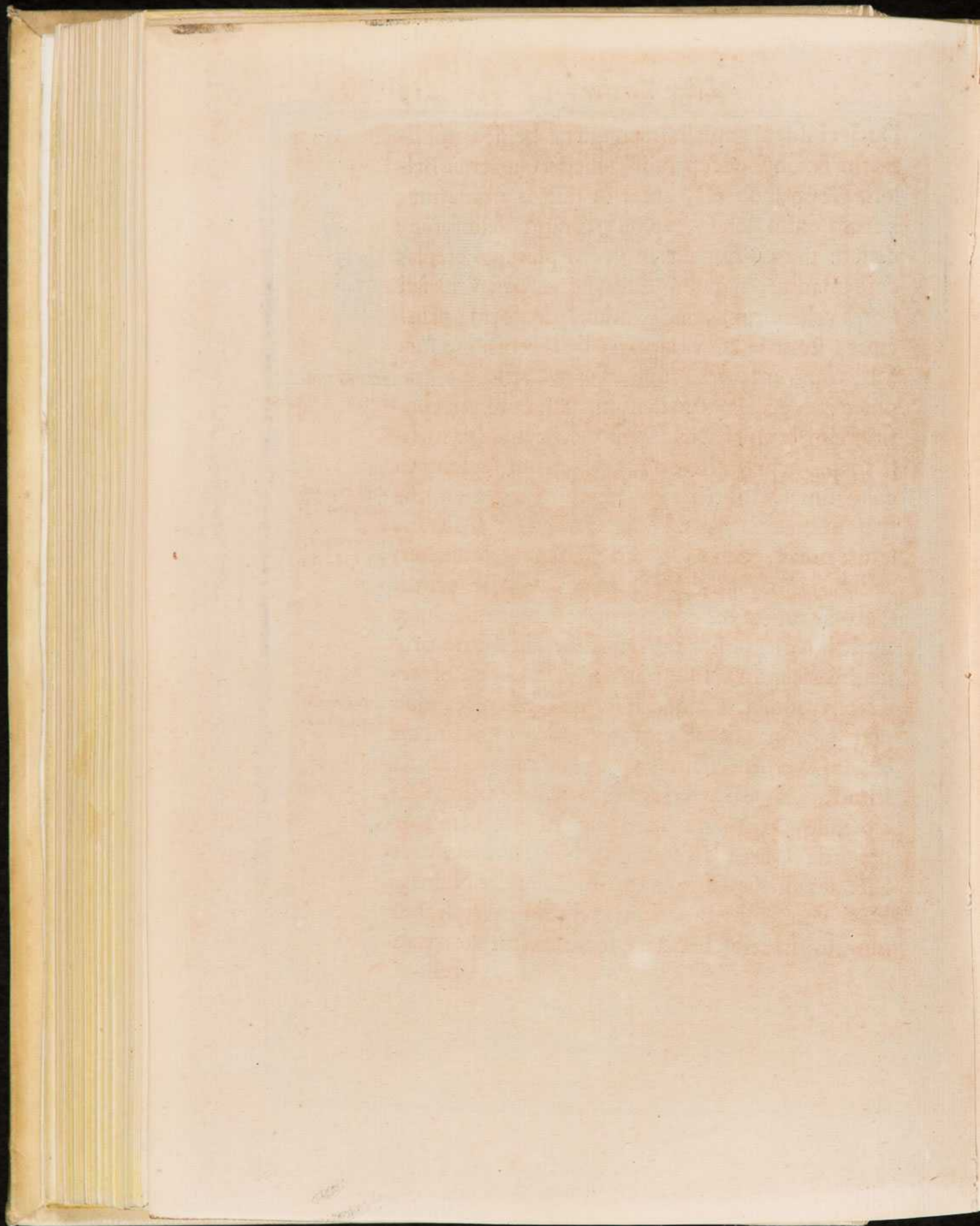
Tranquillus
 Romaulus.
 Ranunculus
 ab anemona
 distinendus.

Polydor' Ne-
 ruccius.
 Qui flores se-
 orsum, qui
 permistè se-
 rendi.

ordine collocabis . Illa quoque speciosè nostros <sup>Ducis Caëta-
ni confitio .</sup> distinguet hortos ingeniosa permistio , quam in
suis adhibet Cisternanis Franciscus Caëtanus Ser-
monetæ Dux , tam hominum , quàm florum
temperator amœnissimus . Is ergo areolas ple-
rasque floribus triplici dupliciue tum genere ,
tum colore discretis seorsum , hoc est triparti-
tò bipartitòue ita conserit , vt aduersæ transuer-
sæque vel eadem , vel simili varietate respon-
deant ; vtque proximæ diuersarum satus colorum
discriminentur . Si qua verò commodè vacent
interiecta spatia , ea tuberoso Indiæ candido hya-
cintho confitis depressisque fictilibus media im-
plet , miscellaneo pulchrè eminentis coloris flo-
re per angulos distributo . Quin etiam per oppor-
tuno inuento ad colores eleganter distribuendos
in hortorum graphide vnamquamque areolam
tripartitam bipartitamue eo triplici seu duplici
colore distinguit , cuius coloris floribus eadem
in hortis ipsis obserenda est : in areolis quoque
flores genere diuersos de pacti laterculi crebro in-
terpositu seiungit . Verùm vt florei satus opti-
ma ratio non aures modo tradita , sed oculos etiam
perspecta erudiat ; eorum hîc hortorum , quos
idem Caëtanus Dux ad veteres Tres Tabernas ,
siue ad Cisternæ recens oppidum amplissimos
excitauit , quarta pars in paginæ angustias contra-

cta, & areolis prædicta partitione distinctis notabilis exhibetur. Nequid autem Cisternanæ amœnitatis in eadem pagina desideretur, extimæ etiam apponuntur bases, sustinendis vasis floralibus certa per interualla collocatæ.

Ducis eiusdem geniali stratagemate bellica munimenta floribus occupantur , feliciterque seruit Bellona Floræ ; hoc est , arces in hortos mutantur . Earum enim ichnographia primùm delineatur , deinde partes singulæ in vnam pluresue areolas deformantur ; in quibus distinctè vel permistè sati flores velut eminus aut cominus de formæ principatu innoxia & voluptaria bella committant . Vbi papyrus , vt monui , florea partitione graphicè conserueris , tum demum ad hortensem conseruacionem tempestiuus accedito . Septembri mense ab ipso æquinoctio , aut ex aliorum sententia cultorum Octobri serito . Etenim experientissimæ antiquitatis vox est : Ante calendas Octobris serere non expedit . Quòd si eandem antiquitatem audias , cum obitum Vergiliarum , tum in primis Coronæ ortum & occasum obseruabis : quia , quæ intra hos dies posita sunt semina , felicissimè provenire dicuntur . Quin etiam ex accurata obseruatione subijcit Democritus , præcipuè circa eiusdem Coronæ occasum non modò largos imbres effundi , verùm etiam veluti genitalis anni hora stimulatam gestire terram ad satus auidissimè accipiendos , partusque ipsos insigni fertilitate fundendos . Oritur hac ætate , in hoc Romano cælo Septentrionalis Corona quarto Calendas Nouembris , cum Solis in ortum regressi digressique lumine vltra non hebetata , matutino in exortu antelu-

Serendi tempus.

Const. Pogonat.
de agricul. l. 3.
c. 13.
Virg. Geor. 1.
Pl. l. 18. c. 24.

Apud Const.
Pog. l. 2. c. 12.

telucana incipit affulgere. Eadem cum occidente sole occidit septimo Idus Decembris. Ad properandos alij satus veteri agricolarum prouerbio illo incitantur: Properata satio solet sæpe decipere, sera semper. Alij verò properationem istam rati temerariam, vt incertas futuri temporis vices declinent, consitionem totam in tria quatuorue tempora partiuntur: vtque consilium ipsi quoque suum antiquitatis authoritate suffulciant, decantato veteris agriculturæ oraculo, Serere ne dubita, suaderi sibi satiuam hanc partitionem interpretantur. Equidem cum grauissimis quæ Græcis, quæ Latinis rusticæ rei magistris censeo pro vario regionum positu ferendi tempora esse varianda: vbi quisque natura locus frigidissimus aquosissimusque erit, ibi primùm, nempe ante autumnale æquinoctium, siue etiam ab eodem æquinoctio ferendum esse; tunc enim is calidior & ficcior est: vbi quisque calidissimus & maximè fiticulosus, ibi postremùm, siue post ipsum solstitium sementem fieri oportere; quòd is, quò largiores pluuias hauserit, eò vernabit vberior. Temperato denique solo conferendo mediam autumnii temperiem, vti præmonui, conuenire. Illud quoque tradendum hîc habeo, tempestiuè commodeque hortos obseri, postquam æstiuo igneam æstu terram largus ac ter saltem effusus imber ad palmum infuso humore refrigerauerit. Quippe leuis plu-
uia,

Colum. l. 11.

c. 2.

Pli. l. 18. c. 24.

Colum. l. 11. c. 1

Theophrast. De

caus. plant. l. 3.

c. 17.

Cato De re ru-

sic. c. 34.

uia, cum post longos æstus ac diuturnas siccitates
superiorem terræ partem madefaciat, inferiorem
verò non attingat, terram ipsam adhuc æstuan-
tem vehementius aduersum positas radices succen-
dit. Neque tamen, simul ac magnis imbribus ter-
ra permaduit, feres: sed tantisper expectabis, dum
pluuus ille mador modicè siccetur; ne madente
limosoque in solo statutæ radices exputrescant.
Quid, si (quod euenire non rarò solet) serenus
imbrem ficiat autumnus? Non erit, cur ipse hor-
tuli tui priuatus Iuppiter fictili vel cupreo nimbo
fontanam pluuiam areis affundas: quia cælesti Li-
bra examinatæ æquatæque diebus, aut mox pro-
ductiores noctes humifica vmbra diurnam satis
emollient siccitatem. Huc adde, sicco solo com-
missas, tanquam domi reconditas, radices non cor-
rumpi, sed sub natali terræ tecto commodè habi-
tare ac protegi, donec emollito pluuijs exitu altis
nixæ fibris suo quæque tempore in floream sil-
uam feliciter egerminent. Quid, si ipsa confitu-
ræ tempestiuitas ab imbribus intempestiua &
naufraga radicibus sit? Erit, cur sationem pru-
denter procrastines, donec humus nimis humida
ferescat. Illud quoque inuiolatè custodies, vt au-
strinis tepidisque diebus hortos conferas; quia te-
por laxato è terræ sinu fertiles ad semina vapores
euocat, fibrasque citat: aquilonijs verò & perfri-
gidis sationi parcas; quia frigore astricta humus
ægrè

Constant. Po-
gonat. l. 2. c. 12
Pallad. l. 1. tit.

6.

Luna obser-
uanda.

Apud Plutarch.
in Camillo.

ægrè satus accipit, interclusoque materno halitu languidè fouet. Cæterùm fatori potissimæ curæ fit, vt lunares vices viresque prædiscat, ac felices operi dies eligat. Neque enim eum Heracliti discipulum placet esse aduersùs Hesiodum sentientis, vnam eandemque dierum omnium esse naturam; sed ipsius Hesiodi auditorem volo disertè docentis, dierum aliam quidem esse matrem, aliam verò nouercam. Luna enim, inter sidera Vertumnus, inæquali vultu subditos hominum labores non æqua semper aspicit & iuuat. Idcirco sunt è Græcis agrestis rei scriptoribus, qui serendum putent crescente Luna, à quarta scilicet vsque ad plenam, dum eadem infra terram est. Sunt etiam, qui doceant per Lunæ senium, quàm per adolescentiam, præstare hortos conseri: quia, cum senescentis lunaris luminis languidior calor humorque, gemina nempe generandarum rerum initia, terræ seminumque tenuissimos meatus, quos poros vocant, lentiùs relaxent ad germina; cumque naturalem plantarum calorem humoremque parciùs augeant, atque inanem foliorum luxuriam retardent; prior impetus genitilis in altissimas firmissimasque fibras abit, quarum numeroso largoque suctu ad floridam quæque radix alitur feracitatem. Verùm enimuero experientissimos colonos diuturna secus docuit experientia. Hi tandem felici periculo didicere cum augefcente Luna, tum præcipuè præeun-

te

te & conſequentē plenilunium quatrīduo vtiliūſ
deponi radices, quæ deinde in flores denſitate,
amplitudine, numeroque præſtabiles exeant; flo-
ridæque præſtantia magno ſcœnore cultores abun-
dè remunerentur. Per id enim tempus lunaris po-
teſtas caloris humorisque ſcœcundiffima, luce au-
ctior & potentior innatam radicibus calidam hu-
midamque vim ſic exauget & ſcœcundat; vt eæ-
dem & fibris diffundendis, & implendis, am-
plificandis, multiplicandisque floribus abundè ge-
nerofæ & ſuccofæ ſint. Hæc ergo huiusce ſententiæ
ſumma eſto: Florum ſationi Lunam adoleſcentem,
& globofam eligito: ſenio corniculatam (cornu fe-
rit illa) caueto. Aliorum & quidem nobilium
cultorum non nihil diffidens vſus ita monet: Ra-
dices & bulbos crescente Luna, ſemina verò mi-
nuente deponito. Neque tamen vna ſatis eſt cu-
rioſis cultoribus citimi ſideris notatio. Etenim
penetrales quoque cæli fulgores florū genituræ
propitios coniunctim obſeruant. Hinc Accius in
Praxidico (vt ex Plinio accepimus) ſerendum ait,
cum Luna eſt in Ariete, Geminis, Leone, Libra,
Aquario. Cum eadem commoratur in Tauro,
Scorpij partes duodenas Sole tranſgreſſo, tempe-
ſtiuè ſeri exiſtimat Zoroaſtres. Vnum ego aliquem
noſtra ætate noui domi forisque prudentiſſimum
virum, qui conſimili cæli obſeruatione feliciffimè
ſerit. Non enim vnicum lunare lumen, ſed orbis
quoque

Natural. hiſt.
l. 18. c. 24.

quoque signiferi, quem Lunæ menstrua volubilitas totum permeat, sationi commoda aut certè non incommoda signa obseruat. Prospera comperit Pisces, Arietem, Taurum, Virginem, & Libram, ea ferè nimirum, quæ cum verno atque autumnali Sole coniuncta sementinam tempestiuitatem afferunt. Vnam Geminorum extremam partem inimicam expertus est; reliqua media atque indifferentia. Animaduertit præterea ex prædictis signis ea sationi feliciora esse, cum quibus Luna crescens aut plena congregitur; horum verò aliqua in Lunæ auctum semper incidere, cum partim verna, partim autumnalia, idest aduersa inter se sint. Igitur cum augescens Luna felicium signorum cuiusque subijcitur, ille semine ferit; cum Taurum eadem aut Virginem subit, radicum bulborumque tempestiuam iustamque sementem facit. Quanquam autem istum crescente Luna ferendi morem potissimum ducit; eadem tamen sub auxiliaribus aut saltem indifferentibus signis decrescente, rectam sementem fieri posse affirmat. Quare si laxior hortus diuturniorem sationem exiget, quàm quæ intra lunaris adolescentiæ curriculum perfici possit; nobiliora semina adolescente, vulgaria senescente sidere deponentur. Quærenti demum vtra sit satio commodior, an quæ crescente Luna sub indifferentibus signis, an quæ decrescente sub propitijs fit, secundam vtiliorem esse respondet. Ut
autem

autem Lunæ cum sideribus cæteris statas congregaciones exploret; mathematicæ perspicacitatis cælestes ephemeridas consulit, aut Christophorum Clauium, ad inueniendos Christianos fastos cæli Comput. Ecclesiast. c. 12. et 13. numeros, ordinatosque lunares errores computantem legit. Labet hîc (ne quid indictum præteream, quod expedire floriferæ sationi videatur) alias in obserendis hortis nonnihil diuersas cæli notaciones attexere. Qui tantidem facit flosculi satum, quanti principis viri genitura fieri solet, vt felicissimum horoscopum minutiùs & scrupulosiùs inspiciendum putet; is vnumquenque morem periclitetur, optimum persequatur. Sunt igitur, quibus authoribus serere atque plantare oportet à quarta ante plenilunium die ad vigesimam vsque Lunam, præcipuè verò cum orbe prope iam pleno Luna supra terram est. Etenim per eos dies sidus tum incitatum tum lumine auctum obruta semina feliciter euocat & fouet. Seruandum præterea est, vt nocentissimus Martis fulgor infra terram sit: vt ex errantibus beneficæ stellæ, Iouis præsertim & Veneris, supra terram extent, Lunamque ipsam felici positu aspiciant. Proderit quoque stellæ Saturni amicus aspectus: nam præest ea plantis, atque à corruptione & vermiculatione semina tutatur. Sit denique Lunæ stella in eorum aliquo signorum, quæ Terrea nuncupantur ab astrologis, in Tauro scilicet, in Virgine, in Capricorno. Quanquam

P

Tau-

Taurus duobus reliquis minùs creditur salutaris: quòd fixa stabilique efficacitate posita femina refacit. Quare sub illo copiosa sementis facienda est, vt modicè metas. Fortunata demum habentur & Piscium totum signum, & postrema Sagittarij dimidia pars. Nonnulli laudant confitos hortos Luna obeunte Arietem ab eiusdem Arietis parte decima tertia vsque ad vigesimam sextam, Taurum ab octaua ad vigesimam primam, Cancrum à sexta & vigesima vsque ad Virginis decimam septimam, Scorpionum à nona ad quartam vsque Sagittarij. Infelices hortorum consitiones fiunt silente Luna, vel eadem & Sole deficiente: item cum Luna erraticis à stellis aut retrogradis aut noxijs, priuatimque à stella Martis aspicitur; siue cum ipsæ noxiæ stellæ supra terram agunt. Alij denique vetant deponi semina, cum Luna est in Cancro à parte prima vsque ad tertiam decimam, in Virgine à decima septima ad vltimam, in Libra à tertiadecima ad sextam & vigesimam, in Capricorno à vigesima sexta vsque ad extremam, in Aquario à prima ad vigesimam secundam. Vsque adeo Genethliaci cum stellis errantibus discordi sententiarum vertigine aberrant. Vt, qui in flosculorum natalitia sorte è cælo ducenda opinionum caligine cæcutiunt, quantum in hominum libera conditione stellarum habenis frænanda hallucinentur, iudicemus. In tam du-

bia

bia fallacique longissimè affulgentium siderum luce caligantibus incertisque cultorum sententijs, decreuit olim Flora prudenter maximam rerum terrenarum arbitram & præsidem, Lunam adire atque consulere; vt multa nocte nigrantem, nempe ambiguam, necdum satis perspectam exploratamque veritatem in lunari lumine intueretur, optimumque tempestiui fatus consilium deligeret. Vno igitur Achate Zephyro, ardui laborem itineris euentilante, florumque omnium tributarias delicias in cistellam bellè congestas præferente, imis raptim è terris gradum facit ad cælum. Quà propero gressu anhelat cor, afflatur ver: quà solum premit pes, assurgit flos: pedis vestigium rosa est. Iucundissimæ aduentu hospitæ ipsum didicit, veluti lucis hortus, vernare cælum: lætiore siquidem lumine perfusa sidera floruerunt. Est in orbe Reginæ noctilucæ via patentissima planeque regia, signifero circulo subiecta, sed Solis itinere tum in Aquilonem magis elata, tum in Austrum magis deiecta, assiduique curulis cursus vestigio signata. Hoc ingressa curriculum Flora Lunam habuit obviam in argenteo curru noctuabundam. Iam enim Lunæ amica Nox, non sine Somnijs somnifica papauera spargentibus, citimo mundo incubabat. Lunare vehiculum anteibat volaticus puer Hesperus, fronte splendida tenebrarum prænuntius: si-

Floræ Lunam
consulentis
fabula.

quidem hæc cælestium flammæ extincta die
interlucentium primam scintillam, Vesperum,
nempe sidus præferbat. Currum trahebant sublu-
stri colore noctis albentes equi, volucris celeritate in
Olympico stadio victores. Adductis habenis rapi-
dissimam frænauit, Hespero etiam adnitente, inci-
tationem Luna, substititque in occursum Floræ:
ac perhumaniter arridens, Quæ potuit, inquit,
adeo premens & cogens causa inueniri, tuos vt
hortos, Flora, pulcherrimorum florum multico-
lore luce stellatos nostro, quod minùs tibi renidet,
cælo mutare volueris? Tum Flora, Meorum te
florum altricem, meam te moderatricem colere
potior & suauior est mihi cura, quàm florem ne-
gotium insistere. Vtque tutelæ tuæ, quàm culturæ
meæ, plus tribuere flores intelligas; en ipsi te me-
cum tributarij conueniunt & venerantur. Debeo
inquit illa, plurimum humanitati tuæ, cuius be-
neficio flores in cælo colligo, vnoque meum fide-
re sublustrem orbem stellulis nouis hortensibus il-
lustro. Gratam equidem hortensi rei polliceor
operam opemque meam. Istam nunc enimvero,
subiecit Flora, è tua non modò luce, sed voce
quoque atque oraculo vt exorarem, arduum mihi
huc iter fuit. Magna inter mites florum cultores,
& quidem adhuc sub iudice, lis est, quo videlicet
mense, qua menstrui cursus tui die, quo cætera-

rum

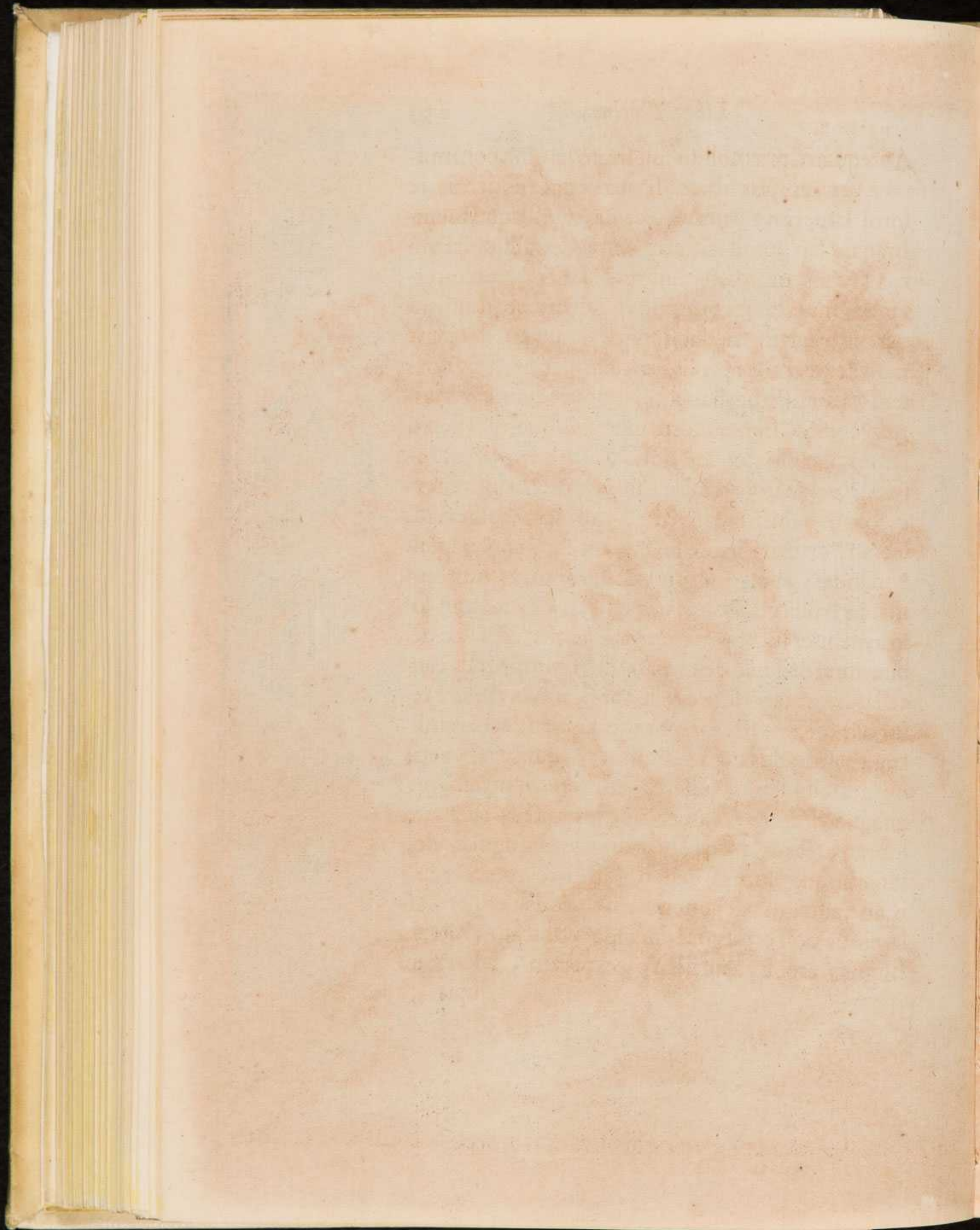

rum cum tua stellarum congressu florei satus faciendi sint. Tuum iam est, quæ hortis è cælo præes, iudicium ferre: meum erit, quæ hortensem disciplinam trado, cæleste decretum euulgare. Hic exporrectæ dexteræ indice digito duodena inter astra fulgentem Libram & Scorpionem demonstrans Luna, Ab adulto, inquit, Septembri diem ac noctem æquissimis lancibus librante ad extremum usque Octobrem stellati Scorpij splendido aculeo morientem hortos feliciter conferes. Mei sideris adhuc adolescentis felices numeros obseruabis; si cum totum, quod ab octaua die ad quintamdecimam intercedit interuallum, tum præcipuè duodecimam diem hortensi deliges confituræ. Cæterorum minuta nimis, necdum satis comperta mortalibus siderum obseruatio spinosis in animo curis, quàm suauibus in hortulo floribus ferendis utilior est. Astra reliqua remotiora, ut hortos vix aspiciunt, ita non magnopere curant. Meam ergo stellam vnam, terris citimam, & familiarissimam, atque adeo rerum spiritum vniuersa potissimum germina animantem attendere satis habeto. Iamque vale: salutarem enim cursum diutius intersistere publica mundi cura non patitur. Floreo denique com meatu inque sinum congesto, perque curram disperso recreata, laxatis decoram in fugam habenis, velociore volucrum pennis curru volubiliter auolauit. Flora verò exoptati compos

oraculi felici comite Zephyro dilectos ad hortos
facile redire satiuam tempestiuitatem caelesti re-
sponso monstratam, prosperoque deinde pericu-
lo comprobata vniuersis cultoribus promulga-
uit .

Petr. Berretini Corten. inven. Claud. Mellan Gall' F. Roma

Antequam præmollito soli strato semina commit-
 tas, veteres ipsis fibras (si quæ, cum effoderes, te
 fortè latuerint) eximito, aridas inutilesque mem-
 branas, seu potiùs exuias bulbis detrahito: at ve-
 ro Tulipis intimam tunicam, aduersus cælo ter-
 raque inuecta incommoda tanquam præmunien-
 tem interulam, ne subducito. Iam verò floriferæ
 radices, formosæ prolis delicatæ matres, ne abor-
 tent, mollissimè cubent. Igitur duum palmo-
 rum egesto (si quod fortè in areis obduruit) denso
 crudoque solo; eoque, quod subiacet, breui bi-
 palio, aut maiore trulla cautè, ne tutelarium later-
 culorum compago luxetur, pastinato; olitoriam
 terram cribro rariore succretam ea, quam exigunt
 ponendæ radices, altitudine substernes: tum leui
 manus trullæue ductu exæquabis. Ut autem in so-
 lo æqualiter substrato certas radicibus sedes, ac de-
 bita interordinia describas; sulcos imprimes can-
 cellatos vel arundine pressè applicata, vel certè re-
 sticula in amuffis intentæ modum adducta remis-
 saque: singulos deinde bulbos, & quidem generis
 omnes eiusdem, si separatim ferere mauis, in
 quaque decusse collocabis. Sin autem cuiquam
 lubeat areas transalpino more quadrangulas de
 vnoquoque florum genere distinctè conferere;
 is ad radicum deponendarum æqualia interual-
 la citiùs ac certiùs præfinienda Gallicam cratem
 singulis areolis æqualem, & aptam, adeoque
 dupli-

Radices vt
purgandæ.Vt inhuman-
dæ.

Satoria crates duplex.

duplicem triplicemue adhibeat, quæ sic fieri confuevit. In triangulum dedolati è materia aduersùs cariem curuationemque firmissima, præsertim ex abiete buxoque, asserculi ita confertè iunguntur; vt singulorum bini anguli porrigantur in latera, vnus verò angulus promineat, spatij quadratis interuacantibus, quæ loci laxitatem cuique radici debitam relinquunt. Decussata ista crates depressæ, quemadmodum docui, æquatæque terræ eo situ superponitur, vt plana pars supina sit, extante angulo deorsum verso: tum eatenus apprimitur, quoad sui vestigium sulcatim imprimat. Vbi sese cancellatim sulci decussant, radices locantur; humoque, sicut mox dicam, superinducta obruuntur. Alio clathratum hoc instrumentum artificio compingitur è quadrangulis asserculis, quorum singulæ decusses affixis ligneis bullis tumidæ modico pressu ordinata bulborum cubilia præformant. Hoc igitur ordine arborum symmetriam æmulati flores decoro vtilique quincunce, in quancunque partem spectaueris, recti sunt, ac terræ succum æqualiter trahunt. Cæterùm si miscellaneus, qui variam inæqualemque ferè postulat altitudinem, perplacet satus; duplicem habeo monstrare viam, longiorem alteram, alteram breuiorem, vtranque verò cultorum vestigio & consuetudine satis tritam & celebrem. Vt priorem insistas; in solo itidem coæquato, & arundine seu resticula cancellatim

tim signato bulbosas priùs radices, quæ debent altiùs infodi, depones: tum iuxta depositos bulbos defixis ad lineam tesseris, quæ superiores radices ab inferioribus iusto distineant interuallo, æquè minuti soli tantum supersternes, quantum minùs altè ponendi bulbi postulabunt; idemque solum decussatis fulculis præsignabis, & similiter conferes. Pari ratione tertium solum, siue soli tabulatum minimo spatio à summis laterculis distitum impones, vbi anemonas & bulbulos minore mensura demergendos interseres. Ut autem altera expeditiore via utaris; ad prædictam mensuram bipalmem exinanitas areolas recenti cribrataque humo vsque eò replebis, dum eadem pariter æquata, cancellatimque distincta palmi dimidio a summo laterculorum ambitu subsidat. Postea radices, prout exigent, ita distribues, vt earum alias in præparata mediocris altitudinis planitie sistas; alias vel scrobiculis manu ante excauatis, vel digitis assiduo soli repulsu viam pandentibus deprimas; excitatis denique terræ cumulis alias exaltes. Vbi ad præscriptum, & rite seueris; consimili humo positas radices sic operies, vt hæc areolarum oras non adæquet modò, sed paulò etiam cumulatior media extumescat: tum quia medius tumor vndique deuexus, deriuato percolatoque ad extremas puluinorum quasi colliquias pluuiali humore, sicciorem tutioremque a putredine sedem radicibus

bus nondum solo hærentibus præbet: tum quia leuiter superingesta humus suo ipsa paulatim pondere, caducoque imbre depressa summis areolarum marginibus coæquabitur. Quòd si magis in areis ab ipso statim satu inoffensa æquabilisque planities delectat; debet aggerata supra lateritias areolarum tutelas terra lignea regula radioue præradi, atque, vbi defecerit, semel aut iterum lacuna suppleri. Debent etiam summæ laterculorum oræ, si quæ puluisculo aspergantur, peniculo detergi; ne per imbrem lutescant. Illud hìc habeo præterea præmonendum, aduenas Indiæ bulbos, quorum non pauci narcissini generis sunt, nostris in hortis florem non edituros, nisi parum altè adobruantur. Etenim, antequam transfuehantur ad nos, in Batauiæ Galliæque aquilonares oras translati altiùs infodiuntur, vt a penetrabili frigore vindicentur; illic verò, dum solis calorem quærunt, vim floris fertilem in productius collum exhauriunt. Propterea frequenti comperit experimento est, florem tunc extitisse, cum, obruto bulborum ventre, collum extaret; quo sensim exarescente magis compactum bulbaceum corpus ad florem partum conualescit. Quare curandum est, vt parco in sole ipsa ceruix apricetur, dum exarescit; ne totum bulbum diuturnior insolatio perurat. Hæc est nata cum hortorum cultu, ac peritorum vsu colonorum ad nos vsque transmissa, vetus ponendorum in areolis seminum consuetudo.

Alia

Alia est confitionis ratio recentior, quæ, citra laborem conuehendarum in cellam radicum, per æstiuos menses easdem simul effodit, detractisque adultis nepotulis simul infodit. Verùm id ego factionis genus (nisi hortorum postulet amplitudo) utpote periculosum atque incommodum non usurpauerim. Periculum imminet vel ab æstiuis imbribus, quibus insuccata semina reualescente, mox æstu frequenter ad tabitudinem inferuescunt; vel à residuo post imbres tridui quatruidiue nubilo, quod è plantis, quæ primæ florent, fibras elicit, redeunte deinde intempestiuo calore non sine frequenti plantarum ipsarum exitio perurendas. Neque verò par subeunt non eruta ac recens adobruta semina discrimen. Ab illis enim requieti soli densa soliditas æstiuui humoris calorisque penetrabilem noxam nonnihil excludit: ad hæc autem emotæ terræ laxa mollities pestem vtranque transmittit. Huc adde non leuem illam incommoditatem, quòd, si qua inter effodiendum corrupta semina offenduntur, in illo tumultuario fatu apta substitui ægrè possunt. Quare incogitata confitura flos inordinata plerunque confusio est. Antequam testas conseras, tum ipsarum tum radicum deponendarum numerum subducito: singulas cuique testæ radices (nisi cuiuspiam amplitudo exigat plures) cum peculiari tessera destinato: ista, ne animo excidant, in albo, qua præscripti ratione, descri-

Fictilium cō-
ferendorum
ratio.

scribito. Testas autem ad satus accipiendos sic præparato. Imum foramen minutis potiùs glareis, quàm testaceis fragmentis (vt vulgò solent) obstruito. Illi enim ob globosam figuram minùs inuicem cohærentes conceptam aquam ex facili transfundunt: hæc autem planioribus corpusculis inter se apta modico terræ illapsu ita coeunt & coalescunt, vt superfluum humorem agrè parceque transmittant. His aliqui excreta cribratæ terræ duorum triumue digitorum alta in eundem vsum superaddunt. Quem ego morem non improbauerim, nisi periculum fuerit à formicis, quæ per imum foramen adrepentes inter excreti soli minutulos aridosque calculos libentissimè nidulantur. Quamobrem expediet excretorum loco glaream aggerare. Vbi crassiore materia ima fictilia constraueris, tum cribrarij puluisculi tantum ingerito, quantum substerni deponenda semina postulabunt. Vbi anemonas & ranunculos, molles nempe radículas, aut lectissimos bulbulos collocare velis; substratum solum, mollique manu depressum ab ipsis testarum oris ternos quaternosue digitos distet: sin autem maiusculi bulbi serendi sint, ad quinos senosue digitos subsidat. Ita mollissima constratas humo singulas testas vnica media radice conferito. Si quam pluribus destinaueris; senos illæ ab ambitu vasis, quaternos minimùm inter se digitos distent. Sic enim maternum terræ gremium lactentibus

tibus fibris complexæ, quamuis a satu minimæ, largiore tamen suctu paucos intra menses ad vberimum florum puerperium adolescent. Sed, ne plures in vnico vase radices permistæ confusæque discernentis cognitionem fallant, generis omnes eiusdem sint. Post singulos satus suam cuique testæ vel plumbeam, vel arundineam, vel furculaceam testeram, supra eiusdem testæ labrum nonnihil extantem a tergo defigito. Ita positas radículas humo itidem tenuissima cumulatim contegito; vt media humus paulò extumida consistere non patiatur aquam, sed molli vndique deuexitate diffundat. Nonnulli satores primùm testas humo cumulant, summis deinde digitis comprehensa semina vsque eò mergunt, dum ad primos articulos terra perueniat. Sed vulgaris ista satio non admodum placet: tum quia cæca ipsa collocatio nec præstituta seminibus loca, nec apta vel inter se vel a summis fictilibus interualla exquisitè custodire potest: tum, quia incauta sæpe digitorum depressio sobolescentes radices infringit; ac parentibus vtiliter hærentes, necdum a materno lacte remouendos foetus cum vtrorumque pernicie, vel certè non sine magno vulnere auellit ac distrahit. Hæc autem foeta floribus vasa, si nondum abunde autumnus calores temperarit, loco subdiali quidem, non tamen aprico, tantisper hospita, dum folia exire cæperint, asseruato; ne radices ab humido terræ complexu,

Minutorum
feminum sa-
tus.

l. 1. c. 5.

plexu, antequam comprehenderit, turgescerent, nimis caloribus in tabem suffererent: si æstus remiserit, solibus expositas in sedes, ubi tamen apricis areolis non officiant, ad ornatum apta serie digerito: eadem singulis binisve stratis æqualiter laterculis, nisi lapideæ bases itidem scabræ suppetant, superponito; ne, imo foramine humo subiecta præcluso, ubertim concepta, nec facile transfusa obrutas radices aqua corrumpat. Per eosdem autumnales dies minutis hiemalium vernorumque florum seminibus seminarium sic obserito. E tenerrima terræ farina palmi dimidium alta sub ipsas puluinorum oras mollissimum cubile substernito: eam terram leui manu coæquato: illic suis singula notis sedibusque discreta semina collocato modicè rara, ut inoffenso incremento feliciter conualescant: prætenui cribro terram dimidiatum digitum altam incernito: eandem radio, seu manu leuiter complanato: areolas, quæ hiberno soli ostentæ non sint, æstiuorum atque autumnalium florum vernæ sationi reseruato: minutiora semina æquè, ut iam monuimus, depressa spargito: grandiuscula in scrobiculos vnum alterumue digitum altos raris interuallis demittito, eodemque cribrati soli polline obruito: donec egerminent, superpositis pensilibus cratibus, aut ramusculorum umbraculis (si fuerit opus) æstum defendito: si quando non pluet, ne terra sitiatur, præscripti hortensis Aqualis, vel fi-

cti-

ctilis vel cuprei, angustius pertuso tubo siue scopula asperginem irrorato potius, quam affundito: pro incremento terram identidem aggerato. Henricus Henricus Coruinus. Coruinus, experientissimus herbarius, antequam contumacis lentæque duritiæ semina solo committat, aquam defundit in catinum: nitri modicum superfundit, ac distabescere finit: in eam nitratam aquam semina immittit: duodenas horas pro varia duritie plus minusue macerari & medicari patitur: exinde serit: eandem aquam inspergit, vt nitrum ex igneo terræ halitu concretum seminalem contumaciam ad vberem germinationem proritet. Breuiore alij via, salubrique vulnere præduræ grandiorum feminum morositati medentur. Illis enim forcipe apprehensis, a tergo aduersaque oculo parte corium præacuto cultro dissecant, limaue deterunt; aut eadem non satis matura, & proinde molliora, legunt, & rite conferunt. Ita humore terræ penitus peruadente intra paucos dies turgescunt, citumque germen emittunt. Si agri modus angustior laxam aream seminario negat; fictiles catillos eadem ferme ratione, qua testas supradictas parandas esse præcepimus, intra ipsos hortos præparato: ad eundem seminarij modum conferito: humoque subinde nascentia semina regito: per æstum, donec germen existat, à sole distincto: per siccitates aspergine tenuissima irrigato. Semina, quæ probabilem florem ediderint, præ-

Q signa-

signata in hortos admittito : quæ de generauerint ,
reijcito : quæ nondum effloruerint , si perpetuis
radicibus nituntur solo , ad floris experimentum
intacta reseruato : sin fibras quotannis deperdunt ,
vbi illæ exaruerint , curiosè refossa , cribroque , ne
aliqua prætereantur , à solo discreta post æquino-
ctium autumnale rariùs differito , nequaquam , nisi
probata per florem tirocinium indole , ad patri-
tiorum florum consortium admittenda . Placet
altera septentrionalis industriæ confitura , frigi-
dæ videlicet plagæ opportuna . Congestitij læ-
taminis quadrata moles excitatur : huic æqualis
mensuræ figuræque ex asserculis compactilis , qui-
nos senosue digitos altus margo imponitur : me-
dia capacitas de more minutim succreta humo
repletur , quæ vsitato satu grauidata inusitata feli-
citate parit . Nam subditi fimi suffitu aduersùs ab-
ortiuæ frigora vaporatur , ipsique partus pinguiissi-
mi soli vbere nutricantur .

Lex floris seruandi.

CAPVT II.

NVnc alia Floræ lex æquissima promulgetur. Sicut florum parens, & altrix terra est; ita colonus sator simul, ac tutor esto: hortensis enim familiæ infirma teneritudo non vbere solùm indiget, verùm etiam tutela. Prima igitur coloni cura fit, vt subinde nascentes malas herbulas floribus defendat. Quoniam verò inutilibus ac voluntarijs herbis assiduè subnascentibus areolæ, ac semitæ, atque adeo testæ ipsæ facilè siluescunt; ideo totus omni tempore hortus exherbandus est, præterquam tellure vel gelicidijs obdurata, vel imbribus madente. Concreta enim tenaxque durities, quamuis auulsis folijs, hoc est filijs, extrahi non patitur parentem radicem, mox ab iniuria incremento vastiore regerminaturam. Mador autem incommodè liberalis multum altricis terræ noxijs cum radicibus distrahendum agglutinat. Porrò facili felicique opera herbæ eximentur ex humo aut hibernis frigoribus, aut æstiuis solibus soluta, aut etiam humida, non tamen madida. Sed custodiendum est, vt infra herbaceum capillamentum depresso digito arreptum radicis caput, digitorum impulsu laxata in orbem humo, recto conatu educatur: sic enim scitè trahentem radix integra sequetur. Hic autem hortenses runcatores admonitos vo-

Modus exherbandi.

lo, tunc esse runcationi tempestiuas herbas, cum illæ mediocriter adultæ manu eligi faciliè possunt: perniciosè verò runcationem procrastinari, donec eadem altè lateque diffusæ alendis floribus paratum terræ vber emungant, inextricabili fibrarum nexu florea semina cancellent, irretiant, atque adeo strangulent, multiplicique lapsu solum complexæ contravellentem pertinaciter obnitantur, aut etiam (quod nocentissimum est) arefactis caducisque feminibus sese latiùs resemiment. In eam denique prouidi cultores curam incumbant, vt, quoad fieri possit, areolas ante interpurgent, quàm floreat; ne florum teneritudo runcantium fortuita offensione lædatur. Verùm quid profit nocentes herbas extirpare, nisi nocentiores bestias extermines? Hoc longioris orationis argumentum in proximam disputationem, bipartitò & secretiùs pertractandam, reseruamus.

Detectas radices operiendi.

Nunc alia florum incommoda propulsemus. Sæpe fit, vt posita semina vel sponte sua super terram emergant, vel fortuitò detegantur. Ea, si nondum radices egerint, altiùs defodito: si fibras miserint, aggesta humo accumulato. Eodem aggerati soli remedio iisdem feminibus consulito, vbi non satis altè depressa fuerint. Indicio autem, erunt imæ foliorum partes, siue extantes petioli lacteo candore notabiles, vtpote maternis terræ vberibus proximi. Non placet contra gelicidia plantis circumspergi aut comminutas paleas, aut finum, aut faciliè vermiculancia cornuum ramena-

Frigoris ar-cendi.

ta,

ta, sordida nempe remedia. Non nulli testas intra tectum, quod solem largiter admittat, tantisper, dum terra regeletur, continent. Alij floribus apricatione gaudentibus noxiam tecti opacitatem rati vel ad parietem ab aquilone auersum frigore, ac meridiano tepori aduersum easdem admouent; vel nostratis plagæ mitius gelu nihil veriti nullo munimento defendunt. At verò septentrionales coloni aduersus sæuiora frigora hortenses puluinos arboreo musco ad palmarem altitudinem insternunt: quòd is æquè contra brumam, atque contra calorem tuendis floribus opportunus & beneficus est. Nec minùs eorundem solertia, Caloris defendendi. colonorum nobilioris notæ serotinis floribus æstiuos cauet ardores. Nam, ne breuis æui flosculi ab æstu præmorianantur, è tenuissimis abiegnis tabulis ad areolarum pretiosè confitarum commensum compactis & circumsectis, aut certè è lino textili vmbacula sic obtendit, vt inæqualium pedum fulcris innixa vel alligata deuexo varioque ad solis cursum oppositu solem arceant. Si per æsti- Irrigandi. uam hibernamue citra gelu siccitatem vel in fictilibus vel humi sitiant, quæ rigatione proficiunt, semina & radices; secunda post exortum hiemalem solem hora, eodem æstiuo iam occidente aut occaso irrigentur: ne vespertina per hiemem nocturno frigore congeliet, matutina per æstatem diurno æstu inferuescat aqua, vtraque verò bibu-

la femina perurat . Debet præterea nec nimia lento infusu propinari , ne plus æquo potæ atque inebriatæ plantæ marcescant ; nec largior vno impetu affundi , ne temere ingurgitata , non in omnes æquè partes transfuso madore , inæqualiter alantur : sed cupreo fictiliue aquario vase , minutis foraminibus pluuiio , irrorari , vt paulatim perfusæ æqualiter bibant , & feliciter viuant . Quòd si consutum fictile ab diuturna humoris inopia siccissima squaleat fiti ; tandiu in aqua demersum habeatur , donec vndique bibulum largiter immaduerit . Indicio erit penitus extinctæ fitis tum lætior plantarum viriditas , & florum velut ridibunda formositas , tum ex imo testarum foramine liquoris emissa satietas .

Terræ cutis
non scalpru-
rienda .

Summa terræ cutis , quæ crustulam duxerit , nunquam per hiemem ligneo ferreoue scalpello (quod inconsultè nonnulli faciunt) incidenda , nec laceranda est : vt affusus humor quò lentior & moderatior , eò innocentior & salubrior humum radicemque perfundat ac permeet . Eam ob causam ante hiberna frigora internascens inutilis herbula maturè velitur . Ita in gelicidijs minimè herbescentia , vasa vulsione non indigebunt , quæ solum dimoueat , aditumque ad radices noxio frigori patefaciat . Irriguus autem humor è puteo , qui profundi hauustus sit , quoad eius fieri poterit , hauriendus nequaquam est : quia nunquam incoquente sole rarefactus ac tenuatus , ideoque pertinaciter gelidus insuccatas radices

Aquæ irriguæ
delectus .

non

non refouet ad alimentum, sed frigefacit ad exitium. Quare, nisi salubrioris aquæ suppetat facultas, antequam putealis affundatur, sub dio exponenda, aut etiam insolanda est, ut intepescat. Maximè probabilis atque vtilissima riguis hortis haberi solet, tum quæ profluit; quia cursu percussuque ipso extenuatur & incalescit: tum quæ cælo delapsa cisternis concipitur; quòd ignis potissimùm atque aëris vitali halitu foeta hortensem mirificè auget fœcunditatem. Propter hanc elementorum beneficam temperiem censentur imbres agris maximè salutare. Aqua stagnans & pigra damnatur, ut quæ putri crassitudine ægerrimè penetrans, tetroque spiritu promptissimè nocens vermibus procreandis, quàm floribus alendis, præfentior est. Rigationis modum rigandarum stirpium ætas & sanitas temperabit. Nouellæ tenera atque humida ætatula, minimo etiam corpusculo, ut minùs sitiunt, sic parciùs bibunt. Confirmatis iam viribus adultæ, utpote calidiores siccioreque, innocentius, quàm viri, bibaculæ sunt: fontes enim, non dolia, exhauriunt. Quæ præterea consuevere, liberaliter potari desiderant. At verò quas caries, aut senectus, rerum omnium morbus, infestat, ne præmaturè corrumpas, cautè parceque adaquabis. Ex veteri denique admonitu floream hortis feracitatem tusa lotos & in aquam coniecta,

Constant. Poë
go. de Agric. l.
12. c. 6.

Q 4

bri-

Vasorum inclinatio ad euitandos imbres.

Caduci floris fultura.

Vitiosæ radicis curatio.

bribus terram alluat; testarum in latus acclinatarum ora, ab ipso vento auersa in oppositam plagam expedit obuertere: ne tum defossæ maternæ radices, tum prominuli florei partus in solo nimis madente naufragium faciant. Si floris cuiuspiam, qui præsertim inani scapo sit, statura procerior violento turbine euerberetur; furculi adminiculo statuminanda est, aut fictili tubo circunuallanda. Si radix intra testam condita decoloratis, aut marcentibus folijs ægrotare deprehendatur; testa in latus inclinata, Aqualis tubulo aqua superfundatur, donec, innocenter excauata proxima humo, radicis oculus atque adeo totum latus citra fibrarum iniuriam diluatur ac renudetur: corrupta pars ferro ad viuum recidatur: integra, dum affusus humor paulisper exiccetur, per semihoram detecta sit: tum, cera terebinthinæ resinæ admista obducto vulnere, arida & macra humo fossula repleatur. Si defossus bulbus de indicio eodem vitiosus esse intelligatur; terra, quæ circumfusa est, cautè subducta, ligneo cultello vitium viuo tenuis abradatur: vitiatæ tunicæ detrahantur: macro itidem siccoque solo scrobiculus expleatur. Sin autem siue bulbi, siue radicis ima morbus infestet; penitè erui debent, & curari, & etiam terra modò præscripta obrui. Si circa folia floresque summum solum albido, araneoso, aut roscido, nec non fungum olente mucore obducatur,

tur, quo tanquam ferro succisa germina cum radicibus contabescunt; existimandum est, illic aut corij resegmen, aut clauum, aut aliquid tale infuso vitio nondum in terram computruisse. Quare, yitiata statim humo, quæ circum supraque est, citra radicum contactum & noxam egesta, recens innocens & macra sufficiatur. Sunt, & quidem insignes, hortorum cultores, qui flores florumque caules innocenter attrectari putent: eos verò, qui tactionem damnant, superstitosè meticulosos vocitent. Si tamen res ad philosophicam trutinam expendatur, damnificam esse floribus contrectationem diffitendum non est. Flos enim, flo-
 reusque cauliculus dum contrectatur, mollissimi corporis quæ distenti, quæ contracti, quæ distorti naturalis constitutio violata luxatur; adeoque flos ipse læditur, vt sæpe gracilescens extabescat. Vsq̄ adeo vita floris est esse intactum. Quanquam flo-
 rei partus iam hominum voluptati, ornamentoque, nec non suæ ipsorum gloriæ adulti distrahi debent a materno radicum vberē, vel vngue vel potiùs ferro succisi; vt etiam à vulnere formosissimi breuem quidem, at gloriosam vitam viuant inter gestantium complexus, inter odorantium oscula, inter plausus admirantium: vt in ipsa morte risu discolore renidentes mortalitatem exhilarent: vt iisdem expirantes legentibus odoratam animam mortalibus vitam inhalent: vt denique

Florum contrectatio cauenda.

Reciso usurpanda.

nique iam enixæ radices diuturniore nutricum
 officio liberatæ ad pulcherrimæ fœcunditatem
 sobolis perennent. Flores autem sparsim decer-
 pere oportet, vt in singulis areolis æquè rare-
 fiant; floridos quoque plerosque caules citra subnascen-
 tium florum vulnus paululum supra terram subse-
 care, vt ipsius proceritas caulis flori formam ex-
 augeat, & radici vberioris alimenti absumendi
 materiam subtrahat. Est, qui iam defitis bulbo-
 rum floribus folia solo tenuis intondeat; vt, quan-
 do florei cirri defluerunt, abrafo foliaceo capil-
 litio glabellus hortus minùs horridè caluescat, hoc
 est impubis atque imberbis exhausta in senectute
 iuuenescat. Istam equidem violentam caluitiem
 nobilium hortorum nulli suadeam: quòd atton-
 sarum è vulnere plantarum vitalis ac genitalis vi-
 gor tenuissimus euanescit; radicesque vel ene-
 ctas, vel ad alios fœtus relinquit effœtas. At verò,
 cum superuacaneus tantùm & crassior succus in
 foliorum luxuriam abeat, hortum præstat capilla-
 tum habere, quàm caluum. Huc adde, quòd per
 germinis plagam frigoris calorisque penetrabilis
 inclementia proximam radicem non rarò vel ene-
 cat, vel emaciat. At enim rei rusticæ nobiles ma-
 gistri affirmatissimè docent floriferis bulbis af-
 fines cæpas, folijs detractis, magis fieri capitatas, &
 conualescere. Quid ergo detractio eadem tan-
 quam perniciofa damnetur in bulbis? Quia nimi-
 rum,

Folia post
 flores non
 detrahenda.

Pli. l. 19. c. 6.
 Constant. Pe-
 gonat. Agric.
 l. 12. c. 31.
 Pallad. tit. 24.
 Februar.

rum, qui porrigi solet in folia, concoctus leuiter succus crassior & lentior ex angustis attonsi bulbi meatibus effluere non potest. Quare ad inferiora contractus bulbum ipsum & largè nutrit, & mirificè amplificat. Verùm, qui pulchrè pullulat in flores, humor, quia tenuior & purior est, vtpote magis concoctus, è spiramentis vulneris facilè interspirat & vanescit. Argumento sit delicatæ atque euanidæ tenuitatis florum vita breuissima. Huc accedit, quòd eodem humore superfluente, quo bulbus violentam in pinguedinem, seu potius in hydropa distenditur, genitalis calor, ac viuuda vis in florem eruptura sic opprimitur ac restinguitur; vt vna existat ex ignaua obesitate ingrata sterilitas. Parem scilicet natura legem plantis dixit atque animalibus, vt præpinguia minùs fœcunda sint. Fatendum igitur est crassitudinem bulbis faciente tonsura non magis foliorum comam, quam fertilitatem recidi. Quòd si narcifinorum præcipuè foliorum incommodè diffusa magnitudo displicet, laxiorem in nodum molli-
Quæ cura,
 ijdem folijs
 adhibenda.

ter substringatur. Sic enim, succo ad ima leniter coacto, plenioris crassitudinis bulbacea capita sunt. Cæterorum autem folia bulborum tum breuia, tum lata, tum fragilia, nodo videlicet inepta, quæ tamen non geniculatim seu gradatim adnata caules altè conuestiant, sed à radicibus humiliter assurgant, si Plinij consilio deflexa obruantur; ip-

sa

l. 19. c. 5.

Vasorū post
flores custo-
dia.

Exemptio
bulborū no-
stratum.

sa lucco in sese contracto capita excrescent. Eadem poteris areolarum folia æstiuo sole ficcata vel eximere, vt etiam sine floribus niteat simplex munditijs hortus; vel vtiliùs relinquere, vt obrutas illa radices à calore solis excusent. Cæterum testæ, amissis floribus, ne vehementi sole ignescentes inclusa semina perurant, appetente iam æstate in subdialem locum, qui tamen non insoletur, transferantur, vbi emeritas radices mitior æstus paulatim atque innocenter arefaciat. Si ver extremum, aut æstas noua largis atque hiemalibus imbribus diffluat; ne radices iam enixas corrumpentem humorem nimium fictilia vasa concipiant; aut humi (quemadmodum modò præscripti) reclinentur, aut intra porticum aliudue sub tectum aëri patentissimum comportentur: in clauso enim adhuc humida semina mucescerent. Si bulbos sobolescere velis; vel altero, vel tertio quoque anno extrahes: sin ad vnicam florum vberitatem referuare mauis singulis annis effodies. Hoc tamen consilium ad complures inferiùs percensendos duntaxat referes, non promiscuè ad vniuersos. Sunt enim nonnulli rariùs eruendi, quorum vnumquenque suis nominatim locis excipiemus. Possumus quoque cum experientissimis cultoribus & sentire prudenter, & feliciter periclitari; qui cum ad copiam, tum ad pulchritudinem florum plerosque rarissimè bulbos effodiunt. Sed illud

quo-

quotannis custodiunt, vt adnatas soboles a matribus auellant; ne maternum illæ succum, in flores cæteroqui abiturum, in sui nutrimentum incrementumque prælibent. Igitur post octauum calendæ Iulias subducto solo adhærescens bulbacæ matri bulborum pullities cautè detegitur, clementerque reuellitur: subtractæ iam effœtæ recens ac fertilis terra sufficitur: eruta soboles opportuno in loco mox repangitur. Pari ferme ratione, si quando immotæ bulbiferæ matri differendam, alioque mittendam sobolem subtrahere voles, sic facies. Sobolescentis bulbi situm, nisi memoria tenes, aut nisi præfixa tessera iam animo infixisti, memoriali codice, tanquam sibyllino volumine, consulto inuestigabis; illic terram vsque adeo subduces, quoad imam parentem cum adiuncta posteritate retegas: tum altera manu matrem ipsam retinebis, altera, quos cupies, posteros leniter innocenterque reuelles; terram denique in effossum scrobiculum reuocabis. Quoniam verò æstiuus quæ caloribus, quæ imbribus obrutæ radices sæpe marcescunt; idcirco expedit palmum altam puluinis humum superingerere, quæ medio tumore in omnem partem æqualiter deuexo vtranque feminibus defendat iniuriam, donec autumnî benefico tepori humorique excipiendo aggerata humo exoneratæ areolæ detumescant. Peregre allatos & Externorum! adhuc hospites loci cuiuspiam bulbos, si hospitale ami-

amicumque solum nacti fertili semel successu flo-
ruerint, loco mouere non expedit: quia nostro
tum cælo, tum solo nondum assueti translatione
sterilefcunt & pereunt. Commodum satisque diu-
turnum effodiendis bulbis bimestre spatium est,
humo sicca per æstatem ab extremo Iunio in ex-
tremum vsque Augustum, cum folia & fibras æsti-
ua iam insolatio siccauit. Præcoces tamen bul-
bos, præsertim verò narcissos præmaturè præstat
eruere: quòd Augusto mense nonnunquam pluuio
nouellas illi citare radículas incipiunt. Solo à re-
centi pluuia madido cessandum; ne præconceptus
humor effossas bulbosas radices corrumpat. Sic
autem effodito. Ab extrema qualibet areolæ par-
te trulla seu manu leuiter demissa solum in semitas
progerere incipito: proximos bulbos diligenter
peruestigato: subducta circumfusa humo extrahi-
to; vel certè lanceæ cuspidi non absimili, quod su-
pra descripsimus, ferramento infra radices ada-
cto humum paulatim suffodito, interque manus
identidem caducos educito: caueto autem, ne in-
cauta ferri manusue impressione vel parentes vel
pulos faucies, aut seiungas: sic ad reliquos ordi-
nata fossione progreditor, donec omnes effoderis.
Antequam ad areolam aliam perscrutandam ri-
mandamque transeas, priorem recognoscito ac
retractato: solent enim minutiores præsertim bul-
bi cum ipsa terra subtracti conuiuentem latere

scru-

scrutatore[m], qui cum eadem regesti præposterè
 confuseque regerminant. Ad hæc egestum solum
 regerito; ne naturæ artique inimica inanitas in la-
 cunosis areis lateritium sepimentum incommodè
 subsidere & collabi faciat. Seorsum conferen- Adnatorum .
 dos, qui leuiter matribus hæreant, adultos bulbu-
 los innocenter separato: si quis bulbus cariem vi- Erutorum cu-
ra .
 tiumue aliud sentiat, exacuto in cultellum furculo
 bene purgato: sabulo vulnus inspergito: singulos
 vix erutos bulbos indecoro noxioque puluere for-
 didos (tulipas tamen excipio) præscripto peniculo
 detergito; ficcis radiculis liberato; exterioribus tu-
 nicis quamuis aridis ne spoliato, nam illæ oppor-
 tunam vitio protegent nuditatem; suas in classes
 distribuito; sub dio ne relinquito, nam illos cum
 imber & ros, tum maximè sol corrumpit; sed aut
 loco nonnihil calido, qui tamen soli obnoxius non
 fit, priùs per biduum asseruato, vt bene ficcescant;
 tum in ficcæ frigidæque cellæ pauimento deponi-
 to; aut certè statim comportato intra tectum in- Reponendo-
rum cella .
 conclauæ ijs asseruandis accommodatum, quod
 nempe à sole auersum, Austro imperuium, Aquil-
 oni fenestratum salubriter inspiretur, in summa
 quod frigidum siccumque, muribus denique inac-
 cessum sit. Super cellæ huiusce pauimentum suos
 in ordines digesta, inscriptisque schedulis notata se-
 mina expandito: illic per dies quindenos aut vi-
 cenos aura frigida perflari & siccati finito; deinde
 in

in arcas ad seminum discrimen loculatas, siue in alias thecas papyraceis inuolucris præscriptisque nominibus discreta recondito. Ego singula bulborum genera singulis pensilibus canistris, quæ raro textu salubrem semper auram admittant, vtiliùs inclusa distinxerim. Ad hunc eundem modum anemonas tum in areis, tum in fictilibus positas erues & repones. Hoc tamen a bulbis anemonæ discrepant, quòd illi rariùs erui possunt; hæ (quicquid alij sentiant) quotannis debent: cum diutius obrutæ vitio atque exitio, vt sæpe comperimus, opportunissimæ sint. Nisi ranunculum, ob complusculos pediculos Polypum inter flores, protinus à foliorum casu extrahas; vltro ipse more ranarum supra solum resiliet, à sole plerunque periturus. Vt autem soboles parenti arctissimè implicatas explices extricesque, in vmbra priùs afficescere finito: vbi enim conferta crucula detumuerint, faciliùs atque innocentius extricabuntur. Nihil nimirum temerariæ festinationi tam impeditum est, quod cauta cunctatio non expediat. Hæc seruandorum florum ratio est, quorum fibræ cum folijs æstate arescunt, & pereunt. Aliæ verò plantæ, quæ radices æternas habent, sub ipsum ferendi tempus erutæ, aut protinus aut mox obrui debent; dum tamen interim in supradicta cella incolumes conferuentur. Sed iuxta salutaris, ac formosa Pæonia vel subterraneo loco, vel intra

Quando, & quemadmodum anemonæ eximende.

Ranunculi.

Plantæ immortalium radicum.

restam superingesti soli cumulo custodiatur à sole .
 Eodem terræ frigido humidoque operimento quæ <sup>Bulbi teneri
carnosique .</sup>
 tenerrimè carnosà sunt , velut fritillariæ siue mele-
 agrides , defendantur ; ne insepulta rugas trahant ,
 ac penitùs exarescant . Denique siluestria vel <sup>Lilia silue-
stria .</sup>
 montana lilia , simul ac defloruerunt , effodiantur ,
 viridisque caulis cautè eximatur . Hæc enim radi-
 culis carent , dum vernant , quas , deperditis flori-
 bus , agere incipiunt . Usque adeo quod in terris
 pulcherrimè floret , radicatum ac stabile sæpe non
 est .

Contra maiusculos hostes hortense bellum .

CAPVT III.

Non in theatri tantùm , sed in hortensi
 quoque arena hominibus cum belluis bel-
 lum est . Adeo ab ipso theatro voluptatis
 optatissima pax exulat . Utque minimè nos esse
 tutos , cum maximè securi sumus , admoneamur :
 ipsa sæpe hortos custodia infestat . Quis autem hoc
 iniuriæ credat ? hortensem elegantiam & mundi-
 tiam ipsi corrumpunt in primis atque contami-
 nant domestici fidelissimique custodes , canis & fe-
 lis . Uterque videlicet ab acri bile inquires , atque <sup>Canis & felis
agilitas vnde .</sup>
 agile , ideoque venaticum & ludibundum animal ,
 in tenera resolutaque humo vel subterraneam præ-
 dam ,

R

dam ,

dam, lacertulos & musculos facili fossione vestigans, vel belluinam pyrrhicam exultim ludens, concinnam soli æquabilitatem iniquat, vtilisque nonnunquam radices effodit. Quin etiam felis præposteram & posticam sementem faciens delicatos hortos odiosè stercorat; sui que fœdum ac fœtidum indicium ipso, quo contegit, circumscalptæ cumulo terræ detegit. Quamobrem cautè colonus obseruet, ne qua id genus bestia per hortos recens confitos euagetur, priusquam cælestibus aquis densatum fuerit ac solidatum solum. Per eos dies hortensem canem domi solutum, ne tabescat in vinculis; per eas noctes intra ipsos hortos catenatum contineat, latratu satis insidiatores proditurum. Domesticam felem à noxio excursu arctior custodia cohibeat. Externos quæ canes, quæ feles tum probè obseratum ostium, tum edita munimenta vel cæmentitia, vel saltem (vt ante dixi) spinea distineant. Multi, quibus hortuli modus non ita magnus, facilisque tuitio est, mollissima humo fartos puluinulos superiniectionis asperant spinis, donec illi contra iniuriam obdurerint. Ego verò satius esse duxerim sepibus dumeta relinquere, plantarumque rarissimas duntaxat ac præstantissimas præacutis arundineis paxillis præfixis obsepire, ne cui noxæ obnoxia sint. Cæterarum si qua radicum eruta fuerit, suam in sedem, quam suffossa monstrabit fossula, reponatur;

tur; si qua vallecule defossa, si quis monticulus excitatus sit, leni trullifatione complanetur; si qua felis adobruit excrementa, ea procul trulla proijciantur, ne rursus excreturam eodem odor inuiter. Quanquam istis incommodis opportuni non erunt horti, quos præscripta modò munimenta tueantur. Sed grauior imminet radicibus à talpis muribusque, hoc est à clandestinis hostibus pernicies. Adeo vel humatas sepultasque florum parentes & perspicacitas, & cæcitas peruident, ut lædant. Ac talpæ quidem ad nocendum satis oculatae, quòd inquietis ingratisque vnguibus hospitalem terram vellicant & lacerant; quòd hærentes nutriti optimæ innocentes radices longè lateque actis cuniculis oppugnant ac subruunt; quòd nocentissimis furibus, muribus volui dicere, occultas ad corrodenda semina vias aperiunt; iusto cæcitatibus supplicio, ut locuples author Stefimbrotus ait, ab ipsa terra damnatae sunt. Sed cum seueram non reuocet animaduersione à cæca magis, quam sint oculi, nocendi libidine; tum veteres, tum recentes coloni communem in hostem ultione multiplici conspirarunt. Sotionis antiquissimi scriptoris præsentissimum contra talpas remedium est, ut veratrum album & cynocrambes cortex contundantur, cribrentur, cum polenta & ouis ex vino & lacte subigantur, & plures in offulas coacta ipsarum foraminibus talparum inserantur. Facilio-

Talpæ cur
hortis noxiæ.

Apud Suidam
in voce
τυφλότερος

ut infectan-
dæ.

Apud Constat.
Pogonat. de
Agric. l. 13.
c. 7.

*Apud eund. ib.
Pallad. l. 1.
tit. 35.*

ri quoque tormento cunicularium & cauaticum, hostem Græci debellabant, suffitu fumoque victores. Nucem, siue aliud quodcunque pari duritia pomum vtrunque perforatum enucleabant: nuclei loco paleas, cedriam, seu ceram, & sulphur includebant. In eundem vsum vas angustum vsurpabant; spiramentis exiguis, ne quâ interspirarent, præclusis, nucem intus accensam, seu quod aliud suffitionis instrumentum in aditu laxiore sic aptabant, vt acceptum forinsecus afflatum intima penitus in latibula diffunderet; vtque, oppletis tetro fumo cuniculis, talpæ protinus fugerent, vel necarentur. Contra bestiolas easdem proderant frequentes felium excubiæ, dum tamen satis duratum solum suffodientium seu ludicra, seu foeda vestigia non ita facilè admitteret. Ea gratia mustelas habebat nonnemo mansuetas, quæ suis in latebris incautos grassatores iugularent. Erant, qui foramina ipsa succo siluestris cucumeris, & rubrica opplerent. Plerique in aditu pendantium setarum laqueos disponebant. Nonnulli circa talparum cubilia plures cauos aperiebant; vt quamuis orbi tenebriones immissam inimicam lucem sentirent, longeque diffugerent. Istæ in talpas veterum inermes pugnae; hæc recentium ferrea expeditio rusticorum. Eorum aliqui bipalio, aut ligone, rastroue armati loca talpis infesta vigilanter obseruant. Ea plerunque sunt areae, prata,

prata, hortique, ut quæ lumbricis pingui solo gaudentibus, iucundissimo nempe talparum pabulo, abundant. Vbi ergo terram in tumulos exaltari suspendique lento speculatu cognouerint, eò statim leuibus tacitisque vestigijs, ne strepitu territis terga vertat hostis, accurrunt; & bipalio, aut ligonis rastriue acuta parte cum ipsa terra subterraneum vastatorem effodiunt; aut certè retusa asurgentem humum validè contundunt, vnaque suffodientem bestiolam vel exanimant, vel obstupesciunt. Alij verò exarmatis manibus sic expugnant. Vbi excitatus cæspes emotæque terræ cumulus intumescit, effossum a talpa scrobem, remota vtrinque, terra detegunt; inde cuniculum plerunque ramosum ad cubile vsque latebramque bestiolæ, humo penitus egesta, vestigant atque aperiant. Verum enim vero, quia, quàm hebeti est visu, tam acuto est auditu talpa, fossionis etiam remotæ sonitum tenuissimum sub denso surdoque elemento liquidè exaudit; atque, antequam in angustias adigatur, nouas ad fugam vias vngue rostroque scalpens humum regerit in summum aggeratque. At, cum prope à præda venatorem esse ex emoto solo percipit, protinus diuque consistit; ne scalptura capturam pariat. Ea re callidi venatores vnam sæpe alteramue horam immoti cessant, ut diuturna quiete absentiam simulent. Decepta demum longa cessatione

bestiola suum properè opus adurget, rostroque suffossam irrequietis pediculis terram eiecat in cumulum. Tunc enimvero insidiatores subita manuum impressione emoto mollique cum solo talpam extrahunt; arreptaque ipsius ceruice, aure, caudaque, prædam, ne se mordicus ulciscatur, pedica impediunt; captiuamque in herile Capitolium referunt mercenarij triumphatores. Ipse præterea villosa holoserico mollior animalis huiusce villus, inter pellitarum vestium delicias vendibili mollitie ac nigritia expetitus, opima victoribus frequenti quæsticulo spolia repræsentat. Ita belluino bello lentè profligato rustici Fabij, fabis utique victitantes, agrestem nobis cunctando restitunt rem. Hic & placet, & decet laborioso parabile, permolesto iucundum attexere inuentum. Ollam fictilem, palmos binos, aut vnum & semis altam loco talpis obnoxio summa tenus humo, aut paulò inferiùs totam infode; viuat talpam in eandem ollam demitte. Illa, vbi diurnæ lucis intolerans neque latibulum fodere præ vasis duritie, neque præ altitudine ac læuore vlla ex parte potest euadere, tinnulo grunnitu calamitatem dequesta finitimas talpas ad commiserationem epemque penetralibus è cauis contrahit. Videas non sine risu totum subinde agrum scaterre nigellis tenebrarum fororibus, quæ, quò nota vocat querela, cæcitate duce perreptantes in lubricum

cum decipulum alia super aliam incidunt; atque identidem crescente cadentium stridore, cæcarum captiuarum atratus chorus tragicam intra ollæ caueam dissona grunnit symphonia. Nec ante isti cæculi Homeri suorum Iliada malorum flebiliter canere desinunt, quàm penitens oculos in vindicis mortis æterna nocte præcludant. Diceres canoros in funere cycnos, nisi stridor & color obstaret. Vernis hæc mensibus tempestiua præsertim captura est; cum genitalis annus ad societatem animantes extimulat; cum cæcus amor cæcos asseclas facilè in præceps trahit. Quanquam ex facili talpæ totius quoque anni ventoso statu capiuntur, quo frequentius & cuniculos agunt, & humo egesta cumulataque se produnt. Quòd si cæca feritas adeo nocet; quid faciet oculata? Quamobrem aduersus nocentissimè fœcunditatis mures implacabile bellum suscipiendum est; ne, sicut agrestes prædantur fruges, ita urbanos populentur flores; neue sicut olim Gyari Troadisque incolas fugarunt, ita nunc hortorum colonos exterminent, ut impigro ipsi dente hortos colant. Si tanta ipsis furandi dulcedo est, ut apud Chalybas durissimum ferrum furtim arrodere suaue sit; quidni teneræ radices, fœtæ floribus matres, furacissimam ingluuiem timeatis? Atque utinam, sicut in aurarijs fodinis istos auri voracissimos Crassi nepotulos iustissimi exactores tanquam repetunda-

Pli. l. 10. c. 65.

Id. l. 8. c. 29.

Id. l. 8. c. 57.

Id. ibid.

rum reos exenterant, ut illustre furtum repetant; sic nobis liceret alio dissecta corrosæ floriferæ radicis integrum furtum educere. Sed hæc vindicis auri prærogatiua est, ut nimis auida viscera dilaceret. Age igitur veteres nouasque machinas contra mures, hortorum lemures, adhibeamus. Quoniam verò murium alij urbani, quos oculorum, auriumque, atque adeo totius corporis mensura liberalior, caudæ quoque longum syrma nobilitat; agrestes alij, quorum cum reliquum corpusculum, tum præsertim oculos, auresque, necnon caudæ appendiculam insigni breuitate distinguit curta rusticitas: ab utrisque floriferæ radices defendendæ sunt; ab illis, quas domus; ab his, quas humus occultat. Domesticos mures, idest familiares fures, apud eundem Constantinum Cæsarem grauis author, & vltor Paxamus hisce supplicijs mactat, pœnis multat, terriculis fugat. Potentam semine siluestris cucumeris, helleboro nigro, & colocynthide, aut certè helleboro solo medicatam offert. Murium cauernulas querneocinere saturat, ut nocenter aspersos scabies occupet ac perimat. Ferream scobem fermento admiscet, qua deuorata dispereant. Adeo ferrum vel sine vulnere interficit. Eosdem perdit rubi radice cum butyro, pane, caseoque commista. Idem ex veteri vsu album helleborum, & cynocrambes corticem tusum cribratumque cum polenta,

Mures ve
profligandi
De Agric. l. 13.
c-4.
Pallad. l. 1.
tit. 35.

lenta; & ouis, & lacte confundit ac subigit; eamque intritam in ipsorum foramina immittit. Vbi moderatiùs punire libet, tithymalum contusum cum polenta ex mulso propinat. Ita vel in tenebris ad furtum perspicaces excæcat, hoc est lepido miraculo è muribus talpas facit. At verò suis è latibulis relegat ac fugat, quos simul chalcantho, origano, apij femine, ac melanthio, vel seorsum hæmatite lapide, aut viridi myrica suffumigat. Sed efficacius territat abigitque universos, cum captum quempiam detracta capiti pelle dimittit: timent enim reliqui, ne sibi quoque cum charissima cuticula muris facies exuenda, & ridiculè recutita Marsyæ larua induenda sit. Horum contra mures medicamentorum pleraque docet Anatolij quoque, ac Tarentini de horreo liber. Illud præterea affirmatissimè scribit Anatolius, cui Didymus subscribit, si spissam amurcam in æream peluim infundas, atque medijs in ædibus noctu constituas, omnes tum incolas tum accolas mures & conuenturos, & adhæsuros. Agrestium murium contactum radicibus defendes, si easdem, antequam obruas, Apuleij consilio felle bubulo contingas. Multò tamen præstat per caniculares dies cicutæ semen cum helleboro polentaque miscere, aut anguini cucumeris, vel hyoscyami, vel amygdalæ amaræ, atque hellebori nigri æquas partes contusas ex oleo subigere,

Apud Confr.
Pogon. de Agr.
l. 13. c. 5.
Pallad. l. 1.
tit: 35.

re, atque ita intritas in cauos murium inadere: hæc enim esca ocysimum est vescentibus venenum. Qui verò vetustissimum in Bithynia repericulum fecerunt, pro certo affirmant rosei nominis rhododaphne murium aditus tam nocenter occludi; ut ipsi mures, dum in exitu nituntur, ad morsus ijs, quæ obstant, miserè moriantur in rosis. Exitialibus hisce medicaminibus addit Palladius agrestis cucumeris & colocynthidis æquè noxiam suffusionem. Cæterùm gnarus cum primis ac prudens naturæ Plinius vel herbaceis vel alijs parabilibus armis murinum bellum ita profligat.

ibidem. Denticulatos hosce furunculos helenio herba, & nomine pulcherrima, & re alioqui saluberrima, contrita enecat. Chamæleone, siue ixia, addita aqua & oleo, eosdem contrahit ac simul examinat, nisi protinus aquam sorbeant. Simo itidem herba vel fugat, vel cauerna præclusa extinguit & sepelit. Decocto anguino siue erratico cucumere sparsa semina ab ipso liberat noxio contactu. Cinere mustelæ aut felis diluto, vel decoctarum aqua semine consperso musculos procul abigit. Adeo furti reos vindicis vel extincti solus odor externat atque exterminat. Vnum denique foricem castrat & emittit: ut vnus emasculatus complures in fugam vertat masculos musculos. Adeo brutæ quoque, omnisque grammaticæ indociles animantes odere neutrum genus. Sic antiquitas pro-

prolusit in mures; sic posteritas debellat. Muscipulas instruit multiformes. Inter has ea præstantissima habetur, quæ gemino artificio vtrinque captiosa est. Liceat hic citra curiositatis affectatæ *Muscipula.* notam rem hac ætate notissimam particulatim describere, cuius artificium reliquis aduersus mures excogitatis machinis decet anteferri. Tabellis plerunque fagineis curiosè læuigatis in capsulæ seu domunculæ oblongæ modum compingitur facie quadrangula. Tabellarum altera pavementi loco supposita ternas suffulcit erectas in parietes, & nonnihil prominet in gradum; altera lacunaris instar superposita modicè porrigitur in subgrundas. Ostiolum claudit cataracta siue foris pendula, quæ geminos vtrinque ferreos annulos tenuissimis è ferro clathris insertans breui lino de longiusculo vecte, ceu tollenone suspenditur. Vectis hic ab ea parte, qua cataractæ adnectitur, crassior paulatim ita gracilescit, vt in mucronem desinat. In media superiore tabella defixus eminet cuneus bifurcus, qui vectem ferreo filo traiectum ideo intercipit; vt ille susque deque versatilis cataractam attollat ac deiciat. In eadem extrema tabella sub extremo vectis mucrone foramen ferream lineam transmittit transversæ foraminis ferreæ lineolæ ad retinaculum circunuolutam, nec non summa parte reduncam, ima hamatam; vt superior vncus extremo vecti cataractam attolenti leuiter hæreat,

infe-

inferior hamus escam tenaciter teneat, quam ubi subrepens musculus avidè ac mordicus arripit, repente reducto superiore retinaculo cataractam in suam deijcit ruinam; incautæque gulæ reus popinam sibi vertit in carcerem, mox, geniali ac ludibundo carnifice fele, ridiculum saltuatim supplicium luiturus. Posticum decipulum quò simplicius, eò funestius est. Unica laxior a tergo affixa tabella capaci murini capitis humili foramine in orbem fenestrat. Satis intus insidijs patet non ita magnum angulare spatium, quod in obliquum statuta muscipulæ anterioris tabula relinquit. Ima foraminis ora ternis eminulis ferreis aculeis armatur. Extimus itidem ex ferro radius partim à summa tabella ad imam latè recurvatus affigitur, partim iisdem aculeis transversus libero ductu protenditur, cuius apex paulùm ultra foramen porrectus ferrea linea supraque infraque foramen reflexis apicibus tabellæ infixæ cancellatim includitur. Funiculus ligneum cuneolum radio adnectit; quo violenter ad summam usque ferreæ lineæ curvaturam in nervi morem adducto, altera cunei extremitas tenui lino alligata summæ tabellæ imponitur, vncò supponitur altera eius simillimo, quem in priore muscipula descripsimus. Hic etiam inferiùs hamatus subdolam escam offert, qua vix dum avido dente contacta emotaque, cuneus repente lapsus ex vncò radium laxat: ille magno impetu

petu ruens interceptum lurconis caput & subiectis aculeis affigit, & supra quàm auiditas cuperet, infelici epulo fistit. Sed, quoniam prodigiosæ fecunditatis bestiolas muscipulis fallere anceps ac lentus ludus est, ipsa sub esculentis illecebris latentia, præsentissima venena in perniciem irritantur; in quibus auripigmentum siue arsenicum, vtpote parabile, vsitatum admodum est. Equidem venenata ista remedia ijs relinquo vsurpanda, qui non metuunt, ne gulosi prægustatores mures tum esculenta tum proculeta contagioso contactu halituque suos vlturi venenarios inficiant. Tutius ego medicamentum suaferim, vitrum modicè tufum, aut gypsum recens in farinam solutum, vtrunque verò cum caseo, siue cum alio quopiam muribus expetito cibo subactum, ac per infesta loca in pastillos digestum. Illud enim angulosis asperisque puluisculis mollissima viscera erodit, insanabilique dolore lancinat; hoc celerrima concretione lapidescens præcluso spiritu strangulat; neutrum autem contacta cibaria venenat. Sed cur domesticas venatrices, feles indictas præterimus? Præ cæteris ^{Optima felis forma.} probantur colore leucophææ, pallida fuscaque varietate virgatæ, prædatricibus nimirum tigribus, vt forma, sic indole simillimæ, quæ à Syria originem & nomen trahunt. Iistas enim, vtpote calida ^{Carda. De rer. variet. l. 7. c. 33.} regione propagatas, temperatior sanguis ad mansuescendum dociles, ad venandum sedulas facit. Legendæ

gendæ sunt ore toruæ , pectore torosæ , pedibus amplæ , toto corpore grandiusculæ , hoc est leoninæ magnitudinis generosa breuiaria , vt sesquipedales hostes aggredi , ac frustillatim comminuerent ne pertimescant ; natura mares , vt viriliter vim audeant in mures ; arte semimares , ne foris amicas sequioris sexus feles , quàm domi infensos musculos , auidiùs confectentur ; docilitate cicures dominisque tractabiles , non efferæ atque vncinatis vnguibus sanguinariæ mimæ ; assuetudine in ipsis procul excretis sordibus mundæ , non in medijs ædium munditijs spurcificæ ; educatione vigilaces , non solidum diem noctemque stertentes ; fidelibus excubijs totam domum perlustrantes , non latentis sub cinere igniculi sessiles custodes , Vestalis nempe superstitionis hæredes ; parco denique vilique cibatu ita famem tolerantes , vt hostilibus rapinis emeritæ vescantur , non herilibus damnis inexplebiles ventres immeritæ distendant . Sin autem iuat lepido facilique miraculo furacem murem transformare in vindicem felem , sic facito . Denos duodenosue maiusculos mures viuos capito ; captos in amplum , atque ab esculentis prorsus vacuum vas , seu fictile seu ligneum , includito ; idem vas , ne quod pateat effugium , probè operculato ; vnum tamen exiguum relinquito spiramentum , vnde , quid intus rerum agatur , arbitreris . Et rabi-
 di quidem fame stimulante captiui mutuo se mor-
 su

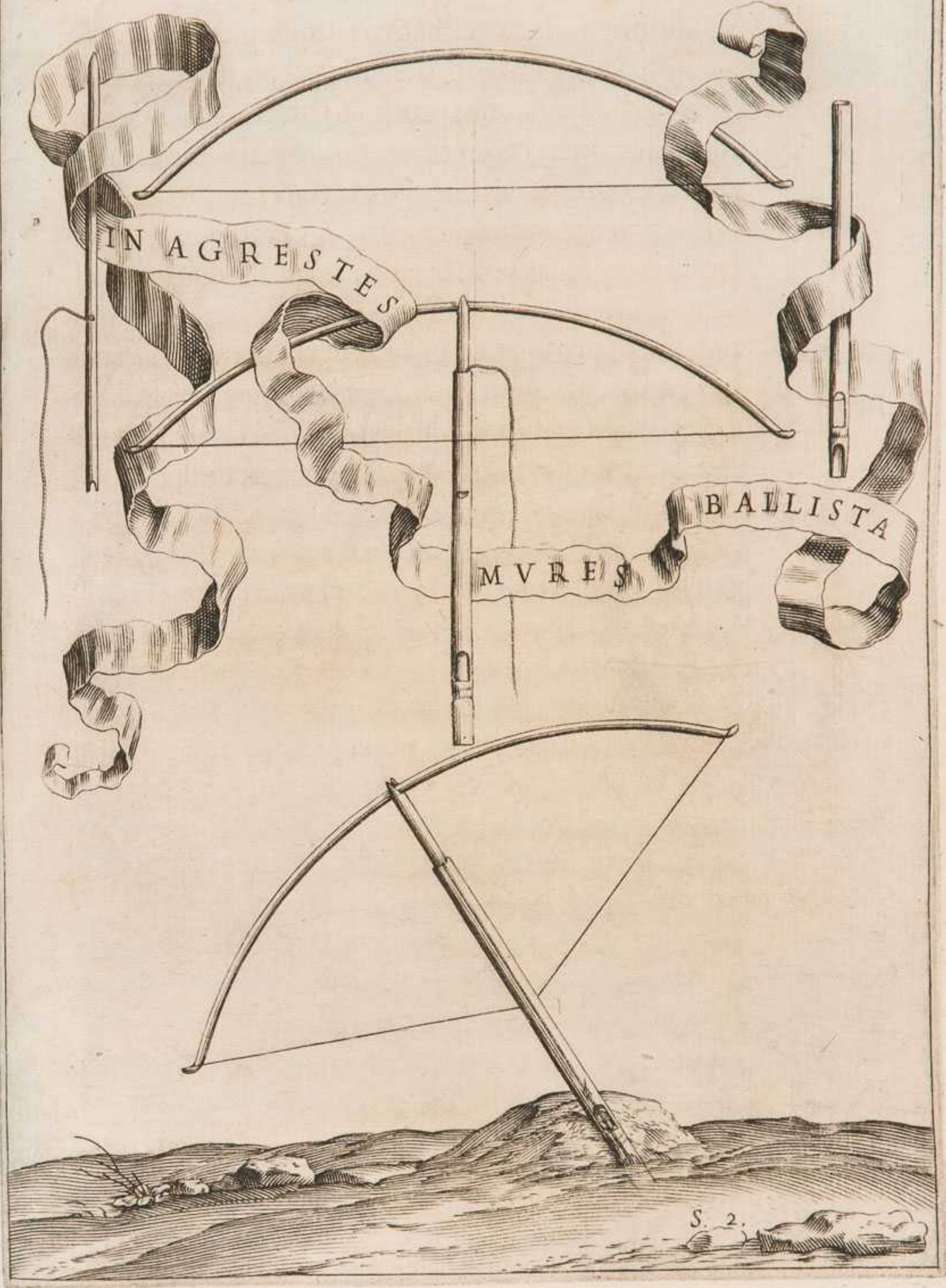
su absument. Tu verò subinde quot supersint explorato; vbi vnum reliquum esse compereris victorem, & consanguineæ carnis Thyesten, continuò per ædes liberum emittito. Is enim murina efferatus carnificina nihil tale suspicantes cognatos mures ad vnum omnes fele felicior, quia fallacior, breui iugulabit ac perdet. Adeo fames degenerat in furorem. Ita vltimo supplicio multatis domesticis latrunculis, ipsum iterum capito atque occidito carnificem; ne, qui generi suo non pepercit, in rem tuam escariam insaturabili voracitate grassetur. Post tragicam Thyestæ carniuori fabulam ab vno musculo cum plausu datam, nascentis è dentium fatu armatæ multitudinis, mutuis sese vulneribus concidentis, cruenta spectacula ferro concolor murina natio instaurabit; si scobem æris Cyprij cum fallaci pulticula deuorarit. Mox enim in rabiem acta è fatis dentibus extitisse videbitur, velut olim armis pugnans fabulosa terræ filia iuuentus; quia sese moribus inuicem lacerabit. Denique, vt vniuersi domestici mures domi naufragium faciant, oris angusti turgidique ventris vas oblongum & peramplum aqua ita oppleto, vt à summo labro palmum circiter distet; aquæ summam partem fluitante acere, siue supernatante gluma integito; triticeam farinam, caseique frustula vel scobem inspergito. Tum verò mures odore pellecti, ac solidam aquæ superficiem

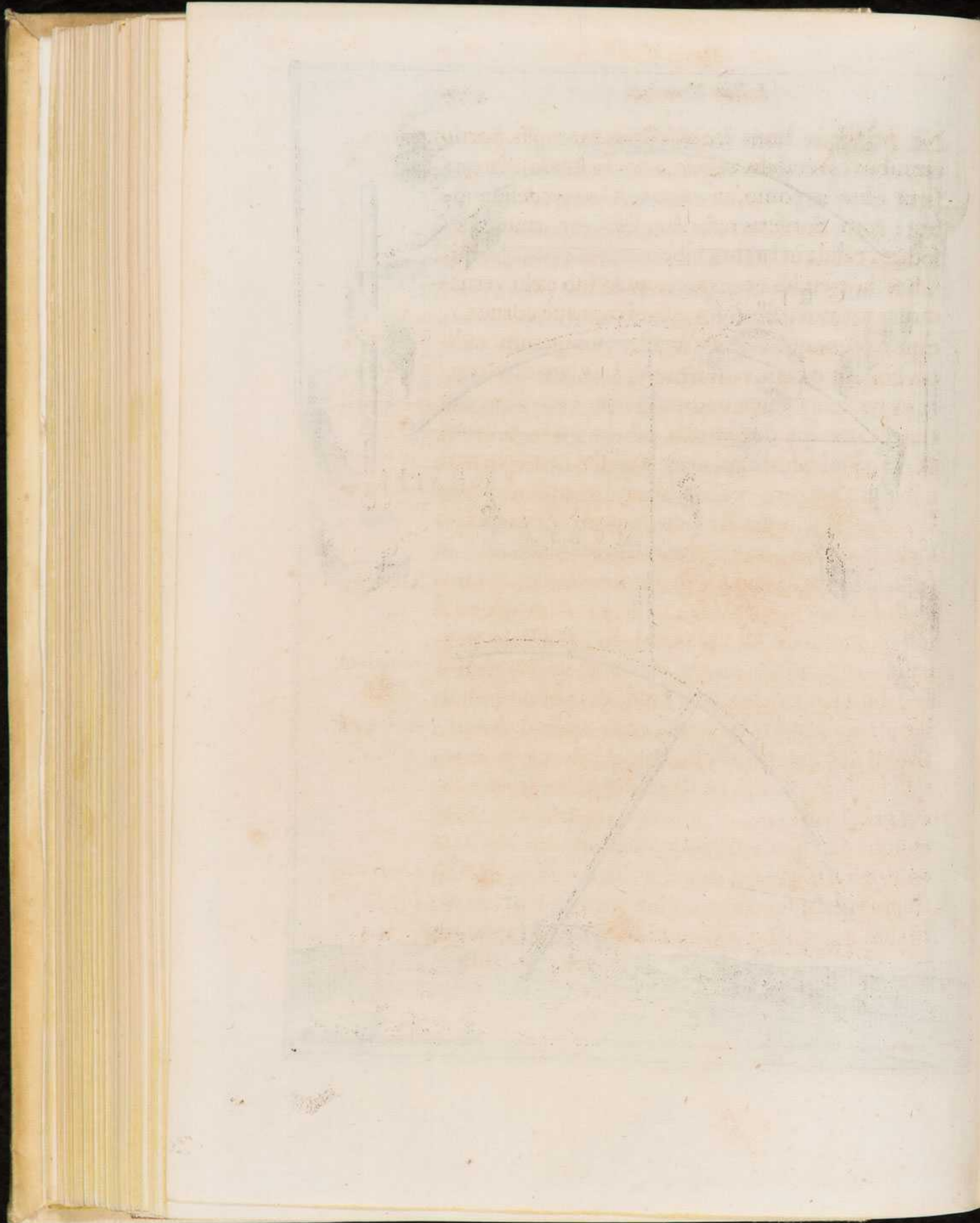
ciem rati prono impetu saltuque in escam ferentur : sed incautis exitiali syncopa caseus vertetur in casum , liquido elemento grauia non suspendente vestigia . Ades iam animo genialis hortorum colone , & aure facili risuque liberali lepidissimam rusticorum murium capturam accipe . Circunuoluta membrana, quam Pergamenam appellant, plurimos turbinetur in cucullos; circumplicatae partis orae conglutinentur, vel consuantur; pars verò ad hiatum eminentior pro murini capitis magnitudine in orbem æqualiter attondeatur. Hi cuculli, demissis ad imum casei nucisue iuglandis frustulis, summisque lateribus intrinsecus visco circumlitis, in scrobiculos paulò laxiores, propter murium foramina, sparsim effossos, sereno cæli, arido terræ statu ore tenuis defodiantur. Fiet enim, vt escaria illecebra decepti vaguli mures tota capita induant in cucullos; ac tenacissimè adhærente visco, dum cæco ingressu perreptant, virgarum ictibus debilitati à vestigatoribus, nullo negotio capiuntur chartacei monocerotes, sine vulnere capite diminuti. Iam verò tempus est, quamuis pusillos, agrestes hostes arcu petere ac ballista. Et hic sanè arcus arcuatae pedicæ, qua ficedulæ falluntur, non absimilis tum maximè vulgatus est, tum minimè operosus. Vt autem maioris operæ ballistas conficias, virgas duriusculas in complures arcus recuruato; lineum neruum singulis prætendito; graciles arundines duode-

Ballista in
mures .

duodenos quindenosue digitos longas in geminam
 cuspidem ordine opposito bifurcam exacuito: supra
 cuspidem alteram ad quinque digitorum interual-
 lum arundinis vtrinque perforata crassitudine ita
 funiculum traicito, vt alterum laxius foramen fu-
 niculi nodum extremum intra inanitatem ipsius
 arundinis admittat, ex angustiori altero funiculus
 totus propendeat. Ad hæc laxioris arundinis, quæ
 gracilem priorem cum funiculo capiat, palmare
 internodium sub ipsis nodis præcidito, vt summa
 pateat pars, imam genicularis cartilago tenui ligno
 inarescens penitus occludat: ab ipso statim genicu-
 lo binas è regione fenestellas musculis peruias ape-
 rito: supra istorum foraminum alterum à summo
 arundinis ore quaternorum interuallo digitorum
 transuersam crenam altè imprimito, inferendum
 intenti arcus neruum excepturam: in laxiorem
 arundinem eundem gracilem calamum sic demit-
 tito, vt traiecta funiculo pars imo sit propior inter-
 nodio, ipse verò funiculus ex ore summo laxæ arun-
 dinis cum gracili calamo simul emineat: arcum
 gracili præfigito: neruum crenæ inserito: funicu-
 lum elato intentoque arcu eò vsque adducito, do-
 nec ima calami cuspis ad fenestrati foraminis, quod
 ille obstruebat, summam partem reuocetur: fu-
 niculo ipsi, vbi foraminis initium attingit, herba-
 ceam tæniam adalligato: eandem ante medium
 foramen recto obiectaculo ductam sub imum laxæ

arundinis nodum reflectito: muscipulam hanc sic aptato, vt modicè prono depectoque in terram, cum herbeo vinculo arundineo nodo, quà liberum est ab herbulae mora foramen, agrestis muscoli cauernulae continuetur: ne quis autem hinc atque hinc exitus pateat, vtrunque latus aggerata humo saxulisque congestitijs obstruatur. Ita musculus in egressum obnitens, extrinsecus obiectae herbulae retinaculo praeroso, in suum caput iam arundinis cauo insertum cuspidem bisulcam arcu premente ruituram laxat; sibi que, dum maximè consulit, minimè cautus vitae filum cum herbula recidit.

Ne principis horti funestissimo exemplo hortis
 omnibus execrabilis anguis in herba subdolè lateat; Remedia in
 serpentes, &
 rubetas.
 sicut olim in pomo, ita nunc in flore crudeliter ni-
 teat; cum floriferis radicibus sese importunus de-
 fodiat, calida in latebra hibernaturus; cum germi-
 nibus horrendus erumpat, tepido sub cælo verna-
 turus: vramus galbanum, cerui capræue cornua, Constant. Pog.
 De Agric. l. 13
 c. 8.
 caprinas quoque vngulas & pilos, iuniperum, radi-
 ces lilij, styracem, nasturtium, & rutam ex veteri; Pallad. l. 1. tit.
 35.
 at ex recenti consuetudine corium veteresque cal-
 ceos, ranas quoque luridas rubetasque fugaturos, Plin. l. 8. c. 32.
 l. 28. c. 10.
 l. 24. c. 8.
 & quicquid odoris grauitate dispellit, accendamus: l. 12. c. 17.
 l. 20. c. 13.
 tribulum herbam ex aqua tritam immittamus in l. 16. c. 13. &
 34.
 latibulum: inimicissimam serpenti fraxinum, si
 locus ferat, asseramus: amicissimam hederam, &
 saluiam distineamus. Ne rei hortensi etiam im- In auiculas.
 probulæ auiculæ, dum sese sicco puluereoque à
 longa serenitate solo perfundentes plumam pen-
 nasque emundant, atque (vt Ephesius Heraclitus Apud Colum. l.
 8. c. 4.
 ait) dum puluere lauantur, suffossis vbique fossulis
 hortorum plana subuertant, neue teneros florum Plin. l. 19. c. 6
 thallos defringant: allium sponte nascens in aruis,
 quod Alum vocant, ne regerminet, incoctum, si-
 cut prisca solebant, in hortis exponamus; vt quæ-
 cunque deuorauerint aues, continuò stupentes &
 confopitæ manu capi facilè possint. Ad earundem Io. Bapt. Porta
 Mag. natural.
 l. 15. c. 8.
 stuporem capturamque lappæ semina ingeramus: Apud,
 herbæ quinquefolio simillimæ, quam à foliorum

numero heptaphyllon, nouoque vocabulo tormen-
tillam nominant, valido vino incoctæ frustula cum
esculentis seminibus per hiemis præsertim frigora
niuesque obijciamus: cum hordei granis pultem
ex hordeacea farina, hyoscyami seminibus, & felle
bubulo temperatam apponamus: hordeum itidem
cum hyoscyami seminibus & muscarijs fungis in
pulticulam permistum offeramus: triticum, aliud-
ue auibus expetitur semen cum aqua seu vino
stillatio, cum quorum alterutro priùs aut simul
nigrum helleborum inferbuerit, inferuefactum
assiccatumque spargamus: auesque obstupefactas
aceto rostris affuso, si libuerit, excitemus: easdem
(quod rustici nostrates solent) ingrato sulphuris
suffimento abigamus; vel prisco nouoque more
mortuarum auium mobile terriculum suspenda-
mus, vt viuæ metuant, ne sibi quoque ipsis pen-
dulo supplicio vacillandum, hoc est sine vita vo-
litandum sit.

Contra minutos hostes machine.

CAPVT IV.

HUc recidit humani fastigium dominatus,
vt præstantissimum hominum genus
cum belluinis Pygmæis, & quidem anci-
piti infelicique nonnunquam exitu, belligerare ne-
cesse habeat. Hinc, tanquam cum Gigantibus de-
præ-

præliaturi, pro pulcherrima charissimæque florum
 natione contra vermiculos operosæ naturæ artisque
 machinas expeditimus. Adeo quodcunque mon-
 strum, quamvis exiguum, ad iniuriam magnum
 est. Te verò manet in primis eruca, te limax,
 inexplebiles florum parasiti, par sceleri supplicium;
 ut unde innoxia apes delibant vitale mel, vos feri-
 fures lethale fel degustetis. Et erucam quidem aui- In erucas.
 do morfu folia floresque absumentem, subterraneo
 ingressu hærens radicibus solum subuertentem,
 venenato contactu plantas adurentem sic arcebat
 antiquitas. Spargenda semina herbæ, quæ sedum Colum. l. 10. c. 11. c. 3
 appellatur, succo, vel ipsarum erucarum sangui- Pallad. l. 1. tit. 35.
 ne madefaciebat: frequentiùs tamen, utpote pa-
 ratiùs remedium, adhibebat puluerem, qui supra
 cameras inuenitur, vel etiam fuliginem, quæ su-
 pra focos tectis inhæret. Pridie igitur, quàm satio
 fieret, alterutrum cum seminibus commiscebat, &
 aqua conspergebat, ut succum tota nocte combi-
 berent; sic macerata postero die serebat, ac plan-
 tarum incolumitatem percommodè tuebatur. Sin Plin. l. 19. c. 10.
 erucæ natæ iam essent, decocti absynthij, sedi, aut Colum. ibidem.
 marrubij succum inspergebat: palo imponebat in Pallad. ibid.
 hortis equæ iam fætæ, aut etiam asinæ caluariam:
 fluuiatiles caneros pluribus in locis intra hortos vel
 suspendebat, vel clavis configebat: scillæ bulbis aut
 suspensis, aut consitis minutas hæc pestes auerte-
 bat: sanguineis virgis ea tangebatur, quæ nollet ob-

noxia erucis esse. Cæterùm locuples inter Græcos author Anatolius bestiolas easdem fugat vitigineo cinere aqua tridua infuccato, plantisque hortensibus asperso; vel bitumine, ac sulphure, aut etiam fungis sub nucis arbore nascentibus suffumigat; uel ficulnei cineris lixiuio semina præmacerat; vel alterius horti captis erucis, & aqua cum anetho decoctis refrigeratisque hortos inspergit: sed attentè cauet, ne aqua illa malefica faciem manusue contingat; vel certè vrinam bubulam, & amurcam pari mensura mistas feruefacit, atque, ubi mox refrixerint, medicato imbrey germinantia omnia irrorat; vel tandem vespertilionis fimum, atque allij fusticulos per vniuersa horti spatia comburens erucas latè diffuso nidore præfocat. Virides erucæ sunt, quas cum Hesychio doctissimo grammatico, atque cum Vlysse Aldourando Græcas Theophrasti præfocurides esse conijcimus, hoc est porricidas, nec non florea pulchritudinis parricidas. Dira hæc animalia ita veteres coloni Diophanis consilio insectabantur. Veruecis recens occisi ventriculum suis adhuc sordibus plenum eo in loco, qui bestiolis istis maximè scateret, humo leuiter obruebant. Post biduum ibi animalia hæc aliaque gregatim coacta reperiabantur, quæ vel aliò deportabant, vel eo ipso in loco, ne rursus erumperent, altissimè defodiebant. Hoc bis vel tertio cum fecissent, nocentium bestiolarum genus

*l. 2. de Insect.
c. 4.*

Pallad. ibid.

nus omne pessundabant. Verum de veterum tam
 multis vnum posteritas in primis probat, vsurpat-
 que remedium; manu videlicet erucas colligit, vel Colum. l. 11. c. 3.
 matutinis horis hortenses frutices succurit: vt, dum
 adhuc nocturno frigore torpent, facile decussæ
 protritæque frigida penitus morte torpescant. Po-
 teris quoque galbanum, aut caprarum vngulas,
 aut cornu ceruinum à secundo flatu auersus incen-
 dere, vt abigas; vel florum cæspites ac thyrsos
 intortis paleis coronare, quibus, velut obiectis la-
 queis, subrepentes erucas implices, atque à cæpta
 via reuoces. Debes præterea, quæ poteris inuesti-
 gare, folia in sese conuoluta, atque intus araneosa
 lanugine obducta comburere, quippe quæ eruca-
 rum oua concludunt, verno Martij mensis tepore
 noxios fœtus exclusura. Si confutum fictile ex hu-
 mo perforata, ex ambesi folij florifue accisis reli-
 quijs verminare, atque erucis infestari animaduer-
 timus, pigeatque intestinum hostem non sine ra-
 dicis incommodo curiosè peruenari; in amplum
 vas, quod frigida oppletum sit, ipsum fictile qua-
 ternos infra aquam digitos demergimus, atque
 ad quartam horæ partem insuccari sinimus. Mox
 infusi humoris intolerantes vermiculi plerunque
 emergunt; quibus occisis vas educimus, conceptam
 aquam paulatim transmissurum. Illud autem pe-
 riculo ipso exploratissimum est, circumluente hu-
 more non modò radices non lædi, verum etiam

eodem dilapso emotam suspensamque ab intimo erucarum reptatu atque cuniculis humum salubriter densari, & foramina conuiuere. Aduersus limaces & cochleas olim vel amurca recens, vel ex cameris petita fuligo spargebatur; nunc ipsas, ubi vel humida nox, vel antelucanus ros, vel austrinus dies, vel amicum substillum ad pabulum euocat, lentus nostrorum colonorum speculatus vestigat, ac deprehensas opprimit, siue (quemadmodum præmonui) delitescentes quæ limaces, quæ erucas relicta per vestigia indagat, humumque cautè scalpit ac rimatur, vt citra plantarum iniuriam nocentissimas bestiolas intercipiat. Neque enim tanti putatur esse (quanquam est, qui dissentiat) obductam terræ cuticulam interfcindere, fibramque aliquam intercidere; vt vulnusculis istis nocentiorum bestiolarum interitus redimendus non sit. Huc adde, sub tellure summa plerunque defossas leui atque innoxia fossione refodi: nec posse radicibus confitas areolas, quemadmodum fictilibus medemur, circumfusi humoris alluue ab infestissimis vermiculis liberari. Ne lumbrici, sordida terræ intestina, excitato egestoque solo nitidissimis in hortis turpiter existant, neue æquissimas areas terebrent ac subruant, aut infelici complexu radices enecent & putrefaciant; humum fuge (vt priùs docui) humidam, stercoreosam, ac pinguem, vermium feraciorem, quàm florum:mediocrem verò :

In limaces, & cochleas.

Pallad. ibid.

l. 1. cap. 4.

In lūbricos.

l. 1. c. 6.

rò elige, cuius è cribraria farina perraros vermiculos (si qui tamen fuerint) & angustum incerniculum, antequam transmittantur, & fortè transmissos cauta incernentis manus excernet. Siquos autem largior pluuia procreauerit; pluuio cæli statu non nihil extantes, humentique auræ obuios penitùs extrahes atque maectabis. Nonnulli ante fationem exitiali lumbricis vulgari lixiuia solum insuccant. vlyff. Aldour. De insect. l. 6. c. 6.

Sed istam arborum confitoribus medicinam relinquimus, florum cultoribus minimè necessariam, vt qui cribro manuque hortensi vermiculationi feliciter medentur. Ne quod tamen è validissimis tormentis intactum indictumque prætereatur; falsa omnia atque odorata sic odit fugitque insulsum hoc fœdumque animal, vt ad ipsorum contactum contrahatur ac pereat. Aqua etiam cannabinis folijs ac seminibus incoctis medicata si terræ affundatur, lumbricos ad superficiem euocat, siue odoris illecebra obuios, siue odio fugitiuos. Sed nihil æquè fugat, ac viuæ calcis infusu efferuescens aqua. Hac ergo ex hortensibus semitis (neque enim expedit areolas floribus obsitas præferuido liquore contingere) reptantia monstra non sine risu ita exterminabis. In lumbrici foramen recens immissa macerataque calce efferuescentem, & venenatam aquam per infundibulum transfundes. Statim ille liquidam pestem odoratus per aliud, & quidem diffitum, foramen euadet. Ita reliquos

mea-

meatus si potentissimo liquore perfuderis, totum latè hortensium viarum solum citra sumptuosam artificum operam opere vermiculate ridiculè distinguetur. Ut è confita fictilis humo abditum & penetralem lumbricum elicias; in dehiscens foramen furculum immittito, leuique percussu idem vasis latus aliquandiu tundito: mox alia ex parte lumbricum erepere videbis. Terrestres ascarides, idest subterraneæ pestes, ac breuius alterum quàm candidi, quàm lutei, quàm nigri coloris lumbricorum genus, quòd subsectis fibris plantas enecant, prioribus lumbricis nocentiores sunt. Omnium verò vermium, vt maximus, ita nocentissimus est cucurbitarius vermis, qui cucurbitarum semen arrodit, nomenque furripit; vt nostrate vocabulo latinis auribus peregrino Zuccarola nominetur. Vtrique occulto malo sic medere. Vbi plantam demisso capite languidam, amisso virore pallidam ægrotare animaduertes; humo ad radices vsque cautè curiosoque effossa, edacem morbi causam, ne illic vltra sæuiat, alioue serpat, extingue. Vt vermiculos, quos à cauda bifurca Forficulas appellamus, simul plurimos excipias, humi furculum offigito; hircinum cornu, vel suillam vngulam, vel arundinis laxum internodium suo supernè tantum nodo distinctum præclusumque, nonnihil à solo sublimè imposito: vermes enim latebricolæ in eam sese confertim latebram conglobabunt.

Iam

ed. ibid.

In vermiculos bifurcæ caudæ.

Iamverò cuniculatim ducta circumfossura suspensis, ^{In formicas.}
 frequentique morfu exesis seminibus perniciosiffi-
 mas formicas (vt Theocritus ait) numeroque modo- ^{In Syracusan.}
 que carentes quis qua potentia in singulis agmini-
 bus exterminet vniuersas? Ipse bellicosus Impera-
 tor Constantinus Pogonatus, terra marique victor,
 post Arabes Sarracenos debellatos formicinum bel-
 lum suscipere, tanquam principes Myrmidonas ex-
 pugnaturus, sibi censuit gloriosum. Igitur ex Bithy-
 ni Diophanis rusticæ rei consultissimi consilio hisce
 præceptis posteros colonos veluti conductos milites
 armat in istas exiguas quidem, pugnacissimas tamen
 leuis armaturæ bestiolas. Si captas, inquit, formicas ^{De agricult. l.}
 aliquot vsseris, reliquas fugabis. ^{13. c. 10.} Quanquam ego
 ignem, belli terrorem maximum, atque adeo
 vnum renascentis hydræ domitorem, ad fœcundio-
 res hydra formicas penitè fugandas profligan-
 dasque inualidum esse frequenti periculo compe-
 ri; quippe qui torre ac face non semel armatus quò
 plures perurerem, eò pluribus solum scatere cer-
 nerem. Quamobrem ideo contempto igne cate-
 rarum generosissimas Romanas esse formicas
 existimaui, quòd popularem suam Scæuolam æmu-
 lentur. Præcipere pergit Imperator: Formicas è
 cauernulis exturbabis, si cochlearum vacuas testas ^{Pallad. ibid.}
 cum styrace vltas comminutasque ipsarum agmini
 aspergas. Peræquè abiges, si contusi origani sul-
 phurisque puluisculo foramina oppleas. Si formi-
 cam

cam è gregalibus vnã sustuleris, reliquæ vltro latebram relinquent; Græculæ fortasse: nostrates enim adeo meticulosæ non sunt, vt vnus exitio vertantur in fugam; nec adeo modestæ, vt loco decedere, & concedere dominis velint. Si cedria exteriores cauos circunleueris, hortenses areolas formicæ non ingredientur. Si Cyrenaicum succum, siue laser oleo dilutum ipsis affuderis, omnes ad vnã interimis. Si radicem siluestris cucumeris, aut silurum, præcipuè Alexandrinum, lento vapore succenderis, inimica suffitione maetabis. A floriferis verò fruticibus arbusculisque audaculas prohibebis, si trunculos alba terra rubricaue circunscripseris; si lupinis amaris in aqua tritis aut incoctis, vel felle taurino & pice cum amurca temperatis, vel certè confusa pice cum rubrica, vel permisto lasere cum aceto illeueris; aut si postremum hoc medicamentum in foramina ipsa condideris; si præterea caudicibus siluestre origanum Pli. l. 17. c. 28. circunposueris; si albam lanam circundederis; si coracinum piscem de arbore suspenderis, quo iuxta in vnum locum congregantur. Atqui si densa hedera caudices obligaueris, post paulò formicas, imò & scarabæos hederacea sub vmbra torpidos, supplicioque opportunos inuenies. Ita magnus contra formicas militat Imperator, cui prisca sapientes hæc suppetias ferunt. Limo marino, aut cinere formicarum foramina obturant; efficacis-
sima

fima heliotropij herba, aut rubrica & cinere in aceto intritis formicas ipsas enecant; aquam diluto latere crudo iisdem ingratam affundunt. Si foramen habent in horto, cor noctuæ admouent; si foris irrepunt, totum hortense spatium cineris aut cretæ candore denotant. Ne floriferas in arbusculas conscendant, rubrica & pice liquida imos caudices perungunt, quibus alij butyrum admiscent, vel vnica perfundunt amurca; lupino trito cum oleo fracibusue radices oblinunt; vel bitumen cum oleo incoquunt, eoque truncos tangunt: succum portulacæ cum aceti dimidia parte permistum, aut vini facem, peculiare ceraso remedium ad floriferos caudices medicandos traduci posse ostendunt. Aetas nostra semelo esse, siue quo alio esculento illicio sæpius in vnum coactas toties fallit, donec omnes aqua vel igne perdat. Cum præterea sollicito excursu recursumque it nigrum campis agmen, & multiuga scaturigine ebullit, è ramalibus stipulisue parabili face occupat, iteratoque aliquoties supplicio tandem conficit vniuersas: penetrales ipsarum cauos origano minutatim detrito implet: sulphure suffumigat: tithymali cuiuscunque decocto vtiliter inspergit: papaueris lacryma aceto diluta perfundit, aut florum stylos inungit: sulphuris selibram terreno in vase ad ignem liquefacit; adijcit salis factitij ex facie vini concreta, quam Tartarum vocant, aut salis cinerum quadrans-

Pallad. l. 1.
tit. 35.

Pli. l. 17. c. 28.
Pallad. mart.
tit. 10.

Colum. l. de
arbor. c. 14.

Pallad. octob.
tit. 12.

Petr. Bellon.
l. De neglect.
stirp. cul. c. 10.

Alexius Pedemont.

*Benedict. Curt.
de Hort. l. 14.
c. 5.*

drantem vel trientem, hoc est ternas uncias aut quaternas; diu peragitans bene commiscet, donec ea mistura subrubeat; tum ab igne subtractam supra tabulam aqua madentem defundit; vbi iam induruerit, minutim conterit; ipsique in vitreum vas coniectæ, quantum aquæ fontanæ sat est, affundit, eamque partitur aquam colorari; hoc denique veneno floriferarum stipites arbuscularum circumlinit, aut ipsa formicarum agmina conspergit; importunasque bestiolas vel interitu vel fuga exterminat. Curiosa quoque minutaque demolitione latibula & nidificia subruit, atque ova cum matribus vel protinus exurit, vel procul exportat. Noua denique forma fictile vas excogitauit, medio foramine supraque infraque peruium, in extremo autem ambitu canaliculatum. Intra hoc mediam serit arbusculam; oppletoque aqua orbiculato canali, tanquam militari fossa, formicinas distinet aggressiones. Sed argillaceum hoc propugnaculum (pace recentis industriæ dixerim) mihi non probatur. Quænam enim ista calliditas est, vt hostem arceas, liberam plantarum adolescentiam coctili carcere, & figulari compede impedire? hortensis æquoris inoffensam speciem testaceis offendiculis asperare? cuniculis oppugnantes bestiolas extimo munimento distinere? Quare positos in areolis flores præscripta satis remedia defendent: quos autem in testulis collocaueris, ipsarum in pedibus, aut
sup-

suppositis basibus excavati canaliculi abunde præmunient, in quos, velut in elices siue sulcos aquarios, aqua vel pluvia vel irrigua confluet, minutulis animalculis oceanus insuperabilis. Si volatilis hortorum pestis, locustæ in flores inuolent, hortatore Democrito, amaro lupino, aut siluestri cucumere in muria feruefacto conspergantur: è vestigio enim morientur. Complures captæ vrantur: statim enim reliquæ à nidore vertiginosæ & caducæ partim occident, partim demissis alis venatorem expectabunt; vel, hic si deerit, à sole corrumpentur. Confecto ex iisdem liquamine, & quodam veluti garo effossi scrobes madefiant: breui enim in scrobibus somno sepultæ, funeri videlicet proludentes reperientur. Suspendiosi vespertiones de celsissimis loci arboribus pendeant: & illo tericulo fugatæ minutæ harpyiæ procul auolabunt. Absynthio, aut porro, aut centaurea in aqua tritis plantæ contingantur: & contactu edacissimæ bestiolæ abstinebunt. Denique matutinus indagator colonus nocturno adhuc frigore pigras ac torpidas inuadat: & citra veterum arma & machinas in exarmatis manibus volucris de hoste victoriam positam esse fatebitur. Cantharides non hominum modò igneum, sed florum etiam edax venenum (si Pamphilum audiamus) vel galbano cum veteri bubulo fimo, vel siluestris cucumeris radice suffitas fugabimus.

In locustas,

Constant. Pog.
l. 13. c. 1.Pallad. l. 1.
tit. 35.

In cantharides.

Apud Const.
Pogon. l. 13. c. 16.

T

rusti-

In scorpiones.

Id. l. 13. c. 19.

Plin. l. 20. c. 22.

In virides pulices.

Pallad. l. 1. c. 35.

rufficorum experimento docemur, ne fugatæ redire ad iniuriam possint, callidè comprehensas vtiliùs interimiri. Sub hortensibus testis defluente earundem humore concreti, iuxta floribus indecori, atque cultoribus periculosi scorpiones sæpe stabulantur. Humidis opacisque locis gaudentes igne persequere: vnius exusti nidore cæteros ex-turba: latibula sulphure, galbano, afinique vngula, vel vnico serpyllo, serpentibus etiam atque scolopendris infesto, suffumiga: ipsos præterea scorprios alligata imis fictilibus nuce auellana è Plutar-chi monitu distine; ex recenti verò vsu ad patinam frigida oppletam allice, vt perdas: aut identidem testas loco dimoue, vt latitantes proteras. Virides pulices, qui roseti teneros asparagos, & vi-rentes rosarum alabastris confertim obsident, nocentique attactu arefaciunt, atque adeo perurunt, acre acetum hyoscyami succo admistum, pulicosis olim oleribus præscriptum remedium, enecabit. Eandem operam præstabunt sinapis, & rhododaphnes semina, si conferuescant, & cum refrixerint, affundantur. Sunt, qui doceant, floris odoratissimi parricidas olei graueolentis illitu, quod à saxo nomen habens Petrelæum siue Petro-leum vocant, velut iusto supplicio esse multandos. Aliqui sabulonis, aut cineris iniectu deijciunt ac dissipant. Alij tandem summa mollitie animal-cula leui digitorum pressu frictuque grauiter oppri-

primunt & elidunt. Fœdi vermiculi seu blattæ bulbosa radice formosis lilijs quâ fatiuis, quâ siluestribus, quâ nostratibus, quâ externis degeneri partu innascuntur. Hæ rubent ab ortu: sed postquam folia floresque cum scapis erosere, nigrescunt; ac semesum liliacæ plantæ cadauer terra ventris proluvie inficiunt, depastosque caules turpi facie relinquunt. Id ne fiat, supposito plantis linteolo recentes bestiolas decute; atque, ne adolescendo conualescant, extingue nascentes. Hisce potissimis armis (nec enim omnia possumus, nec probamus omnes) maiorum minorumque, gentium incommodas hortis belluinas nationes singillatim vel vlciscimur, vel depellimus: generatim verò atque vniuersè omnia reptantia monstra sic insectamur, & proturbamus. Opium Cyrenaicum, siue laser, melanthion, galbanum, hyssopum, pyrethrum, peucedanum, sulphur, cerui cornu, & capræ vngulam vnà contundimus: asperrimo aceto perfundimus: in pilulas conglobata succendimus, cruciabilemque fumum excitamus. Omnes itidem repentes humi bestias galbano, sandaracha, & butyro, siue adipe caprino suffitas procul à floribus amouemus. Inter odorata vnum styracem adhuc inuenimus, cuius deusti odore acerrimo vniuersa ferme animalia, quæ vocamus ab incisuris Insecta, vaporemus ad fugam. Ne suam ipsi calamitatem, infestas nempe bestio-

In blattas
bulbaceorum
liliorum.

In omne ge-
nus bestiolas.

Constant. Pog.
de Agricul. l.
13. c. 8.

Id. ibid. c. 9.

Card de rerū
variet. l. 7. c.
30.

Pallad. l. 1. tit.
35.

las horti prognerent, deponenda semina in testu-
 dinis corio siccamus; aut mentam olitorio more
 interferimus. Ne floriferis satis arbusculisque hor-
 tensis vlla bestia noxae possit esse, ex Democriti
 praescripto caneros fluuiatiles complures, vel ma-
 rinos, quos paguros nominant, decem non minus
 intra fictile vasculum in aquam coniectos tegimus,
 atque sub dio statuimus; vt decem diebus sole
 vaporentur: ea deinde aqua, quaecunque illaesa vo-
 lumus, aspergimus; atque octauo quoque die a-
 spersionem iteramus, dum, quae seuius, adole-
 uerint. At vero si Africani consilio paulo ante sa-
 tionem sedi succo, quemadmodum tradidi, se-
 mina madefiant; non modo aduersus infestas be-
 stiolas medicamentum, verum etiam ad praestan-
 tissimos flores producendos valetudinem combi-
 bent. Perinde salutaris deponendis seminibus erit
 aut pridie immista, quae focis haeret, fuligo, aut
 portulacae aqua sic affusa, tota vt nocte sorbeatur.
 Nonnulli contusa cupressi folia, siccum alij &
 concisum, siue etiam elimatum cerui cornu, aut
 elephantis dentem cum seminijs commiscent: alij
 medicata praedictorum infusu ossium aqua semi-
 na irrorant, vt noxijs animantibus nullis obnoxiam
 sementem faciant. Proderit etiam aqua & amur-
 ca eadem semina macerare. Genialis medicus
 Apuleius, vt minus agrotent, vino ferenda pra-
 munit. Usque adeo, quae aqua lactantur, medi-
 cinæ

Id ibid.

Constant. Pog.

Agric. l. 5. c. 48.

l. 10. c. 89.

Idem De Agr.

l. 2. c. 16.

Id. ibid.

cinæ nomine vinum sitiunt. Inuenio etiam à quibusdam vrina veteri, & canino fimo vnà confusis affusisque contra noxam quancunque semina defendi. Eadem hyenæ pelle si contegantur, post colum. l. 2. c. 9. aliquot dies metuendæ feræ odore penitùs imbuta noxias hortis animantes deterrebunt. Solent præterea, quæ dimidiata luna feruntur, illæsa seruari. Vt omnem præterea floribus nocentium bestia- Cardan. ibid. rum defendamus ac propulsemus iniuriam; aceti, fellis taurini, decocturæ anguinei cucumis, hellebori albi, colocynthidis, & lupinorum amarissimo sapore; aut sulphuris, chalcanthi, florum & foliorum vtriusque sambuci, coriandri, rutæ, cornuum, & vngularum grauiissimo odore; aut demum ignis intolerando contactu absterremus. Duplici antiquitas præsidio (vtrunque posteritas Id. ibid. oblita est) pice videlicet ab aëris, amurca ab animantium noxa omnia tutabatur. Adeo, nisi nos antiquæ simplicitatis puderet, parabilis atque obuia rerum tutela esset.

Lex floris propagandi.

CAPVT V.

F Auete linguis, imò & manibus fauete impigri coloni, prouida fautrice vestra, hor-
torumque magna moderatrice Flora,

T 3 ter-

Flores indu-
stria duplici
propagandi.

Qui referuadi
ad semen.

tertiam legem, emolumento principem, sic ferente. Qui floreas opes natio fecundiore fructuosas non amplificas, ab hortensi cultura tanquam profanus, nempe ignauus exesto. Quoniam verò domi forisque opportunitas est horti locupletandi: propterea duplex in propagatore industria requiritur, ut flores domesticos augeat, externosque conquirat. Quamobrem non omnes indiscriminatim ac temere flores tuis in hortis demetes; sed ex lectissimo quoque genere nonnullos, qui magnitudine ac foliorum densitate speciosissimi primò existant, ad semen referuabis. Prior enim ille partus adhuc integris nondum effœtæ plantæ viribus effusus cum vegetior sit, generosius luxuriabit in semen. Quin etiam proderit feminalibus folliculis onustos bulborum scapos decacuminare, simul ne bulbi complurium educatione feminum fatiscant, simul ut pauciora liberaliùs educata semina colonorum votis fecunditate respondeant. Et feminum quidem plurima bulbis rotunda, & nigra; pauca plana, & rubida, ut lilijs non paucis, & meleagridi siue fritillariæ; vtraque autem folliculis inuoluta; aliqua oblonga, & fusca, nec non filiquis inclusa, ut acaciæ, Indiæ arbusculæ; multa longiuscula, rubella, atque in lanuginem conglobata, ut cuilibet anemonæ. Ea omnia iam aridis cum folliculis, aut filiquis, aut certè cum lanuginosis pappis vixdum hialce-

re incipientibus colligantur, priusquam spontè caduca, aut vento decussa temere dissipentur.

Conducit autem ea legere interdiu, cum pluuius aut irroratus mador efficaci sole siccatus est.

Per magni quoque interest hortensis rei optimorum feminum habere delectum.

Præstant, quæ propter magnitudinem ac pondus in imo subsederint: quia vis maior, & succus densior inest ad vberem germinationem.

Ad hæc indubitato fœcunditatis argumento plena & solida seligantur: at verò

tanquam infœcunda & inutilia reijciantur, quæ senio sint exucta & leuiora, contusa & rugosa, emaciata & languida, permista & propter similitudinem adulterina.

Altera est, & ea quidem compendiaria propagatio; cum bulbus aut radix in cohærentes bulbulos aut radículas extuberat, quæ celerius, quàm lecta de bulbis aut radicibus minuta femina, in idoneam ferendis floribus maturitatem adolefcunt.

Quanquam illud à seminum satu iucundissimum emolumentum prouenit, ut floris moram coloris formæque non rarò degenerantis mirabili nouitate compensent.

Luxuriant autem numerosam in sobolem bulbi & radices, quæ post alterum tertiumue (vti iam docui) à satu annum refodiuntur.

Sed intelligant nimis auidi sobolis coloni adnascantium, fœtuum copiam florum officere formositati: primo enim in partu exhausta mater facile abortat in altero.

Quare quem plusculum

labo-

quo femine ferendi.

Colum. l. 2. c. 9.

Constant. Pog. Agric. l. 2. c. 14 Varro rei rust. l. 1. c. 40.

E bulbis vt multiplicandi.

laboris non deterret, singulis hic annis, quæ id exigunt, effodiat infodiatque semina; ut parcius enixa viuidæ pulchritudinis plenissimo flore colorentur. Quod si bulbus frequenti etiam inter homines infelicitate quàm nobilis, tam sterilis est; eum probè maceratæ resolutæque pinguedinis solo, ad nucleos siue spicas eliciendas efficacissimo, cõmittito; aut imam sessilis partis coronam, vnde fruticant fibræ, vngue leuiter incidito, minimalque decidito particulas: ne vulnus noxæ sit, macro aridoque puluisculo insperfo medicinam facito. Quot enim vulnera feceris, in totidem foetus vigor genitalis erumpet. A mollioris tamen ingenij bulbis violentam hanc fœcunditatem exigere, abstineto; ne, antequam pariant, vitæ faciant abortum. Cæterùm cui cordi est hortensem quotannis fundum præstantissimorum florum accessione ditare, is debet florida tempestate nominatissimos alienos hortos frequens adire: quos in suis desiderari animaduertit insignes flores, aut gratuitò accipiendos, aut pretio aliorumue seminum merce permutandos cum domino pacisci: ferreo tubo, vel imbricata pala siue extractorio imbricæ, quem supra descripsi, dum adhuc illi vigent ac vernant, transducere, aut saltem denotare; ut, vbi penitùs aruerint, certa manu eruat. Multiformes excogitari notæ possunt: nos vsitatas & parabiles, idest arundineas, surculaceas, & plumbeas

In alienis
hortis ut eli-
gèdi, & præ-
signandi.

l. l. c. 5.

beas tum in colono instituendo, tum in hortensi l. 1. c. 4. § 5.
suppellectile numeranda præmonstrauimus. Sin-
autem suspicio est, incertæ fidei promissorem im-
positam placito flori notam ad simillimi vultus
vulgarem plantam translaturum, tibi que vafre
impositurum; poteris è Belgio in Galliam transfu-
sa callida cautione sic obsignare. E crassiore alea-
rum, aliaue illiusmodi papyro latum circiter digi-
tum amplas tesserulas facies. Easdem medias per
geminum foramen acu factum inducto lineo filo
sic traicies, vt in eandem partem vtrunque fili
caput promineat. A tergo, vbi filum papyro ad-
hæret, liquefactam miniatulam Hispanam ceram
adiunges, & confestim sigillo consignabis: tum
vtrunque lini caput vtraque manu comprehendes;
ac, tessellæ signatura extante, inum floris caulem
citra noxiam incisionem innodabis: quod supere-
rit filum, sub ipsum nodum succides, ne, vincu-
lo enodato, supposititiæ plantæ per dolum adalli-
gari tesserula possit. Cauebis autem, ne demuti-
lato caule summum florem, aut media folia demas;
vt obice illo supernè clausum nulla fraus alligatum
extrahat signum. Quòd si demesso flore thyrsi
cacumen præcideris; eundem cum folijs aliquot
substringes, quæ connexæ tesserulæ lapsum exi-
tumque remorentur. Denique, ne electè notata
in hortis improvidè obliteres in animo, in horten-
sis rei rationarium codicem, hoc est in album me-
moriam

moriæ delectorum florum genera , numerum , si-
 tus , notasque impositas referes . Ita , cum tempe-
 stiuitas aduenerit , pactas radices sinceras atque
 integras fide certa effodies . Vnas tulipas , si libeat,
 licet (quod transalpini aliqui coloni solent) adhuc
 florentes eruere : dummodo statim sicco sabulo in
 frigida cella substrato bulbos obruas , ipso etiam
 in sabulum prono germine . Fiet enim , vt , quæ
 floribus , quæ folijs sensim afficcatis , solidas , suc-
 cique plenas , atque incolumes bulbosas radices in-
 uenias . Quoniam verò terræ omnes ferre omnia
 non possunt , debemus hoc etiam hortis , vt suauis-
 simo florum commercio , tanquam floreo nexu ,
 diffitæ non minùs moribus , quàm regionibus gen-
 tes arctissimè coniungantur . Igitur vbi peregrini
 floris fama florere externum quempiam colonum
 cognoueris , inita per ingenui officij promissique
 plenas litteras amicitia , pretiosas horti longinqui
 merces pari permutatione , pretiose mercaberis .
 Quòd si displicet remota ista , semper cæca & sæ-
 pe fallax mercatura ; exiguum patere , dum aliorum
 curiosa festinatione colonorum translatum in pro-
 ximos hortos aduenam florem in tuos oculata fide ,
 minimoque labore ac sumptu admittas . Curabis
 præterea , cum , soluto remotoque tristi niuium-
 sipario , infinita , eaque versicolore florum multi-
 tudine frequentari cernuntur solitariae camporum
 ac montium scenæ , vt , qui generis aut formæ no-
 uitate

E longinquis
 vt accersedi .

uitate spectabiles emineant flores, tuos in hortos
ferreo tubo transducti ex agresti vita in florea vr-
banitatis conuictum euocentur . Fit enim sæpe,
vt, sicut hominum, sic florum pulchrè degenerante
genitura, ex agro ciuitate donanda egregia indoles
existat . Sed & illud custodiendum est, vt salubrius,
aut æquè bonum, aut certè non admodum dete-
rius in solum hortensia semina transferantur ; ne
nocentium reorum instar in oram pestilentem da-
mnata & relegata vel præmorian- tur, vel emacien-
tur : ea enim præpostera mutatio imbecillo cui-
que facilem morbum creat, vel interitum : atqui
semen est aliquid imbecillum . Verùm enim uero
bulbos si quis peregre mittat, in capsulas aut pyxi-
des debet condere, vt in frigido siccoque strato
melius ijdem perennent: arboreum muscum al-
terna serie substernere, ne commistio vel simili-
tudo allucinantem colonum decipiat : vnum-
quodque genus præscripto nomine numeroque
distinguere, loco discludere, aut etiam papyraceo
inuolucro penitùs separare, ne conclusi bulbi ve-
ctione agitati atque inter se collisi & confundantur,
& corrumpantur : in arculas aut pyxides satis refer-
tas superpositum muscum infarcire : tum eadem
probè operculatas crassiore lino diligenter circun-
ligare, nodoque nectere : nodum ipsum, ne is do-
lo malo dissolui possit, miniatula cera Hispana
perlitum obsignare : frontesque capsularum vel py-
xidum

*Theophrasti. De
caus. plant. l. 3.
c. 6.*

*Constant. Pog.
Agri. l. 2. c. 46.*

*Vt procul
mittendi .*

pidum illi, cui res destinatur, inscribere: aquis tandem tum pluuijs, tum obuijs impenetrabili cerato linteo infuere; extimamque inscriptionem intimæ geminam adijcere. Sunt qui prudenter astuti, vt quorundam alienas exterâs merces explorantium, optimasque captantium hamatos vngues viscataque manus impunè ludant euadantque immunes, inclusos bulbos non per adiuncta nomina, sed per certas numerorum notas, aliasue per arbitrarias formas distinguunt, quas cum ipsis nominibus coniungit explanatque data seorsum interpres epistola. Si bulbi longiùs missi aut accersiti vel itineris diuturnitate, vel quo alio incommodo situm contraxerint, exuctoque succo peraruerint; vitiosis omnibus tunicis denudentur: fiet enim non rarò, vt intimus saltem nucleus incorruptus ab interitu vindicetur. Supradictam pyxidum tutelam cautionemque desiderant longinquas in oras mittendæ floriferæ radices, quas tamen pro musco emporeticis siue inutilibus chartis obuoluere abunde est. Verùm anemonas, ingraces lingulas ocellosque tenuiter porrectas stupa, vel gossipio molliter prætegi, deinde etiam chartulis inuolui conuenit. Viui radices siue plantas radice aliqua fibratas diu peregrinaturas illitus melle muscus ad medium vsque conuestiat: mellis enim illitu perennat humor, peregrinantibus plantis dulce viaticum. Quòd si viæ mora octo die-

dierum spatium breuior futura sit; muscus frigida, madefactus satis illas præstabit incolumes. Nonnihil dissimilis ratio est in præmuniendis taleis siue furculis transmigraturis. Nam vel illos in melle Cardan. de subtil. l. 8. submergimus: quia mellis humor neque pinguis, neque corruptioni obnoxius; sed tenuis, dulcis, ac temperatus teneris germinibus à materno lacte auulsis vicaria suauitate alendis tuendisque accommodatus est: vel figularem cretam ex melle subactam in Calabri limonij mali formam & magnitudinem conglobamus. In huiusmodi argilla-
ceo globulo quatuor aut quinque furculorum imas crassioresque partes defigimus: extantia cacumina, ipsamque argillam musco inuoluimus: in capsulas aut pyxides, musco alio (si opus sit) vndique densato, includimus. Pari præsidio delicatissimæ indolis plantas contra itinerum incommoda tutamur. Nonnunquam etiam furculorum extrema succosis malis vtrinque infigimus: in pyxide componimus: insuccatam denique aqua spongiam imponimus: atque ita floriferæ soboli exiguo ligneo vehiculo peregre transferendæ vitalis commeatus, nempe humor in sicco non deerit. Illud autem cauemus, ne minuta semina, quæ quàm siccissima mitti debent, cum furculis, aut radicibus humida integumenta poscentibus componamus. Quare bulbis, alijsue siccam vecturam amantibus radiculis bene chartulis conclusa, suisque nomi-
bus

bus discreta adiungimus: aut certè cautiùs in pyxidiculas seorsum recondimus. Vt enim hominum, sic feminum tenera indoles à pernicioso consortio periclitatur.

Narcissorum cultura.

CAPVT VI.

E Nucleata florei cultus disciplina postulat, vt propria communibus præcepta subijciantur. Neque verò plantarum omnium satus singulos persequi est animus, sed earum duntaxat, quæ nostratibus, & præcipuè Romanis, hoc est nobilissimis in hortis curiosiùs coluntur. Satis enim habui ex infinita florum silua lectissimos cultissimosque seligere pertractandos. Interim ad aliorum culturam præcepta generatim tradita conducent. Narcissus, nimium sibi placentibus fabula salutaris, siue ingenio, siue artis manugonio in plura speciosè genera degenerauit, quæ tum frequenti scriptorum descriptione, tum quotidiana cultorum obseruatione iam vulgatissima percensuimus. Duos ex immuni numero narcissos, eosque plebeia in hortis notæ ad medicos vsus recepit antiquitas, calice alterum purpureo, alterum luteo, candidis folijs vtrunque. Et priorem quidem ab inspersa per oras calicis

pur-

Dioscor. l. 4. c.

155.

Plin. l. 21. c. 5.

¶ 19.

purpura purpureum, posteriorem fabulosa mutatione inclytum à medio croceo flore albis folijs coronato croceum, siue luteum appellarunt. Narcissorum plerique macro, soluto, ruderato, arenoso, atque aprico lætantur loco. Id satis ipsi colonos admonent, dum voluntarij fabuletis, & montibus innascuntur. Bonum tamen requirit solum, qui foliosior efflorescit. Pingui penitus abstinentum: quia sessilem bulbi verticem ex facili corrumpit. Hæc autem folioso conueniunt cum simplici narcisso, vt sole gaudeat vterque, velut ad ostentandam etiamnum in flore manentem pristinam venustatem: vt ad quinos senosue digitos defodiatur: vt palmaribus interuallis, præcipuè luteus, collocetur. Est præterea, qui affirmet, narcissinum bulbum in flores non exiturum, nisi rarò, nempe tertio quoque anno refodiatur, aut disraretur, cum videlicet adnatæ numero sobolis exugitur. Simpliciflore narcissi, qui semen foli reddunt, leuissimæ varietatis inutili lucro frustra seruntur. Narcissum, cui nitidus candor, aut languidè luteus pallor toto non solum flore, verum etiam calice diffusus argentæ, siue sulphureæ pateræ Italicum nomen inscripsit, summæ apricitatis, mediæque macritudinis solo infodiet, quale est, quo nullus æquè atque hic bulbus gaudet, olitorium. Depressionis, atque à cæteris bulbis interualli modus erit, quem in alijs vsurpandum

Narcissi plerique.

Dioscor. & Plin. ibid.

Io. Bapt. Port. Ville l. 9. c. 13.

Narcissus totus candidus, totusque sulphureus flore simplici.

Narcissus fo-
liosior .

pandum esse narcissis paulò ante monuimus .
 Nonnulli sunt densissima serie foliosi narcissi , ve-
 lut Byzantino vulgatiore maior, qui albida inter fo-
 lia luteo calice sinuoso à monstratoris cognomento
 Boncori cordatum nomen nostratibus in hortis re-
 fert ; velut etiam planè candidus , qui nitidam ar-
 genteo nomine pateram, non vino, sed flore plenam
 oculis propinat . Hi quàm pulchrè florescunt , tam
 ægrè dehiscunt: in florem enim turgentis membra-
 næ inuolucro hibernis quàm nebulis , quàm frigoribus
 flaccescente, atque in rugas contracto, flos, antequam
 oriatur, aboritur . Quamobrem obstetrice hac arte
 floreo fœtui opem feres . Extremo Ianuario bulbos
 serus adobrues: cum illi turgidos flore scapos impel-
 lent , vesperi bene operculatos à nocturnis pruinis
 nebulisque vindicabis: mane (si dies tepeat, & insole-
 tur) operculo remoto apricari patieris. Proderit etiam
 interdum thecam ipsam duriusculam , & dehiscere
 contumacem leuiter citra conclusi floris iniuriam
 incidere , viamque partui vulnere aperire ; ne is
 tanquam in vteri membranacei angustijs præfoce-
 tur . Ipsos verò bulbos quotannis tempestiuè eru-
 tos in siccissima cella custodies : quia in humidio-
 re thallos citarent , vimque genitalem omnem,
 flori etiam reseruandam , in folia profunderent .
 Et hi reliquam culturam superioribus debitam de-
 siderant . Ampli floris & calicis iuncea narcissis
 congruit mediocris olerum terra , & loci positio
 mo-

Narcissus
iuncifolius .
maior .

modicè aprica. Amant ijdem quaternis subesse digitis, ac totidem inter se aut paulò pluribus abesse. Superioribus minor iuncidus tum odoratus luteus, tum albus, tum folijs reflexis pallidus narcissus in fictilibus, quàm in areolis, lætior prouenit: locum exigit foli obnoxium, solum, quod infra supraque est, olitorium & bonum: idem tamen digitalis crassitudinis macriore humo proximè circumtegi vult, vt minimè in sobolem exhaustus profusè luxuriet in florem, vtque à pingui humore sæpe manans vitium deuitet: frequentem verò, ac tempestiuam, quoad folia exaruerint, amat irrigationem. Hac ergo cultura compertum habemus, tum simplici, tum pleno flore, iuncoque folio Hispani narcissi bulbos mirè crassiores fieri, ac fœcundiores. Si rotundus est bulbus, terni digiti depressioni dantur, interuallo totidem aut saltem bini. At oblongus digitali, aut paulò maiore altitudine defoditur, ne solis appetens incommodam in longitudinem excrescat. Est etiam qui supposita, cum is conseritur, testula longulum faciliè rotundet. Rarènter, ac circumactò minimùm triennio eruitur adnatam ad fœturam segregandam, siue etiam ad vetus effœtumque solum recenti fertilique commutandum. Supra quatuor sexue dies inobrutus esse non debet: quia pusilli corporis & roboris bulbus à vitali matris amplexu diutius distitus æstiuus præsertim calori-

Narcissus iuncifolius minor luteus, albus, & pallidus folijs reflexis.

Narcissus iu-
cifolius autū-
nalis albus.

Viridis.

Pseudonar-
cissus iunci-
folius.

Pseudonarcis-
sus Hispanus.

bus emaciatur . Semine satus narcissus hic in
bulbulos floribus fecundissimos proficit . Duplex
denique in iuncea folij narcisso , eoque potissimum
qui foliosior floret , cura atque opera impendenda
est : altera , vt florem citò legas ; cum exiguo
corpori par , nempe imbecilla bulbuli vis citra
interitus discrimen flori diu alendo non sit : al-
tera , vt , postquam idem narcissus defloruit , obsi-
rum illo vas sub tectum referas , pluuiæque subdu-
cas ; ne per bibulum scapum infusus humor totum
bulbulum permeet , ac putrefaciat . Eiusdem à iun-
ceo folio nominis Narcissus albus autumnalis amat
locum à sole summotum , terram leuem & raram ;
trium altitudine digitorum demergitur ; duorum
intercapedine dissociatur : perrarò effoditur : ag-
gesto per æstatem solo ab æstu defenditur : vbi re-
misit calor , eodem exoneratur . Languidi odoris
flore viridi stellatoque , per autumnum ante folia
itidem iuncea emergente subsimilis priori , crassiore
tamen ac proceriore caule ternos quaternosue flo-
res efferens dispar narcissus humo gaudet mediocri,
& parum aprica : in tres digitos demittitur , parique
spatio disiungitur : vix vnquam exeritur . Similis cul-
tura , quæ superiori luteo Hispano narcisso adhibe-
tur , bulbulo similem educat iuncea folio pseudo-
narcissum . Siluestris narcissus Dodonæi , siue
pseudonarcissus Hispanus maior & minor Clusij,
qui simplici senum foliorum textura stellatus ve-
lut

lut in tubam tubulato fimbriatoque calice grandioris tubæ sibi appellationem vendicat, seu flavescat, seu palleat, siue albescat, mediocre solum, ac satis insolatum situm, nec non quaternos in depressionem digitos, in intervallum verò palmi dimidium requirit. Qui foliosa densitate stipatus minùs expressa tubam promit imagine, quique consimili facie narcissus Roseus maior appellatur, imò (ut quidam existimant) à proximè superiore pseudonarcisso non distinguitur, eodem cultu lætantur: iamque in florem turgente membranæ vagina, ab aqua pluviatili, quàm maximè poterit, abstinendi sunt; ne largiùs insuccati, ac plus æquo tumefacti dirumpantur, enormiterque fatiscant. Idcirco mobili præstat eisdem fictili, quàm stabili areolæ, committere. Parem ferme culturam quærit minutulus pleno flore pseudonarcissus. Peculiare tamen hoc poscit, ut minùs altè, tres nempe digitos loco magis humecto deponatur, & rarò aut nunquam eruatur; quia nostro cælo non admodum gaudet, crebraque translatione vexatus maligno respondet euentu. Non dispar debetur cultus geminis pari breuitate narcissis, nempe siluestri Stellato, & Roseo minori. Narcissus quoque, cui singularis, & conspicua magnitudo nomen dedit Incomparabilis, in terræ delectu cæteris comparatur: olitoria enim contentus est. Modicè apricari satis habet; quia diu-

Narcissus incomparabilis.

Narcissus lō-
ga ceruice.

turno sole flaccescit. Vult à summo solo quater-
nis digitis, ab affitis bulbis palmi dimidio propter
fobolis numerositatem distare. Is autem narcissus,
qui virentis ceruiculæ deflexa & rigida longitu-
dine prolixum cameli collum in similem floscu-
lum, atque in flosculi nomen contraxit; quique
ab aurea calicis corona coronario nomine decen-
tiùs insignitur, quærit humum pinguiſſimam,
quæ tamen bulbi verticem, vnde fibrarum ca-
pillitium fruticat, non attingat; ne vitiet, neue cor-
rumpat: id quod in cæteris quoque bulbaceis ra-
dicibus confimile solum postulantibus custodien-
dum est. Amat idem narcissus auersum à sole
locum; quòd incalescente iam anno serotinus flo-
ret, ac, veluti candidum hortorum sidus, cla-
rior in opaco nitet. Potest ad palmi dimidium
demergi. Quanquam sæpius vtiliusque breuiore
quatuor digitorum mensura deponitur; quia
foliosiores & plures ab vno caule sic flores tru-
dit. Eodem digitorum totidem, aut paulò la-
xiore interuallo ab alijs plantis commodè disti-
netur. Par adhibetur cultura Narbonensi, &
Anglico narcisso, cæterisque, qui serò vernant.
Solent Indici narcissi, antequam nostro tum-
cælo tum solo assuescant, ad intimum vsque nu-
cleum lenta macie tenuari ac tabescere. Ho-
rum plerique, quòd hospitari nesciunt, pauentque
nouitatem, penitùs intereunt. Nonnulli sensim
repa-

Narcissi In-
dici.

reparatis tunicis viribusque non sine spe florei partus in molem pristinam turgescunt, & reuiuiscunt. Verum, ut in exteris hortis longinqui hospites incolumes perennent, atque ad florem & sobolem usque proficiant, ferè fabulosa humo excipiendi sunt. Virginienſis narcissus vult intra terrenum vas in olerum solo duum digitorum altitudine deponi, mediocriter apricari, nunquam refodi, nisi ad sobolem seiungendam. Apud nos non ſementat. Affinis lilio narcissus Indorum è rubro croceus, duodecim ante annos Iacobei narcissi nomine ad Romanos Farnesiorum hortos missus, diu sterilis & inglorius in folia tantum egerminauit. Sed noua iam industria, seu potius iniuria colitur & iuuatur. Etenim bulbosa mater macerrimo in solo ad binos ternosue digitos mergitur: ut eadem alimentum incrementumque capiat, felicique sobole se propaget, ad mensem usque Nouembrem eatenus irrigatione atque insolatione fouetur, quoad primis folia frigoribus exaruerint. Tunc enim obſita hoc bulbo testa in locum subducitur imbribus quidem & gelicidijs inaccessum, sed tamen aëri peruium, placidoque spiritu perflabilem. Hic ad medium usque Maium paulatim inarescere ac ſitire ſinitur. Eo demum tempore superposita bulbo humus diligenter scalpitur atque egeritur, donec mater cum sobole denudetur: tum eidem matri

Narcissus Virginienſis flore purpurascente.

Narcissus Indicus è rubro croceus, flore liliaceo.

adnati bulbuli seorsum ferendi subtrahuntur ; radicibus , quæ semper terræ inhærent , immotis intactisque ; ipsa verò superiniecto solo , quod modò subductum fuerat , operitur . Principiò potest fiticulosum fictile fontanam in aquam demitti , donec bene penitùs humescat : in solem deinde pluuiamque producit , atque , cum res poposce- rit , irrigatur . Quanquam alijs colonis annua mon- strauit experientia , nullis ab intacto incultoque bulbo blanditijs prouocatum florem faciliùs exi- stere . Indicus vterque liliaceus narcissus , tum sa- tum futuro , tum diluto colore purpurascens , in olerum raro arenosoque nonnihil solo ad binos ternosue digitos depressus , & apricus prosperè solet efflore- scere . Quòd radicibus nititur immortalibus , nisi sobolis auellendæ causa , nunquam eruitur . No- stris in hortis nondum exit in semen . Sphæ- ræ hortensis artifex numeroso flore , narcissus Indicus communem Indiæ narcissis culturam quærit . Nimius illi humor omni cura defen- dendus est ; ne calor , quo maximè gaudet , aut extinguatur , aut refrigescat . Indicum , seu Suer- tium narcissum gemino latiore folio , & flore pu- niceo sic tutò feliciterque seres . Bulbum amplo fictili cautiùs concredes : macra & sabulosa humo adobrues , ne pinguioris habitudinis præcrassa & squamea bulbacea cutis cum terrestri pinguedinis præferuido humore tabem combibat : in tres digi-

tos

Narcissus In-
dicus liliaceus
tum futuro,
tum diluto co-
lore purpu-
rascens.

Narcissus In-
dicus flore li-
liaceo Sphæ-
ricus .

Narcissus In-
dicus gemino
latiore folio ,
flore puniceo

tos pones: in aprico statues. Quoniam verò squamosus hic bulbus nimio inter squamas humori vitioque concipiendo est opportunus; à folijs Maio mense, aut paulò priùs amiffis, quod circumstat, solum inarescere fines: tum eundem bulbum, si terreno vase incluseris, in locum ab imbris quidem tutum, at solibus expositum recipies. Sin hortensi areolæ commiseris, arida recenti terra aggesta pluuiialibus ab aquis, atque ab æstiuis feruoribus vnà corrumpentibus vindicabis. Ineunte Septembri, cum germinationis tempestiuitas appetit, ab areola sublato, quod in cumulum tumebat, solo, fictili autem in apricum producto, profusissima semel irrigatione siticulosum bulbum recreabis, vt ad germen incitetur. Hæc Tranquilli Romauli, experientissimi cultoris, industria ^{Tranquillus} ^{Romaulus} florem quotannis elicuit. Inexploratum adhuc est, ytrum semine satus colorem variet. Illud autem compertum habemus, auulsis depactisque in terram squamis similem in sobolem eum facilè propagari. Cauebis denique, ne vnquam eundem effodias: quia narcissis Indicis vniuersis antiquissimum hoc est, vt insigniter lædantur effossi.

*Crocì , Colchici , Coronæ imperialis , ac
Tuliparum cultura .*

C A P V T VII.

*Crocum fil-
vestre .*

Colchicum .

*Corona im-
perialis .*

Siluestri croco tum verno , tum autumnali so-
lum conuenit citra vermes pingue , ac mo-
dicè insolata positio . Sationi dantur in alti-
tudinem digiti tres , totidemque in interuallum .
Eodem quoquouerfus interposito spatio , & paulò
altiore quatuor ferè digitorum mensura Colchi-
cum seres bono in solo , & satis aprico . Vastæ ro-
tunditatis bulbus , cuius aurei flores in orbem nu-
tantes Imperialis coronæ splendidum nomen re-
tulere , mediocriter macro apricoque olitorio solo
ad quinque digitorum altitudinem , & palmari
interuallo infodiendus est . Quoniam verò idem ,
tenerrima nudaque carne cum sit , incommodè
abest à terræ gremio ; transmoueri non debet ,
præterquam si satis adulta subtrahi postulet foetura .
Septembri mense eruitur , & referitur . Nulla à satu
feminis vicissitudo prouenit coloris . Obserua-
tum est , ab eodem hoc bulbo præfagiri & præ-
monstrari temporum vices . Vbi enim is caulem
trudit , desisse frigora significat : erutus quoque ,
siccoque in loco sepositus , vbi fibras mittit , immi-
nentes pluuias , frigidioraque tempestatem præ-
nuntiat . Illud etiam habeo longo compertum pe-
riculo

riculo affirmare, flores hosce maternam plantam
pronis velut gratum in obsequium verticibus co-
ronantes transalpina inter frigora, quàm in Roma-
na temperie, florentis auri numerosiore ambitu
splendescere. Tulipæ familiari eximiæ pulchritu-
dinis arrogantia cæterorum florum odere confor-
tium. Ternos digitos in depressionem exigunt,
in distantiam quinos. Mediocritate lætantur solis,
& soli: huius, ut bulbi tutiores; illius, ut flores diu-
turniores sint: ne scilicet huius pinguedo teneros
vitiet; illius feruor serotinos adurat: ne denique
necesse sit obtentis velut castrensibus velis cum
cælo & sole pugnare. Tutissima ratio est, quæ cum
totum bulbaceum corpus, tum in primis auersam,
quæ fibris fruticat, sedem ieiuno infodit solo; le-
ue deinde, ac validum ternos circiter digitos altum
superiniicit. Experimento didicimus in ea fimo-
sa terra, quæ superiore anno in anemonarum ali-
tura feruidioris pinguedinis vber nonnihil emun-
xerit, tulipas & mirificè adulescere, & magnificè
efflorescere. Quin etiam amœnissimi flores hi
maximè lætantur alunturque ad amœnitatem inso-
litam eo terræ flore ac polline, quem è decliui lo-
co delabens aqua delibat, ac deuolutum in imo si-
stit. Lectissimarum præcipuè, pulcherrimisque
coloribus distinctarum bulbi grandiores à folio-
rum iactura quotannis erui statim debent; ne diu-
tius obruti decrescant, aut mirabili latebrarum
amore

amore descendentes pessum eant, aut etiam tunicis, velut in calcis concretionem, obdurescentibus lapidescant, aut demum æstiuis quâ pluuijs, quâ caloribus sufferuefacti exputrescant. Quæ simplici probabilique colore vernant minùs nobilium tuliparum bulbosæ radices, continenti biennio humatæ utiliter interquiescunt; dum tamen, vbi folia euanuerint, aggerata quaternos in digitos humus æstiuas propulset iniurias. Priore autem anno illæ pariunt; altero partum amplificant; tertio, nisi educantur, fœtus adhuc inualidi noua minutula prole superfectant, exhaustique attenuantur: quinetiam complusculis simul inuoluti membranis ab incluso superfluo humore sæpe tabescunt; id quod exinde malignus florum prouentus ostendit. Quam nonnemo laudat atque vsurpat lateritij pavimenti moram, ne depositæ tulipæ sese altius demittant, à summa humo interstitio palmari substratam, & superuacaneam puto, quia vix in palmi dimidium solent hi bulbi descendere, neque nobiliores tulipæ quotannis refodiendæ in altiores latebras abeunt: & præterea noxiam, quia intervallis, quæ lateres angustè distinent, paulatim densata humo expletis obturatisque pluuiatilem humorem transmittens via sic præcluditur, vt eo largiter concepto mollissima hæc bulborum natio plerunque marcescat. Si tuliparum bulbis extra terræ gremium quàm maximè consultum
velis

velis; eosdem cohærente cum sobole, cum vniuersis membraneis inuolucris, atque adeo cum ipsis aridis fibris, concretoque cum solo erues: tum aperto, non tamen aprico loco per quatrimum, vt siccescant, expones: in sicca denique frigidaque cella papyro inuolutos habebis: cum tempus referendi fuerit, adhærescente humo, extimis exuijs, fibrisque detractis, iidem bulbi cum adnatis nucleis incolumes integrique reperientur; quos, si vixdum erutos improvidus cultor tutelaribus ijs sordibus liberasset, facile durior instar calcis concretio corrupisset. Cauendum verò est, ne nobilissimi generis matri adhærens pusillus hæres exteriori arida membrana denudetur; quia nudulus noxam ex facili contraheret. Quoniam præterea frequenter est, vt appendix illa neruosa & candida, quæ bulbulos gignit, emergens in apricum, summoque solo natans rubescat ac vitietur; diligenter aggesto solo adobruui debet, vt felicius foetificet. Et quanquam solent inanes tunicarum exuiæ inueniri, exhaustis matribus, quæ tam profuso se se partu euiscerarunt; nonnullo tamen interdum residuo succo concreti, & posthumi bulbuli inter membranaceas veluti secundas delitescunt, cautè discernendi. Iam verò feminis optimi feraces tulipæ seligendæ sunt. Id è serotinis, quàm è præcocibus, vtilius, quippe magis varians, colligitur. Solent in hunc vsu præferri tum candidæ, nigris, aut violaceis, aut cæruleis vnguibus infuscatæ: tum coccinæ, vnguibus

bus ex cæruleo in violaceum inclinatis, alboque circulo coronatis rariores. Vtraque enim florem genus discoloribus maculis decenter aspersum seminabit. Verùm si quis versicoloris picturæ rariore gloria flos inter cæteros excellat, in semen abire permittendus non est, sed maturè legendus; ne bulbacea mater exhausta vel decrescat, vel præmoriatur. Adde, quòd ab istiusmodi flore, in quo vngues internigrare minimè solent, inutile semen existit, in vnius nempe coloris flores sæpius degenerans. Folliculo sponte sua iam dehiscente semen legitur: vbi primoribus imbribus September immaduit, intra fictile in olerum bono minutoque solo dimidiatum altè digitum de more deponitur. Nisi circumacto bienni spatio prognati bulbuli non effodiuntur: grandiusculi à minusculis segregati in seminarij puluinis, aut certè in fictilibus referuntur. Ita consiti quarto demum quintoue anno flores non paucos decoris maculis conspicuos dabunt. Compertum verò est, in pingui solo seminibus satas tulipas eodem in bulbos adultas velle nutriri. Persicæ tulipæ pusillus bulbus breui duum digitorum mensura mergitur, trium interuallo seiungitur. Omnibus annis refoditur; alioqui sese altè illatebrat. Nequicquam semine feritur, quia colore non variat. Reliquam culturam exigit cæteris parem.

*Fritillaria, Iridum, Liliorum, Orchis, atque
Ornithogali cultura.*

CAPVT VIII.

Fritillariæ, non palato, sed oculis gratæ Me-
leagrides, soli pinguitudine, fitus opacitate
ac frigore, nec non tempestiua per æstiuos
feruores irrigatione delectantur. Fictilibus ma-
lunt, quàm areolis, infodi; vt ab intempestate cæli
tuta in loca subducantur. Digitorum trium demif-
sionem, ac totidem intercapedinem amant. In
floribus legendis quàm minimum cauliculorum
decerpatur: quia nocentissimum id bulbis est.
Hosce sæpius refodi non patitur paruitas & nu-
ditas. Septembri mense (vbi res poscet) eruen-
tur, si tamen annus refrixerit; continuoque satu re-
condentur Nisi statim referi possint, diu saltem in-
obrutum ne sint: quia parentis altricisque telluris exu-
les mœrore senioque rugati perniciosè exarescunt.
Semine sati florum colore à parentibus non dege-
nerant. Irides, quarum bulbosa radix, mediocri so-
lo ternos in digitos; quarum durata in tuber, siue (vt
vulgò dicitur) tuberosa, macro siccoque mergun-
tur in binos. Illæ quaternis digitis; hæ palmari
spatio disterminantur. Illæ solem ferme fugiunt;
hæ quærunt. Bulbosæ demum, itidemque tube-
rosæ tertio quoque anno sub extremum Iulium
men-

*Iris bulbosa,
ac tuberosa.*

Iris prima
Clusij, &
Perfica.

Lilia Silue-
stria.

Orchis,

mensum eruuntur, Septembri referendæ. Iridem Clusij priorem, alteramque Perficam in olerum temperato solo, & aprico loco tres altè digitos depones: crassas bulbi radices bene diuaricabis: nequam incautè reuellas perfringasue, custodies; quia grauissimæ id noxæ est: palmaribus interstitijs separabis: è terræ sinu non educes, nisi vt prolem subducas: vtranque operam Septembri mense præstabis: è semine nequaquam degenerante, discolores vices non expectabis. Siluestribus, siue montanis, atque adeo peregrinis lilijs, quibus martagonum nomen ætas recentior imposuit, amica est olerum subpinguis leuisque terra; solibus parum ostenta, & frigida, non tamen humori nimis opportuna positio, palmaris denique tum descensio, tum distantia. Bulbi, nisi ad seiungendos foetus, emouendi refodiendique non sunt. Tempestiuè transponuntur, cum prope iam defloruere: tunc enim veteres fibras amiserunt. Ipse quoque humi positæ bulbaceæ squamulæ tandem adulescunt, & rotundantur in bulbulos. Semen iacitur citra spem varietatis. Aestiuus feruor frigore gaudentibus exitialis est. Hic ergo ipsis aggesta humo, aut quo alio diligenter obice defendetur. Veruntamen hæ frigidioris Germaniæ peculiare & vernaculæ plantæ nostrorum agrè ferunt hortorum teporem; intimamque ægritudinem parco flore significant.

Orchis, & Satyrium in humidis atque opacis
ad

ad quinos digitos deponuntur . Vulgare orni-
thogalum narcissi culturam desiderat : Peregrinum, quod & Indicum vocant, Romæ in pretio habetur, ac studiosè colitur . Solem amat è patria solis oriundus : nostratis plagæ frigora pertimescit . Ea re in fictili intra bonum & validum solum Hispani odorati iunceo folio narcissi ritu custoditur, ad binos digitos Septembri mense defossum . Ab asperrimæ hiemis intemperie sub tetum ac tutum locum reuocatur . Frequenter effodi non vult . Si quando tamen effosso fuerit opus, id fiet dilapso iam flore, maturoque iam semine : statim enim recentes agere fibras incipit .

Ornithogalli.

Hyacinthorum cultura.

CAPVT IX.

HYacinthus vtpote genere multiplex, colore varius, florum vbertate diuersus, præcox, tempestiuus, serotinus, debet hortis infodi numerosus ; vt in species renideat vniuersas . Huc adde, cohærentibus eundem spicis, quæ nisi bimæ trimæue copiosè non efflorescunt, adeo sobolescere ; vt ad florum segetem plerunque sterilescat . Quare seri plurimus debet, vt nonnullus vberrimè floreat . Apricissimum

Hyacinthus
quilibet .

Cæruleus polyanthes.

Albus brumalis.

mum locum plerique hyacinthi quærunt. Hyacinthinos bulbos à bulbosis alijs radicibus vtilius segregatos inter palmaria spatia disponemus, itidemque palmari altitudine deponemus. Hæc tamen ijs conuenit bulbis altitudo, qui iusta magnitudine sunt, quique scapos multo flore conuestiunt. Cæteri pro corporis mole ad senos, quater nos, binos etiam digitos descendunt. Vniuersi verò, nisi fatiscant in sobolem, intra quadriennum non effodientur; quòd extra terræ gremium sterilitatis, & corruptionis discrimen subeunt. Sic autem rectè feritur in primis & simplici & multiplici flore cæruleo polyanthes. Solum gracile, non ita leue, nec vbertate nimia defatigatum effectumue, sed satis robustum, imò etiam antea rude immotumque, quamuis exile, mirabili prouentu bulbo substernitur, & circumfunditur. Vtiliter deinde bonum & pinguius superingeritur; vt illud nimiam fœturam tabemue prohibeat, hoc temperatæ pinguedinis instillatione abundè nutriat ad floream fertilitatem. Quoniam verò senio, partuque fatigatur humus; iunior identidem, & vegetior substituetur: adhærescens matri soboles non annicula, sed bima subtrahetur; quia materno feliciùs vbere adolescet, ac tertio demum anno fertilem in ventrem rotundata numeroso flore luxuriabit. Hyacinthus præterea candido flore præcox, quia priore post sationem anno minutissimos

simos bulbulos sessili per ambitum vertici hæren-
 tes denticulata serie prodigiosè ferax profundit,
 circumactò biennio cum adultiore sobole eruen-
 dus est. Cæterùm bulbosas hyacinthorum radi-
 ces, qui singulis in scapis plurimi serò candicant,
 qui diluto colore subrubent, quique secundùm
 violaceos flores longas foliorum tæniolas porri-
 gunt, macriore humo circunteges; quaternos in di-
 gitos tantummodo demittes: vbi folia exaruerint,
 quotannis refodies, ne dulci teneraque carne de-
 licati ab imo vertice fibris comante vitium capiant,
 vermiculentur & computrescant. Herbeo viro-
 re florentem hyacinthum ab assiduo sole salubriter
 distinebis, ne diuturno calore perustus viror in tri-
 stiolem palloris colorem cinerescat. Racemosus
 hyacinthus macra humo, aprico positu, quinos se-
 nosue digitos alta depressione lætatur. Debetur
 hyacintho botryodi inodoro, Belgico, Hispano se-
 rotino, atque obsoleto bonum solum & parum apri-
 cum, trium digitorum altitudo, par aut digito ma-
 ius interuallum. Stellatis Peruanis hyacinthis olerum
 subpinguis & robusta humus, necnon à sole nonni-
 hil auersa positio commoda est, vt caulis desiderio
 fideris procerior ac decentior excitetur. Quoniam
 autem bulbi oppidò capitati sunt, nucleosque gran-
 diusculos procreant; palmo laxiora per interualla di-
 sponuntur: quaternis digitis subsidere satis habent:
 Iulij mensis exitu effodiuntur. Spurius ille hyacin-
 thus, quem Byzantij cultores suavi vocabulo Mu-

Albus seroti-
 nus, subru-
 bens, & viola-
 ceus caule
 foliato.

Subuiridis.

Racemosus.

Botryodes
 inodorus,
 Belgicus, Hi-
 spanus sero-
 tinus, & ob-
 soletus.

Peruanus.

Botryodes
 odoratus.

scari appellant, loco eximiè pingui modiceque aprico, inter palmaria interordinia, in palmi dimidium depressus ponitur. Perrarò idem eximitur, cum videlicet suæ ipse numero sobolis opprimitur; quòd æternis humum radicibus complexus à matre simul vitalique profectu incommodè auellitur. Neque verò statim, atque ipsum effoderis, radices adhuc succosas carnosasque extorquebis, ne viuuda vis è vulneribus expiret; sed aridas tandem atque emortuas subtrahas innocenter. Quanquam refodere Septembri mense præstiterit, eodemque mox detractis fibris attonsum inhumare: quia, si diutius absit à terra, noxam ex facili capit. Proderit etiam quotannis, cum prima exire folia incipiunt, intactis tenuis radicibus veteri effœtaque terra subducta, recentem fertilemque sufficere. Hyacinthum in lugubris cupressi conum turbinati festiua imitatione cupressinum, mediocris apricitatis peramantem, & propter ramosum siluosumque florem ab aliorum consortio florum palmari diuortio segregem, quatuor altè digitos demersum olitoria subpinguis humus utiliter excipiet; nec, nisi reuoluto triennio, amouendæ sobolis ergo remittet in lucem. Hyacinthus, seu potiùs asphodelus tuberosa radice Indicus polyanthes, odore iucundissimo, bonum, leue, robustumque solum, apricissimum locum, liberalem tota æstate irrigationem postulat. In fictili, quàm in areola, euentu lætiore respondet; quòd in huius laxitate nimium fœ-

tifi-

Cupressinus.

Tuberosus
candidus :

tificat: in illius angustijs parcius propagata tuberculorum posteritate, vegetos conatus effundit in florem, ac tempestatum iniurias gestatorio declinat hortulo. Solitarius, aut sociatus palmaris latitudinis cubile desiderat: in tres quatuorue digitos deponitur: ingruente iam frigore in contactum quidem, at perflatilem locum recipitur: quotannis decrefcente Martij mensis luna eruitur: peregre mittendus, etiam dimiffis folijs, tutò effoditur: adultior, & facilis reuelli soboles abiungitur: prolixum fibrarum capillamentum ad arbitrium strictim summatimue attondetur: idem tuber præscripta ratione referitur: fibrarum coma excitato terræ cumulo circumfunditur. Semen, quod floris colorem non variat, nostratis more seminis hyacinthini differitur. Vt autem nostrorum mirè degeneret hyacinthorum color & numerus, hac arte semen leges, hac infodies. Ex eo bulbo, cuius vires nulla soboles adnata delibet, plurimis conuestitum floribus primigenium caulem referuabis: altero tertioque loco genitos succides: vbi flores prope iam euanuerint, caule decacuminato, summos ac plerosque amouebis: tres quatuorue imos relinques, in quos vigor omnis vberimè confluat: à maturitate iam fatifcentes folliculos, & nigella feminum grana præmonstrantes colliges: in Septembrem, vel Octobrem vsque proximum opportuna in cella repones: alterutro è prædictis mense in altis & peramplis fictilibus, bona olitoria humo repletis, semen rarissimè differes; quippe toto bien-

Hyacinthini
feminis dele-
ctus, & satio.

nio, donec in grandiusculos bulbos adoleuerit, transfoueri non postulat: cum opus fuerit, irrigabis: à frigore in aprico, ab æstu in opaco tutaberis: ab amissis folijs, curabis, vt semper humus non nihil humeat, ne perparum succosi recentes bulbuli arido in solo penitus exucti exarescant: pinguem anno exacto humum superingeres, vt, quæ subiacet, ob diuturnam alituram exhausta pinguioris accessione reualefcat: elapso biennio erutos bulbos, cum ad iuglandis magnitudinem excreuisse solent, in seminarij puluini inter laxiora interualla paulò altiùs mox inhumabis, ne tenera paruitas diu inobruta lædatur. ¶ E primi rudimento floris, quem tertius à sату annus plerunque citare solet, specimen indolis capere non satis licet: id autem annus insequens palàm faciet. Proximum deinde triennium ostendet, ad quem florum numerum singulis in scapis eniti fœcunditas possit. Quos igitur bulbos intra id tempus bellè copioseque florere animaduertes, retinebis; degeneres exterminabis. Neque enim vberior in posterum prouentus, aut flos numerosior sperandus est.

Cyclamini, & floris Indici è violaceo nigricantis cultura.

C A P V T X.

Cyclaminus. **V** Traque cyclaminus, tum verna, tum autumnalis intra testas ampliores inhumari vult, vt vberior floreat, vtque tutior perennet. Leui quoque, non tamen effæto, sed pingui solo
au-

auctior extuberat in ventrem, & pulchrior capillatur in florem. Binos altè digitos deponitur; ne altiùs obrutus tuberis oculus, dum lucis desiderio nimis assurgit, vim floris procreatricem longum absumat in incrementum. Flos, & folium hiberno frigore infestatur. Autumnalis in vmbra sublustri, dubioque sole floridior nitet: ipso enim adhuc feruido anni tempore satis caloris habet etiam in opaco ad florum citandam vberem parituram. Verna loco gaudet apriciore: quia extrema vernare incipit hieme, cum sol adhuc remotior plantas languidè fouet, ac leuiter ad florem partum extimulat. Tunc autem transponenda solùm est, vbi iam adultior alimentum ac feracitatem vltra non ducit à terra, & fictilis angustijs compressa strangulatur. Argumento erit foliorum siluula densior, ipsoque fictili diffusior. Illud extrahenti cautè custodiendum est, vt, quæ concreuit adhæsitque fibrarum capillamento humus, ne decutiatur, neue excidat. Alioqui enim creberrimæ capillaceæ fibræ nouo satù explicari non possent; impexæ verò confusæque ex facili putrescerent, ipsumque tuber corrumperent. Ad hæc circùm fibras inarefacta eadem vetusta humus ab recentis circumfusa & contigua vligine sensim humescit, elicitque vires alendo tuberis pares; quod, cum suaapte natura humidum sit, magis vliginosam recentiore terram non sine contagionis periculo con-

tinget. Vnum tuber multiplicem familiam dabit cum in frustra concisum, tum seminatum. Incisione & vulnere sic propagatur. Vbi iam arida folia dimisit (fibras enim æternas habet) diligenter effoditur, atque ita interciditur, vt sectilium partium cuique sui relinquuntur illæsi oculi: tum frigido siccoque eo vsque habetur in loco, dum siccata vulnera crustulam ducant, & cicatricibus occalescant. Cicatricoso deinde lateri satis exucto atque exiccato cera commistæ terebinthinæ resinæ lentore tenacior illinitur, & facilè adiungitur, quæ pridem humenti non adhæsisset. In fictili demum vase tempestiuè reponitur, obliquata in latus cicatrice, ne insidens humor officiat: obducto præterea vulnere ieiuna & sicca humus admouetur, & secundùm hanc bonum solum aggeritur: aqua, nisi germinare incipienti, non affunditur; vt faucium tuber quò seriùs, eò minore periculo humescat. Iacto semine sic feliciter sobolescit. Absumptis iam folijs, cum, pediculo in spiras conuolutum, sessilis folliculus dehiscit, maturum legitur semen, atque in tempus idoneum reseruatur. Cyclaminum vernum vere, autumnale autumno in pingui ac bene macerato solo digitorum alto factu obruitur. Sole in primis, atque humore proficit. Vtrunque toto triennio immotum intactumque adulescere finitur. Mutat facilè colorem, sæpius albo in rubrum, rubro rariùs in album

bum degenerante. Indici floris è violaceo nigri-
 cantis tuber terreno in vase ad binos ternosue digi-
 tos depressum, & mediocri solo adobrutum læ-
 rius prouenit, sole gaudet, frigore contristatur.

Flos Indicus
 è violaceo
 fulcus.

Anemones cultura.

CAPVT XI.

ANemone latifolia, utpote existere, flore-
 re, ac sobolescere contumacior, quam
 quæ tenui folio est, maturius, nempe
 triduo ante plenam Septembris lunam seritur.
 At verò tenuiore folio anemones, hieme præflo-
 rentis, ac præmaturè deflorescentis, aut sæpe etiam
 à frigore abortiuæ sationem Octobri mensè tem-
 pestiuam in primis esse, diuturna docuit experientia.
 Quin etiam violacea, atque albo rubroque pi-
 cturata, quippe quæ vernare præfestinant, No-
 uembri mensè vtilius inhumantur; vt clemen-
 tiore veris tempestate seriùs quidem, at pul-
 chriùs efflorescant. Vtranque tum tenui, tum
 lato folio anemonen ad radicis diligentiore tutelam,
 ad vberiore & sobolis & florum prouentum,
 in fictilibus deponimus: cribrariæ quoque olerum
 terræ præscripta superius ratione committimus.
 Ea tamen in primis placet ponendæ anemones for-
 ma, quam Tranquillus Romaulus, Romanæ amœ-
 nitatis

Anemones
 lato ac tenui
 folio serendæ
 tempus.

Locus.

Terra.

Modus.
 Tranquillus
 Romaulus.

nitatis cultor & propagator eximius, felicissimè
 vsurpat. Is enim vetustissimum fimum, qui pe-
 nitùs in terram abierit, pinguem, leuem, ac pro-
 bè maceratam, nec malè olentem, nec igneo ha-
 litu vaporantem prætenui cribro succernit sub-
 sternitque in fictilibus: ipsas insuper radices ad
 crassitudinem duum digitorum macra tenuique
 humo circumtegit: cribrarium denique eiusdem
 generis fimum superingerit; vt & contigui soli fri-
 gida macritudo stercorarium, nempe humidum
 calorem ex facili corrumpentem à turgescensibus
 radicibus distineat ac temperet, & remotioris fimi
 maximè alibilis pinguitudo radicum auiditatem
 per exporrectas fibras expleat & fœcundet. Illa
 denique anemonen feliciter educabit, & liberali-
 ter amplificabit humus, quam (sicut in tuliparum
 cultura, præmonui) pluuiam in procliue decurrens,
 Collocatio: vtpote leuiorem mollioremque, deuexerit. Neque
 verò vna eademque radicum omnium debet esse
 collocatio & situs. Nam quæ ab omni vitio in-
 noxiæ sunt, supinis oculis pronoque ventre sta-
 tuuntur; quòd magnam terreni humoris vim cæ-
 lesti calore extenuati elatique integris viribus va-
 lidè trahant, ac pulchrè concoquant in absolutum
 sui alimentum incrementumque, atque adeo in-
 tuberculorum florumque sobolem numerosam.
 Lingulæ autem, summa parte oculatæ, non directò
 deorsum, neque in latera, sed latiore in partem,
 quæ

quæ tamen oculum deorsum non inuertat, leuiter inclinatæ collocantur. Etenim, si, qua sunt parte latiores, humi nonnihil pronæ infideant, plus è terra vitalis genitalisque succi recto itinere transfusi exugunt & combibunt: ex quo fit, vt ad vitam fœcunditatemque & enutriantur, & conualescant. Is autem succus calida vi euectus, nisi radicum latas offenderet moras, magna sui parte per tenuissimos terræ meatus inutilis euanesceret. Cur igitur (dicat aliquis) non præstiterit anemonarum lingu- las æqualiter humi fusas iacentesque deponere, vt quò largiùs, eò fœcundiùs humescant? Equi- dem istam esse aio eiusmodi radicibus incommo- dam & noxiam posituram: quia vbertim haustum humidum nutrimentum in floream luxuriam di- geri satis effundique non potest ex oculis in tran- suersum iacentibus, qui supinum exigunt situm, vt sursum versum amore solis adnitentia germina feliciter profundant. Quamobrem vt homines, sic plantæ, ipso, quod non perficiunt, alimonio ne- cantur. Quòd si subsectarum radicum ima pars defecto vitio cicatricosa sit; non debet omnino recta, sed quadantenus obliqua deponi. Etenim vulnere læsa, atque etiam semimortua vitalem vim non habet ad vberem terræ humorem concoquen- dum, qui, cum semper in sublime feratur, à sole vaporatus, ijs præsertim, quæ habitu sunt imbecil-

lo maloque, corruptionis origo est. At verò hu-
 mi acclivis non corrumpitur portio vulnerata:
 quia plurimus, qui rectà sustollitur, vapor inof-
 fenso transitu per soli spiramenta transmittitur;
 parcior autem, quique ab infirma ægrotaque ra-
 dice in alituram fœturamque digeri possit, sensim
 atque innocenter eidem sese insinuat. Mirificè
 quoque conualescet & proficiet anemone, siue æta-
 te, siue morbo imbecilla, si fictilium cretæ cocti-
 Interuallum. li contigua inhumetur. Quæ iustum cepit in-
 crementum, in palmari feritur interuallo, & in
 quaternos digitos demittitur: quia, summo paula-
 tim solo subsidente, in trium digitorum congruen-
 tem altitudinem decrescit altior demissio. Mi-
 nusculæ radices minore altitudinis interuallique
 Apricatio. mensura disponuntur. Solem omnes quærunt,
 præcipuè hibernum, quo floeos ad partus inca-
 Loci positio. lescunt. Spatiosum quoque cubile, apertamque
 loci positionem, & liberum cælum postulant:
 quòd hæ complurium dissimiles plantarum & mul-
 tis in latitudinem fibris capillantur, & humilem
 foliorum siluam latissimè spargunt. Quòd si præ-
 focantibus loci angustijs in sublime nitentia, atque
 officiente opacitate solem quærentia folia valde su-
 stollant; emaciatos, abortiuos, rarosque flosculos
 dabunt: procerissimos verò cauliculos mordentia
 frigora succident, euerberantia flamina proster-
 nent;

nent; quibus cauliculis breui arescentibus, radices
 ipsæ notabilem noxam concipient. *Quanquam Tutamētum.*
 autem frigidas hiemes non reformidant anemo-
 næ; siquando tamen bruma præter morem niualis
 & prægelida sæuiat, non ab re fuerit in locum ab
 aquilonio frigore auersum, vniue solis tepori pa-
 tentem confita vasa tantisper recipere, dum gla-
 cialem rigorem clementior aura regelauerit. *Ri- Rigatio.*
 gatio ministrabitur eo, quem superius tradidi, mo-
 re; cum tellus minimè nigrabit, sed solutior pul-
 uerabitur. Horæ rigandi matutina hieme, ve-
 spertina vere. Cæterum, etsi mobilium testarum
 tutioribus in puluinis molles anemonarum plerun- *Locus in*
 que radiculae deponuntur, non rarò tamen, quæ *areolis.*
 præsertim robustiore sunt habitu, bulbis interstitæ
 sic digeruntur; vt illi medias, extremas hæ areas
 atque angulos occupent, ne foliosiore bulborum
 nemore obruantur: aut certè per angustiores
 hortorum oras, & veluti fascias, quæ cæteras am-
 biunt ac definiunt areolas, sic seorsum tribuuntur;
 vt cuiusque generis singulae, binæ, ternæ, aut qua-
 ternæ, alia discoloris floris radice distinctæ, colorati
 discriminis ordinata serie interiorem hortensem
 amœnitatem elegantissimè coronent. Diuturno
 autem experimento comperimus, anemonas humi-
 da hieme in fictilibus, sicca in areolis meliùs pro-
 uenire: quia superfluentem pluuiæ hiemis humo-
 rem fictilia faciliè transmittunt, atque intra tectum
 subdu-

satio crebrior
noxia .

Sterilitas
emendanda .

subducta, seu tantum acclinata nimium imbrem
declinant; areolæ verò per sicca etiam frigora pro-
pter laxiorem profundioreque humum satis hu-
ment. In areolis positæ anemonæ olitoriam iti-
dem terram, exiliorem tamen minusque minu-
tam, quàm in fictilibus humatæ, desiderant. Ad
binos digitos demerguntur; palmari spatio disti-
nentur. Præcipitis impetu imbris nudatæ iterum
ac diligenter adobruuntur. Quoniam verò radi-
ces eadem frigoris humorisque temperiem requi-
runt; idcirco definiens areolas laterculis proxi-
mæ & prope contiguæ utiliter asseruntur. Placet
nonnemini fugacis quæ nominis, quæ floris ane-
monas, quippe quæ ventum sonant, ac vento fa-
cile difflantur, toto anno vernare. Idcirco radi-
ces illarum quotquot mensibus obruit, folijsque
fibrisque postmodum arefactis, eruit: atque, vt an-
nuæ tempestiuitatis constantes vices custodiat, quo
mense radicem vnamquamque semel seuerit, eo-
dem semper in posterum referit. Verum autho-
re me nemo istud assiduum ver à delicatis ra-
dicibus extorqueat: quòd præpostero, atque
intempestiuo fatu sæpe abortiuntur; ac sæpius
etiam, suas violari leges indignante natura, non
pariunt, sed pereunt. Solent minutim confertim-
que ocellatæ radices, eius præsertim anemones,
quæ Persicæ arboris flori concolor subrubet, aut
quæ sordido pallore albicat, in densissimam folio-
rum

rum filuulam, sine floribus inamœnam euirescere. Sic nimirum sperata mortalibus felicitas ipso frequenter flore fraudatur. Quærenti quid sit, cur folia pro floribus exeant, hanc habeo subijciendam causam, quòd illiusmodi radicum oculi spissa genitura indistincti conglobatique nequeunt fertili terræ complexu commodè foueri, purioremque succum exugere, quem efferant in flores.

Quare, quæ crassiori alimento congruat, fusca foliorum viriditate siluescunt. Sic igitur hasce radices ad bonam florum frugem reuocato. Confertos oculos deiungito, vt efficacem singuli fundendis floribus tenuem humorem trahant. Serissimè serito, vt, qui solis accessu iam probè concoctus attenuatus est, terræ succus sese faciliùs in radices insinuet, atque inde in flores egerminet.

Illud autem in ea, quæ lato est folio, anemona, peculiare ac mirabile monstrum sæpe visitur, vt ex eadem radice florestum foliosi, tum simplici foliorum orbe degeneres existant. Abortus istius origo est ipsa radix multorum incommodè fertilis oculorum. Genitalis enim succus & vigor, dum in plures latè oculos dissipatur, in singulis parcus & inualidus frequenter in abortiuum & mancum germen euanescit. Qui verò numerosa foliorum serie confertissimos fundit oculus flores, hic & plus elicit humoris, & ea tenacitate pollet, quæ vim inclusam, floris feracem,

aliò

Abortus impediendus.

Luxuries co-
ercenda .

Exemptio, &
custodia .

aliò distrahi non patiatur . Quamobrem idem & circunligante pediculum filo præsignandus , & à cæteris deinde ad optimam sationem deiungendus est . Hieme præproperæ degeneri plerunque abortu orientur anemonæ . Quare , si quæ macie tenuatæ exuctæque appareant , solo tenus amputabuntur ; vt retardata fœcunditas tempestiuos absolutosque in partus vegetior erumpat . Neque verò expedit in floream fœturam exhauriri delassarique radices : sed vltra duodenos fœtus attondenda luxuries est . Flores forficulis vtiliùs succiduntur , quàm vngue demetantur : quia ipse demetendi nisus radicem solo leuiter hærentem sæpe reuellit , aut luxat . Quotannis , aut altero quoque ad summum anno distrahendæ sobolis ergo emeritæ radices refodiuntur : aggerato interim solo ab æstiuis feruoribus , pluuijsque vindicantur ; eoque post imbres autumni primores subducto exonerantur . Quanquam æstatis caloribus imbribusque defendendis cumulatim aggeratum solum areolis quidem peropportunum , at fictilibus prope irritum munimentum est . In angustiora enim atque extantia fictilia nimius & calor , & humor se penetrant . Vnum ergo potissimum tutamentum est recessus . Quapropter , vbi consitæ iam testæ defloruerunt , in locum recipiantur solis radijs , humorique pluuiæ subductum , animabili tamen ac spirabili elemento peruium apertumque , & salubri aura perflabilem .

lem. Id enim temporis ab æstiuo ardore quâ folijs exuctis exustisque, quâ subeunte ad eadem folia humido alimento, in parentum sinus refuso repulsoque, radices quàm maximè humescentes inferuescere atque interire periclitantur. Quas efodi non placet, Septembri mense superiniecta digitum alta pinguior humus refouebit. Extremo Iunio cum concreto & cohærente solo fibrisque refossæ sicca in cella reponuntur: diebus octo ex- Diuisio. crutis tempestiuè repurgantur, adnatæque soboles, vtpote à recenti terræ complexu tenerrimæ, faciliùs diuiduntur, quàm cum arefactæ penitùs obduruerunt. Ad hæc teneriorum vulnus contra vitium tabemque occallescit; aridarum plaga neque calum, neque cicatricem ducit. Dissociabiles aptè concinneque culter intercidet. Ista verò cura & procuratio anticipata atque præpropèra vixdum erutis noceret. Ex humentibus quippe terræ latebris in lucem caloremque remissæ rugarent; rugisque nouo deinde satù distentis, aquoso tabificoque humore turgescerent. Neque verò plures in partes comminui radicem vllam expedit, nisi facilè diuidua sit. Illud ergo custodiendum est, vt nati circum vetulam parentem oculi, qui vix hæreant, detrahantur; intacti maneant, qui tenaciùs copulentur, ne magno vulnere diuulsi vitium exitiumque concipiant. Solet etiam anemones ima radix, vbi Caries eradenda. fatis adoleuit atque consenuit, exedi carie, situque
mar-

marcescere. Senile hoc vitium impacto talitro exploretur. Etenim, si ex sonitu exesa, lacunosa, & vacua radix deprehendatur, ad viuum vsque sic ferro morbus eradendus est, vt caua radicis æquentur; ne lacunæ humore oppletæ reliquam vitient integritatem. Quod enim sinceri superest circa repurgatum foramen, effœta & ferme exhausta genitali facultate, priùs putrescit obrutum, quàm comprehendat: aut certè minutulis editis folijs, vel ad florem partem omnino sterilefcit, vel abortat. At verò, si putre cauum æquali vulnere ad viuum præsecatur, integra pars reliqua rite confita in bene compactos flores, numerosasque radículas geminæ fœcunditatis miraculo luxuriabit. Nec inutile fuerit præfectas ipsas reliquias, rectè deterfas, cum eiusdem notæ radicibus conferendas reseruare. Nam fieri poterit, vt resectis viribus aliquæ ad florum fœturam vberrimam reualescant. Postquam verò salubriter vulnerata radix inaruit; terebinthina resina ceraque commistis debent aduersus corruptionem illini humoris noxij bibulæ cicatrices. Verùm si qua radicum ita vitiosa fuerit, vt æqualiter resecari sine magno integrarum partium, adnatorumque oculorum vulnere ac detrimento nequeat; cariosum foramen curiosè cultro expurgetur: arefactæ iam radicis lacuna prædicto resinatæ ceræ medicamento saturetur: in gracili tandem solo eadem conferatur. Parem soli gracilitatem

rem ob eam ipsam causam quærunt radices ; quæ ,
 licet incorruptæ sint , senio tamen laborant . Di-
 scolor & planè admirabilis anemonarum varietas
 iacto semine comparatur . Semen optimum in-
 ter anemonas latifolias , quæ foliosior floret , ple-
 runque dabit . Ex ijs verò , quæ tenui folio sunt ,
 simplici flore vernantes solæ feliciterque semen-
 tant : earum enim semen in flores nonnunquam
 degenerat colore varios , folijsque multiplices .
 Geminam ex eiusmodi fatu anemonen insignitè
 conspicuam nuper suscepit Ioannes Baptista Mar-
 telletus , qui Ianiculi montem cognomento Au-
 reum cultissimis hortis nitidiorem facit . Altera
 oriunda è pallido flosculo rubris maculis guttato
 paleæ pallorem suavi rubore virgatum circumfu-
 sis explicat in folijs , eundemque densa surrigit in-
 coma . Candidam alteram purpureis vnguibus bi-
 colorem , duplicique laciniolo apice tum xeram-
 pelino humiliùs , tum subrubente celsiùs cristatam
 mater peperit filia quidem concolor , at simplici
 foliorum ornatu ignobilis . Meridianis horis tem-
 pestiuè legetur , dehiscente iam lanuginoso globulo ,
 siccissimum semen cum exiguo cauliculi , vt me-
 liùs maturescat . Rectè spargitur vel Augusto
 mense , vbi iam Leonem lustravit sol ; hoc enim
 anticipato fatu intra octo menses properus plerun-
 que flos indolem præmonstrabit : vel certè duo-
 decima Septembris luna , nempe ea die , quæ tri-

Semen tem-
 pestiuè colli-
 gédum & se-
 rendum .

Io. Baptista
 Martelletus .

duo plenilunium antecedit. Sic autem deponitur. Præpinguis, leuis, maceratique soli cribraria farina in fictili catino substernitur. Super eadem lanuginosi seminis congeries tenuiter lateque explicata digeritur; aut certè vtiliùs eadem ante sationem cum prætenui solo in alueolo, vel in patina confunditur & permiscetur, donec, inuicem discretis penitusque cum terra confusis minutis seminibus, vnus & vnicolor terræ aceruus appareat: ea deinde mistura rarissimè differitur. Eiusdem generis solum supercernitur cultri crassitudine. Binæ, ternæue matutini solis horæ, dum exeat in herbulam semen, indulgentur. Aquulæ præterea minutum ac lene stillicidium identidem irroratur, ne leuiter obruta sementis guttis grandioribus denudetur. Hæc autem vsque adeo ministrabitur irrigatio, quoad singulis è seminibus terna folia exierint; quibus pro incremento humus eadem angustissimo incerniculo transmissa inspergetur, donec digitali radices altitudine obruantur. Cæterùm, ne hibernis algoribus nocturnisque gelicidijs inflata & fermentescens terra summo tenui solo depressas, & raris breuibisque fibris inhærentes radículas suspendat, ac regerat in apertum, eiectasque disperdat, ipsis consitum vas apricissimo loco, qui gelida tepeat hieme, statuatur. Vbi folia inaruerint, à pluuia & sole intra frigidam porticum reuocabitur. Nec ante medium Septembrem eadem radícula

diculæ refodientur, ne solis halitu exuctæ ac retorridæ dispereant. Mox adultiores separatim humi deponentur; minusculæ in catillis humabuntur. Sic tum probabili flore eligendæ, tum degeneri reijciendæ internoscentur:

Ranunculi cultura.

CAPVT XII.

RAnunculus Byzantius, siue Asiaticus, radice in grumulos coagmentata veluti multipes (hic enim præcipuè in hortis colitur) antequam terram subeat, natare vult, donec per solidas quatuor & viginti horas frigida insuccatus & præmollitus ad facile germen intumescat: vt in humore terraque viuax rana in florem transiisse, nec tamen indolem nomenque amisisse videatur. Septembri mense ante plenam lunam triduo intercedente conferitur. Ex hominis resoluti fimo concreta humo præpingui humidaque nutritur. Summa tellure lætatur in binos digitos demittendus, angusto interuallo in quaternos ternosue disponendus. Diuersi generis floribus inso-ciabilis solitario satù deponitur: affitos enim igneo frequenter veneno exurit & enecat. Primò expetit solem, qui florem ardentissimè coloret; deinde vmbra, quæ diutius eundem tueatur. Ea

Ranunculus
radiculis in
grumù acer-
uatis.

re commodius in fictili deponitur. Si quando irriguam aquam in sicco sitiatur, adaquandus: si quando familiari ranis inconstantia exiliatur, aggesto solo tegendus est. Ut primum folia caulesque inaruerunt, effodi statim debet; quod aestiuus tum imbribus humoris auidus profilit è terra, tum feruoribus retorrescit & corrumpitur. Huius per similes aceruatis in grumum radiculis, at simplici flore dispares ranunculos in olerum terra pinguiore à sole non nihil auersos ita obrues, ut eadem binis digitis altè superueniat, quaternis intercedat: quotannis erues, ac superioris instar custodies: ut citra spem foliosi floris colore degenerent, semine ferer. Qui rutæ folio virescit, foliosoque flore flavescit ranunculus, quærit vas fictile, bonam olerum terram, apricam positionem, digitorum insatu dum altitudinem, trium intercapedinem. Radice molli nudaque cum sit, diu in obrutus noxæ obnoxius est. Septembri mense eruitur, & solole subtracta, reseritur. Quare ubi foliorum vires exaruit, frigidum in locum recipitur, ac Sextilis mensis imbribus, ne nouas citet fibras, subducitur: aut certè vtilius amissis folijs statim effossus, iterumque confitus in auerso ab aestiui sideris radijs angulo delitescit; ut aestatis imbres, fibrarum illices, in eundem bellè depositum innocenter, atque adeo salubriter incidant. Non absimilem cultum desiderat nemorensis fibrata radice, alboque

Flauus multiplex folio rutæ.

Fibrata flore pleno candido.

que flore multiplici Ranunculus. Terra enim pariter olitoria humectaque, vase fictili, duum digitorum depressione, post amissa demum folia subdiali opacitate lætatur: mediocri verò apricatione contentus est; nec extrahi vult, nisi ad sobolem secernendam, ineunte autumno, statimque adobrui postulat, discretis passisque capillaceis fibris; quemadmodum Iridem Clusij priorem serendam esse monstraui-
 mus, & Pæoniam deponendam pluribus trademus. Glomerato quoque flore globosus ^{Globosus,} exigit in bona riguaque olerum terra, & positu mediocriter aprico, nullo testæ vel areolæ discrimine, minutum fibrarum capillitium diffundi: radicis oculum in digiti altitudinem demitti, vt is deinde conspicuus à terra extet: nunquam refodi, nisi cum foetus numerosior à matre fuerit separandus: extrema hieme simul effodi, simul inhumari. Tuberosus ^{Tuberosus,} in quaternos digitos deprimendus, & palmi dimidio interuacante distinendus: eiusdem foli bonitate, solis mediocritate, assiduoque terræ latibulo gaudet, præterquam si adultiorem à parente prolem abiungere opus sit. In hanc opportunitatem exitu Augusti refossum tuber illico recon-
 datur.

*Asphodeli, Pæonia, Liliij conuallium,
& Iucæ Indicæ
cultura.*

CAPVT XIII.

Asphodelus.

A sphodelo tres altè digitos deponendo, palmarique mensura seiungendo attribuunt solum pingue, humectumque, ac modicè apricum: alternis quoque annis eximunt, quò adnatam sobolem subducant. Ex opacis montibus filuisque accita medicatissima Pæonia sublustrem opacitatem amat. In olerum pinguiore humidoque solo defoditur, ipsius radicis oculis ternos tantum in digitos depressis, triumque circiter palmorum, quoquouerfus interstitio relicto. Translatione non gaudet, præterquam tertio quoque anno, cum subterranea radicosorum oculorum sobole, conspicuoque ramosorum foliorum nemore partes in omnes nimia diffunditur. Si quando igitur eam refodi transferrique oporteat, Nouembri extremo id fiat: quia, cum fibras nondum egerit nouellas, exempta non læditur. Citra vulnus fracturamue diligenter eruta plures in plantas sic diuiditur, sic diuisa repangitur. Quoniam præcrassa radicis crura multiplici dubioque flexu implicat; intra magnam aquæ vim perbene priùs agitur ac diluitur

Pæonia.

Pli. l. 25 c. 4.

Pl. 27. s. 10.

luitur, vt, hærentis terræ deterfis sordibus, deprehen-
 fi facilè nexus extricentur , aptiorque secturæ lo-
 cus dispiciatur . Ad hæc ipsum radicis caput in ocu-
 los ternos quaternosue , aut etiam singulos cultro
 conciditur: in excauato scrobe medius congesti soli
 turbinatus cumulus excitatur: eidem radix ita impo-
 nitur, vt oculi ternos in digitos subsidant, crura verò
 per excitati monticuli ambitum bellè diuaricentur ;
 quia , si mutuo implexu inter se contingerent , mi-
 nus è terra pabuli haurirent , faciliq; negotio cor-
 rumperentur . Admoto demum solo eadem cir-
 cuntegitur ; vtque illud arctiùs hæreat , etiam irri-
 gatione iuuatur . Fortè diuulsi balani depangi de-
 bent ; quia iustam sobolescent in radicem . Lilia Lilium! con-
uallium.
 conuallium geniculatis internodijs confertè con-
 texteq; colligata & cohærentia in ipso satu non
 extricamus atque distrahimus : sed à materno cæ-
 spite oculis confertissima , & radicum nexu ferè
 inextricabili catenata cultro discindimus : mense
 Nouembri , aut etiam Decembri non amplius tres
 digitos obruta in pinguibus vmbrosisque statui-
 mus , ne videlicet patrias conualles mutasse videan-
 tur : irriguam siticulosam aquam ministramus : vix
 vnquam loco mouemus ; quia in angusto spatiosè
 vberrimeq; florent . Summam prædictis mensibus
 per annos singulos effætam humum cautè scalpendo
 subducimus , recentem aggeramus ; quia numerofo
 fætu densissimè propagata profiliunt . Iuca Indica

Iuca .

ad nostratis oleris altricem, validam humum libentissimè diuertit: nostra frigora tolerat: apricitate etiam lætatur: infœcunda feminis adnatis oculis sese propagat, vt arundo; similique cultu fata digitali solo tegitur, subinde altioris aggestu soli, prout exiget vsus, obruenda. Ea propter quatuor à summo scrobe digitos primò depacta distabit. Verna temperies hæredibus à matre vulsis prosperè transponendis tempestiua est. In fictilibus positi maturiùs adolefcunt, seruanturque curatiùs. Modico per æstatem tum sole, tum humore proficiunt. Possunt autem iam satis adulti è fictilibus in hortenses puluinos cum suo cæspite differri. Sed matrem ac sobolem areolis inhumatas transinouere non expedit.

Trachelij Americani, Lychnidis Byzantine, aliarumque confimilium herbarum cultura.

CAPVT XIV.

Trachelium
Americanū .

Americanum indolis mollissimæ trachelium declinandæ multiplici noxæ idoneam testam desiderat. In olerum bono, bene macerato, & nequaquam verminante solo proficit: ab erucis enim & limacibus ob teneritudinem auidè appetitur. Frigoris tolerans tepido cautiùs loco hiemare debet. Caloris peramans irriguam aquam sitire non debet. Annua translatione peren-

perennat: quia densius sobolescens, nisi sæpe rarefiat ac differatur, ipsum sese opprimit & marcescit. Februario mense, aut primo vere tutò transponitur, & sobole seritur; cum scilicet, hiberno frigore coërcita florea luxurie, maxima incrementa, viresque cepit materna radix; adnatique pulli, matris vberè saginati, complexuque defensi validè conualuerunt. Auulsi oculi passis, ut vberius alimentum trahant, fibris in binos digitos, siue summo virore tenuis demerguntur: illico irrigantur, ut solum adhærescat; & proferuntur in solem. Id enim plantæ genus opaco auersoque à radijs loco facilè putrescit. Sed, ne delicatum flosculorum ver ab æstu præmaturè deflorescat, à diuturna insolatione auertatur. Semen auiti coloris in flore tenax citra spem iacitur varietatis. Eodem propemodum cultu *Lychnis Byzantina* testæ committitur. Hoc autem distat, quòd resecta radicis portione ternis quaternisue minimùm fibris crinita propagatur: cum Americani *Trachelij* foetus à matre sine vulnere separetur. Terram pinguem, tempestiuam irrigationem, tepida & ab Aquilone auersa quærit hibernacula. Editiore in loco vegeta viriditate iuuenescit, ac diu viuit; in imo pallida senescit, breuique interit. Vbi florum pila prope iam globata ex toto est, à sole distinetur; ut florens fructus & voluptas diuturnior sit. Cum sitit, irrigatur. Plures in plantas dispertita ita differtur.

Lychnis Byzantina.

Fibratæ plan-
tæ.

fertur. Ineunte vere ocelli cum radicis particula, seiunguntur, atque ad virentis vsque germinis initium inhumantur. Cæterùm, vt felicissimè soboles proueniat, nouellus oculus cum exigua materni corporis portione, quamuis non fibrata, reuellitur: dimidio germinis defosso, vulsuræ plaga vasis lateri applicatur: inuulneratæ parti solum bellè apprimitur. Ita radix celeriter comprehendit, ac speciosam in plantam feliciter adolescit. Auricula vrsi, atque Lichen siue Hepatica multiformi genere conspicuæ, aliæque huiusmodi fibratæ gelidissimi Septentrionis plantæ bono licet in solo apud nos minùs incommodè hospitentur, vitales tamen non sunt; quia frigoris peramantes nostro tepore tristantur & contabescunt. Nostrates verò, quarum pleræque semine conferuntur, per æstum florentes herbæ pinguibus, riguis, apricisque delectantur.

Caryophyllorum cultura.

CAPVT XV.

Caryophylli
satio duplex.

Caryophyllus vernaculus & semine & surculo seritur. Ad optimam fœturam bini circiter flores è magno numero in semen exire permittuntur. Maturitatis indicium est hiatus aridi folliculi, & seminis nigritia. Imum in vnoquoque folliculo fœcunditate præstat: id enim,
pro-

propiore alimento liberaliter hausto, generosiùs
 maiorem foliosi floris numerum procreabit. Ex al-
 bi caryophylli semine multiplex varietas prouenire
 solet. Inter maculosos fuscis maculis distinctus uti-
 liter sementat ad progignendos insolita decentium
 macularum varietate perpictos. Denique saturo
 colore fuluus pulchrè varieque degenerem, atque
 adeo candidam frequenter prolem seminat. Se-
 mentem autem non Octobri mense, sed collecto
 statim semine facies, vt intra annum florem legas.
 Vt autem prodigiòse foliosis ac peramplis floribus
 abundes, quartadecima luna caryophyllum, Zephy-
 ro aspirante, seminabis. Quòd si genitalis & felix au-
 ra prædictam proximi mensis diem non sospitet; sa-
 tio erit procrastinanda, dum fertilis ventulus in-
 cidat in alterius mensis similem diem. Semen
 fictili catino, præpingui minutimque succreta terra
 instrato, committes: in digiti dimidium demittes: lo-
 co per æstatem mediocriter aprico statues, qui ter-
 nis tantùm matutinis horis insoletur: crebrò irriga-
 bis. Ita intra dies octo primulam viriditatem cita-
 bit. Vbi quaterna foliola emiserit, diuturnum
 promouebis in solem: vt frequenti humus irri-
 gatione semper humeat, curabis: exitu Octobris
 teneras plantas differes. Ita proxima flos æstate
 properabit. Idem præterea caryophyllus auul-
 sione felicissimè conferitur. Auulsi enim ab ra-
 dice pulluli, siue ramuli, vetustam partem aliquam
 è ma-

Serendi tem-
 pus.

Educatio.

Propagatio
 per surculos.

è matris corpore referentes, & rite depacti, licet à materno colore vultuque non degenerent, nec æquè, ac semine confiti, florea segete luxurient; hæreditariæ tamen pulchritudinis certissima laude probabilis varietatis incerta decora rependunt. Quarto nonas Octobris, caryophyllorum surculos, tanquam certò comprehensuros, depangere muliercularum cultura est: hordei verò semina, tanquam alienas fibras insito humore citatura, subternere superuacanea liberalitas. Feliciter panguntur à mense Februario ad medium vsque Martium, nempe sub ipsum germinandi tempus. Decumminatis folijs summatim attonsi, fictilium lateribus contiguo compressoque fatu applicati, atque ita depressi, vt oculi emineant, fidelius comprehendunt. Non est, cur ima pars intorqueatur; aut bini ponendæ sobolis extremi vetustique cum intercepto internodio articuli cultro diffindantur. sed vtilius vltimum geniculum circulatim medium diffecatur, aridæque foliorum exuuiæ detrahuntur. Terra congruit nonnihil effœta. Situs requiritur apertus, nec tamen apricus ad vicenos tricenosue dies, atque vsque eò, dum media foliola incipiant adolescere: tunc enim apricatio assidua indulgetur. Vtque inter diurni solis incendia illæsæ tenellæ plantæ proficiant, frequens humor affunditur. Ita eadem exitu feliciore, quàm si Octobri mense positæ fuissent,

ino-

inoleſcent , ac florem inducent . Eximiæ indo-
 lis caryophyllum naſtus ita curabis . Vbi annus Cura.
 algere incipit , totum cæſpitem è prono fictili leui-
 ter concuſſo demiſſum eximes : tum implicitas ter-
 ræ fibras extremas in duum digitorum craſſitudi-
 nem circuncides ; cauebiſque diligenter , ne cohæ-
 rentis glebæ pila comminuatur , neue intercidat .
 Glareolis deinde rite obſtructo fictilis imo forami-
 ne , vnum alterumue digitum altam mediocrem
 terram ſubſternes : ad quaternos quinoſue digitos
 bubulum aut vaccinum ſanguinem ſuperfundes :
 trium digitorum exile ſolum adiunges : circumton-
 ſum denique cæſpitem impones , humoque pingui
 reliquam inanitatem explebis : in ſolem proferes :
 vt vſus veniet , adaquabis . Verùm , ſæuiente iam
 brumali algore , in vaſe peramplo gallinaceum aut
 columbinum ſimum aqua bene macerabis : eo me-
 dicato liquore conſitum fictile rigabis . Ita , licet ſub
 huius cæli clementia caryophyllus hiberno frigore
 non admodum infeſtetur , magna tamen eidem
 hoc fiet cultu vigoris & fœcunditatis acceſſio , vt
 folioſiores vegetioresque flores eliciantur . Exacta
 iam hieme vulgarem aquam affundes , vbi de uexior
 dies deſerbuit ; ne cum irriguo per æſtum efferue-
 ſcente humore radix pariter inferueſcat . Vt affiduo
 grandiorique caryophyllo vernet annus , complures Florea conti-
nuatio .
 eodem tempore calyces dehifcere non patieris ; ſed ,
 ſummis & primoribus relictis , detergebis adnatos .
 Vt

Vt hibernis floribus abundes, æstiva, dum calyculos inducunt, germina præcerpes: sic enim noua, quæ trudentur, seram maturitatem ad hiemem vsque retardabunt. Quin etiam frigidioris oræ coloni confitas testas aut lætamine munitas, aut in loca tuta receptas ab iniuria gelantis anni asserunt: vbi verò tepidiore tempestate conserenauit, in apricum reuocant: vbi nubilauit, aquis cælestibus exponunt. Ne pinguioris terræ lætitia, vberiorisque pabuli sagina tam lautè cultos dirumpat flores; cum satis turgidos calyces intra biduum oscituros animaduertes, lineo filo bis terue circumducto medios religabis: ac denticulatum osculum leuibus æqualibusque incisuris librario scalpello factis laxabis; videbisque ad voluptarium prodigium profuisse vulnera, vt è calycum singulorum tubulis totidem quasi florea nemora extitisse videantur.

Alligatura, &
incisio.

Translatio.

Putatio.

Locus satius

Illud autem in primis custodiendum est, vt hæc sæpius planta deplantetur, putrique senio amputato transponatur. Translatione enim mirificè proficit & perennat: diutius relicta & reses folio siluescit, flore minuitur, odore degenerat. Debent ad hæc, vbi defloruerunt, nuduli cauliculi plerique imo tenuis geniculo succidi, paucis admodum relictis, qui geniculatim & subinde floreat; dum attonsi & recaluastrum ramuli noua germinantium foliorum iuuentute repubescunt. Eadem vtilius planta inter fictilis angustias alitur, quàm in area

paten-

patientiore: quòd in hac aut largioris alimenti nimia sarietate disrupti calyces enormiter hiascunt, aut nescio quo loci tædio flores macescunt. Solis, ^{Infolatio.} quem vnice amat, largior copia facienda est; nisi tamen æstiuus floribus vernet. Tunc enim vel tecto, vel inumbrante velo, vel subducto radijs loco feruidior apricitas defendi debet: ne florea seges, versicolori amœnitati nata, vehementi ardore præusta miserè flauescat.

Granadilla cultura.

CAPVT XVI.

Occidentalis Indiæ miraculum, occidentis Dei cruciatibus floridum, Granadilla nostrorum olerum pingui glebæ sic insuevit; vt inexpugnabili propagatione iam vbique luxuriet. Tres altè digitos toto corpore prostrata delitescere vult; quia ex omnibus geniculis geniculata radix emittit. Solis atque humoris appetentissima est. Feliciùs pangitur radix iunior; quia vernat vberius. Quam latiùs proserpere nolumus, in fictili serimus. Ne per imum foramen clandestinum exitum inueniat, neue per posticum fugitiua subiectum se penetrat in solum; obsitam testam super laterculum statuimus: an captiua surreptitiam libertatem attentet, identidem exploramus:

mus: foras eminentem, iamque deprehensam ser-
uili more demutilamus. Ne vasis angustiore er-
gastulo elisa spatium quærat apertius; iam adultio-
rem diffusiolemque plures partimur in plantas, se-
paratim ac dispersim inhumandas. Emicanti iam
germini è cancellatis funiculis, vel arundineo vir-
geoue textu scanfilis ansa præbenda est. Nisi enim
diuini funeris efferendi pulchrè ambitiosa hæc plan-
ta adminiculum habeat, quo in excelsum euadat;
breui parcoque germinatu veluti pudibunda steri-
lescit, humique latè procumbere, longèque proser-
pere dedignatur.

Gelsiminorum cultura.

CAPVT XVII.

Gelsiminum
agreste.

SVa est & agresti candidi floris gelsimino di-
gna patritijs cultoribus, digna cultricibus cu-
ris amœnitas, ipso, quamuis fero, tum virore
tum odore amabilis, nec inutilis. Vt enim fileam
topiarias hortorum scenas hoc sequaci lentoque
frutice speciosè textiles; siquis præterea velit exi-
mium voluptatis fructum è vulgari flore colligere,
virgas recentes, læues, teretes, digitum crassas,
& bene fibratas vere, siue etiam autumnno fictilibus
infodiat: duobus digitis, nec amplius, è terra
emi-

eminere passus supra imam gemmam recidat: in-
 siluulam prope bipalmem iam adultos ramulos cir-
 cuntondeat: regerminantem luxuriam frequenti
 cæsura coërceat. Proueniet enim, vt pila tonfi-
 lis densissimam viriditatem ferè densioris floris
 odorato candore formosè conuestiens cum splen-
 didas ædium, tum lautas conuiuiorum delicias ex-
 hilaret. Eadem planta pingui solo pabulanda est,
 ac liberaliter adaquanda, assiduo etiam in sole ha-
 benda; ne in materiam frondemque penitùs ab-
 sumatur. Mediocre[m] quærit apricationem silua-
 rum gelsiminum flauum atque inodorum: reli-
 quam culturam superiori similem desiderat. Hi-
 spani seu Laletani gelsimini, quod à Catalonia Hispanum
simplex.
 vernaculum nomen obtinuit, nulla satio felicior,
 quàm insitio. Siluestris igitur nouellas, nitidas, mi-
 nimè scabras nodosæque, mediocre[m] digitum cras-
 sas, & frequentibus fibris comosissimas plantas
 mediæ magnitudinis fictilibus de more committi-
 to. Et quanquam sunt, qui vix dum translatum
 siluestre gelsiminum inserant; tu tamen annuo spa-
 tio cautiùs alescere & conualescere finito; aut, si
 libet, autumno transponito, vt semestri quiete sa-
 tis virium recipiat, atque insitione magistra cele-
 riùs feritatem dediscat. Mense Martio luna dece-
 dente inserito. Illud autem antiquissimum tibi sit,
 vt siluatici stylum quàm proximè inum nodum
 supernè præcidas. Ita enim insitus furculus faci-

Z

liùs

liùs coalescet: quia omne virentis alimentum, quod quasi quædam anima per medullam trunci, veluti per fistulam, naturali spiritu trahitur in summum, in ipsa nodorum densitate diutius hærens atque consistens augetur, nec angusto meatu contineri facilis complures per oculos vehementissimas in materias exuberat. Quare vberiori succo proximum insitum citissimè inolescere necesse est, si præsertim, subinde coërcita deterfaque siluestrium germinum luxurie, in vnum adoptiuum furculum fertilis humor transcurrere atque confluere cogatur. Vbi quintam gemmam truserint germina, decacuminanda sunt, densiore vt ramulorum siluula, plus florum inductura, fruticentur. Alternis minimùm annis ineunte vere solidus cæspes debet eximi è testa, idemque ad binos digitos cultro circumsectus pinguiore humo adiecta suum in vas restitui. Quotannis primo itidem vere ipso tenuis insitionis capite id fruticis angustè deputatur. Nam, si virgæ sic præcidantur, vt vnus alterue oculus relinquatur, rara paucis ex oculis flagella pullulabunt, maligno fœnore vernatura. Sin autem caput insiti strictiùs attondeatur; germinatu densissimo vtiliùs capillabitur, & perennabit. Non possum hìc eos in re florea satis callentes existimare putatores, qui fruticem altiùs vulnerare metuentes sic amputant, vt citra imam gemmam ramorum aliquid extare patiantur; quod aliquandiu,
dum

dum viret, noua in germina abiturum alimentum inutiliter auertit in sese; vbi verò exaruit, viridissimam plantæ iuuentutem intermissto senio inhonestat. Crebras idem frutex amat irrigationes. Orientem solem spectare mauult, quàm occidentem: alioqui florum sterilis foliorum infelici feracitate luxuriabit. Aestiuis mensibus, ac Iunio potissimùm Iulioque non incommodè inoculatur. Atque hoc sanè cultu fictilibus rite conceditur, & curatur. Sed elegantius multò virentia hortensium parietum aulæa opere topiario prætexit, & numerosis grandibusque floribus iucundiùs distinguit. Hunc in vsum siluestris gelsimini pleniores plantæ humi panguntur, quæ spatiosa in area largioribus satiatae alimentis insitiuo è surculo productissimas citant virgas, prædicto putationis tempore parciùs amputandas, vt in propaginem submittantur. Propagationum autem duo maximè genera sunt in vfu: vnum, quo editæ à matre virgæ sulcis mandantur: alterum, quo mater ipsa prosternitur, atque in plures plantas per suas virgas diuiditur. Sic igitur à matre virgæ deprimuntur in terram. Appetente vere secundùm matrem scrobes fiunt: in eosdem virgæ proximè maternum caudicem modicè contortæ, vt radices faciliùs citent, atque arcuatim recuruatæ demittuntur: quaternis circiter adobrutis gemmis sic retorquentur, & supra terram eriguntur, vt, cacuminibus defectis, vna, aut

vt maximè altera gemma relinquatur . Ita recentès propagines quà radicis, quà telluris, geminarum nempe matrum vberè tutelaque pinguius ac feliciter enutritæ ingens robur & vires capiunt : quin etiam inhumatæ renascuntur ex sese; quæque modò filia fuerant, fiunt repentè matres. Circumactò anno actis iam radicibus à materna stirpe amputantur, & quò libuerit, differuntur, suis iam viribus parituræ. Hæc tamen flori ferendo minùs vtilis experimur: tum quia parcè florent, tum quia ocysimè euanescent, vtpote fibrarum penuria laborantes, gracilique corpore imbecillæ. Quare vtilior est propagatio, qua (sicut in vite fieri consuevit) ipsa sterinitur mater, vt propagata soboles vberiore alimento vegetior assurgat; cum scilicet iuxta imum fruticem ita, ne radicem lædamus, curiosè fodimus: ita in excavatam sulcum leniter prostratam matrem supplantamus, ne radicem eandem abrumparamus: cum deinde ex eo sulco veluti ramosas fossas deducimus, per quas, vti quæque virga postularit, nonnihil intorta propagetur; atque (vt paulò priùs docui) humo propagines operimus, & ad vnam alteramue extantem gemmam præcidimus. Vbi radicibus emissis virgæ comprehendunt, transferuntur. Quanquam hæ quoque minùs fertiles viuacesque sunt, quàm quæ siluatici gelsimini robustis radicibus adoptiuæ inhaerent. Satiua hæc peristromata orienti meliùs, quàm meridiano,

diano, vel occidenti soli aduertuntur; vt primæ lucis flos matutino candore fimiles amico frutici flosculos appingat. Humor eidem irriguus vberim affunditur: niues & gelicidia cauentur. Quapropter hibernis mensibus in opertum obsita fictilia reuocantur: plantæ verò subdiales canneis aut scirpeis tegetibus proteguntur. Par eius cultio gelsimini, quod, eiusdem generis cum sit, duplici foliorum textura densius floret. ^{Hispanum multiplex,} Quamquam propagatione atque infitione sæpe tentatus omnem elusit industriam, fortasse vt minore sui copia, quò rarius, eò præclarius habeatur. Et hoc in fictilibus cautiùs custoditur. Alterum gelsimini genus, quod ^{Arabicum.} lato Medicæ mali folio, foliosoque miræ suauitatis flore Alexandrinum, siue Arabicum appellatur, præterquam quòd solo lætatur itidem pingui, multum irriguo, aperto insolatoque; frigoris & caloris adeo intolerans est, vt frequenter utroque perustus intereat. Quare in fictili obseri debet, vt gelido anni tempore in opertis ac tepidis locis hiberet. Mature, vbi primulo rigore inalgescit annus, recipitur in locum contactum eum quidem, non tamen vndique præclusum, sed patentem & vtiliter perflabilem, velut in porticum peramplam, quæ hibernum solem accipiat, & austrinis afflatibus latè oscitet, imperuia & impenetrabilis Aquiloni. Diuturnum verò periculum docuit, in occlusa cella repositum hunc fruticem foliorum defluuio non

sine noxa caluescere. Debet idem præterea cæteris gelsiminis seriùs vere iam adultiore in subdialem aream promoueri, atque, cum sitiet, ita rigari, ne folia madescant: quia solent irriguis guttis, quasi brumalibus pruinis, contacta dilabi. Per æstiuos tamen feruores minuta aspergine, quam scopulæ irrorabunt, mirificè recreabuntur. Hoc isti etiam conuenit frutici cum superiore, vt in siluaticum inferatur: veruntamen, ligno, folio, & flore cum valde discrepet, difficiliùs coalescit. Paucis culturam colligam vniuersam. In ipsa scabritia duritiaque nouo more delicatus frutex ipso, quo colitur, obsequio sæpe læditur, & blanditijs necatur. In eo putando discordes putatores & sententijs inter se, & ferro cum eodem digladiantur. Etenim verno (vt mos est) alij quotannis amputant in palmum. Nimis crudelem alij omnium annorum rruccidationem rati, leuiore tonsura summa tantùm cacumina dstringunt. Alij, siluosa densitate interlucata, ramulos reliquos intactos relinquunt. Ab alijs denique duro tenus ramosa teneritas reciditur. In re adeo controuersa & plena dissensionis meam equidem sic interpono sententiam. Nonnullam singuli, vniuersam putationis disciplinam completuntur omnes. Primo alteroque ab insitione anno insitum angustè, imoque tenus oculo deputabitur: sic enim ille fiet crassior, & plures ex se, vehementioresque ramos eijciet; qui, cum instar qua-

tuor

tuor digitorum erunt, Hispani more gelsimini nonnihil mutilabuntur, ut cum ipsi, tum maximè gemma crassescat. Tertius annus palmares virgas in arbusculæ speciem indulgebit. Ita quotannis paulatim excitatus frutex in trium circiter palmorum altitudinem latitudinemque arborefcere permittetur: atque hanc in posterum staturam annua putatio tuebitur. Quare gracilioribus, deorsum spectantibus, distortis, aridis, & superuacuis ramulis decisis, pusillum arbusculæ lucum collucabit: vegetos, nitidos, procerosque relinquet, ubi prædictum excesserint modum, leuiter attondendos. Ita fruticis incolumitati & pulchritudini, sublata inutili sobole, consuletur, idoneique insitioni furculi comparabuntur. Ad extremum stirpitis detrahetur, quæ solet ab ima stirpe identidem pululare, matrem prælibans, mitibusque ramis alimentum præripiens, siluatica progenies. Ope- Americanum
rosiorem postulat culturam rubrum Americæ gelsiminum annum, quod barbaro vocabulo Quamoclitum appellant. Morosa nasci femina in aqua, & in sole ipsam tepesciente habentur eatenus, quoad præmollita turgescant: aut singula, aut bina in singulis fictilibus pingui humo repletis duos altè digitos demerguntur: sol, & humor affatim indulgetur: ventus immodicus euitatur. De tempestiuo satù dissentiunt sententiæ colonorum, alijs Iunio mense, maturiùs alijs, alijs verò seriùs seren-

dum esse firmantibus. Ego satis habebō non ignobilis cultoris prosperum cultum proponere. Hic ergo Maio aut Iunio mense, lunaris curriculi quarta extremaque parte, bina seu terna semina conferit in fictilibus: quotidie meridiana irrigatione madefacit, & intra dies octo properato germinatu in lucem euocat. Vbi quatuor digitos à terra extiterint; vnica in singulis testis relicta planta, reliquas cum adhærente solo in singula fictilia transducit, parique irrigat sedulitate. Sumit sibi deinde capaciora vasa, & aqua replet: confitas in hæc testas vndique potaturas immittit: humoris exhausti damnum crebro rependit infusu. At si exuperans æstus humum arefecerit, irrorato manibus imbri æstius Aquarius humectat. Quoniam verò conuoluulus hic ambitione reptitia summa rerum affectat: arundinibus cancellatim fictili circumtextis, intentisue funiculis duum cubitorum commodos illi gradus offert. Ramulos quoque succrescentes, si qui vaguli vacillent, arundineo septo, lineoue adminiculo applicat implicatque: vbi tortili reptatu arundinum & funiculorum fastigia superant, cacumina demutilat, vt maiore conatu luxurientur in flosculos. Monet hic etiam, semina, vbi vix inaruerint, diligenter esse legenda: quia frequenter è folliculis dilapsa minutulis nigellisque corpusculis vestigatorem fallunt. Testatur denique, eadem, nisi largo humore

re ac sole sollicitentur, vnum, alterum, tertium quoque annum sub terra filere, antequam progerminent. Recens & rarum Romæ, phœniceo flore gelsimum Indicum, siue Canadanum, præter solum pingue, exhalato pinguedinis vapore bene maceratum, felici positu apricum, radicibus ramisque fundendis vacuum apertumque, desiderat etiam cancellatim scanfile adminiculum, vt amœnissimam prætexat viriditatem; aut certè pedamentum procerum, contra imbres peruicax, decoratum, & scobina exasperatum, vt articulatum, radicosâ fruticis brachia statumen adiunctum arctissimè pertinacissimeque complectantur, atque ambitioso reptatu in arboream altitudinem euadant. Debet autem à parietibus nonnihil distineri, ne floribus onusta pendula cacumina incurstantibus ventorum furij allidantur. Hiberna frigora non ita multum reformidat. A primo vere in extremam vsque æstatem rigari vult. Seminis, quod hoc primùm anno apud nos protulit, adhuc intentata satio est: necdum insitio cæsione ac vulnere peregrini fruticis cum vernaculo adoptiua fœdera sanciuit. Vna prospero vsurpata periculo cultura ita singularem stirpem docet esse multiplicandam. Verno, priusquam oculi fruticis intumescant, trigemmis ramulus præciditur: eius caput cultro diffinditur, ac depangitur binis obrutis gemmis, vt tertius nodus extet. Sic ex facili

Indicum maximum flore phœniceo.

capit & germinat, humore præsertim adiutus,
& sole.

Rosarum cultura.

CAPVT XVIII.

Rosa, risus anni pulchrior, & princeps hor-
torum purpura, vt antiquitatem hilarauit
ornauitque, ita exercuit & pupugit cura

*Rosæ cultura
vetus.*

Pli. l. 18. c. 26.

*Colum. l. 11.
c. 2.*

*Pallad. Febru.
tit. 21.*

*Varro de re
rust. l. 1. c. 35.*

Pli. l. 21. c. 11.

*Pallad. Nouem-
tit. 11.*

Pli. l. 21. c. 4.

*Constant. Pog.
Agri. l. 11. c.*

19.

*Theophrast. de
hist. plant. l. 2.*

c. 2.

magis, quàm aculeo. Sic igitur ipsam curauit & co-
luit antiquitas. Fidiculæ vesperi occidentis nouis-
simis diebus, mense scilicet Februario, vbicunque
patiebatur cæli ratio, terram ad rosæ solum bi-
palio vertebat. Hoc eodem tempore, siue inter
Vergiliarum occasum & brumam rosaria noua se-
mine aut virgultis conferebat, vel antiqua curabat:
farculis enim, aut dolabris circumfodiebat, vniuer-
samque ariditatem ressecabat. Eadem à Fauonio
fodiebat, iterumque solstitio. Sed locis calidis,
apricis, atque maritimis Nouembri etiam mense
rosæta instituebat. Satio multiplex erat. Alij enim
semina ponebant, quæ seriùs eueniunt. Ob id po-
tiùs caule conciso inferebant, & ocellis radicis, vt
arundines. Alij caules aut in propaginem depri-
mebant, aut radicitus recisos in virgulas palmares
interuallo cubitali adobruerant, & frequentibus
irrigationibus iuuabant, factas deinde viuiradices

trans-

transferebant. Ex horum numero Pangæi montis Plin. ibid.
 accolæ adeo translatione profecerunt, vt numero-
 sis folijs pusillas rosas in amplissimas explicarint.
 Erat præterea, qui non absimili more ante calen- Colum. l. De
 Arbor. c. 30.
 Plin. ibid.
 das Martias, siue post Vergiliarum occasum ro-
 sam fruticibus, & surculis quaternum digitorum
 longitudine, aut etiam ampliore pedalia per inter-
 ualla disponeret: omnibus annis per idem tempus
 circumfoderet & recideret, vt quàm diutissime
 conseruaret. Neque verò exputabant solùm, ve- Theophrast.
 De hist. plant.
 l. 6. c. 6.
 De caus. plant.
 l. 3. c. 24.
 Plin. ibid.
 rùm adurebant etiam nonnulli: quia succi copia
 in foliorum ramorumque siluosam atque inanem
 luxuriam nimia fundebatur, nisi ferro atque igne
 in breuissimi ramuli vtiles angustias coërcita, spa-
 tiosoque exitu prohibita & percussa, diuturnio-
 re mora satis concoqui & perfici cogeretur, vt am-
 plè foliosos erumpere posset in flores. Fossio altior
 quàm frugum erat, leuior quàm vitium. Pange-
 batur nec pinguibus, nec argillosis, nec riguis lo-
 cis, sed raris, & præcipuè ruderatis. Quanquam, Constant. Pog.
 ibidem,
 vt assiduè vernaret, singulis mensibus lerebatur,
 atque stercorebatur. Ad hæc ponebatur calido,
 prono ad meridiem, & sicco loco, magno naturæ
 documento, tum quòd Carthagine Hispaniæ hie- Plin. ibid. c. 4.
 7 & 11.
 me tota præcox purpurat: tum quòd arida & fiti-
 culosa Cyrene odoratissimos flores, nebulosa &
 roscida Aegyptus procreat inolentes. Iam verò Cultura re-
 cens.
 florum callida ita posteritas rosas colit. In solo
 quo-

Rosa Italica
flore pleno
perpetua.

quolibet feliciter, at feliciùs in præpingui & ad solem recliui, palmari altitudine tria cubita aliam ab alia depangit: per autumnum effæto senio reciso stercoreat: arundineis parietibus, cancellata structura excitatis, applicitas implicitasque adminiculat ac nodat: capita quoque deorsum versùs curuata substringit; quia ipso flexu retardatus, qui fruticem permeat alitque, terrenus humor adeo coquitur ac digeritur, vt numeroso & conspicuo flore tandem exuberet. Italicam superiori per similem, nobiliorem tamen, ac diligentius colendam semper virentem, perpetuam, siue omnium mensium rosam appellant: quòd ea sæpius amputata primùm fasciculi aspectu confertissimos calyces simul promit, quos deinde paulatim atque per partes ad alteram vsque putationem florem recludit in partum; vt ipsos singulis mensibus vnà cum floribus inducere videatur. Isto autem densiore calycum numero, florumque prope continuato vere maximè distat hæc à superiore, quæ minùs diues floridæ purpuræ rariores aperit virides alabastros. Vt igitur omnibus, aut certè plerisque mensibus perpetua vernet, sæpe intra annum, ac bis minimùm deputanda est. Exitu Octobris superficies omnis solo tenuis angusta putatione succiditur, vt è duro repullulet: ita enim citati calyces numerosiores florea fertilitate perhiemant. Mense iterum Martio exputatur, vno aut altero ramulis articulo relicto.

Etō. Verūm , vt ferotini calyces tota æstate vernaturū subnascantur , tempestiui , dum conuiuent , verno tempore detrahuntur . In altiore solo depactam putator minū compescet , quippe plus humoris trahentem , quā quæ in fictili posita sit . Putationi dies aptissima censetur , quæ triduo quadriduoue plenam lunam præcedit . Quindecim spatio dierum ante ipsam putationem aqua non ministrabitur . Vbi iam siti nimia laborare plantam animaduertes , prius circumfodies , vetustæque terræ subductæ vice vel hominum attonso capillo , vel equino fimo iam putri lætificabis , bono solo confitæ ipsi testæ superinducto : tum crebris eandem irrigationibus refocillabis , salubri apricatione refouebis , à frigoris inclementia tecto tepidoue loco tutaberis . Eadem ferè cultura conuenit ijs rosis , quas puluinis hortensibus commiseris . Sed , quoniam illæ ad incommoda temporum declinanda citra noxam transmoueri nequeunt , auerso à Septentrionibus loco depangi debent ; cum hieme progerminauerint , impositis tegeticulis à nocturni frigoris iniuria protegi ; & ijsdem remotis diurnæ apricitatis beneficio foueri . Quamquam optimus magister vsus iam docuit , id genus frutices , præsertim robustiores , citra frequentem putationem intonsos pleraque anni parte vernare ; dum tamen & pinguis terræ pabulum , & irriguæ aquæ poculum frequenter

Centifolia
Bataua.

Centifolia
inodora.

Variiegata.

Damascena.

ter & affatim administretur. Ut autem dapfilem
florum prouentum habeas, ipsa fruticum brachia
(quemadmodum in proximè superiore rosa monui-
mus) præcipitabis. Cæterùm eisdem frutices multi-
plicare promptissimum est, si de more propagentur
in sulcos: si autumnali putatione resectæ virgæ mo-
dico inclinatu statuuntur, ac strictim attonisæ duos
de terra digitos extent: hac enim ratione radices
& germina vehementiùs impellent. Sationi huic
tempestiuus October aut Nouember est. Bata-
uæ centifoliæ robustum solum, frigidus modicè que
apricus locus destinatur. Virgarum aritudinem &
senium tantummodo exputare conuenit: quia ra-
ros in ramulos hæc planta dispergitur. Pullulans
ab imo stirpe soboles fibris nonnullis capillata dif-
fertur. Parem cultum deposcit nomine specioso
par, flore minùs amœno dispar centifolia inodo-
ra. Vario rubore maculosa, odore ac magnitu-
dine vernaculæ subrubenti persimilis, ligno du-
rior, ramis fruticosior, florum mediocriter ferax
quærit aperta, aprica, & rigua: solo gaudet ro-
busto. Flos adeo mollis est ac delicatus, vt nebu-
las reformidet. Putationis vice summa ramorum
teneritudo decacuminatur. Fœcundissima radix
latè spargendam fruticat in familiam. Damasce-
na iucundi spiritus rosa, modò aureis crocis odora-
tior, modò argento tantùm foliosiore minùs odo-
ra, humore, sole, liberoque lætatur cælo. Frigo-
ribus

ribus non affligitur: imò etiam toto ferme anno germinat ac vernat. Vetustiorum virgarum, quas ætate duratas ægrè transcurrit humidum alimentum, angustam trunco tenuis cætionem per diuortium veris atque hiemis amat; vt nouella virgea filua integro, ac nusquam intercepto satiata succo lætiorē se vegetiorēque profundat: atque ipsa materni trunci reuifcens & iuuenescens anilitas florida fœcunditate luxuriet. Iunioribus verò caulibus idem frutex vnam vel alteram gemmam relictam vult: quòd illorum teneritas vbertim tractum facilè admittit, atque æqua portione disperfat humorem: & paucos in exitus compulsa germinandi facultas vehementior assurgit, filuescitque diffusior. Rosa hæc surculo, & viuiradice frigido in solo posita feliciter celeriterque capit & profilit. Obsoleto colore alba rosa, operi topiario densa & flexibili viriditate perutilis, validum solum, liberum solem, & vberem aquam expetit. Putationem recusat, præterquam si quis senio defectus ramus exaruerit. Vegetas, hortorumque textili ornamento commodas, recentes virgas antiquioribus, prout res feret, adiungi adnectique postulat. Vberrimè succrescentibus ab imo virgeis nepotibus genus amplificat. Lutea rosa, quæ foliorum densissima flauet coma, frigore delectatur. Idcirco felicior in Tusculano, quàm in Romano, provenit solo. Illic enim plerunque foliosior flos mature-

Albicâs flore
pleno.

Luteâ maxi-
ma.

turefcit ac dehifcit: hîc inani florum fpe sæpe turgidi alabaſtri fenſim corrugati languent. Robuſtum ſolum, vacuumque ramulorum libertati cælum appetit. Quare arundineis cancellis implicari alligarique formidat. Tonſuram odit, quia ſummatim floret. Inutiles tamen, malè nati, aridique ramuli vtiliter interputantur. Florum pleroſque deturbare ante maturitatem expedit, vt reliqui ſuis abſoluti numeris eleganter vernent.

Cinnamomi-
na flore ple-
no.

Rubra flore
pleno.

Arborefcês.

Quæ pullulat ab radice denſior virgea ſoboles, primo vere auellitur, ac tranſponitur. Cinnamominam educat humus valida, irrigua, non admodum foli oſtenta: luteæ roſæ communis parca putatio conſeruat: propagat etiam reuulſus à materna ſtirpe pullus nonnihil fibratus. Inter purpureas princeps habetur, quæ quamuis leuiter odorata, plurimis tamen foliorum verſibus ornatiffima, impulſoque altero flore è medio ſinu, velut apice regio inſignis, ſuperbit. Quanquam decora hæc non ſemper illam criſta honeſtat: ſiue quòd ſolito folioſior prior flos genitalem ſuccum abſumpſit: ſiue quòd eundem florem nimius imber, & nebula corrupit; aut natiuus, & familiaris vermis exedit. Luteæ roſæ debita huic etiam cultura debetur. Ita in vario roſarum genere variat hortenfis diſciplina. Noſtratibus autem roſis reliquis præcepta generatim tradita ſatis conſulent. Illud habeo extremo ſubijciendum loco, ſic eſſe roſei fruti-

fruticis, quem volumus arboreſcere, incrementa formanda; vt, imis medijsque nepotibus ſæpius detractis, ſuccus omnis partim implendæ caudicis craſſitudini ſeruiat, partim ad ſumma germina euocetur, quæ putatoris artificio in ramulorum ſpeciem fingenda ſunt.

Floridarum Stirpium arboreſcentium cultura.

CAPVT XIX.

VNis ferè florum delicijs inclytæ arboreæ ſtirpes, quarum pauciſſimas adhuc Romani educant horti, peculiari diuerſaque cultura vix indigent. Olitorium enim ſolum, vliginoſum, & apricum vel omnibus, vel plerisque prodeſt. Peregrinæ atque hospites eo cæli terræque poſitu excipiendæ ſunt, qui loci natalis ingenio respondeat. Earum verò hæreditariæ poſteritati continuandæ lateque ſpargendæ conſulit ſeminatio, inſitio, propagatio, talearum poſitio, fibratæ ſobolis tranſlatio. Superest iam, vt publicæ priuata præcipuarum cultura ſubiungatur. Arbor Perſica folioſo roſeo flore roſarum æmula à vulgari Arbor Perſica flore multiplici. cultu pomiferæ non abhorret: bono in olerum ſolo, humecto, apricoque proficit: inſitione ſoboleſcit, quæ crescente luna fieri debet; quia flos for-

mosior, non fructus vberior exigitur. Februario mense arida senectute recisa, nouo cum anno iuuenescit. Eadem alit cultura Cerasum, pleno in flore impolluti candoris, alioqui rari, feracem. Et hæc rectè inseritur in alias Cerasos, cum genus, tum decus propagatura. Candida Genista pangitur in olitorio solo non ita pingui, moderato soli obijcitur, æstiuis irrigationibus confouetur, semine feritur; quod, cum prædurum sit & natu morosum, præmollita vel tenuata cute (sicut edocui) vrgetur ad germen. Latifoliam flore multiplici Myrtum non humo pingui duntaxat, verum etiam sole multo, humoreque nutrimus: parte aliqua exarescentem interpretamus: in eam, quam volumus, formam artifici tonsura componimus: depacta fibrata sobole ampliamus. Indica siue Americana Laurus libenter in terra pingui riguaque hospitatur: solem ab eadem expeti, calidissima docet patria; & sanè in solis regno nata, non minùs quàm nostra laurus, Apollinea est. Angustè, ipsoque tenuis trunco inutilium ramorum amputationem timet: quia paulatim patescens à contiguo vulnere ad medullam intimam foramen aditum ad noxam & necem aperit. Baccarum sattu, sobolisque translatione dispergitur. Exoticum Oleastrum optimè recipiunt loca pingua, vliginosa, & aprica: more falicis rami panguntur, & pullulans ab radice soboles radicoſa differtur. Sambucum roseam

Cerasus flore
multiplici.

Genista flore
albo.

Myrtus lati-
folia flore
multiplici.

Laurus Indi-
ca.

Oleaster exo-
ticus.

Sambucus ro-
sea.

seam caulibus vel in propagines depresso, vel seorsum depactis facilem capientem humido solo, & parum aprico excipies: si lubeat, in arbusculam leuiter attondebis. Potes non dispari cultu nutrire geminas ^{Syrinx alba, & cærulea.} vulgatissimi nominis notissimæque formæ Syringas, alteram candidis breuique serie spicatis, alteram cæruleis & longiore panicula racematis floribus visendam. Malus Punica siluestris bono, irriguo, & aprico solo, grato videlicet blandimento, ad vberimum florum fœnus mansuescit: insitis surculis, defixisque ramis, quibus pars aliqua materni corporis hæreat, coalescit: plantis quoque conferitur de matrum radice diuulsis: inchoante vere inutile senium interputata deponet. Rhus ^{Rhus peregrina.} peregrina, siue Sumachus Indorum optimum solum, tempestiuam irrigationem, assiduamque apricationem diligit: putationem recusat: Italicam hiemem non reformidat: adnata sobole sese disperdit. Indicam Acaciam ^{Acacia.} externis hortis assuefaciunt pinguis humus, humor, & sol: frigoris metuentem Aquiloni subducta loci positio præmunit: tempestiua quoque putatio sparsim arescentem senescentemque salubriter vulnerat, & renouellat; vel nimia fruticatione siluescentem compescit, & si lubeat, in arbusculæ staturam extollit: semina verò, quamuis durissima, prædicto more præmedicata, vel è siliquis nondum planè nigrantibus ante maturitatem lecta deficientem rarioremque

Molle.
Thesaur. Rer.
medic. nouæ
Hispan. l. 3. c. 15.

reficiunt atque multiplicant. Molle, arbor Indorum, quam nostris libuit Lentiscum Peruanam, siue angusti folij Terebinthum appellare, amat calidum cæli statum, bonamque humum, singulis alternisue annis sufficiendam: aridis resectis ramis interpurgari vult: propagari debet, pullis, qui nascuntur ab arbore, de more in terram depressis, ac triennio post è matre decisis, quia lentas illi radices mittunt: si qua parenti adnascitur, vtilius planta transfertur: tenera & adolescens viriditas rigationibus adiuuatur.

Aquaticorum florum cultura.

CAPVT XX.

FLoridæ aquarum plantæ, veluti natantes hortorum Nymphæ, dilectis in vndis demersæ memoriam prope suffugerant. Sed age iam adhuc in tempore memores à terrestri cultu ad aquaticum transeamus: vt hoc etiam hortorum cultores gloriari possint, sese amphibios esse, felicique labore à se aquas conseri. Nymphæa, non solùm forma, verùm etiam nomine inter flores Nympha, gemina est. Altera Heraclion dicitur, quia Nympham erga Herculem zelotypiæ fabulosus ardor in frigidam aquarum herbam deformauit, radice nigra, scabra, & clauam referente, vnde Rhopalon aliqui vocant; folijs ferme orbiculatis, læuibus, herbaceis, in aqua sum-

Nymphæa
duplex.
Alba.
Glin. l. 25. c. 7.

summa natantibus ; flore candido , compluribus
 foliolis oblongis & acuminatis compactili , medijs
 lacinijs flauente , per Maium Iuniumque mensem
 vernante ; cum defloruit , capite papaueris , in quo se-
 men pullum , splendens & milio maius . Altera radi- Lucea .
 ce alba , folio oblongo , flore luteo , capitato & ro-
 sam æquante , semine superioris instar subnigro
 splendidoque , sed paulò maiore , quia Peneo inna- Io. Ruell. de
Nat. stirp. l. 3.
c. 67.
 scitur in Thessalia , Thessala nuncupatur . Vtraque
 verò conseritur in fictilibus ternos minimùm pal-
 mos altis , fundo minimè pertuso aquam non tran-
 smittentibus . In binos palmos humus pinguissi-
 ma , penitusque putris substernitur : ibi radix bellè
 collocatur : deinde trium altitudine digitorum si-
 milis humus adijcitur : aqua demum superfunditur
 ita , vt oras vasis exæquet ; cumque illa subsederit ,
 subinde recens infunditur . Resecandæ transpo-
 nendæque , cum opus est , radici , necnon demu-
 tandæ terræ Autumnus tempestiuus est . Palustrem Caltha palu-
stris flore
multiplici .
 Caltham flore pleno luteo , in semen non exeunte ;
 caule inani , palmari , obliquo , in alas diuiso ; folio
 ferè Nymphææ , rugosiore , rotundo , succido ,
 venoso , leuiter ferrato ; radice multis candidisque
 capillamentis fibrata , cultus educat non absimi-
 lis . Requiritur enim vas humori continendo
 non pertusum in imo , & summæ maceratæque
 pinguedinis solum . Hoc tamen reliqua cultura di-
 stat , quòd in digitum radix deponitur , quòd aqua

supernatare non debet, cum infuccatam limosam-
que esse humum satis sit. Licet autem hæc planta
hiemem non reformidet, à gelido tamen Septen-
trionis afflatu eam auertere præstiterit. Vere floret,
interdum etiam autumnò. Ut autem senescentibus
nouos flores continues, plura de illis vasa conferes:
cum vnum aliquod prope iam flores amisit, humi
acclinatum ficcari ac fitire patieris: deinde aridam
superficiem attondebis, terræ præpinguis exiguum
adijcies, & aquam superfundes: ea industria flores
alieno tempore euocabit, atque ita per vices vasa
vere perpetuo lutei floris aurescent. Cum radicem
voles eximere, sobolemque transferre; tum vere,
tum autumnò id facies. Communis est cum Cal-
thæ superioris cultura cultio Trifolij palustris, ge-
niculata radice latè proserpentis; terna folia, oua-
ta, glabella, & carnosâ singulis in pediculis surri-
gentis; flosculos hyacinthi effigie albos, densis al-
bidisque staminibus instar Capparis capillatos, à
medio ferè bipalmi caule sursum versùs palmari
spica extollentis; folliculos denique paruos & ro-
undos rufo, milijque persimili semine implentis.
Sicui præterea suppetat in hortis commodi fontis,
aut lacusculi, aut piscinæ opportunitas; is meliùs po-
terit in imo eiusdem labro, prædicta terra constra-
to, & has, & alias aquaticas florum feraces plantas
eadem ratione conferere, hoc est in aquis hortos
instituire.

Trifolium pa-
lustre.

Indie

Indicæ Stirpes in hortis Barberinis.

CAPVT XXI.

INdia quoque vt opum, sic florum prædiues expolitissimos Barberinos hortos singularium admirabili munere plantarum exornauit; vt illi suo similes Principi longè inter cæteros emerent, vt Romanarum delicijs Apum India Romæ vernaret, vtque Numæ Capitolium vetus in Quirinali, postquam in dominatricis familiæ viridarium reffloruit, amœnitatis Indicæ tributarijs floribus coronaretur. Ea igitur ornatu barbara, ingenio amœna, manu Pallas, vultu Venus, quàm strenuè pugnaci arcu, tam formosè feroci supercilio sagittifera, vt apposito regnantes Apes dono cultuque demereatur, florum semina quæsitissima defert ad littus. Inde Neptunum per liquida regna natante curru non ita procul aurigantem breui sermone compellat. O fluctuantis imperij tranquille moderator, qui per infidas & naufragas vias tenui ligno linoque orbem terrarum vltro citroque portas: quique disternatas immenso elemento gentes, ventis licet reclamantibus, vndis licet obluçantibus, mutuo commercio misces, atque vnum alteri mundum admoues, age, Apibus mellea suauitate amabiliter dominantibus remotissimæ Indiæ gratum obsequium siste. Quid autem mellificas Apes oblectet magis, quàm florei delectus amœnitas?

Cassiod. in Chron. Marlian. l. 4. c. 22. Epist. de Magnitudine Rom. l. 3. ca. 5. India Barberinis hortis tributaria.

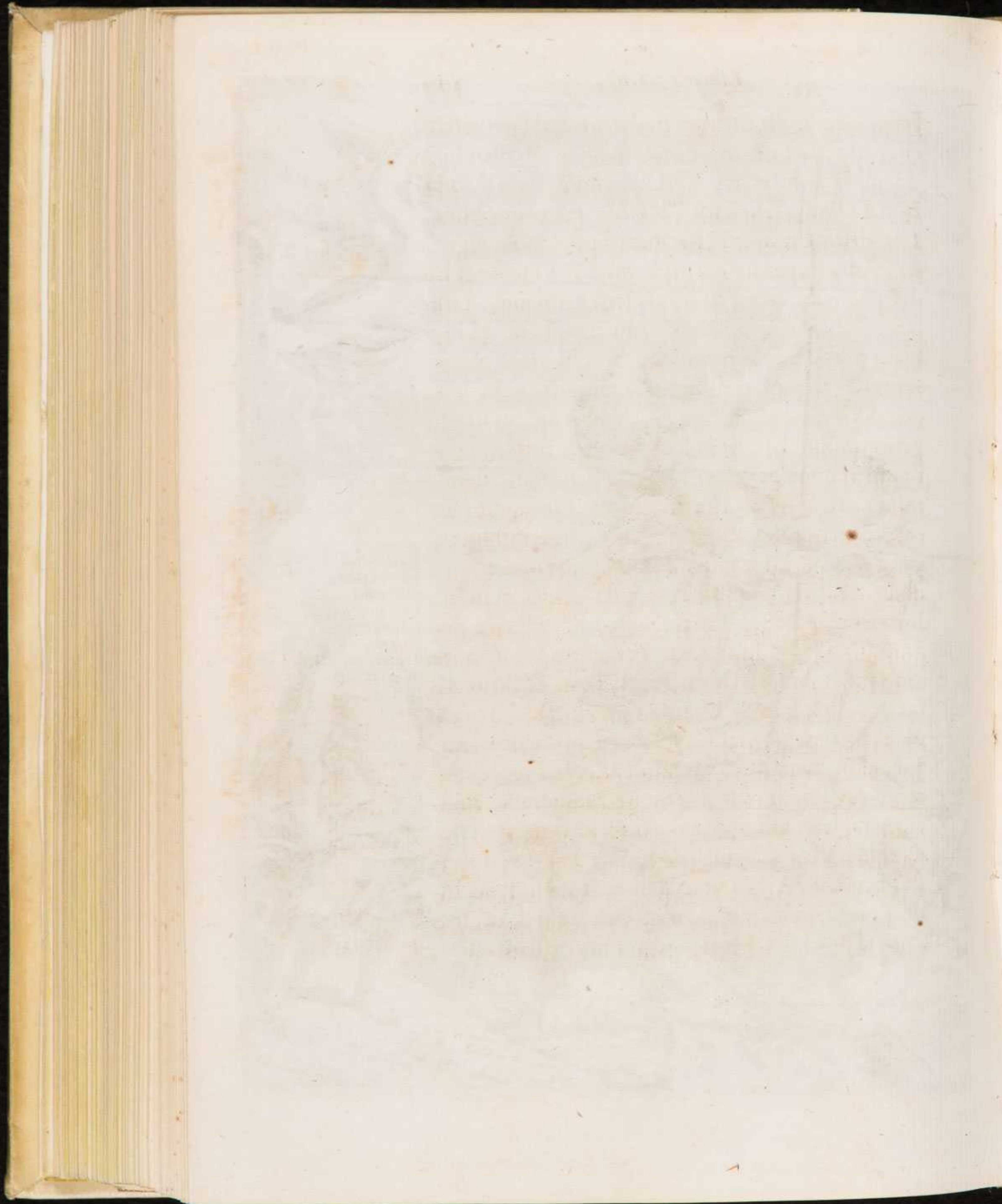
Has ego lectissimas Indici veris primitias præmitto, frequenti posthac florum munere semper vernantem erga Barberinas Apes benevolentiam testatura. Breuiter ad hæc & alacriter felicitatis hilaratus nuntio Neptunus. Adsum vndarum Rex, velociore nunquam impetu liquidam immensitatem emensurus, ipsisque regnis potiori Barberinæ maiestati famulaturus. Exinde florum geniales merces transuecturum currum margaritifera tractus candidis diuitijs in obsequiosa ornamenta congestis digestisque marinæ Nymphæ artificiosè opulentant: utque longinqua doceat nauigatio quàm prosperam Cynosuram spectet, in summo curru præfixum eminet gemmeum è Barberinis Apibus publicæ vtilitati laborantibus trigonum vice fidei insignis. Iam soluturo Neptuno intus forisque pretiosum munus porrigit India, fabri factam scilicet auream pyxidem, inclusis rarissimorum florum seminibus, quàm includente metallo, nobiliorem, paucis hisce multæ obseruantia notis inscriptam, Regnatricibus Apibus florem Indiæ tributum. Curru sublimem maris Dynastam abeuntem comitantur agili natatu ludibundi Tritones, tenero cantu flexanimæ Sirenes. Subridet æquati æquoris tranquillitas: superfulget sinceri cæli serenitas; vnusque Zephyrus circunuolitans, cætero latente ac silente rauco ventorum agmine, illud blandè insibilat, I felix.

Ita

Andrus Ren' Bonan delin

Fed. Greiner incit

Ita præuiæ Indicæ stirpes Barberinos ad hortos feliciter appulsæ sunt; atque inter mellitas aduolantium Apum blanditias feliciùs hospitantur, totas floridæ Indiæ siluulas felicitatis illecebra mox euocaturæ. Longissimè remotis, necdum à patrio solo digressis præire cæperunt exemplo proxima eiusdem Indiæ plantaria, quæ non ita pridem Romanos ad cultores diuerterunt: cum certatim cupideque ad Hyblam properent Barberinam. Et adhuc sanè properarunt è narcissis qui florem amplissimum liliaceum rubente saturat croco, qui lilio itidem similis primitiuum candorem leui paulatim rubore confundit, quique puniceis folijs densissimam staminum cæsariem coronat. Neque narcissis segnior venit, ut formæ, sic officij æmulator, hyacinthus, cui candor atque odor famam, tuberosa radix nomen dedit. Crassis quoque reptabunda geniculis Indica Iuca lentè festinauit. Canadana pariter insolitæ magnitudinis fraga adrepsere. Tenuissimis leuiter nixum fibris Americanum Trachelium facile solutis retinaculis accurrit; Dominoque concolor Purpurato, flos Barberinus, & planta Cardinalis euasit. Ipsæ altiùs ac pertinaciùs humi hærentes plantæ, reuulsis prælongis radicum digitis, adfuerunt, Indicum scilicet flore phœniceo Gelsimum, Granadilla, Vitis Canadana, Indica Laurus, Oleaster exoticus, Arbor vitæ, Acacia, Sinensis Rosa. Indica præterea peramplo folio, eleganti flore, fructuque prædulci Musa, quam Plinij Palam esse,

Narcissus Indicus è rubro croceus flore liliaceo.

Narcissus Indicus liliaceus flore purpurascens.

Narcissus Indicus flore puniceo.

Hyacinthus Indicus tuberosa radice.

Iuca Indica.

Fraga Canadana.

Trachelium Americanum.

Gelsimum

Indicum maximum flore

phœniceo.

Granadilla.

Vitis Canadana.

Laurus Indica.

Oleaster exoticus.

Arbor vitæ.

Acacia.

Rosa Sinensis.

Musa.

N^o. Hist. l. 22. c. 6.

Pa-

*Garzias ab
Horto Plat. Hist.
l. 2. c. 10. apud
Clus. in exot.*

Papyrus.

*Tobias Aldi-
nus.
Arbor Co-
ralij.
c. clus. Appen.
ad hist. plant.*

Palan appellatio Malabarica prope eadem persuadet, quo congruentius in Parnasso vernaret, quam ubi, Musarum volucres, Apes sibi nidificant, Musis mellificant? Addidit se stirpibus Indicis Aegyptia Papyrus, victuro in chartis Principi decora planta. Verum hæ stirpes rarum, illæ decus afferunt singulare, quibus vnos India Barberinos hortos herbarum scientissimi Tobia Aldini manu conferit & condecorat. Prior Americana Coralij arbor bono minutoque in solo intra testam semine fata nostratis phaseoli simillimo, splendidè tamen rubente planeque coralino visendam in altitudinem exijt, pluribusque ab radice stolonibus fruticavit. Medius & crassior caudex tres digitos biennio implevit. Palmari supra terram interuallo patulos dissipatur in ramos. Cortex per adolescentiam lævior viret: in senectâ rugosior ficulnei facie pallet. Raris idem, breuibus, pallidis, hamatisque sentibus armatur. Folia, ut in siluestri Siliqua, nullis incisuris interrupto, sed æquabili & prope rotundo ambitu circinata leuiter fastigiantur: ipsius etiam hederæ rotunditatem, amplitudinem, crassamentum, duritiamque referunt. Singulos hinc & illinc porrectos nervos breui pediculo nixa in triangulum terna sempiternò conuestiunt; ac temperato lætoque virore spem colorant coralini ruboris in floribus legendi, non inter naufragia expiscandi.

Flores per arbusculæ immaturitatem Romæ nondum tempestiui, coralium æmulaturi, pulcherrimique nominis scenus maternæ stirpi repensuri expectantur. Reflorescens deinde arbor in concolores floribus phaseolos creditur filiquatura.

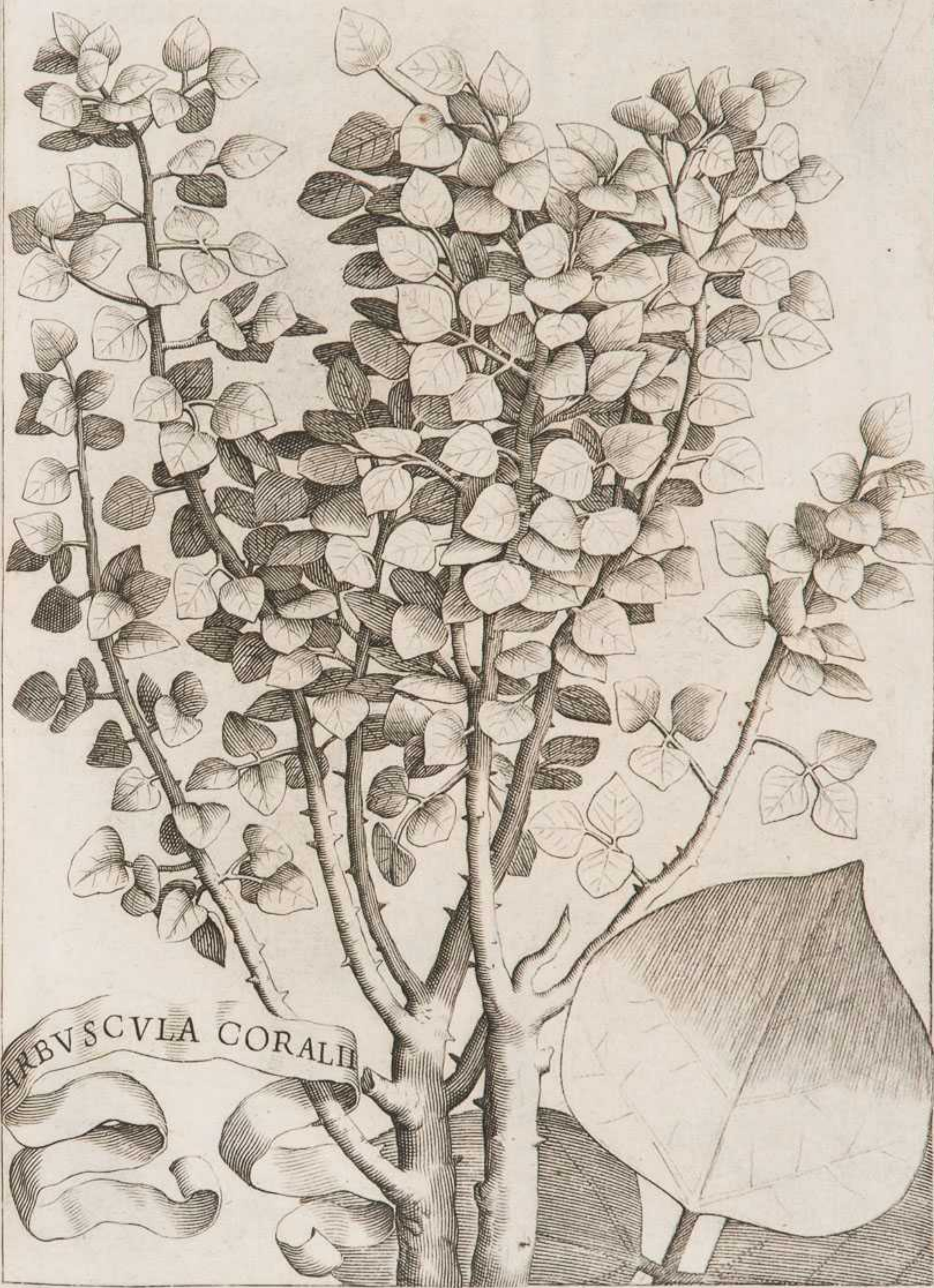
Hæc interim peregrinorum ritu pomorum, quæ ab acore nominantur, satis irrigata, largiter insolata, in primis autem inimico frigori subducta pulchrè valet & conualescit. Brasili-
cus Phaseolus è subnigro semine, lupinum æquante, atque umbilicum leuiter lunante, propter costilem laterculum in bonam succretamque eorundem acidorum fructuum terram deposito tam feliciter extitit, vt intra annum quindenos in palmos adoleuerit. Simplici, tenui, caduco, & vitigineo assurgit caule, instar vitium statuminando. Dextro læuoque latere alternantibus è gemmis, quadruplici digito interuallatis, quaternum itidem digitorum ramuli erumpunt, mali Cydonij latiore folio triplici aut quadruplici semper virentes; indidemque virgulæ, duplo longiores porriguntur, primùm flore fabaceo quæ candido, quæ subrubicundo, filiqua deinde (quanquam hæc nondum euenit) fastigiata. Indicum hoc legumen à frigore tuta & aprica positione, aquæ præterea tempestiua mi-

Phaseolus
Brasilicus.

ni-

nistracione in extero solo libenter didicit hospi-
tari.

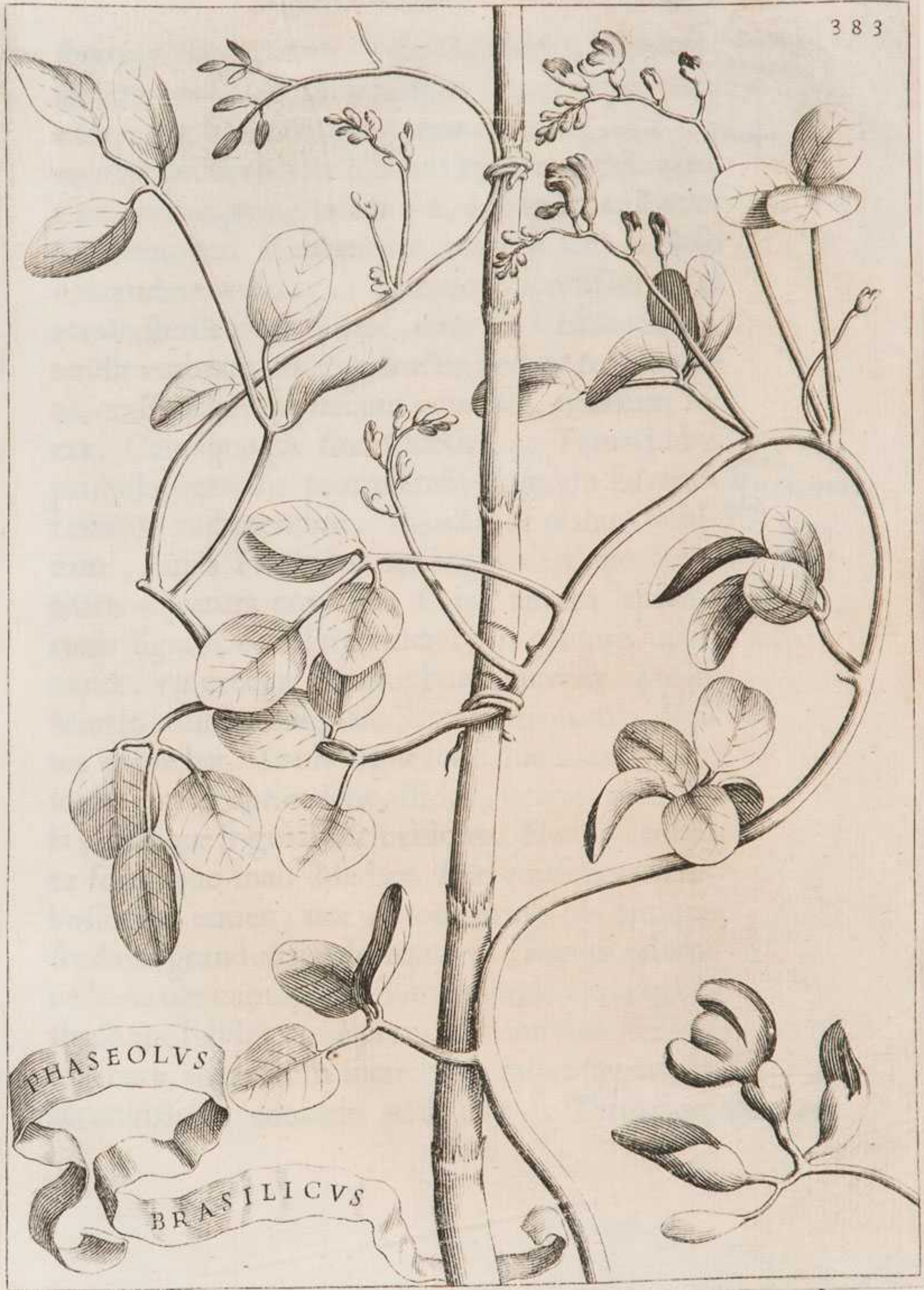
Se-

ARBUSCULA CORALII

FOI 1.07111

PHASEOLVS

BRASILICVS

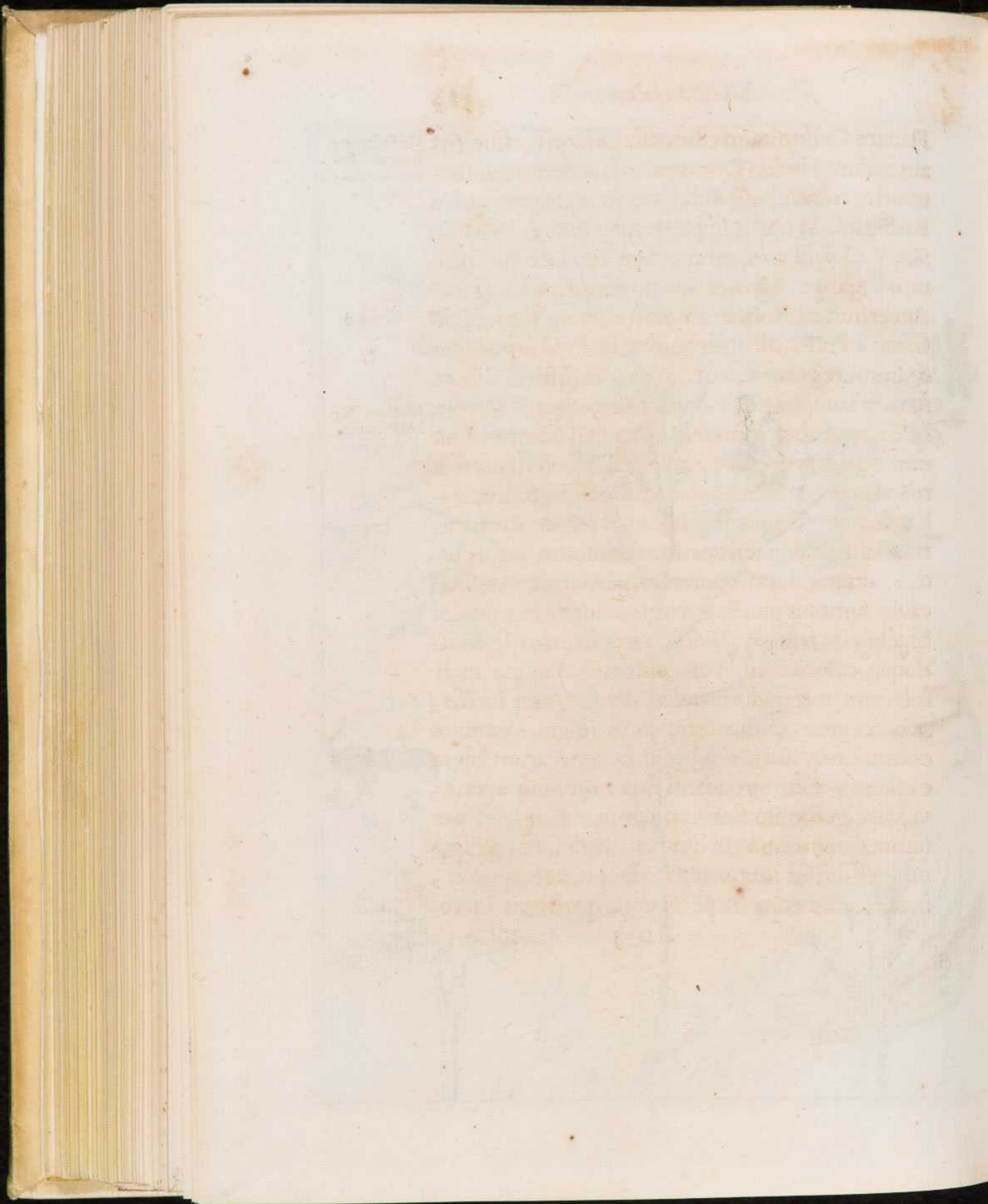
Præsentissimis par antidotis, Malabarica Moringa, Moringa
Christoph. à
Costa l. Arom.
c. 35. Apud
Clus. in exot. femine confita Erui simillimo, eodemque cultu educata, in fictili vegeta, laxiore loco vegetior, iucundissimi floris vice hilarem explicat viriditatem. Caule ramisque nodosa simul, & fragilis ad Lentisci naturalem staturam incremento iam cubitali contendere videtur. Minutis & lentiscinis folijs raram sterilemque adhuc, dum ista scribimus, obtendit umbram, quippe fructus pedalis & octogoni, crassitudine raphanum æquantis, nondum ferax. Caius quoque siue Caius, ac Tamarindus Caius siue
Caius.
Id. c. 24. apud
eund.
Garz. ab Hor.
Arom. hist. l. 1.
c. 30. apud
eund. primulo germine præmiserunt exiguum sui tenerumque rudimentum. Illius arbor malum Punicam, huius Fraxinum aut Iuglandem apud nos etiam æquatura creditur. Caioi nucem leporini renis figura, & colore cinereo in rubrum inclinante, vas excepit, humus bona nutriuit. Mense Martio posita extitit Maio: Septembri quatuor digitos eminebat. Lauri regię folio minutiore viret: viget autem apricatione assidua, irrigatione sedula, cautaque frigoris declinatione. Florem candore formaque mali Medicæ flori consimilem, foliosiore tamen, nec ita odoratum; itidemque fructum grandiori malo æqualem, flauum rufumque, bene olentem, spongiosum, succi plenum, cum astringitione subdulcem, è prominula nuce, suo scilicet ex vbere, alimentum incrementumque sugentem, accuratissima educatio pollicetur. Tamarindi Tamarindus

arborem è femine, lupini ferè gemello, sed fusco, cura prope par, & cultura in duos iam extulit palmos, rufa & ramulosa virga surgentem, ramulis vtrinque alterna serie digestis, & minutim foliosis; foliolis, veluti pinnulis, in alas è regione geminatis, diluto colore virentibus, acidulo sapore iucundis, & acrem herbaceum intinctum concinnantibus, sub noctem velut in somnum conuiuentibus, bene mane velut ad vigiliam grato spectaculo sese pandentibus. Nec vana præterea spes est, alibi nesciam hospitari plantam in Apum ac mellis amœnissima Regia flores citaturam, qui candido colore, suauisque spiritu cum ipsis Medicæ mali floribus certent, octo foliorum maiore numero victores: medicatissimum quoque fructum addituram, qui Græcæ Siliquæ more proueniat.

Bb 2

Flauum Gelsimum, Sinenfis Orientis, siue (vt Gelsimum
Indicum fla-
uum odora-
tissimum. alij malunt) Indici Occidentis delictum, ac nostra-
tis orbis miraculum, nullo meliùs in teatro, quàm
Barberinis in hortis suspiceretur, quibus Vrbanus
Sol, Vaticano tum rubore tum candore nitidissi-
mus, nempe Alius & idem beatissimè affulget.

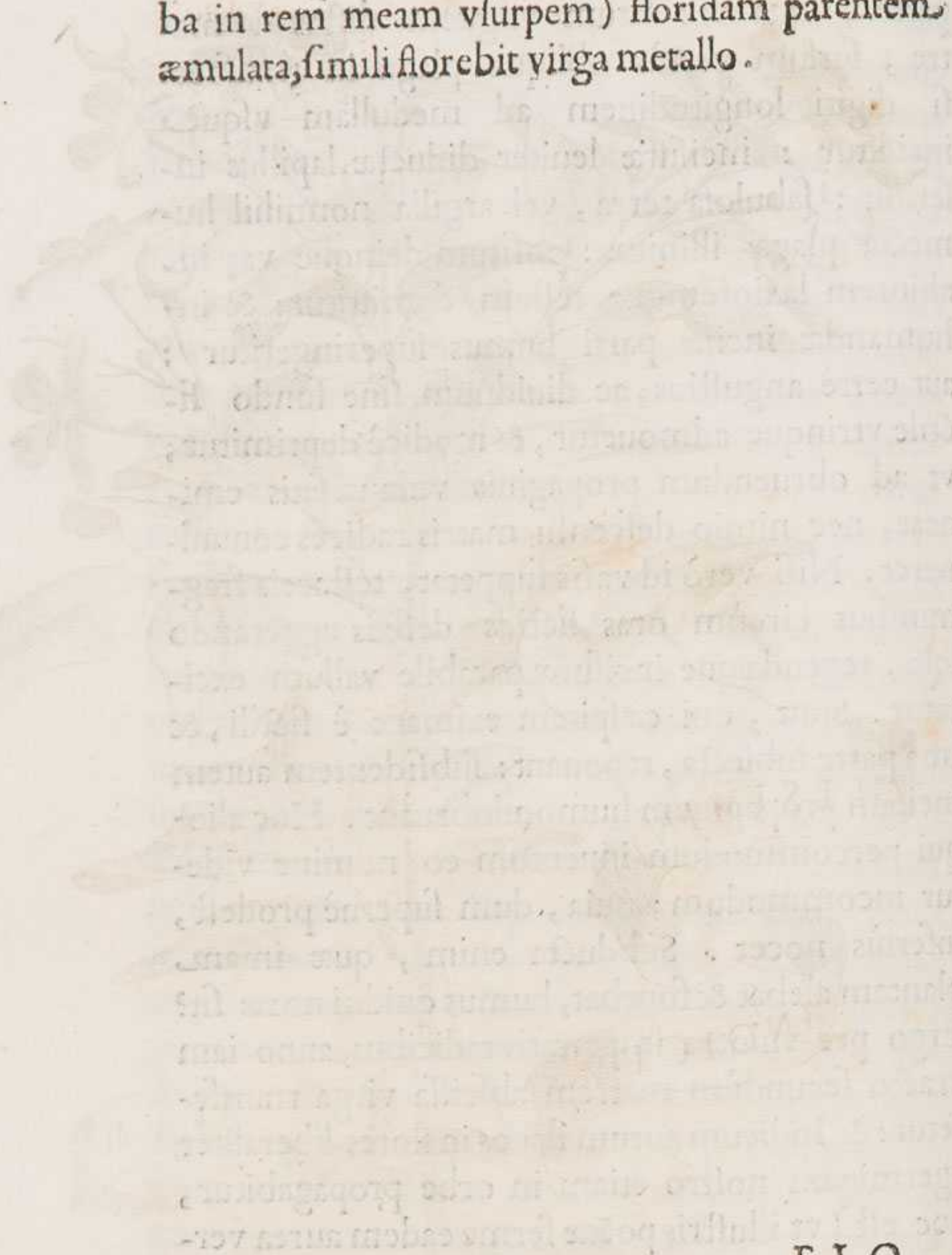
Accersiuu ad Romanam amœnitatem Eques Cas- Cassianus à
Puteo.
sianus à Puteo, ad quem cumulatissimè ornandum
& animi, & generis, & opum decora difficili alioqui
fœdere conspirarunt. Misit Aquis Sextijs Salyum Nicolaus Fa-
ber Peiresius.
Nicolaus Faber Peiresius Senatorij cum ordinis
tum consilij vir; cuius prudentissimis in Republica
tuenda curis fructuosus labor florei cultus laudabi-
li voluptate coronatur. Hic ergo frutex Romam
translatus in duo ferme cubita attollitur. Læui cor-
tice, amaranthum referente, purpurat. Ab imo
caule ramosus pluribus virgis, itidem in ramulos
brachiatis, fruticat. Folijs vires saturato splendi-
doque colore conspicuis, oblongis, Punicæ mali
foliorum instar duriusculis, densis, non incis, non
deciduis, quinis ternisue in singulos ramulos
coëuntibus, alarum aspectu per virgarum latera
explicatis. Floribus autem flauet omnino aureis,
vulgaris gelsimini simillimo pediculo innixis, per
summa ramorum in vmbellam diffusis, Hispa-
no gelsimino minoribus, diutius vernantibus,
inualescente cum stirpe maiora quotannis incre-

menta capientibus, eius floris, quem vulgò Saponariam vocant, facie retusis, suauissimè olentibus, arido etiam è cadauere odoratam animam spirantibus. Post florum gemmas baccis grauescit, minuscultas oleas magnitudine primoque virore exæquantibus, à maturitate deinde liuentibus, maturæ instar vuæ translucidis, inclusumque nigellum & longulum, quale pyra includunt, semen indicantibus, hìc præterea solitarijs planeque vnionibus, illic gemellis & coherentibus. Culturam exigit cum Hispano communem. Humorem in primis amat, & solem. Gelidam Septentrionis animam odit: imò etiam quodcunque hiemale frigusculum in tantum reformidat, vt viridissima folia luteo pallore tingat; corticem læuore, ac rubore decorum minutim granosa luridaque scabie asperet, ac decoloret; proserpente demum aritudine citò senescat, & pereat. Sed hiberno frigore infestari publica multarum stirpium calamitas est. Illa fruticis huius teneritudo peculiaris, vt, per æstiuos feruores sitientibus herbis cæteris expetito guttatimque propinato rorantis cæli nectare lædatur. Etenim floris folia vel leuissimo roris aspersu pallefcunt, assiduo etiam infusu exalbescunt. Hac autem feliciter industria propagatur externus frutex. Virga ab exteriorè

par-

parte , qua vix latum vnguem distat à matre , sursum versùs obliqua plaga in transuersi digiti longitudinem ad medullam vsque inciditur : incisuræ leuiter diductæ lapillus inferitur : fabulosa terra , vel argilla nonnihil humecta plagæ illinitur : obfitum deinceps vas in altiore laxioreque testam demittitur : & inhumandæ incisæ parti humus superingeritur : aut certè angustius , ac diuiduum sine fundo fictile vtrinqve admouetur , & modicè deprimitur ; vt ad obruendum propaginis vulnus satis emineat , nec nimio descensu matris radices conuulneret . Nisi verò id vasis suppetat , testaceis fragminibus circum oras fictilis defixis aggerando solo , tegendæque incisuræ parabile vallum excitatur . Sunt , qui cæspitem eximant è fictili , & ima parte subsecta , reponant : subsidentem autem incisam propaginem humo adobruant . Hoc alioqui percommodum inuentum eo nomine videtur incommodum ; quia , dum supernè prodest , inferiùs nocet . Subducta enim , quæ imam plantam alebat & fouebat , humus quidni noxæ sit ? Ergo per vulnera impetratis radicibus , anno iam exacto secundùm matrem abscissa virga transferetur : & Indicum aurum flauos in flores liberaliter egerminans nostro etiam in orbe propagabitur , hoc est (vt illustris poëtæ ferme eadem aurea ver-

ba in rem meam vsurpem) floridam parentem
æmulata, simili florebit virga metallo.

FLO-

FLORVM VSVS

ET

ADMIRANDA

LIBER QVARTVS.

Florum Structura multiplex.

CAPVT I.

O potissimùm spectat vni-
 uersa florum cultura, vt mes-
 sem variè voluptariam facia-
 mus, siue vt eosdem demes-
 sos flores multiplici serie
 velut arctiores in hortu-
 los disponamus. Nouo igi-
 tur more, singularique felicitate hortensis mes-
 sor præmaturum gaudij fructum in flore legit; ac
 tempestiuè metit, dum adhuc messis in herba est.
 Voluptatis enim seges tum maximè maturuit, vbi
 non-

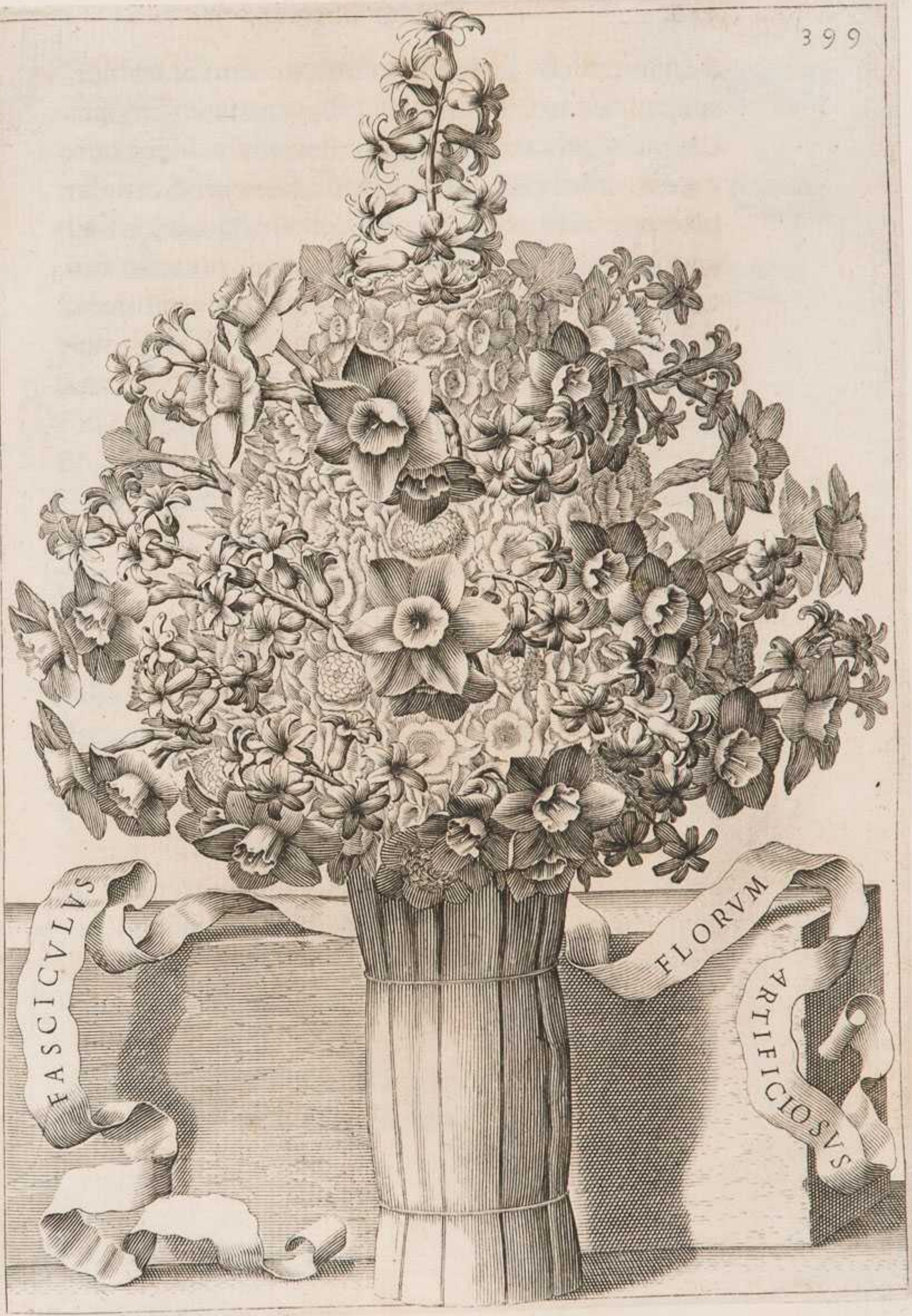
nondum exaruit . Iam uero debet ex uſu , cum
 quis meſſuit , manipulos obligare , nempe florum
 faſciculos artiſicioſè componere . Et fanè manua-
 lis hæc ſarcina tam grata eſt , ut ægrè dimittatur è
 manibus : tam pretioſa , ut in conclauia nobiliora
 recipiatur : tam ſuauiſ , ut oculis æquè naribusque
 blandiatur : adeo denique familiaris , ut ad concin-
 nitatis artem multorum induſtriam cultorum ex-
 citarit . Vnum ego ſæpius demiratus ſum Anaſta-
 ſium de Vetera , vetuſtæ nobilitatis iuuenem , eiu-
 ſcemodi faſciculos tam variè tam concinnè figu-
 rantem , ut in opere formoſiſſimo vna ſummè di-
 ſpliceat fugaciſſima formoſitas . Quare , ſi te
 quoque cura eadem blandè vellicat , hanc ſo-
 lertiam adhibebis . Flores eliges (ut ea tem-
 peſtiuitas feret) genere nobiliſſimos , forma
 pulcherrimos , odore (quoad eius fieri poterit)
 ſuauiſſimos , colore discrepantes , numero plu-
 rimos . Commodiorem huic operi ſegetem Ro-
 mana in ora ſubminiſtrabunt Februarius , & Mar-
 tius ; quippe quibus multiformis Anemone , Hya-
 cinthus , & Narciſſus vberrimè proueniunt . E
 floribus autem alios numeroſiores , minusque
 præſtantes metæ aſpectu denſius nectes : formo-
 ſiores alios certa per interualla circulatim ita
 intermiſcebis , ut aduerſo ratæ partis respon-
 ſu bellè promineant : curabiſque in primis , ut
 florea metæ flore pulcherrimo ſaſtigietur . In ſum-
 ma

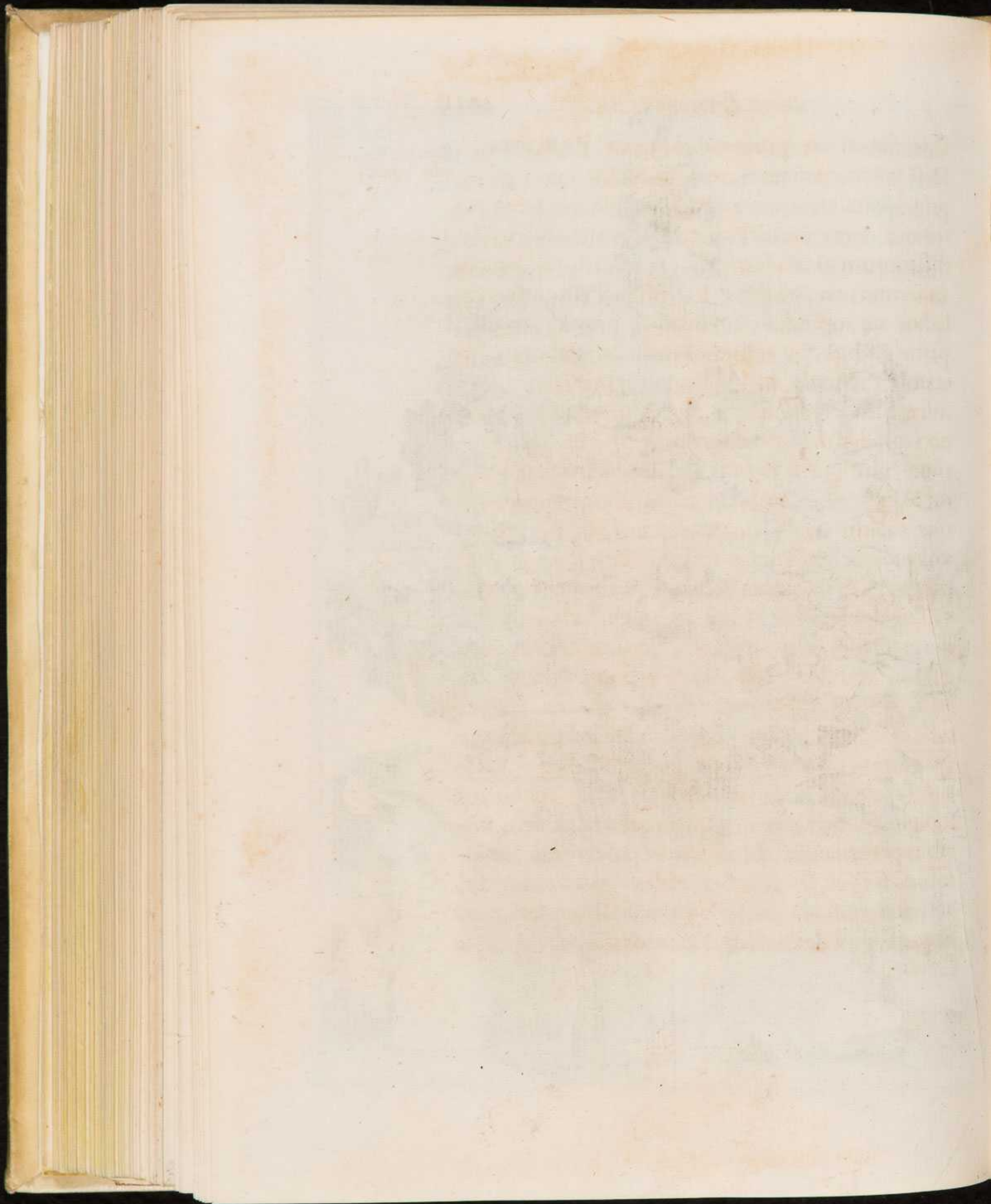
Anaſtaſius de
 Vetera .

Faſciculi ex
 arte .

ma structura flores dispones prælongo caule præditos, vt ad imum fasciculi manubrium, quoad poterit, porrecti, altricem in vasis aquam exorbere possint. Duplici fasciculum ratione obligabis. Aut enim vnumquenque florum ordinem bis terue, aut sæpius circumducto nodatoque, ac deinde ad extremum vsque fasciculum gradatim demisso longiore lino deuincies: aut certè, vbi summam seriem linea spira sine nodo substrinxeris, florem orbem alium subijcies, superioris fulcimentum, ad quem pariter illigandum spiram eandem cautè deduces: eodemque singulos orbis modo continebis, donec ad vltimum deueneris, quem lini volumine multiplici astringes, non sine magno vinculi compendio. Perfacili etiam opera floribus in vasculo bellè dispositis, ac demum subligatis, vario fasciculos artificio compones. Illud autem vniuersè curabis, vt artifex collocatio discolori structura naturam imitetur grata varietate consulentem voluptati. Cæterùm capulus ipse narcissinis folijs in longitudinem demissis, conserteque compositis vestietur: summa & ima pars lineo nexu coërcebitur: linum autem circunuoluto narcissino folio vtrobi- que, si libeat, protegetur: ad octo digitos producta longitudo æquali cæsione terminabitur. Vt autem structilis hæc florum congeries discolorum viuacitatem proroget, resupinato capulo frigida identi- dem

dem infundetur. Sic enim cum proximi & conspiciui, tum fortè remoti abditique scapi utiliter portabunt. Quin etiam proderit flores ipsos leui aspergine irrorare. Placet hìc florei fasciculi exemplar proponere, vt etiam oculis flores olfacias. Illud addo præterea, fasciculum exhiberi potuisse florum varietate locupletiozem concinniozemque; sed vni structuræ in breuissima pagina indicandæ minùs miscellaneum typum perinde visum esse idoneum.

Commonstrare præterea conuenit Romanam, Calathus flo-
rifer triplex. idest pulcherrimam florum architecturam, quam principum virorum animis parabili speciosoque tributo demerendis Tranquillus Romaulus, Tranquillus
Romaulus. laudatiffimorum gloria hortorum florentissimus, paucos ante annos excogitauit. E delibratis viminibus Calathus
primus. calathus aut rotundus, aut ouatus, prona concaua parte gibbus, ac testudineatus hoc authore contextitur. Media pars nonnihil editiore textura infixorum, hispidaque segete extantium, nec non gradatim ad umbilicum vsque assurgentium viminum corona minimùm triplici vallatur. Et laxioris quidem coronæ ambitus ab ipsius calathi ora quatuor circiter digitos distat: vnaquæque verò inter se binis ternisue digitis separatur. Vimineum solum, tum quod extravallum porrigitur, tum quod interiacet, varijs florum ordinibus, distincta generum & colorum serie in ambitum dispositis, sic insternitur, vt, ipsis in extimam partem floribus obuersis, in intimam caules inter extantia vimina porrigantur. Ipse autem calathi umbilicus supinis flosculis, quorum cauliculi priùs detruncandi sunt, confertim integitur. Surrecta denique vimina ordinatis floribus perornantur. Id autem vt pulchrè fiat, in ipsorum scapos, si vacui sint, eadem immittuntur: sin autem duriuscula medulla pleni; debent ipsi florum scapi modicè demutilati concauos alios in scapos ex

altera parte inferi, ex altera verò vimina im-
mitti. Quin etiam custodiendum est, vt illa,
quatenus extant, vel vno caule, vel pluribus con-
uestiantur. Ita florea ætate aridæ quoque vir-
gæ sese induent in florem. At verò tulipis,
quæ concauo scapo non sunt, ordinatè statuen-
dis, peculiarem calathum, modicè cauum, ca-
lathiscis compluribus quatuor digitorum alti-
tudine intextis peropportunè capacem, eodem
authore Tranquillo, comparabis: calathi huius-
sce fundum myrtaceis ramusculis flosculisque
præsternes: eodem ornatu conuestitos quas fillos
lectissimarum manipulis tuliparum, & si collibi-
tum fuerit, humilioribus quoque florum ramulis
infarcies, vt eorum filua multicolor excitetur.

Alter.

Tertius.

Concinnior alia, & frequentius vsurpata florum
dispositio ea est. Vimineus orbis peramplus,
quantus in dulcarijs placentis, quas Martios panes
vocant, circumferendis adhiberi solet, compara-
tur. Quatuor in ipso æquali crassitudine ac lon-
gitudine arundines, pro viminei orbis amplitudi-
ne proceræ, in summo æquabiliter circumsectæ,
in imo bifurcæ, paribus à medio atque inter se
interuallis, in quadrum, necnon ad lineam defi-
guntur; transmissoque per singulas inferiùs effora-
tas lineo vel ferreo filo subsuuntur. Arundo cæ-
teris modicè prolixior ad eundem modum media
depangitur. Diffissis deinde arundinibus, aut
len-

lentis ramusculis, aut funiculis præfixarum quatuor arundinum ima, media, summa pars in orbem traicitur, aut circunligatur: atque huic etiam ad commensum circulus interior adiungitur, ne stabiliti extrinsecus arundinei calami summa intrinsecus parte impelli & nutare possint. Qui circumiacet planus ambitus, myrteis ramulis confertim assutis ita contegitur, vt, crassiore extremitate sub imum arundineum circulum nonnihil immissa, vltra viminei orbis oram aliquantulum cacumina exporrigantur. Exterior quoque arundineæ turriculæ pars myrti ramis, recto positu per ipsos circulos insertis, æqualiterque circuntonsis, conuestitur: interior concisis minutisque folijs, tres circiter à fastigio digitos subsidentibus, oppletur. Ad hæc super substrata prominente myrto multiplex & multicolor florum series multiplici ea lege digeritur, nimirum vt vnaquæque corona vnius & generis & coloris sit: vt, qui pulcherrimè inter se dissident colores, componantur: vt infimus ordo vltra myrtea cacumina flores porrigat: vt superior series summis floribus ad inferioris extremos pertineat, donec introrsus recedens gradata structura ad imam vsque turriculam pertingat: vt florum scapi supra subsutam myrtum extendantur, aut etiam (si per proceritatem liceat) sub imam arundineam coronam recondantur: vt præterea iacentium inter ordines florum alij nobilioris notæ for-

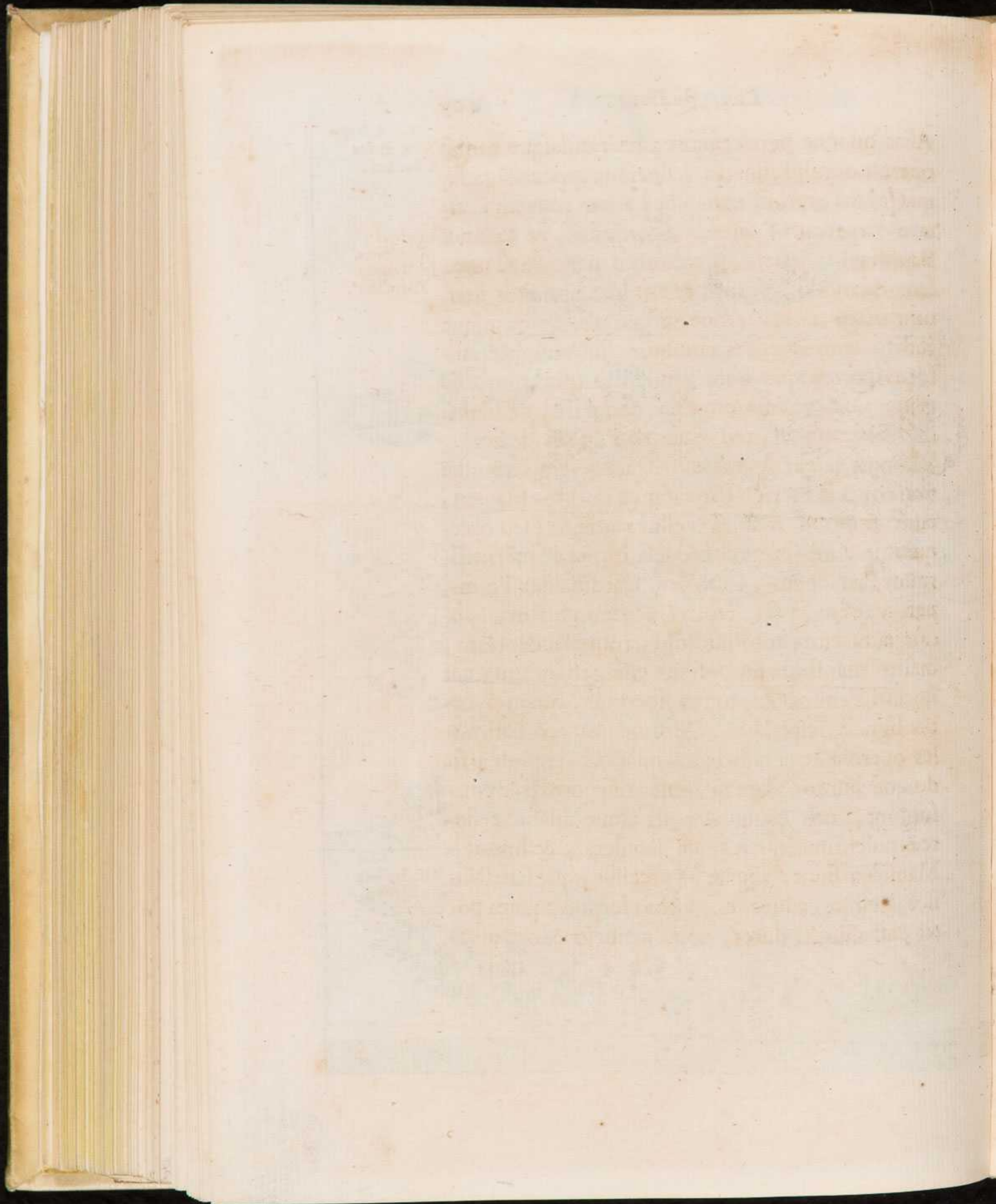
mæque ſtantes flores ordinato reſponſu collocentur. Cæterùm media turrata machina ordinatim diſcoloribus florum faſcijs ornatiffimè diſtinguitur, inſertis ipſorum caulibus & in conueſtientem arundines myrtum, & in penetralis turriculæ congeſtitiã viriditatem. Poſſunt autem flores, qui circulis firmiùs innituntur, decorticatis viminibus in ſcapos (vt ante diximus) immiſſis, tremulo luſu audaciùs prominere, cæteris floribus per anguſtiores circuitus verecundiùs corridentibus, & myrto cohærentibus. Hic mihi ſtructor præmonendus eſt, vt grandiuſculos ſatiffique conſpicuos flores ſimplici, minutulos & parum ſpectabiles geminata ſerie diſponat. Sed amœniſſimè vernare debet in florea ſtruce faſtigium. Ergo & frondeo fatto flores vario ad arbitrium ordine inſiguntur, & in ſummis arundinum internodijs fabrè compacti florei faſciculi, ſive triumphantis in vrbibus Floræ vexilla formoſiſſima attolluntur. Licebit præterea ipſas arundines arte multimoda collocare, vt innumerabiles formæ ac gentilitia ſæpe inſignia exprimantur. Vſque adeo floribus ædificare plaufibile eſt. Id ædificij præmaturè ne corruat, aquulæ frequenti aſperſione ſuſtentabitur.

Alias

Cc 3

FLORAE POMPAE FERCVLVM TVRRITVM

Alias quoque perelegantes admirandasque moles Aliæ moles
è floribus.
 opere nonnihil diuerso è floribus quâ colligatis,
 quâ solutis, quâ integris, quâ etiam concisis exci-
 tare cæperunt Fabritius Sbardonus, & Ioannes Fabritius
Sbardonus.
Io. Baptista
Martellett^o.
 Baptista Martellettus, cultorum par, floris non
 serendi modò, verùm etiam concinnandi peri-
 tum in paucis. Vterque igitur è tabellis virgisque
 rudem compagem præmolitur: tum singulas eiu-
 sdem partes apto flore (siue illæ minutum exi-
 gant, siue grandiozem) ita conuestit; vt idem
 illic non apponi, sed nasci debuisse videatur.
 Vidimus nuper nouitate spectaculi Argo vetustæ
 non concedentem, fabricatam è floribus Nauem,
 cum minimè raptura vellus aureum, sed obse-
 quium auro pretiosius delatura ad meritissi-
 mum Principem, Carolum Cardinalem Pium,
 per Urbem vela faceret, secundissima po-
 tiùs aura cum admirantium, tum plaudentium,
 quàm manibus prouectam esse gestantium; cui
 florum genitor Zephyrus libentiùs, quàm cym-
 bis ligneis, aspirabat. Verumenimvero hæ mo-
 les operosæ ac peramcænæ, quia citra copiosi assi-
 duique humoris opem facilè arecente strue con-
 surgunt, mox elanguescentis atque dilabidæ flo-
 reæ pulchritudinis ruinosa sepulcra, & breuia
 Mausolea fiunt. Quare, vt recisus atque structilis Vasa floribus
immittendis
perforata.
 flos, nempe caduca res, vbiuis locatus aquam po-
 tet, ac diutius duret, nouo artificio & opportu-

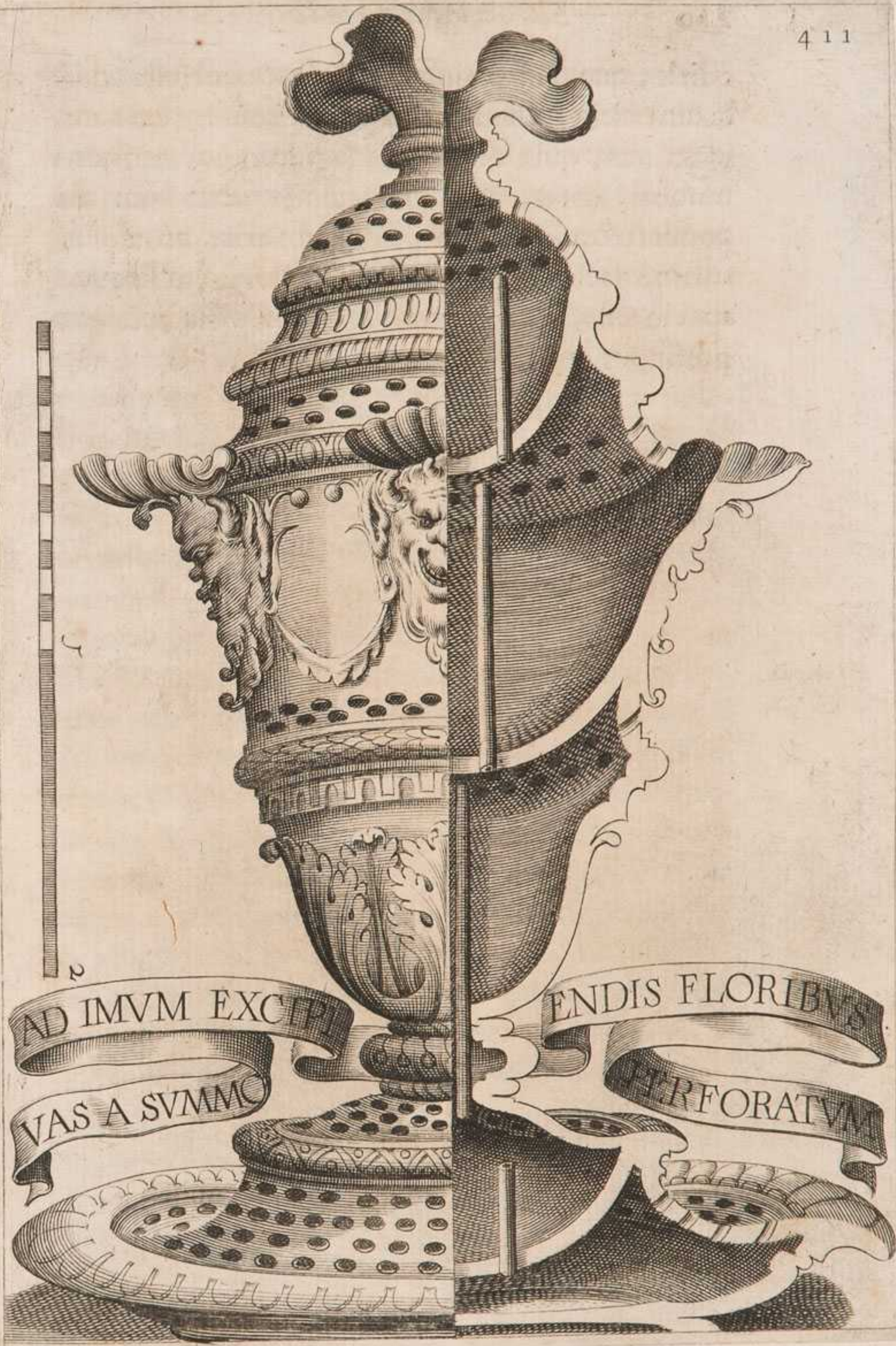
Horatius
Grassius.

nam & lepidam excogitavit machinam nostro ex ordine fertilis ingenij vir, Horatius Grassius, non in mathematico tantum, sed in hortensi quoque pulvere Archimedes. Hoc enim inuento in quacunque figuram possunt vasa deformari, quæ toto licet corpore perforato sint, nulla tamen ex parte aquam effundant. Age subiiciat oculis ipsa descriptio, quod animo fortasse incredibile videatur. Placet in primis eiusmodi vas, cuius pars ima in patentis polubri planam capacitatem explicata structuræ superioris planitiem, densissimo ad hortorum inuidiam flore distinctam, repræsentet; editior verò pars turritum illud pegma, opere itidem flore exornatum, forma lepidiore victrix æmuletur. Huiusce igitur vasis penetrabile arcanumque artificium illud est, quod pars dissecta clarè patefacit. Totum enim interius vas quinque vasculis, siue conceptaculis, aut infundibulis, & quatuor aut re-ctis, aut in latus inclinatis siphunculis, ad aquam sensim transfundendam vtrinque perforatis, coagmentatur. Et singuli quidem siphunculi sub ima cuiusque vasculi foramina, ne humor effluat, porriguntur. Possunt minore negotio summæ vasculorum oræ singulis grandiusculis crenis sic demutilari simul, & perforari: vt superiore parte inhærens, inferiore verò in labrum squamamue porrectus obex prohibeat, ne defluens aqua exteriora per foramina exundet. Aqua è summo vasis ore
defusa

defusa prius vasculum replet ad summam vsque fistulam vel ad crenam, per quam transmissa secundum, parique ratione reliqua opplet conceptacula; donec ex imis humilioris vasculi foraminibus exundans indicio erit, vas totum idoneo alendis floribus humore abundare: qui tamen è toto foraminibus peruiso vase non elabitur, quòd ad foramina non peruenit, quæ inditur, aqua; sed, ad summum vsque tubulum crenamue repleto superiore conceptaculo, quæ superfluit, per eisdem exitus in subiectum vasculum defluit, ac deinceps in reliqua, vsque dum ad infimum descendat; vnde tantum, si nimia transfundatur, redundabit. Ipsi autem flores ita collocantur, vt, qui foraminibus inseruntur, perparum emineant; ne conspicui vasis formam aduentitius abscondat ornatus. At verò in exporrectis quatuor conchis, quas totidem laruales vultus suffulciunt, singuli florum fasciculi lepidè compacti pulchriore candidis vnionibus discolore foetu decenter extabunt. Media in ore summo amplior & procerior siluula ludibundum in tremorem latè nutantibus floreis capitibus gestiet, suæque ipsa celsiori ac triumphali formositati plaudet. Eiusmodi vas quò grandius, eò fuerit etiam hunc in vsum opportunius: florum enim densior collocatio, ac diffusior porrectio partium decora singularum non adobruet. Quare palmorum minimùm quatuor altitudinem requirit,

quirit, quemadmodum satis edocet seorsum addita dimetiens. Illud habeo præterea subijciendum, idem vas; quia & molis magnitudine, & inditi humoris copia, & florum additamento maximè ponderosum, & casui obnoxium erit; prouidentissimè factum iri, si minimè circumferatur, sed apta in sede, vnde commodè circumspici suspicique possit, immobile statuatur.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or title.

Several lines of very faint, illegible text in the upper middle section of the page.

Another block of faint, illegible text in the middle section of the page.

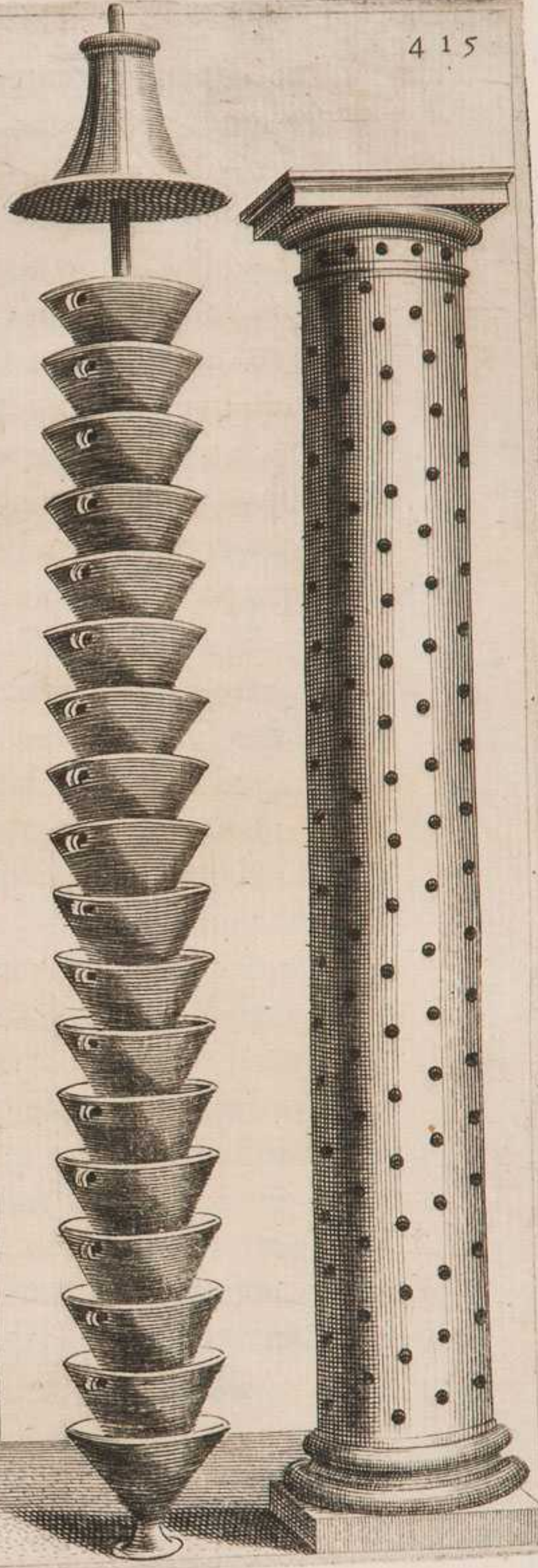
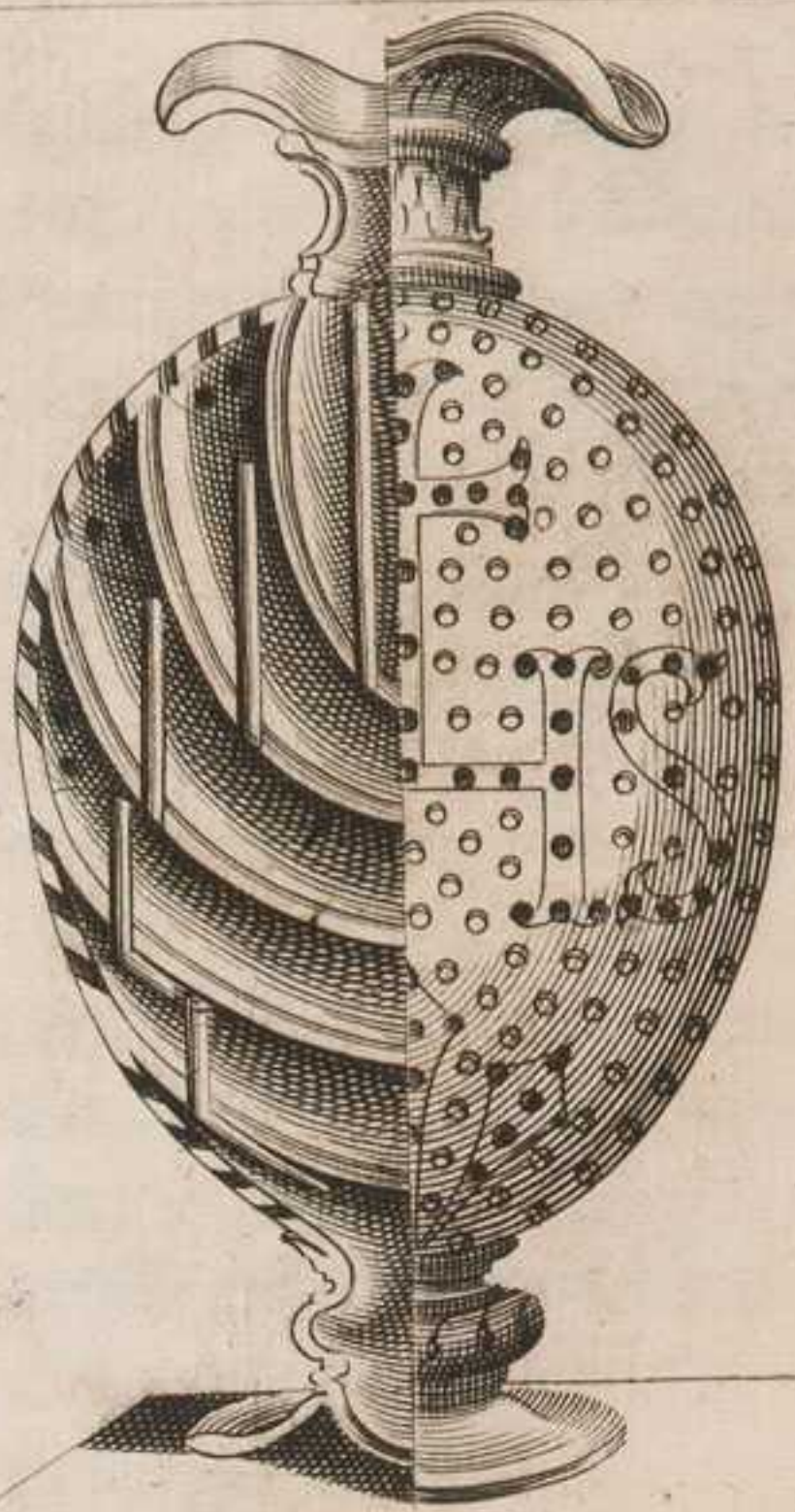
A section of faint, illegible text in the lower middle section of the page.

Another block of faint, illegible text in the lower section of the page.

The final block of faint, illegible text at the bottom of the page.

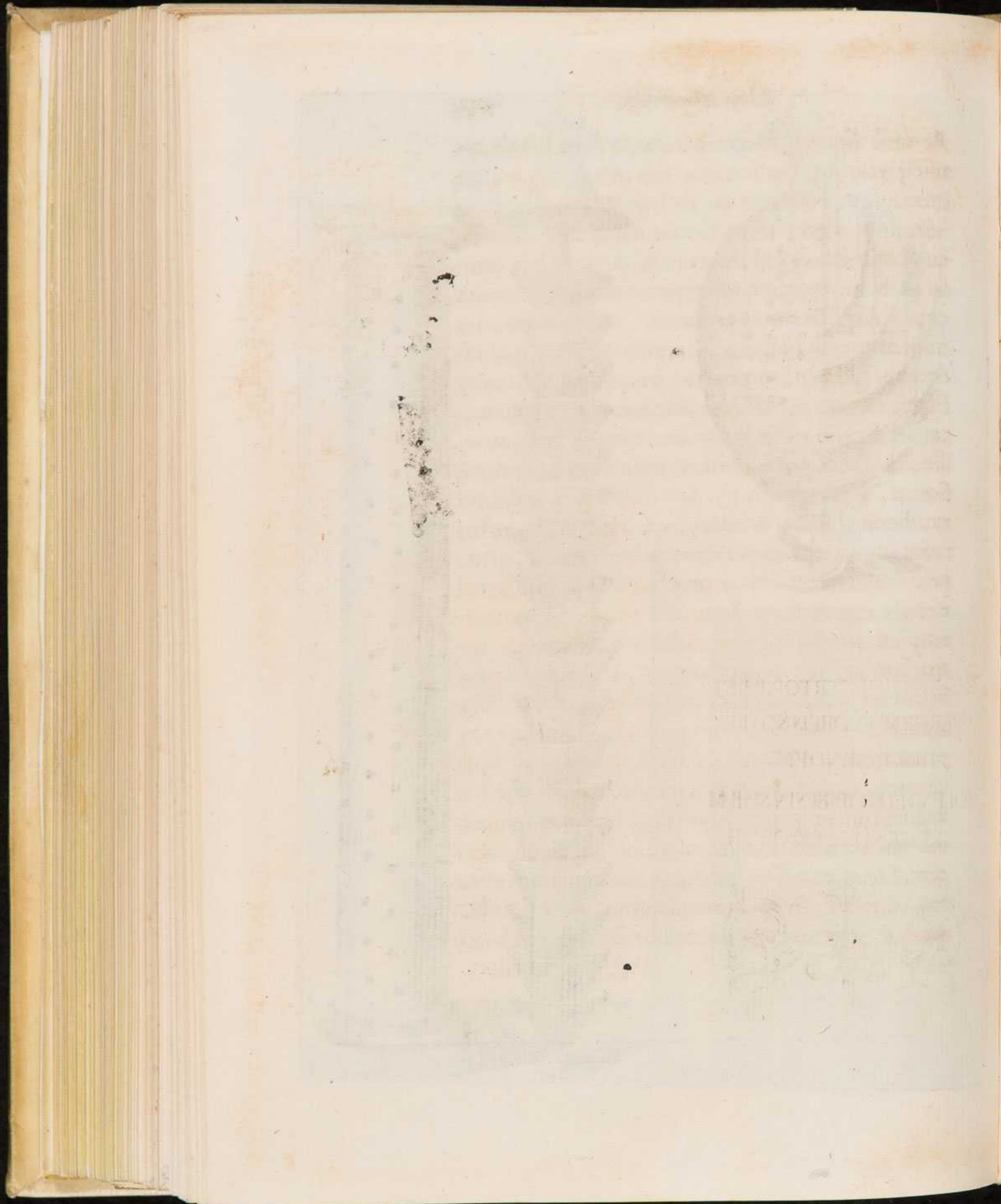
Patefacta superioris vasis arcana structura intestinum columnæ artificium aperit, quo totam triplex foraminum spira conuulnerat, florea fascia suauiter medicandam. Eadem poteris arte obeliscum pulchrius, quàm Aegyptijs notis, insertis floribus inscribere. Neque verò minore cum admirabilitate, tum voluptate scatebit vas; quod vndequaque perforatum plura, quàm ipsa vocalis Fama, pandit ora, vt, quæ uolumus, insignia seu notas floreis vocibus eloquatur. Tria hìc obseruabimus: primum, vt in foramina flores immittantur, qui solitarij funduntur è cauliculis: cuius generis sunt anemonæ, caryophylli, rosæ; nequaquam autem adhibeantur, qui singulis è scapis multiplici germinatu pendent, vt videre inter cæteros est in hyacinthis narcissisque. Illi enim, quòd pressè adhærent, quæ cupimus, distinctè notant: hi, quòd immodicè prominent, notata confundunt. Alterum, vt apto ad ea, quæ destinauimus, discrimina & exprimenda discolores flores ordine collocentur. Postremum, vt summo ex ore densior atque explicatior florum copia sic emineat, vt subiecta formositas pulcherrimè capilletur. Superest iam ferme omnibus id genus vasis commune, triplex artificium explicandum: vt videlicet, si velis conceptaculis singulis cum aquæ, tum scaporum facilè putrescentium sedimentum situmque posse detergere, tota vasculorum serie extimæ dimidiæ

midiaē parti hærente , pars altera dimidia (si tamen
 ea lignea seu metallica placeat) adapertilis , con-
 fertisque fibulis nexilis fiat : aut eadem vascula me-
 dio tereti stylo continuata in extimi vasis theca,
 vtrisque seiuncta, & bipartitò diuisa, itidemque ne-
 xili claudantur : aut certè (quod in obelisco tantùm
 & columna locum habet) integra pars extima va-
 sculis inanis elaboretur , deinde vasculorum series
 thecæ inanitati par medio perpetuoque stylo nexa
 disponatur . In adapertili autem uasè citra siphon-
 num crenarumque vsum vascula singula seorsum
 aqua poterunt repleri .

VAS ALIUD PARITER FORAMINI
 PERVIUM FLOREIS NOTIS
 INSCRIBENDVM
 COLUMNAE FLORIBVS IN SPIRAM
 INFIGENDIS PERFORATA.

At verò siquem magis delectat, in simplicioris artificij vase digestis floribus, sub recto, atque adeo intra ipsum conclaue parabilem & translaticium hortulum alere; noua forma fictile hic vsurpet, quod & animo primùm mihi finxi, & re ipsa deinde in hunc eundem vsum percommodè vsurpare cæpi. Argillaceum vas placuit. Hoc enim meana mihi originem suggerit, ex argilla oriundo: hoc addecet paruo bene viuentem, tenuique ditissimum. Potest argentea, vel aurea locupletiorum efficacitas artificioso testæ huius imitamento pretiosum illud exhibere prodigium, vt argentum aurumque floreat. Pes modico gyro circumscriptus nonnihil extuberat: hunc trochilus, siue canaliculatus orbiculus angustat: summum trochilum torulus, nempe circulus eminulus coronat: inde vterculus breui ascensu extumescens laxiorem transit in vterum: amplior trochilus, siue collum quadantenus introrsum agitur: os prælargum, vteroque suppar in labrum nonnihil exporrectum resupinatur: binæ ansulæ in geminorum anguium spiras innocenter minaces retorquentur, quorum capita tortili lapsu labrum, caudæ vterum complectuntur: medios angues sinuato penduloque tergo in speciem lubricos vario circunplicati volumine anguiculi coërcent. Dicas, appositè spiris anguineis ansatum esse vas, immissis floribus exornandum; vt in florida quoque ingenuæ amœnitatis herba anguem latere

D d   intelli-

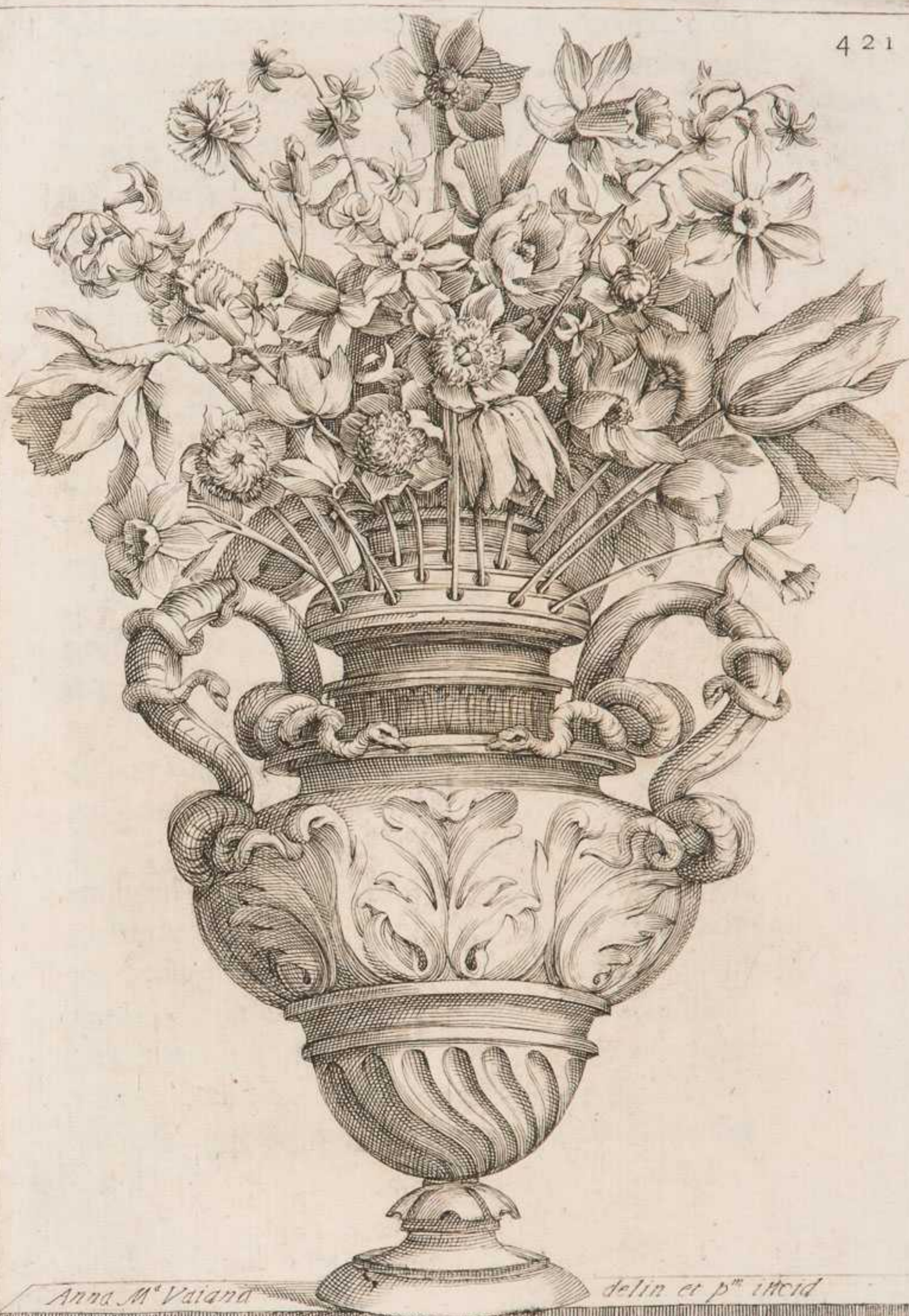
intelligas . Operculum in aliquam hemisphærij seu tholi formam ad excipiendos habilem flores incuruum, grandiore foramine in summo vertice, minoribus autem in reliquo ambitu alternantibus foraminibus vndique peruium est floribus inferendis. Arrisit id genus operculi, quo ad arbitrium detracto, & aqua, ne situ computrescat, veteri vniuersa effusa, recens identidem altero vel tertio quoque die infundi, & extremi florum scapi ab humore iam tabescentes, nihil prorsus mutata florea serie, attonderi possunt. Tota verò testa intus forisq̄ læui ac polito albario inducta, extrinsecus Arabum foliosa pictura, quæ veris cum floribus de venustate certet, exornatur.

VAS OPERCVLO MVLTIORO
AD FLORES ORDINATE CONTINENDOS

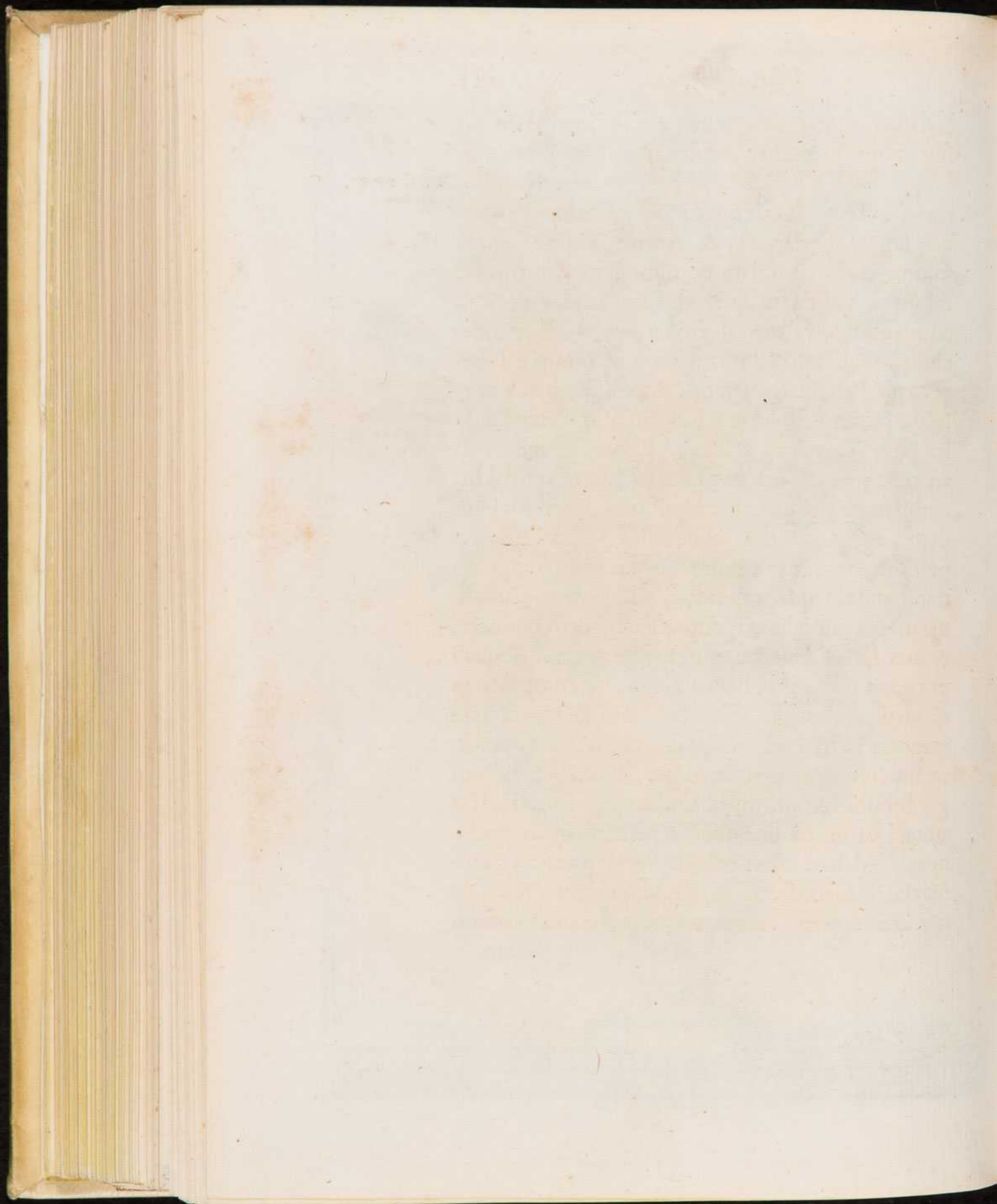

Anna Mª Vaiana

delin et p^m utcid

IDE VAS ORDINATIS FLORIBVS CONSPICVVM Da 3

Sed ista florum gloria mutila est, ut integri decori sint: utque turmatim in fasciculos, tanquam ignobilium vulgus herbarum, colligantur. Nobiliores ad usus imminuti concisique traducuntur: perque ingeniosa damna, & artifices iniurias noua musii operis æmulatione illustrium virorum vel insignia, vel etiam facta floridis sanè coloribus ad iucundam fallaciam eumentuntur. Tertiodecimo abhinc anno floream hanc picturam exhibere cæpit Benedictus Dreus, Vaticanæ fabricæ præfectus, cumque optimæ indolis filio Petro Paulo hac arte quotannis exhibet. Pictam graphidem ad commensum operis præparat, ut fieri solet in emblemate vermiculato: deinde magnitudinis eiusdem papyrum oleo, quod è lini semine fuerit expressum, inungit: eandem siccato iam vngue translucidam ipsi graphidi applicat: corporum lineamenta innocenter impresso stylo circumducit, & acu spissè traiecta minutim perforat. Aequali præterea telæ, quæ bene intenta, & compactis in quadrum asserculis affixa sit, eam papyrum aptè imponit: atrii carbonis puluisculum in raræ texturæ linteolo conglobatim illigat, & pressè affricatum per foramina transmittit: sublata papyro, punctim notata in linteo lineamenta penicilli ductu continuat. Ad hæc multicoloris florei paratus quæ integris, quæ confectis, prout usus exiget, folijs artificiosè digestis umbram operis, lineis circumdu-

Musii opus
è floribus.

Benedictus
Dreus:
Petrus Paulus
eius filius.

Etiam, ad expictæ graphidis imitamentum colorat. Ita, propter exemplum, oris humani temperatum ruborem caryophyllus ex albo subrubens appingit: genas rosa suo iure occupat, vt eas verè roseas appellemus: oculorum pupulas cæruleus ille, siue subniger flos infuscat, quem alijs hyacinthum botryodem siluestrem, alijs comosum minorem vocant, in agrorum marginibus & secundum vias nascentem. Quin etiam idem, qui lumen geminat in capite, toti umbras inducit corpori. Flauet capillus in genista: nigrat in cæruleo hyacintho botryode: canet in candido caryophyllo: illuminatur umbraturque eorundem apta permistione florum. Vestes nobilitat & opulentat colore cælesti flos regius, qui ab equestris calcaris imagine vulgare nomen sortitur: purpureo siluestre floris rufi papauer, aut ruber caryophyllus: aureo genista: viridi myrtus. Vsque adeo ambitioso labore quæsitæ expressique in vrbibus colores in agris obuij parabilesque sunt. At verò cæli serenitatem cæruleo aspectu simulat prædictus regius flos: pallido nubeculas suspendit rosa Damascena, & gelsiminum. Multiplex in hoc opere faciundo prouisio ac diligentia est. Locus enim deligitur frigidus & opacus, qui natiuos florum colores tueatur. Tempus destinatur exponendæ picturæ proximum, spatiumque circiter bidui breuissimum, ne minimè vitalis floreus decor ante gloriæ plaususque fru-

fructum euanius consenescat. Discolor è floribus tectorium digiti ferè crassitudine inducitur, ne tenuius dilabatur. Vbi fuerit opus, flos elanguescens aut dilapsus recentatur. Aequali demum libramento supina destinata in sedem transfertur vno leuiter iuncta congestu structura, ne deuergentia illam confundat ac destruat. Hoc igitur artificio fabrefacta solemnibus Diuorum Petri & Pauli ferijs suspiciendarum rerum florea simulacra in Vaticani sepulcri ornatissimo pauimento spectanda proponuntur. Et alij quidem anni gentilia Pontificum insignia tergemino diademate ac pontificijs nominibus insignita: tyrannicarum alij pœnarum etiam in floribus crudelia instrumenta: triumphales palmas & coronas alij: cœlestium alij Legatorum par nobile, Petrum scilicet diuina potestate clauigerum, & Paulum penetrabili eloquio ensiferum, ab vltimo complexu ad supplicium digredientes: alij demum eisdem vno tumulo compositos ea structilis floris arte repræsentarunt; vt in Vaticanæ maiestatis obsequium citra vllam artem admirabili spontis suæ pictura pauimenti marmora ipsa vernare viderentur. Postremus hic tandem annus eidem Petro arcanam Christi Diuinitatem submissè adoranti, diserteque profitenti solidam beatitatem oris diuini oraculo rependit. Et licet vtriusque diuerbium dociles flores grandiore subiecta literata pictura eloquerentur; ipsa tamen corporum
florea

florea conformatio tam arguta erat, vt in eadem animi ſenſus vocesque ſentires. Videt igitur iam omnibus annis, & obſtupescit ſapientiffima miratrix Roma feliciter artificioſam audaciam: quando ſine fabuloſis præſtigijs & offucijs licet floribus in Heroas Diuoſque transformari. Fuit etiam nuper in celeberrimo confluentium ſpectatorum concurſu, qui ſic plauderet, noſtra, quàm priſca, elegantius & efficaciùs ætate ſepulcra floribus conſpergi, quorum vegetis coloribus extinctorum maiorum non modò decora, verùm etiam ora reuiuifcerent: nec alia decentius poſſe, quàm conciforum purpura florum, Chriſtianæ religionis principes propugnatores, illuſtri cæde purpuratos, expingi: vt piè fortiterque fuſum cruorem vel à funere vernaturum interpretemur. Illud præterea decorum gratumque ſpectaculum eadem nupera ſolemnia exhilarauit, vt flores in amicas Apes, Barberinum inſigne componentes, reformarentur. Hæc autem fuit viſendæ rei ſtructura facillima ſolertis inuento iuuenis Stephani Sperantij, qui ſub inclyti nominis equite Ioanne Laurentio Bernino egregiam nauat operam ſtatuariæ. In duobus perſcriptis vaſis regiæ lauri trunci ſinguli ſic depacti ſunt, vt aliquantulum prominerent. Geminae vtrinque generis eiufdem folioſæ virgæ adalligatæ connexis cacuminibus ouatum in orbem coiuerunt.

Apes è floribus.

Stephanus
Sperantius
Io. Laurentius
Berninus.

runt. Ad hæc alios è cera, ex herbaceis fasciculis alios Apum typos, dimidiatum ferè palmum longos, gummi Arabica bene perlitos, genistæ folia ordinatim adiuncta contexerunt: fusciores alui lineas circulatim intercurrentes flos Africanus minor, supernè in fuluo rubens, mollique holoserico villosus colorauit: capita minutatim incisus asphodelus liliaceus obsoleto rubore distinxit: oculos rotundauit saturo colore purpurea scabiosa, quæ fortasse Aëtij p̄sora est: membranaceas alas eiusdem asphodeli rigida folia porrexerunt: furculaceos pedes itidem genista calceauit. Ita floridæ ternæ Apes tum imo trunco, tum porrectis hinc inde geminis interioribus ramulis in triangulum, vt in insigni Barberino visuntur, insistentes si non palato, at certè oculis animisque spectatorum noua voluptate mellificarunt. Iam verò multiplex euulganda solertia est, qua delicata, & obnoxia florum missilia etiam ad oras longè remotas citra corruptionem vitiumque spargimus. Minimi laboris, tutelæque magnæ prior est, quam non semel à me laudatus adhibet Fabritius Sbardonus. Huius igitur exemplo capsula paratur palmum alta, palmum cum dimidio longa. In ea myrteis ramulis rorulentis, leuiterue madidis tenuis torus insternitur. Super hoc mane lecti cum longis cauliculis, roscidi, necdum satis hiantes flores ita deponuntur, vt ore
om-

*Matthiol. in
Dise. l. 4. c. 11.
Ruell. de Nat.
stirp. l. 3. c. 82.*

Ad flores longè mittendos capsula multiplex.

*Fabritius
Sbardonus.*

omnes resupino cubent, utque singulorum capita pedesque alterno positu adiaceant. Interiectum spatium breuiore flosculi complebunt. Ne bellè depositi flores vecturæ quassu emoti agitarique subsultent & collidantur; proximè florum scaporumque iuncturas vtrinque foratis traiectisque binis aduersis capsulæ asseribus transuersi surculi induantur, qui floribus sub iugum missis modico innocentique pressu euagandi coercant libertatem. Hoc artificio è myrto floribusque alterna tabulata usque in summum disposita superpositis myrti ramusculis conteguntur. Operculum denique, minuto nonnullo foramine salubrem auram transmissurum, imponitur. Non placent myrti loco à nonnullis adhiberi solita brassicæ folia: quia paucos intra dies mucida & olida suum inclusos in flores vitium virusque transfundunt. Paulò alij operosius flores in fasciculos, ima summaque parte prorsus æquatos, componunt: caules in capulum coactos, & arborum musco inuolutos colligant: binos deinde ternosue fasciculos, alterno (uti iam diximus) ordine collocant, infixisque in transuersum viminibus modicè interstringunt: simplici multipliciue serie disponunt: interuacantes lacunas musco explent: eundem etiam, seu myrtum superinducunt; & capsulam bene operculant. Franciscus Castellus Mantuanus, flo-

Franciscus
Castellus .

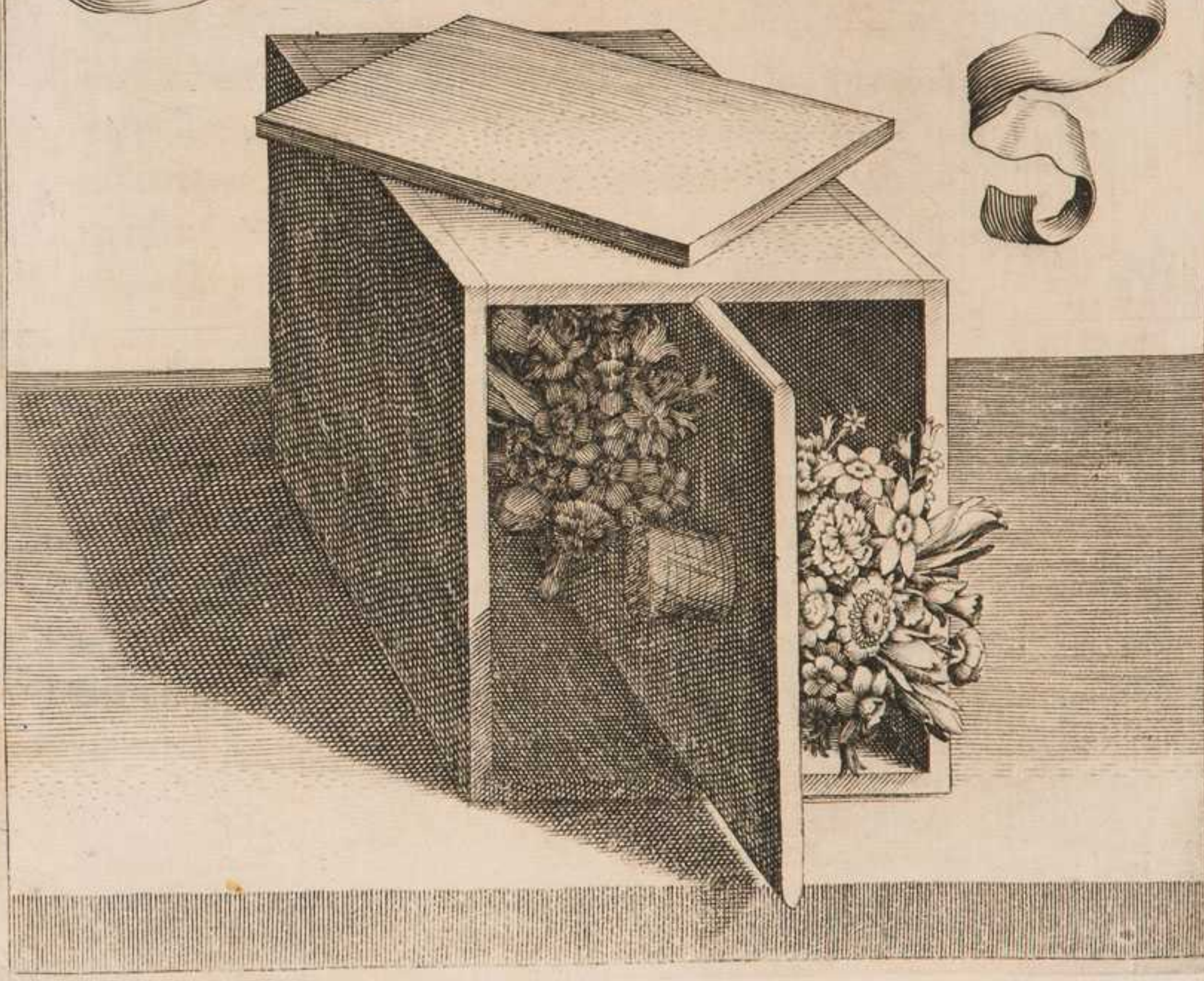
rea

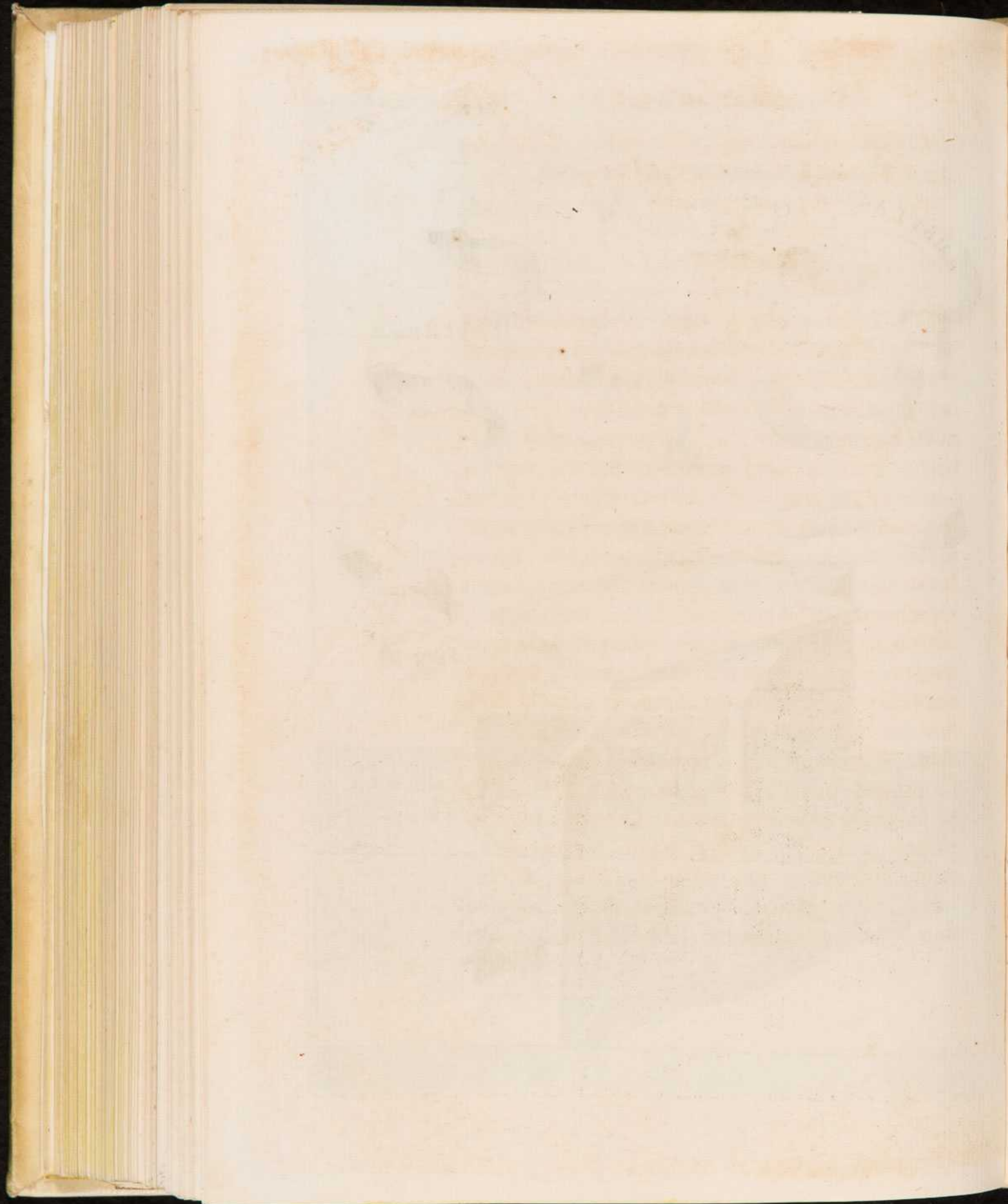
rea in re vir exercitatissimus, ita flores peregrinari docet. Fagineis asseribus modicè crassis capsulam, prout vsus postulat, latam & oblongam, altero angustiore latere operculandam, compingi iubet: illud etiam præcipit, ut è quatuor, qui porriguntur in longitudinem, asseribus aduersi duo vel medio vtrunque intercurrente sectili sulco, vel binis affixis ligneis regulis canaliculati alium insertum ambulatorium asserem, singulari multipliciue grandiore foramine, immittendis floribus idoneo, peruium excipiant. Post hoc flores nondum planè maturos vel pridie, vel exiguè antè, quàm mittantur, in vnum pluresue fasciculos colligit; &, si expedire videatur, aliquandiu habet in aqua, ut humidum bibulis caulibus alimentum trahant. Fasciculi cuiusque capulum plurimo acidorum fructuum circumdato duriusculo folio præmunit, ne lini arctior nexus penetret atque infecet caules. Eundem capulum pro capsulæ latitudine æqualiter attondet. Ipsos denique fasciculos in foramina sic inserit, ut alterius fasciculi flores capulo alterius è regione respondeant; ne inter se contingant, neue mutuè allidantur. Operculum tandem clauulis configit, mandatque tabellario, ut ipsam capsulam ex ephippio suspendat in longum; eandemque stantem peruehat, non iacentem.

Sic

Sic ille flores inconcussos atque incolumes hibernis potissimum mensibus, quò fuerint destinati, transmittit.

AMBULATORIO
ASSERE
FLORES
CAPSULA
TRANSFERENS

*Florum siccitas viuax, & verisimile
mendacium.*

CAPVT II.

ET hoc potest industria, vt floris, nempe diurnæ caducæque rei aridum ipsum cadauer, atque adeo mendax vmbra diurnet ac perennet. Si velis igitur diurnos flosculos nullo negotio facere diurnos, resectosque à vitali radicis nexu ad simillimam viuorum faciem condire; nouam disce paratioremque vnguentis Aegyptiacis condituram, quam paucos ante annos in Germania ex parte vsurpatam ita perficies. In labrum fictile cupreumue, siue in alueum ligneum cribratæ arenæ tantum conijcies, quantum ad vasis dimidium perueniat: deinde aquam illimem & liquidam vsque ad eius fauces infundes, & lignea rudicula peragitabis miscebisque, vt, siquid inest fimi pinguiorisque terræ, eluatur: cum arena sederit, è decliui vase obturbatam aquam effundes: sic toties arenam lauabis, donec aqua limpida & pellucida superemineat. Tum emundatam elutamque arenam in sole tandiu patieris esse, dum, quisquis ex aqua remansit humor, assiccetur. Cum hoc modo emundaueris, suum cuique flori vas longitudine ac latitudine congruenti

Florum conseruatio ex arena.

Io. Rudolph. Camerar. Sylloges Memorabil. medic. & mirabil. nat. arcan. centur. 9. partic. 95.

E e præ-

præparabis vel ex argilla, vel certè è ferri ſtanneo tectorio dealbati prætenui lentaque lamina. Flores deinde leges absoluta maturaque formositate præſtantes, humore nullo perſuſos, prolaxis, vt voles, caulibus manubriatos: eoſque altera manu ſummatim ac leuiter prehensos ſuſpenſosque in vaſa ita demittes, vt infra eorum oras binos ternosue digitos deſcendant, vtque ipſi nulla ex parte vaſa contingant: manu verò altera paulatim arenam ingeres eatenus, quoad totos caules obtexeris: tum ipſos flores aptè compoſitos, modiceque diductos leni arenæ iniectum cautè adobrues. Vnam præterea tulipa exigit operam, vt, quod è medio extuberat triangulare caput, præcidatur: ſic enim floris folia ſcapo pertinaciùs hærebunt. Ita oppleta vaſa ſub inſolata porticu per vnum alterumue menſem habebis: floresque tandem eximes viridi ſiccitate recentibus non abſimiles, vno tamen odorato halitu, ſuauique anima deſtitutos: quibus ad arbitrium ſolutis connexisque alieno etiam tempore perfrueris. Breuior alia florum conditura. In aquam è ſalibus acerrimam, quam chryſulcam vocant, intingitur flos, adeoque innoxius & vegetus conſeruatur, vt, ſi prior maneret molities, recentiffimus videri poſſet. Iam verò vt librorum monumentis citra ſcriptionis laborem flores ipſos æternes, Adrianum Spigelium, hiemales hortos, ſiue ſtirpibus agglutinatis quouis tempore

*Id. Camerar.
ibid.*

*Conglutina-
tio.*

*Uſago. in rem
herbariã. l. 1.
c. 58.*

ver-

vernantia volumina instituentem audi: cuiusque generis vnum, aut pro colorum macularumque varietate plures flores vnà cum scapis, adnatoque foliorum aliquo, necnon maturo cum semine (si possit id colligi) succide: succisos pro naturali situ inter inoffensi læuoris paginas bellè colloca. Emporeticam enim bibulamque chartam licet hunc in vsum plerique adhibeant, minùs tamen vtilem ostendit experientia: quòd exucti humoris herbaei apprimè tenax interpositas plantas agrè siccat, inductoque sæpe mucore corrumpit. Idonea papyro inclusas herbas in volumen inferre compluribus paginis crassum & peramplum, quod videlicet chartæ easdem herbas includentis magnitudinem exæquet. Ponderis præterea superimponere, quo, tanquam torculari, paulatim vrgente innocenter planta comprimatur. Quare premendis herbis validum & prægraue pondus cauendum est, priusquam aquosior humor herbaceus magna ex parte exaruerit. Subinde autem plus ponderis adijcitur. Et primò quidem minimo, dum plantæ flavescant (quod æstiuo tempore triduo vel quatri-duo contingere consuevit) deinde grauiore, ad extremum grauissimo pondere opus erit, vbi prope iam arentibus humoris perpaulum superfuerit. Illud etiam curiosè curandum est, vt nullo non die easdem inspicias versesque: & plicaturas, siquæ appareant, explices: floresque & folia ita con-

stituas, vt conspici vtrunque possint: chartam præterea mutes, vsque dum peraruerint. Aridæ iam plantæ paginis interiectæ sicco loco seruabuntur, donec aridarum numerus admodum excreuerit. Hac arte ficcatas, atque interpressas papyro agglutinabis. Aptissimum gluten ita conficitur. Glutinis taurini pellucidi, quod Germanicum vocant, vncia sex asperissimi aceti vncijs maceratur noctem vnâ: tum igne lento liquatur: igni subductum nonnihil refrigerescere sinitur: statimque adijciuntur aloes hepaticæ drachma dimidia, & aromatici caryophylli in puluerem contriti scrupulus; ac probè miscentur. Ad hæc variæ magnitudinis penicilla pro magnitudine stirpium in promptu erunt. Plantam igitur agglutinandam super viliores chartas expandes: glutine oblines: sublatam deinde candidæ paginæ impones: aliaque superposita papyro arctè atque æquabiliter affricando premes, ut ex toto adhærescat. Eandem præterea plantam binas inter paginas libro habebis inclusam, prægravi pondere superaddito, donec ipsa penitè assiccescat: id autem vnius aut alterius horæ spatio eueniet. Mox ad volumen conficiendum inde auferes. Scire hîc licet non eundem agendi tenorem cum qualibet esse stirpe promiscuè seruandum. Quædam enim sunt, quæ propter succi aquosioris copiam difficulter arescunt, ex facili putrescunt, & folia dimittunt, aut

ea decolorant corrugantque: quo in genere semperuium ac telephium reponitur. Eiusmodi herbas, dum virent, glutino chartis adiungere fatius est: prius tamen oportet geminis interfitas paginis in volumen indere, ac temperato pondusculi pressu leuiter calcare, quoad flaccidæ flexilesque fiant, & facile possint agglutinari. Sua singulis iam agglutinatis herbis nomina præscribantur: utque singularum expedita inuentio sit, elementario literarum ordine digestæ apto volumine coagmententur. Id ego voluminis curiosè peruolutaui Palatinorum inter librorum erudita spolia, quibus tam felix, quàm pius, Boiorum Dux, & Romani Septemuir Imperij, Maximilianus à Pragensi atque Heidelbergensi victoria Vaticanam bibliothecam, nempe Sapientiæ Capitolium, locupletauit. Visuntur quoque Bononiæ nobilissima in bibliotheca, amplissimis magistratus ædibus adiuncta, lectissimis plantis glutino sociatis compacti libri complures, quos cum cæteris ingenij sui monumentis literatæ hæreditatis nomine sapientissimæ patriæ legauit vir optimis disciplinis ornatissimus Vlysses Aldourandus. Visuntur Neapoli, codices permulti consimiles in Ferdinandi Imperati herbarum peritissimi musæo, peregrina planeque admirabili rei naturalis & medicæ supellectile instructissimo. Ut arefactæ in paginis, quàm virentes in hortis, plantæ diutius ac felicius vernare

Maximilianus
Boiorum Dux.

Vlysses Aldourandus.
Ferdinandus
Imperatus.

Vfus in
mensis .

Conditura .

Aqua stillati-
tia .

Imitatio
multiplex.

videantur . Iuuat nonnullos in ipsa mensarum
dapali messe ver istud arido flore immortale ad
voluptatem geminandam aliena tempestate re-
præsentare . Quare accommodatos potissimum
flores in vmbra siccant , flauam nempe genistam ,
puniceum balauustum , & cæruleum delphinium :
vt inter palati gaudia oculis quoque pulcherrimi
colores epulandi exhibeantur . Sed mortalium
delicatæ auiditati parum fuerat floreas delicias de-
libare aspectu , nisi etiam ore deuoraret . Igitur
in sacchari vernaculo nectare conditi flores quàm
facili , tam suauis mutatione demigrant in fructus ,
salubrem amaritudinem nimis fastidienti posteri-
tati dulcissimè medicatos . Et sanè decuit , flores ,
dum viuerent , mortalibus liberaliter melleos ,
post interitum dulci sepulcro condi pariter , &
condiri . Quin etiam ipse didicit ignis è floribus ,
quos exiccat & perurit , aquam fundere odorato
spiritu vitalem : cumque stillatitijs florum lacrimis
mansuram voluptatem eliquare . Iam verò , quòd
ætate florea nobilium pictorum vernante artificio
perbellè colores transeunt in flores , delectant alios
colorata florum mendacia , quæ gratum oculis fu-
cum faciunt , dum vel egregiè depictis vasculis ma-
nipulatim adiuncta multiplicium tabularum pen-
sili spectaculo ædes perornant ; vel punctim illi-
to membranis colore singulatim elaborata hor-
tensi volumine , siue horto plicatili continen-
tur .

tur . Sed nullus magis conspicuis florum characteribus circumfertur in scriptus liber , quàm qui Eystadiensis horti pulcherrimas plantas ad naturalem magnitudinem affabrè incisas repræsentat . Ut illæ in chartis , hoc est in solo gloriæ , quàm in gleba Germaniæ , perenniores longè speciosius efflorescant . Quòd si quamuis pingendi rudis plantas , quæ tamen asperæ , spinosæ , præduræue non sint , velis ad viuum expingere atque adeo exprimere ; sic facito . Asseri probè læuigato atramentum typographorum leuiter ac summatim illinito eorundem puluillo manubriato . Super hunc assere plantam aut virentem , aut arentem ; aut integram , si par excepturæ paginæ sit , aut dispertitam , si maior , expandito . Deinde chartam superponito , valideque defricato , donec atramento planta satis imbuta sit . Ab assere sublatam ipsi paginæ , in qua effigies imprimenda est , imponito : aliaque superimposita papyro , manu linteoque confricato , vsque dum ad imaginem imprimendam exprimendamque satis esse videatur . Sed coloribus viuos flores mentiri vulgare miraculum est . Illud potiùs mirari decet , veris floribus florea mendacia eleganter colorari . Recens & lepidum inuentum est , vt se ipsi flores expingant . Coloris igitur florem imitaturi vice florem eiusdem coloris folium , pro picturæ inducendæ magnitudine figuraque vel integrum

Eystadiensis
hortus .

Adrian. Spigel,
ibid. c. 57.

Cassianus à
Puteo.

vel dissectum, Arabico gummi expingendæ tabellæ seu pagellæ agglutinatur. Eminentia, umbræque, atque adeo reliqua picturæ parerga colorum artificioso ductu tam bellè adiunguntur: vt non facile arbitraris, vtrum ars, an potiùs natura debeat operi subscribere, Faciebat. Eiusmodi ego picturam bifirmi artificio formosam, & commoliti auri ductili nitore insuper collustratam vidi apud equitem Cassianum à Puteo, virum inter cætera ornamenta tum clarissimi generis, tum ditissimæ domus, tum lectissimæ bibliothecæ, tum locupletissimi musæi, tum cultissimi animi, singulari quadam ad omnes homines demerendos benefica suauitate conditum. Vt minimè mirum sit, nobilissimi viri suauissimam virtutem Barberinis Apibus esse charissimam, quibus cordi est quicquid mel sapit. Ipsi, meus labor, flores hortenses regnatricum Apum mellificam beneuolentiam eidem conciliatrici acceptam referunt comitati, quæ meis floribus potuit efficaci commendatione suæ illecebram suauitatis afflare. Eiusdem non dissimulanda silentio est proluxa liberalitas: vt in florifero cultu arcana atque in primis admiranda experimenta mecum communicata maluerit prodesse palàm ac delectare, quàm eruditionis suæ splendida latebra auarè occultari. Conuertit iam in se oculos plaususque nostros Belgicæ solertiæ in re florea naturam prouocans

arti-

artificium: flores enim, quos indoli suæ amœnissimæ simillimos in hortis curiosè colit Belgarum natio cultissima, tam decora fraude concinnat è serico; vt putes, non ingeniosi hominis manu, sed solertissimi serici vermis naturali opificio contextos: vt idem habeat, vbi tandem in papilionem conuersus decenter infideat. Sericum igitur non intortum, sed flaccidum, pro flore folioque imitando varium, approbè pexum explicatumque, limpida gummi oblinitur, vt rigescat. Exinde ad commensum exprimendarum partium plures in partes conciditur. Quas crispari oportet, illæ prius humefactæ tepido calamistro vibrantur. Aptæ demum inter se felicissimo dolo coagmentantur, serico villo floream lanuginem Americani potissimùm floris ac tulipæ simulante.

Arcana florum cultura.

CAPVT III.

INertem esse artem censeo, aut certè victricis palmæ iactura minùs laudabilem, quæ naturam sic æmuletur, vt pari gradu grassari ad laudem, non autem præuerrere contendat. Quamobrem florum est, quæ hominum ore frequenter effunditur, iustissima querela, cultorum scilicet plerosque nouis quotidie floribus comparandis in-
uigi-

Arcana flo-
rum cultura
miraculorum
ferax.

Andree Ca-
pranicæ hor-
tenſis diſpu-
tatio.

uigilare, in ijs verò, quos comparauerint, ingenioſo artificio perficiendis conuiuere; hoc eſt in vulgari cultura ſatis ſolicitos, in præſtantiffima eſſe penitè incurioſos. Et ſanè, ſi pulcherrimum in hoc ſtudium incumberemus, florea miracula, quæ magno foris impendio conquirimus, paratio-
ra domi ac præſtantiora inueniremus. Quòd ſi cultrix induſtria à duriffimo arborum ingenio inſitiuos alienoſque fructus feliciter exigit: quidni eadem à mitiffima florum indole nouas oculorum nariumque delicias exoret? Libet igitur florei decoris mangonem agere, vt hortenſes ephebi decentioris formæ inſolito lenocinio in admirationem amoremque ſui vel ipſam criticorum effaſcinent ſeueritatem. Libet ſupra naturæ vernantis morem artiſcioſa miracula audere: ne voluptariæ culturæ pars iucundiſſima deſideretur. Tempeſtiuas commendabili audaciæ ſuppeties fert, quæ chymicam ſapientiam ab eruditis latibulis hortenſem educit in lucem, Andree Capranicæ cum genere, tum eruditione nobiliſſimi, planeque Romani viri academico in conſeſſu cum plauſu audita vox. Cum tria ſint, inquit ille, naturalis commiſtionis elementa, nempe Mercurius, ſiue glutinoſus terræ humor, quem Chymici paſſuum dicunt; ſal, ſiue ſemen actuoſum, naturamque conſtituens; ſulphur denique, hoc eſt ſulphurea quædam vis præparans atque coniungens: imitatrix natu-

ræ solertia in hortis ingeniosa miracula triplici pariter, eoque parabili præsidio efficiet. Nam interfectarum pecudum sanguine Mercurium sup-
 plente, ac Mercurialem terræ succum minùs vali-
 dum adiuuante florum corpuscula mirum in-
 modum amplificabit; hircino tamen, vtpote ni-
 mia siccitate inepto, abstinebit: cineribus, tan-
 quam fœcundo salacique sale, cum ipso sanguine
 commistis numerosos partus excludet: fimo tan-
 dem sulphur æmulante cum celeriter maturabit,
 tum variè colorabit. Verùm, vt à minutioribus
 initijs maior existat admiratio & voluptas, prædi-
 ctorum medicaminum vires, siue quintas (vt vo-
 cant) essentias, aqua vitis præmacerante atque
 exugente extractas, ac distillarij feruida opera in-
 angustum contractas, adeoque vehementiores ad-
 hibere præstiterit. Attentiſſimè tamen custodire
 oportet, ne perurentibus hisce medicaminibus
 radices ipsæ contingantur; sed vt interiecta mo-
 dica humo innocenter ad partum incalescant.
 Cum autem pro caloris omnia temperantis grada-
 ta temperie ipsorum portio & mensura medica-
 mentorum adhibenda sit; dimetiendo lætaminis
 potissimùm calori perutilis fuerit productissimo
 collo, & occluso penitùs osculo ampulla, quæ varia-
 tim calido contactu inclusam aquam gradatim a-
 scendentem descendentemque demonstrat. Sic ille.
 Sic autem testes oculati complures: In Hetruriæ

op-

Confitio mi-
ra.

Lætificandi
plantas ratio
duplex.

In floribus
admiranda.

oppido celebri, cui vernaculum nomen Aquapendens, ingenioſus hortuli cultor, aurifex, vt in auro, ſic in agro ſplendidus faber, iucundiſſimum illud prodigium arcanis elementis conflatur, vt in anguſtiſſimam glebam, calice modico, aut eiufdem amplitudinis fictili vaſculo, aut etiam cochleæ teſta incluſam depactus arboris frugiferæ ſurculus terna minimum vel quaterna iuſtæ magnitudinis, & natiui ſaporis poma inducat, ac decennium circiter duret: quod agreſte miraculum (niſi fallit fama) ad floriferos ſurculos facile videtur poſſe transferri. Sic præterea in hortenſi re multum callentes alij: Vt plantæ lætiores profiliant ac vernent; ſui generis cineribus terræ permixtis, aut certè columbino ſimo cum aqua in ſole tepefaſta pabulandæ ſunt. Quamquam poſterius hoc pabulum bulbofiſis tuberofiſque radicibus, vitio & corruptioni opportunis, periculoſè apponitur. Sic demum ego: Quoniam artis huius mangonicæ atque ornatricis arcana medicamenta & adhuc multa excogitata ſunt, & plura in poſterum excogitari poſſunt; non eſt mihi propoſitum rem infinitam æquare velle dicendo, ſed aliqua præmonſtrare, tum vt cupidis facem præferam, tum vt deſides ad curam pulcherriſſimam incendam. In floribus hæc amamus amœna prodigia, tempeſtiuitatis vices arbitrarias, coloris nitelam nouam, odoris grauitatem emendatam aut inſolitam ſuauiſſimam conciliatam, & mul-

ti-

tiformem formæ varietatem . Quadripartitæ huiusce artis secretiora præcepta, seorsum & capitulatum tradenda, iam accipe.

Arbitraria florum tempestiuitas .

CAPVT IV .

Quod summa in animis virtus, hoc imitatrix in hortis cultura perficit, vt sicut vir, sic flos omnium horarum sit; siue vt, modò anticipata, modò dilata, modò continuata cuiuslibet floris tempestiuitate, vere arbitrario perfruamur. Igitur si rosam exempli causa (quod enim vni conuenit flori, transferri commodè ad plures potest) vernare temporius voles: properato circa extremum Octobrem satum, intra fictile solo succreto, & fimi admistione tenero humectoque inhumabis: calida bis quotidie rigabis, & fouebis: ventosis, nimiumque pluuiialibus diebus intra tectum subduces: pernoctare sub dio non permittes: vbi gelicidia hibernique imbres defierint, ac diei apricitas inuitarit, vitalem solis in lucem proferes: vbi verni teporis prima illecebra germinum primitias euocarit, calidiorem affundes aquam. Ita fiet, vt veris florum nouissima rosa prior efflorescat. Vnum imminere periculum monuit experientia, ne, violenter præfestinato fœtu, mater effœta præmoriatur. Tanti tamen fecere culturam
istam

Flores pro-
perati .

istam veteres magistri, ut eam litteris commen-
 datam posteritati præmonstrarint. Effossa igitur
 circa radicem (ut Plinius docet) pedali (ut Di-
 dymus & Palladius) bipalmi scrobe ; & matu-
 tina vespertinaque calidæ irrigatione quotidie
 iterata serotinus rosæ flos sollicitabitur. Si præte-
 rea cupis Tiberij præmaturum augustum cucume-
 rarium nobili, mobilique, atque adeo ambulatorio
 roseto æmulari: confecta bruma stercoratum
 terram cophinis aut fictilibus inditam rosarum
 radicibus obseres, modicumque præbebis humo-
 rem. Eadem obsita vasa tepidis & insolatis diebus
 iuxta ædificium promouebis in solem, ut ab affla-
 tu noxio protegantur: frigidis autem, & procello-
 sis, necnon in vesperam inclinatis sub tectum re-
 ferres: quin etiam per serena frigora intra specula-
 rium munimenta recipies, quæ salubres radios ad-
 mittant, gelidam vredinem excludant. Vbi ab
 æquinoctio verno planè annus intepuit, totos co-
 phinos aut fictilia summis tenus oris infodies: fon-
 tanam aquam sitientibus irrorabis. Quòd si rese-
 ctam è rosæ frutice gemmam hiulco amygdalæ
 cortici vsitata inseret emplastratio; præfloreus ar-
 bor floreas gemmas, rosas, verno per hiemem fœ-
 nore repræsentabit. Si more maiorum Quiritum
 placet, natalitio anni mense Ianuario iniri à rosis
 consularem ac regium inter flores purpuræ magi-
 stratum; Democritum audi docentem, rosarum
 stir-

Nat. hist. l. 21.

c. 4.

Apud Constat.

Pago. de agri-

cult. l. 11. c. 19

De re rust. Pe-

bruar. siue l. 3.

tit. 21.

Apud eund.

Constat. ibid.

stirpes æstiuis mensibus bis esse per dies singulos irrigandas. Cæterùm vernos æstiuosque flores hieme citabunt quæ calida sunt, & pingua, nec non tenuia, velut detractis folliculis vinacea, exemptis officulis oliuarum recrementa, & fimus, præsertim equinus, identidem suffectus. Ita si sub Octobris calendas caryophyllum, violam, ac generis huiusce plantas, detruncatis subinde germinibus mutilas, cum radicibus, in harum aliqua efficacium sordium obrues: è vitali sepulcro inter niualem brumæ squalorem viuudus ac nitidus florum partus existet. Quanquam exhaustis nimia fœcunditate viribus floridæ cum fœtibus matres frequenter intereunt. Denique quodcunque semen inditum scillæ fuerit, acerrimo bulbi calore feracitatem proritante, celerius germinabit. Vt autem seram inter niues colligas rosam, ipsos frutices, cum primùm egerminant, in aliud solum modò ne incommodum, transfer: nam primam illi confirmandis viribus, vltimam fundendis floribus operam dabunt. Vt suis cum pomis serotino rosarum vere bis fertilem se malus demiretur; roseis eam oculis callidus insitor Florentini monitu in-oculet. Sed leuiore opera rosam præsertim & caryophyllum seros cogit ad flores vulgaris industria, dum prima germina in calyculos extuberantia digitis decutit: plantaria ipsa æstiuum producit in solem: crebra etiam rigatione fouet, ne perarescant.

Re-

Card. de Va-
riet. l. 13. c. 66

Retardati.
Io. Bapt. Porta
Villa l. 9. c. 5.
Mag. nat. l. 3. c.
10.

Apud eund Cö-
stant. ibid.
Porta Mag. nat.
ibid.

Continuati.
Apud Constat.
Pag. l. 11. c. 21

Apud eund. l.
11. c. 19.

cap. 11.

Apud eund.
Constat. ibid.

Retardatus enim collectusque genitalis humor no-
uis identidem cauliculis floribusque, alieno tempo-
re iucundioribus, vehementius atque vberius elu-
xuriabitur. At verò (vt author est Anatolius)
flores cum cæteri, tum lilia nominatim varijs sub-
inde temporibus existant; si radicem alias in duode-
nos, in octonos alias, alias demum in quaternos
digitos deponamus. Eadem quoque lilia commo-
dè perennabunt; si, dum adhuc occluso foliorum
osculo silent, suis innixa scapis colligamus, atque
in recentia fictilia non picata imposito diligenter
operculo recondamus. Cum enim interiecto tem-
pore è tenebris promentur in solem, optatam
quasi lucem salutatura, pulcherrimè oscitabunt.
Non inuidebunt lilijs rosæ vegetam perennitatem,
si Didymum audiamus, qui mensibus eas omni-
bus sub cælo clementiore promittit; dum tamen
singulis pangantur, stercorentur, irrigentur.
Non absimilis cultura toto floridas anno (vt præ-
monstravi) anemonas feret. Sed breuissimi flo-
sculi violenter diuturna voluptas carè, nempe ra-
dicum vel exitio vel macie stabit. Rosam, quæ,
licet materno hæreat frutici, cum sole nascitur oc-
ciditque, varijs, quamuis recisam, vario artificio an-
nuam faciunt. Didymus in amurcam vsque eò
mergit, vt liquor supernatet. Alij adhuc herbe-
scentem hordei segetem cum radicibus euulsam
in labrum fictile non picatum demittunt, roseos-
que

que calyces superingestos eadem herba protegunt ac tuentur. Alij virens hordeum pauito loco substernunt, rosasque superiniiciunt. Sunt, qui turgentes alabastris in viridis hærentisque solo arundinis cauum internodium diffisso nodo concludant: & papyro fissuram leniter obstringant, vt sit, quæ theca arundinea interspiret: vbi verò libitum fuerit, ex eadem recisa arundine roseum partum excludant, & aqua egelida foueant, vt dehiscat. Sunt præterea, qui succisos, linoque circunligatos calyces, ipso recisionis vulnere liquida pice illito, immittant in arundinem, eamque, ore cera obstructo, aut potiùs bene picato, sub dio in decliui solo defodiant, ne penetrans pluuia corrumpat. Tu verò sic præ-

*Apud eundem
ibid.
Pallad. Maior
sive de re rust.
l. 6. tit. 17.*

*Card. de Va-
riet. l. 13. c. 66.*

Id. ibid.

terea rosarum consulito diuturnitati. Flores semihulcos sub vesperam ferro præcidito: manu ne tangito: serena nocte sub dio habeto: mane in fictile, cremati redactique in puluerem plumbi atque argillæ intrita perlitum, & incoctile, atque adeo madori nimio imperuium, condito: idem obturato: sicca in arena obruito. Aut certè siccatas rosas rosa stillatitia madefacito: tum in fictili labello diebus quinque defossas conseruato. Proderit quoque rosas in ollam rudem abdere, eandemque bene operculatam sub cælo inhumare. Proderit vas querneum cum floribus cæteris, tum præcipuè rosis, quæ nondum oscitent, opplere: probè operculare & picare, ne qua rima humori pateat: putealibus

F f   dein-

deinde, aut cisterninis, aut potiùs profluentibus aquis, vtpote minùs vitiantibus, immergere, atque ita per diu incolumes flores aſſeruare: vbi verò eductos dehifcere volueris, malo pediculum infigere, vel ipſos aceto perfundere, ſolique oſtendere. Vegetas denique ac recentes roſas hoc modo cuſtodies. Vini & ſalis quantum ſat eſt in ollam infundes: eandem roſis nondum hiantibus implebis: operculo adoperies: in cella repones: cum voles, ollares roſas eximes: in ſolis aut fornacis tempore expones, vt diducantur. Illæ autem perinde formosæ recentefque videbuntur, quaſi tunc hortenfis terra, non coctilis argilla peperiffet. Atque ſic demum inter ollas verſari decorum eſt. Amaranthus, inter caducos flores immortale miraculum, aqua madefactus reuiuifcit, & hiberna ſerta contextit. Recifus etiam, & lento furni vapore ficcatus coronarios in vſus reponitur. Vſque adeo viuax eſt, vt & nominis & pulchritudinis immortalitatem demerſus ambuſtusque tueatur. Verùm vt huius diſciplinæ capita ipſa ſummatim ac diſtinctè complectamur: aliena flores tempeſtate vernare cogemus aut germinis retentione, aut loci calore, aut alimenti pinguedine, congruentique temperie. Cita enim retentio tempeſtiuam fecunditatem ſeros reſeruat & laxat in partus: penetrabilis calor meatus aperit, ac præcocem elicit amœnitatem: alibilis pinguedo, atque temperies ad

veris

Plin. l. 21. c. 8.
No. Ruell. de
Nat. ſtirp. l.
2. c. 20.

Arbitrariæ
tempeſtiui-
tatis ratio
multiplex.
Cardan. ibid.

veris intempestiui floream luxuriam vires impetumque sufficiunt. Ea igitur est hortensis artis potentia, ut mortalium, usitatas delicias fastidientium, delicatæ voluptati consulens constanti lege naturæ constitutas temporum vices, annualesque tempestates libero vagoque vere permutet. Placet iam decoram voluptatem hanc iucundio-
 facere condimento salis factitij, statim eliciendis alieno etiam tempore rosæ præsentissimi, quem ego salem è Petri Ioannis Fabri, Monpeliensis medici, Palladio, & Myrothecio Spagirico in Floræ meæ beneficium deprompsi. Principiò compluribus rosarum fruticibus crematis & cinefactis, residuus cinis ad quindecim aut viginti libras colligetur. Ex eodem cinere, cum roris aut imbris cælesti aqua inferuefacto, lixiuum fiet. Tum è lana coacta tæniolæ, altera quidem parte in eiusdem lixiuij vas demissæ, altera verò in vas alterum propendentes, ductum ad se lixiuij liquorem ad liquidum percolabunt: aut certè laneus lineusue pannus percolantem consutus in saccum, siue emporetica & bibula charta in cucullum conuoluta, velut colo transmissum, defæcabit. Ut autem totus vnica opera sal eliciatur, in singulas cineris libras denæ vel duodenæ humoris eiusdem adijciuntur. Ad hæc in ahenò lixiuum sinetur exhalare vsque adeo, donec sal incipiat apparere: qui cum lixiuio traijcietur in vas vitreum, seu terrenum, si-

Sal Chymic^a
 arbitrarijs
 floribus eliciendis:

Petr. Ioan. Faber. Pallad. c. 3. Myroth. l. 2. c. 3.

guli tectorio læuigatum; ne siccescens in æneo sal vitioso metalli odore imbuatur. Transfusus lento igne, aut æstatis igneo in sole bene siccabitur. Siccatum salem oportet iterum in fictili fuscæ catino temperato vapore ad instar calcis excoquere, ac sedulò custodire, ne liquecat: quia vis eius omnis euanesceret. Debet igitur validè incandescere: tum aut rorato aut pluuiio humore macerari, & suprascripto more percolari, vt liquidior fiat: deinde vel in vnum vitreum vas, vel in plura defundi; atque in sole, seu lenta pruna siccari. Idque septies aut octies opus iterabitur, quoad ipse sal candidissimus & limpidissimus reddatur. Exinde rostrato è distillarij vase, vitreo tamen, non autem plumbeo, quod ab Arabico fonte deriuata voce Alembicum appellant, stillata rosa in tabernaculum liquandus est, tum lentè siccandus: denique igneo rosarum vapore stillatio, qui vulgò spiritus dicitur, resolendus. Hanc verò quintam è rosarum naturam sic exprimes. Rosas complures in vitreum cœnophorum per amplum communi aqua rosacea semiplenum conijcies: summum vasis os operculo itidem vitreo bene obstrues: in fornaculam condes: omnia lento cinerum tepore quinque vel sex horas inferuefacies: extillantem humorem subdito excipulo colliges: eundemque in vas primum refundes, cum illud refrixerit. Rosarum præterea tum florem, tum liquorem eodem ex cœnophoro educes,

om-

omnemque vehementi pressura succum elicies :
eum in idem vas defundes , recentesque rosas adij-
cies : vt simul omnia quinquies aut sexies infer-
ueant , facies : tum prædictum succum eodem va-
se probè operculato conclusum quinquaginta aut
sexaginta dies fermentescere patieris in cella vina-
ria . Lento denique cinerum calore igneus atque
æthereus vapor , siue spiritus ardentis aquæ modo
stillatim elicietur odoratissimus , & veluti liquato
in aquam igne vim habens adurendi . Hoc arden-
tissimo liquore sal supradictus resoluetur ac dista-
bescet . Vt igitur extemporalis rosa quiduis anni
ad arbitrium existat : eius potentissimi medica-
minis aliquantum ipsis fruticis radicibus affunde-
tur : perfusa pars communi cinere cum terra com-
misto coaggerabitur . Neque verò adeo medicatus
liquor vnis euocandis rosis , sed multis quoque
cum totius corporis, tum præcipuè capitis morbis
depellendis opportunus est, si sorbeatur cochlearis
mensura . Et adhuc quidem lusit in rosa : maio-
re nunc miraculo , quos enecat , ad vitam reuocat
flores , quæ Naturæ à secretis est, innocens & inge-
nua Magia . Etenim quancunque virentem ver-
nantemque stirpem feminis fertilem radicitus re-
uellit : concrematam in cinerem , nitrosamque
salem peritè redigit . Eiusdem præterea plantæ fe-
mina bono in solo noua luna deponit : mox emis-
sis primulis germinibus ad partum iam incitata

extrahit: cum prædicto ſale conterit & commiſcet; atque ita macerat & putrefacit. In ſalis huius vnciam duas adiicit vncias quàm mundiffimæ virginisq̃ue terræ: abſtinet autem à ſtercoroſa, ſiue animantium purgamentiſ olida ſordidaq̃ue. Humum, quæ propter fontes nonnunquam lutoſa & pinguis inuenitur, hunc ad vſum aptiſſimam deligit & adhibet; priùs tamen bene repurgat. Vtranque deinde rem conijcit in vaſ terrenum, haud quaquam læui tectorio incruſtatum, atque in hortis expoſitum eſſe patitur ſub dio:ne tamen in illud impluat, cauet. Cremata iam & humata, planta triduo reuiuſcit ac regerminat vegetior, excelfior, atque formoſior. Tunc eadem ars, rerum admirandarum ſolers, pro germinis incremento ipſum fictile patientiori loco paulatim ſubducit: in ſubdiali denique ac perſtabili fenestra, locat. Eidem fictili opertum foculum ſupponit, indita ardente lucerna vaporantem; idemque operculo claudit, tuendæ ſtirpi idoneo, ſumma parte perforato. Exinde nouendialem flammam minutatim & gradatim exauget. Nonum circiter diem, cum operculi ſummo è foramine floſ incipit exiſtere, teſtam ita operculatam (operculum enim remouere nefas eſt) in frigidam humidamque cellam ſubterraneam recondit. Ibi quatruidui ſpatio, ſale iam in tabem reſoluto, floſ euaneſcit, & planta ſubſidens recedit. Hic

extrema solertia prædictam cum sale confusam
terram è fictili vitreum in vas peramplum trajcit:
idemque sigillo Hermetis obsignatum frigido hu-
midoque loco asseruat. Vbi nouo miroque spe-
ctaculo cum oculos, tum animos pascere collibue-
rit, in solem profert: si sol languidè calefaciat,
subditi cineris addito tepore sollicitat. Ecce au-
tem inter vitreas angustias ingens miraculorum
congeries: excitante calore paulatim assurgens,
modò sopita, planta profilit: florens Phœnix
intra horæ dimidium suis è cineribus renasci-
tur: è terræ tumulo vernam redux ad vitam flos
mortalibus ad immortalitatem surrecturis prolu-
dit: in aprico sine opaco floris vmbra porrigitur:
fatoque sale non decantata sterilitas, sed mira-
solo salacitas ad extemporalem partum concilia-
tur. Quis iam insulsam esse insipientemque flo-
rum culturam putet, cui subest arcana sapientiæ
sal? Nec minùs, quàm reparabilis vita fuerit, in
arbitrario flore admirabilis est alterna mors.
Subducto enim calore vmbra flos in suos ci-
neres relabitur, suumque chaos sensim repetit
euanesceus. Decet nimirum ad voluptatis arbi-
trium renascentem inusitati veris, vitro inclusi,
formositatem sine cadaueris deformitate denascei.
Sed ne quis à me bellam, & iocoso circulatorum
salillo conditam fabellam ad præstigias & offu-
cias animis offundendas enarrari existimet, testes

*Hermet. disci-
pl. deſenſ. c. 23.*

habeo ſalis huius efficaciffimi cum graues Philoſophos Chymicoſque complures, tum in primis Iosephum Quercetanus; qui licet arcanum experimenti pulcherrimi artificium non euulgent, id eſſe tamen exploratiſſimum affirmant. Et Quercetanus quidem ingenuè fatetur, nullis precibus aut promiſſis effici à ſe potuiſſe, vt Polonus medicus experientiſſimus opertam ſpectaculi huius artem aperiret. Is autem ſtirpem quanlibet ſcitè ac philoſophicè ſoluebat in cinerem: apparatusque ampliùs triginta ſtirpium cineres ſuis quenque in vaſculis, Hermetis ſigillo conſignatis, & peculiari ſtirpis cuiuſque nota inſignitis aſſeruabat; vt, cum popoſciſſet vſus, lucernæ igniculo cineribus admoto repentinam eliceret viriditatem. Neque verò, vt res ipſa, ita cauſa compertu difficilis eſt. Etenim, ſi chymica eam ſcruteris in latebra, manet occultum quoddam ſtirpium in ſale ſemen, quod illico exit in opus viuidi caloris acceſſu. Sin autem eandem cauſam Lycei mauiſ in luce cognoſcere; præparantes qualitates, quæ vel ad excitandam, vel ad regenerandam vim feminalem, in feminibus vigentem, animatique corporis membratim effectricem, requiruntur, in huiuſcemodi ſalibus partim remanent, partim calore aduentitio reparantur: ipſa verò ad corpus ex diſſimilibus rebus temperandum initia ſiue elementa ſatis commiſcentur. Nam in cineribus

ribus salibusque latens ignis & aer cum additæ humidæ materiæ aqua terraque efficaciter confunduntur. Quare facili celerique negotio existere potest vulgari sativæ editæ gemella quidem planta, sed tamen propter imperfectiorem gignendi facultatem, tenuitatemque materiæ minus vitalis, & recessu caloris evanida. Sic æstivæ pluviæ subitarij filij, ranunculi, alijque abortivi vermiculi, quibus putris materia mater est, quàm facilè nascuntur, tam celeriter occidunt. Ex earundem qualitatum fœcunda permistione pullulavit geminum illud oculis iucundum prodigium, in vrticæ videlicet combustæ congelato lixivio concreta eiusdem vrticæ imago, & in aqua stillatitia repentè nata & innatans planta: illa Quercetano, hæc alio scriptore celebrata. Illud hic ad extremum habeo subijcere, chymicum istud in re florea spectaculum, quod sibi spectatum permulti contestantur, mihi nec experimento, nec aspectu esse comperitum: sed, si naturæ viribus exhiberi possit, ob eam, quam exposui, causam non improbabile videri. Quòd si quis obstinatè perneget, nullius fidem extorqueo.

CAPVT V.

Rariorum colorum inductio.

TRiplex vel vniuersis vel plerisque floribus insolens color in hortis magis expetitur, quàm inueniatur, niger videlicet, qui lugubri facie arrideat: viridis, qui, dum floret, herbescat, oculosque pascit: cyaneus, qui cælum coloret in terris. Squamosus alni fructus in ipsamet vltro in arefactus arbore, ac tenuissimam in farinam contritus nigrum, rutæ succus viridem, cyani flos in frumentarijs agris passim obuius, itidem arefactus, atque in puluisculum resolutus cyaneum siue cælestem colorem dabit. Vfus autem hic esto. Fimum ouillum, vtpote humida leuitate misturæ alibili aptiorem, sumito: ex aceto bene subigito ac depsito; eo enim crassiusculum ouis excrementum idoneam ad commistionem extenuatur: exiguum quoque salis adijcito; nam eodem & aceti astrictoria vis emendatur, & ad radices acriùs peruadendas via medicamento aperitur. Ad hæc vel expressi è ruta succi, vel prædicti pollinis alterutrius tertiam circiter præ fimo partem cum ea massa confundito & permisceto: scrobiculum bono in solo, quod intra testam extraue sit, excuato: eam massam in eundem demittito: in ipsam medicatam intritam colorandæ plantæ radicem defigito: deinde irrigato, curato, colito, vt mos est. Illud autem sedulo curato,

rato, vt albi floris radículas hoc artificio deligas medicandas. Ita, propter exemplum, candidi caryophylli furculus efficaci fimo infossus peregrino facile colore vernabit. Candor enim, docilis nimirum color, cum perspicuus & pellucidus sit, colorati alimenti particulas radicitus haustas, totoque probè corpore permistas expicto in flore, tanquam ingenuo in ore, manifestat. Quid, si multicolor iste fucus in vna eademque prædicti massa lætaminis confundatur? Equidem cum Ioanne Fabro, Lyncei iudicij viro, à quo totum id florei medicaminis præscriptum accepi, fieri opinor posse, vt natura, quæ suoapte ingenio frequenter ludit in floribus versicolore pictura, colludentis artis inuitamento lasciuiat audacior. Quin etiam probabili coniectura & ratione idem Faber affirmat, florum villos ac stamina

Florum pars
tincturæ ap-
tissima.

&, qualia videmus in croco, capillamenta, quia florea concretionis purior succus, & veluti discolor sanguis sunt, efficacissima pollere tinctura, vt flosculis alijs, candidis tamen, multiplicem atque adeo amabilem fucum faciant. Neque verò illa in floribus pulcherrimè inficiendis experimento frequenti explorata præscriptio reticenda est, quæ sic præcipit. Solum pinguiissimum deligito: id eòvsque in sole siccato, dum prætenuem soluatur in puluerem: eo puluere testam rite oppleto: mediam candidi floris plantam aut furculum depangito: ne quid infusi humoris, aut instillati roris ea humus

Colorans ir-
rigatio.

hau-

hauriat, nequid ipse, præterquam colorati liquoris, affundas, caueto. Quare ipsum fictile nocturno plu- uioque cælo subducito, aprico tranquilloque die in solem efferto. Si regum æmulos purpurare placeat flores; Brasilicum lignum, cuius rosea sanie offe- ctores lanas imbuunt, minutatim in taleolas vel se- gmenta concidito, atque in aqua decoquito, donec ad tertias quartasue coctura subsidat: eo purpureo decocto, cum iam deferbuerit, matutinus ac vesper- tinus pocillator bibulum solum infuccato. Si candi- das hortorum gemmulas pretioso raroque miracu- lo smaragdinam in viriditatem gemmascere dele- ctet: eius rhamni seu spinæ, quam Petrus Andreas Matthiolus Infectoriam appellat, vulgò Spinum cer- uinam dicimus, maturissimas baccas, modicè didu- ctas, in aqua incoquito, præscriptaque solum forma irrigato. Sin autem florem argentum in aureum florem chymica æmulatione flauescere laudabiliter auara cupido est: baccas easdem nondum satis ma- turas itidem apertas excoquito, flauoque terram suc- co saturato. Si denique diurnæ lucis candorem vul- tu præferentes floridulas terræ stellulas tristi nigritu- dine noctescere voluptas est: minorem gallam & chalcantum in atramentum inferuefacito: eo si ra- dicem intingas, floris cacumen inscribes. Aut me- minisse aut prædiscere hinc debes, adeo naturam non exui vel expelli, quin subinde illa recurrat. Qua- re de sua se remoueri ditone indignans, natiuus
identi-

In Dioscor. l. I.
c. 102.

identidem reflorescet color; ut naturæ cum arte super vnica planta concertatio voluptatem pariat bicolorem. Quòd si audere non pigeat, etiam triforme leges ab vna stirpe miraculum. Nam si discoloribus ex aquis alteram mane, vespere alteram vtrique stirpis lateri sic affundas, ut quotidie latus vnum distinctis temporum interuallis duplicem fucum ebibat, colorumque vices alternet irrigatio præpostera, matutina nunquam eiusdem coloris aspergine in eandem partem sub vespere refusa: & natiuo, & aduentitijs efflorescentibus coloribus iucundè prodigiosa plantarum trium colorum ore triplici ridebit. Audio rem felici periculo comprobata, atque equidem credo, quia physica ratio persuadet. Cum enim singulæ diuersorum colorum irrigationes, utpote non vniuersè, sed particulatim irroratæ, totam simul plantam alere, atque adeo colorare non possint; multicolor alimentum non satis vbique commistum multiformem prodit in florem. Huc accedit, quòd naturalis color, ab artificiosis non planè victus, ex parte aliqua eminet, floremque triplicat cum voluptate discrimen. Si candida lilia

Tincturaliorum.

roseo rubore tingere, hoc est si virginalem candorem decenti pudore pingere volueris; monente Anatolio, Caioque Plinio subscribente, florescentes liliorum scapos mense Iulio colligito: denos, duodenosue in fasciculum colligatos in fumo su-

Apud Const.
Pogon. de Agr.
l. 11. c. 21.
Nat. hist. l. 24.
c. 5.

spen-

spendito: fumidi temperatique vaporis efficien-
tia sparsim extuberantibus nodulis siue bulbulis,
scapos ipsos in fæce vini vel nigri uel Græci men-
se Martio macerato, donec tibi eosdem extrahenti
purpureo colore planè saturi appareant: deinde, in
scrobiculis affatim circumfusa fæce, serito: videbis-
que adeo multum esse à teneris consuescere, vt in
extremum germen transeat prima feminis tinctu-
ra. Cæterùm Florentini consilio lilia facilè varia-
timque expingemus, si citra vulnus intra liliacei
bulbi squamas cinnabarim, aliumue pro arbitrio
colorem infundamus. Tuliparum quoque flores
arbitraria pictura variabit, si biduo triduoue bul-
bi habeantur in aceto, donec tenerescant: deinde
eximantur, vt acetum nonnihil expiret: exinde
colores minimè acres edacesue innocentibus bul-
borum incisuris ex vino stillatio inducantur: co-
lorati demum bulbi elapso mense inhumantur.
Ipsa, purpureum formæ compendium, rosa, si
Didymo magistro, cum primùm dehiscens in fo-
lia capit euolui, sulphuris nidore suffumigetur,
exalbescet: siue quia sulphureus albor, igne exte-
nuante atque rarefaciente penetrabilis, tenues ro-
sæ meatus peruadit & inficit: siue quia iuxta deli-
catus, atque odoratus rosæ flos olidissimi suffi-
tus horrorem insolito pallore testatur: siue tan-
dem ne formoso colori nimiùm credas, qui fumo
leuissimo decoloratur. Idem rosæ flos peregrinos

nos facilè induet colores; si, solertissimo viro Ioanne Baptista Porta suadente, iuxta radicem diffissum in caulem, itidemque fissos in ramulos aut æruginem, aut Indicum, aut crocum, aut cæruleum lapidem, aut alium quemlibet fucum tenuissimè comminutum largiter ingeras: si, plaga deinde bene circunligata, fimum adaggeres. Obseruabis tamen, ne, quæ plantas adurunt atque enecant, coloratura venena, cuiusmodi habetur auripigmentum, applices. Quòd si cælestis pulchritudinis versicoloribus imitamentis flores in Irides aëria feliciores transformare placet: complura generis eiusdem, at non eiusdem coloris florea semina in ouillam caprinamue pilulam defixa, vel in gracilem arundinem inclusa, vel in lacinijs colligata serito. Corruptis enim vaginis & inuolucris, è seminibus varia permistione adulteratis discolor florum soboles existet, quæ non pluuiæ nubes lacrymis, sed gestientis naturæ risu exspectam Iridem serena fronte præportabit. Iamuerò, vt peregrini colores pertinacissimè, ac tanquam iure hæreditario hæreant, è pomarijs ad floralia, callidam conciliatricem insitionem traducamus, cuius artificii dexteritate mansuesactæ stirpes ignotis folijs, & non suis se floribus operiri demirentur. Atque vt in auream flauæ pulchritudinis hæreditatem genista insitiuam rosam & gelsimum adoptet, primùm immittendas plantas, cum genita-

Discolor feminum permistio.

Matthiol. in Dioscor. l. 2. c. 153.

Io. Bapt. Porta Mag. nat. l. 3. c. 5.

Insitione aduentitij colores.

Porta. ibid. c. 15.

nitali terra translatas ad genistam afferamus, quòd illæ materno meliùs, quàm nouercali, sustinebuntur vberè, dum inolecant: genistam deinde terebra, seu potiùs peracuto cultello, qui scobem minimè faciat, nec perurat, obliquè mediam perforemus; vt naturali contentione in sublime feratur cum à stirpe ramus immissus, tum ab radice humor affusus. Ad hæc rosæ vel gelsimini veluti traducem ramulum, quàm latè inferi & circumdari trunco debet, summo leuiter cortice circumraso spoliemus, vt is expeditè ac proximè adhærescat: transmissisque binis ternisue gemmis, foramini aptemus: subactò etiam luto vulnus circumlinamus, & vinculo circumligemus: postremò insitum surculum, dum succrescentis idem genistæ nisu sustollitur, hospitali tenus frutice à matre recidamus, vt inolecente cortice insitum coalescat, & coëat cicatrix: superficiem verò fruticis ad ipsum vsque receptum surculum detruncemus, totus vt succus aliò non euocatus vni potissimùm insito seruiat. Ita cum genista, atque cum alijs quoque diuersi coloris congruentibus plantis concorporantur, externæque matris vtero iterum concipiuntur pridem nata rosa & gelsiminum: vt hominem, quamuis adultum, ad nouam virtutis morumque faciem & alium & eundem renasci posse, à stirpibus doceamur. At verò si candidum aut purpureum caryophyllum cæli
colo-

colore donare velis, à vulgatissimis illum plantis sic impetrabis. Buglossum, aut cyanum, aut potiùs vetustum erraticum intubum, quem & cichorium appellant, radice tenus, quæ pollicarem superet crassitudinem, recides: tum mediam radicem consideratè modicèque diffindes, ne plus iusto fissura descendat: ac floriferam sobolem à parente vulsam aptè immittes, vt rimam coagmentet: vimineo demum nexu ictum vulnere insituum fœdus obstringes: ac fauciam hospitam vt consanes & lætificates, circa terram circumiectam simum putrem adaggerabis. Ita in pulcherrimo flore cælum colorari posse pollicetur insitio erudita. Quanquam ego spectaculum hoc sæpius auribus, nunquam oculis usurpavi. Illud eadem præterea fieri à se posse confidit, vt in candidos flores color deriuetur aut purpureus, si rubræ pastinacæ, quam sifer nonnulli vocant; aut puniceus, si anchusæ præscripta ratione iungantur. Iam verò si ex albo rubroque bicolorem expetis rosam, eam ingeniosus insitus, quem inoculationem siue emplastrationem nominant, sic feliciter dabit. In eo rosæ frutice, de quo inferere, atque oculum gemmamue ad insitionem sumere voles, nouellam, integram, & maximè nitidam quæres virgam: in hac deinde oculum considerabis, qui bene appareat, quique solem spectet orientem, bonamque floris indolem habeat: eum oculum modico in cortice ita circumsignabis, vt is medius sit: acutoque

scalpello eundem circuncides, & cautè materiam delibrabis, ne oculum lædas; quem à materia resectum intercides medium. Eius postmodum fruticis, quem inserere voles, generosam ac nitidam virgam eliges, & eiusdem amplitudinis cortice gemmaque dimidiata materiem nudabis: in eam verò partem, quam nudasti, dimidiatam gemmam ex altero sumptam frutice aptabis ita, vt emplastrum delibratæ parti conueniat: duorumque oculorum, diuersarumque gemmarum inter se apta segmenta vnus oculus, atque indiuisa gemma videantur. Vbi sic feceris, circa gemmam libri plagam reuincies, dabisque operam, ne lædas: deinde commissuras & vincula bene subactò tenacique luto, quod imbre non dilabatur, collines: spatium tamen gemmæ relinques, vnde libera egerminet. Ne materiæ, quam inseueris, succus aliò dissipetur; sed vnum illibatus & indiuiduus insitum vt enutriet: superiores ramos, siqui sint, amputabis: tum subinde soboles detrahes, quæ à lateribus radicibusque subrepunt. Post vnum & vigesimum diem solui potest emplastrum, quia tunc solent sic applicata germina coaluisse. Quanquam vnus alteriusue mensis tutior fuerit mora. Sic rosam leges in vna stirpe à biformi parente bicolorem, siue bifrontem, Iani scilicet sororem. Idem bicolor oculorum oblectamentum à caryophyllorum plantis, alio tamen cultu, exorabis. Cum enim ip-

sæ,

ſæ, vt quæ oculis carent, inoculari nequeant; arte
 diffimili coalitæ ad florem hoc miraculum con-
 ſpirabunt. Igitur quæ candidi, quæ rubri caryo-
 phylli generosæ ſoboles radiceſue in duas mediæ Io. Bapt. Porta
Ville l. 9. c. 12.
Mag. nat. l. 3. c.
 partes diuiduntur, compositiſque inuicem diui-
 duis corporibus, aptè coagmentantur in corpus
 vnum, quod ex diffimilibus tandem partibus
 compactum, diſcoloribus iure floribus capillabi-
 tur. Illud hîc ſupereſt generatim vniuerſeque tra-
 dendum, flores omnes & ſeminum ſatu (ſicut Varietatis
colorum vul-
gares cauſæ.
 iam præmonui) variè colorari; quòd altrix terra,
 non vno vbique habitu temperata eorundem ſe-
 minum mollia corpuscula varijs locis vario alit
 atque inficit alimento: & pinguis lætaminis iniectu
 etiam nigreſcere; ſiue quòd calido fimi vngvine
 flos infuſcatur, vt candida oleo papyrus; ſiue quòd
 fumidus ac niger fimus, quæ nutrit, denigrat:
 indiligentia verò & neglectu violam præſertim &
 roſam, quantumuis purpureæ ſint, poſt annum ter-
 tium (vt author eſt Theophrastus) in ſenium, atque Apud Io. Bapt.
Port. Mag. nat.
l. 3. c. 2.
 adeo in interitum expalleſcere; quòd, humore vita-
 li ob culturæ deſiderium abſumpto, concolor mor-
 ti ſiccitas mortifera ſuccedit. Adeo & flores & mo-
 res cura quidem feliciter, infeliciter incuria expin-
 gunt: vt illa vitam in ipſis coloret, hæc mortem.

Arte maius Naturæ miraculum.

CAPVT VI.

Artis, & Naturæ concertantium fabula.

Artis iactantia.

LEgite iam florum auidi mortales, inter flores artificiosè coloratos ornandæ veritati natam, floridulam fabellam. Ars Herculano amoris vinculo Floræ coniunctissima in eiusdem hortensi theatro insolitis coloribus, flores expingentibus, inaspecta post hominum memoriam spectacula ediderat, & in tenui re non tenui cum gloria luserat. Nec Flora solùm admirabunda, sed ipsa etiam Ars gloriabunda garrulo præconio sibi plaudebat. Dissimulandum tamen in fœmina fuerat familiare natiumque crimen, superba garrulitas; nisi Naturæ sese ipsi nouo colorandi artificio prætulisset. Vicimus tandem, aiebat, vel ipsa, qua cum assiduum mihi amicumque pro gloria certamen est, quæque victa, obmutuit, Natura iudice vicimus; dum tuis, Flora, delicijs militamus. Quàm vellem, quæ vbique est, ac nusquam visitur, regali, quo mihi sæpe gratulata est, ore conspiciendam hinc sese daret: vt palmarem hanc, seu veriùs floream, victoriam suo quoque plausu cumularet; ac fateatur, ex istis victricem mihi coronam floribus deberi, quos ab orbe terrarum condito iisdem illa

illa semper, obsoletisque iam coloribus inficit: inusitatis ego conspicuos admirandosque perficio. Pupugit æmulæ Artis iactantior vox aures animumque, magnæ miraculorum opificis, Naturæ: & , Itane verò? ait. Quæ sine me inertissima esset Ars, de me citra pugnam triumphat? Age ante victoriam triumphanti meritum plausum properemus. Tum regio vultu habitu-^{Naturæ habitus.} que spectabilis placidam iram dulci rubore speciosè pinxit in genis: ut non excandescere, sed splendescere visa sit. Amantissimæ enim rerum omnium parentis est sine noxio fulmine fulgurare. Vel oris taciti tranquilla, æstuante corde, maiestas mitissimum ingenium eloquebatur. Pectus in vbera porrectum altricem liberalitatem, omnibus lactescentem, indicabat. Regia dignitas & potestas in amictus ac sceptri aureo, nempe bono lumine cernebatur. Hoc igitur ore^{Comitatus.} cultuque augusta ex infinito stipatorum numero quatuor tantum asseclas deligit, præsentem ad usum accommodatos, Vertumnum scilicet, mutationum omnium Dædalum, vario & versicolore amiculo æquè, ac nomine ipso, versatilis vires ingenij denudantem; recocto in crudum iuuentæ robur senio, mimico rictu, atque hircino barbitio festiuissimum caput: ipsos quoque Solis ac Lucis nitidissimos filios, eodem editos partu tergeminos pueros, quorum formosus nitor dies

est, Luciferum, Meridiem, Hesperum. Et Lucifer quidem scitissimo filo adolescens hac formæ textura præfulget. Matutinis radijs, intonfos in capillos extenuatis, aureolus crinis parili à fronte discessu niueam, in quam defunditur, ceruicem amabili fulgore innocenter incendit, ac nitidè opacat. Quæ toto corpore intermicat, summa in fronte scintillat in sideris lucem, diei nuntiam, desinens venustas, ac mera Venus. Enimvero insolitæ pulchritudinis lux diem debuit præportare: & radiantis comæ cincinum esse decuit fides. Decorè confusi lactis & sanguinis rosea temperies Auroram graphicè colorat in vultu: atque in hoc etiam Aurora liquentibus margaritis ro-rat. Liquida enim voluptate humiduli & ridibundi ocelli guttatim fluentibus in lætitiæ rorem lacrymulis subinde gemmant. Potes & hunc de more rorem saliuam siderum appellare: siquidem ocellos à stellulis non distinguas. Molli cliuo eminulæ vberesque genæ Hyblæo colle feliciùs florent; inermibus enim rosis purpurant, hoc est, vt roseam rem florida breuitate complectar,

Vestit pudoris purpura inuestes genas.

Puniceum osculum, dum animam reciprocatur, odorum omnium vitalem suauitatem inhalat. Byssinæ chlamydis nebula glabelli corporis, quod inumbrat, interlucente formositate præradiat.

diat. Gemella venustate visendus clarissimè se
prodit sua, nempe meridiana, luce Meridies.
Breuioribus radijs ardentior coruscat flaua cæ-
saries, natiuoque calore sine calamistro crispu-
los in cincinnos annulata suspicientibus au-
ream gratamque oculis conserit catenam. Sum-
mæ insidet fronti nitidissimus Sol, digna vi-
delicet crinali auro lux. Gemina cum Solis immi-
nentis, tum ingenitæ pulchritudinis luce viui-
dus vultus decenter ignescit: atque ipse igneus
decor meridianum afflat ardorem. Splendi-
dæ mediæ diei simile velamentum ex auro, te-
nera ilia substringens, multum corporis nudat:
meliùs enim protegit nuditas æstuantem. Simil-
limis, planeque fraternis Hesperum lineamentis
artifex pulchritudo decorauit: facie tamen leui-
ter fusca; radiorum capillamento rufiore, ante-
pendulo & anteuentulo, ferme oculos præuelan-
te; diurna luce in pallidam stellatæ frontis facem
elanguescente; occidentis diei purpura colora-
to medio velamine nuntium noctis illustrem
significat. Hoc ergo & habitu & comitatu Na-
tura in conspectum sese dedit Artis, recens apud
Floram miraculum sublatè magnificeque prædi-
cantis. Assurrexit vtraque parenti maximæ, ve-
rendo fulgore percussa. Ars etiam, quamuis ta-
cita, leui rubore iactantiæ conscientiam fassa est:
vt non fruticibus modò, sed genis quoque rosas

Ad Artem
oratio.

inseuisse videretur. Eam ita prior alloquitur Natura. Ecce, quæ nusquam abest, quo cupis, adest ore spectabilis; quo non cupis, formidabilis, nec ante plausum datura, quàm iusto duello superata succumbat. Quanquam superare quî possis eam, sine cuius armis & viribus nec etiam pugnes? Sed age, quam verbis confidentissimis præcepisti, vtra nostrum re ipsa victricem colorandis è floribus palmam legat, ad nouam Floræ voluptatem ac decus, te ipsa iudice periclitemur. Venerabunda gratias agit Flora: prouocationem.

Artis insitum
admirandum.

Ars interrita non recusat. Ergo, vt erat ab recenti opificio collectis decenter lacinijs artificiosum ad prælium succincta, exertisque brachijs expedita, è circumfufis insitionis armis falculam moræ impatiens corripit: fortè proximum Italicæ rosæ perpetuò virentis fruticem in fictili confitum strictim attondet: è duplici oculo delibratum corticem abducit: albæ rubræque gemmas callida inoculatione sufficit. Mirum visu dictuque! Roseus frutex, velut insititia non amœnitate solùm, sed humanitate quoque inoculatus, & pro cultricis atque ornatricis Artis victoria officiosis non spinis, sed floribus pugnaturus, tribus illico tumet gemmis: mox totidem fruticat ramulis: trium denique colorum vernat rosis, natiua scilicet subrubente, atque alba rubraque insitiuis. Miratur triformi pulchritudine amabile monstrum

strum

strum Flora. Naturam verbis hisce vellicat Ars. Quæ tuis armis pugno, quàm prosperè meo ingenio expugnem, vide: quàm grauitè tuis telis conuulnerem, fatere. Leui primùm risu elusit argutulam insultationem Natura: tum, Hoc cine, inquit, est, quo me iugulari posse sperasti, trifidum è triplici rosa telum? Faxo iam roseos istos colores adhuc inuiso, atque inaudito, tuisque conatibus maiore miraculo repræsentatos aspicias, ipsoque spectaculo saucia des tandem victrici Naturæ debellatas manus. Tantum profata terram præpotenti virga leuiter verberat. Illo leuissimi verberis nutu admonita tellus, quid magna iubeat Imperatrix, repentinum turget in partum: mox vegetum germen excludit, quod paulatim ramosa brachia dispergens, medijsque inter ficulneas & pampineas frondibus virescens, ignotam in arbusculam adolescit, pallido cortice decolorem, florumque rotundis calycibus onustam. Hærebat rei euentu suspensa Flora: ipsius verò Artis, præfago metu immotæ defixæque, corculum assultim palpitans, & properè micans trepido tripudio artem ludicram faciebat. Trepidationis motu choreæ cælestis æmulam solliciti cordis saltationem horum Natura verborum sonitu incitauit. Hactenus prolusimus: iam seriò pugnabimus. Nec nobis opus est ferro ad victoriam. Sine insitionis tuæ operoso vulnere

Naturæ ar-
buscula mira-
bilior.

vincemus. Atque vt à meis floribus tandem profligata expalleſcere diſcas, atque erubeſcere: trium iſta colorum tibi laborioſa miracula nos per ludum & choream properabimus. Tum ſuos ad aſſeclas conuerſa, Age, inquit, vetule mi Ludio, in admirabilem omnem varietatem verſipellis Vertumne, citatam efficacemque ſaltationem & modulato ſono, & numeroſo ſaltu præi: vt recentes flores, celeripedem vertiginem verſicolore viciffitudine imitati, coloratam choream ludant. Vos quoque agite, mea lux, diurnæ nitedulæ, Lucis puerperæ nitidi Lucilli, peruulgandæ diei perpetui triumuiſi, volucres orbis infimi pictores; quippe qui, deterſis tenebris, rebus redditis colorem, vnoque omnia lumine quotidie coloratis: agite, inquam, peregrinam iſtam roſam vario nitore ſic expingite, vt Artis diſcolorem fucum non deſideret: dum expingitis, ſubſultim ſic ludite, vt pugnax pro flore ludus ſeriò vincat. Decent enim floream iocoſa bella victoriam. Statim ab imperio, Dominam pronò priùs capite veneratus, incipit tinnulum ſiſtrum numeroſè quaterere, micare pedibus, toto corpore geſtire, non alia Medea, quàm geniali ſuomet ingenio, recoctus multibarbum in puerum, ſenex Vertumnus. Capularis ſenis, iuueniliter alternantis pedes, & latera criſpantis, exoſſes enerueſque flexus à cæteris quidem ſpectatoribus

bus risum elicuerunt: ab Arte verò, sibi iam præmetuente atque etiam inuita, extorserunt. Ipsi recentis arbusculæ antea compressi flores semhiulcis repentè osculis subrisere. Numerosi quà sonitus, quà saltus præeuntis illecebram tergemini fratres, agili tripudiantes impetu, persequuntur. Ludibunda interim agilitate mobilis, tremuloque fulgure illustrior, puerorum radiat pulchritudo. Spectaculum hìc habeo fanè nouum admirandumque, quod oculos pridem oblectauit, auribus exhibere. Prior impigro saltatu Lucifer ad arbusculam accedit, ac demessum ex hortensi fegete candidum lilium, velut in candoris exemplum, extollit: cum ecce tibi grandioris in speciem rosæ penitùs dehiscens flores, matutino Luciferi albore afflati, ad æmulationem vsque lilij exalbescunt. Mox exultim subeunte, flammeolamque imitandam rosam præferente Meridie, meridiani ardoris roseo sensim lumine colorantur. Ab Hesperitandem subsultantis, expingendumque amaranthum proponentis accessu, occidua lucis colore amaranthino paulatim erubescunt: nouæque rosæ, nouo more, vnus dieculæ pingente luce, trium in colorum faciem variatæ, artificiosum triplicis rosæ, vsitata insitione congestæ, miraculum decolorant. Attonita primùm atque obstupida, ceu saxea, obriguit Ars: deinde victam se cum pudore, tum voce ingenuè confessa, famulaturas

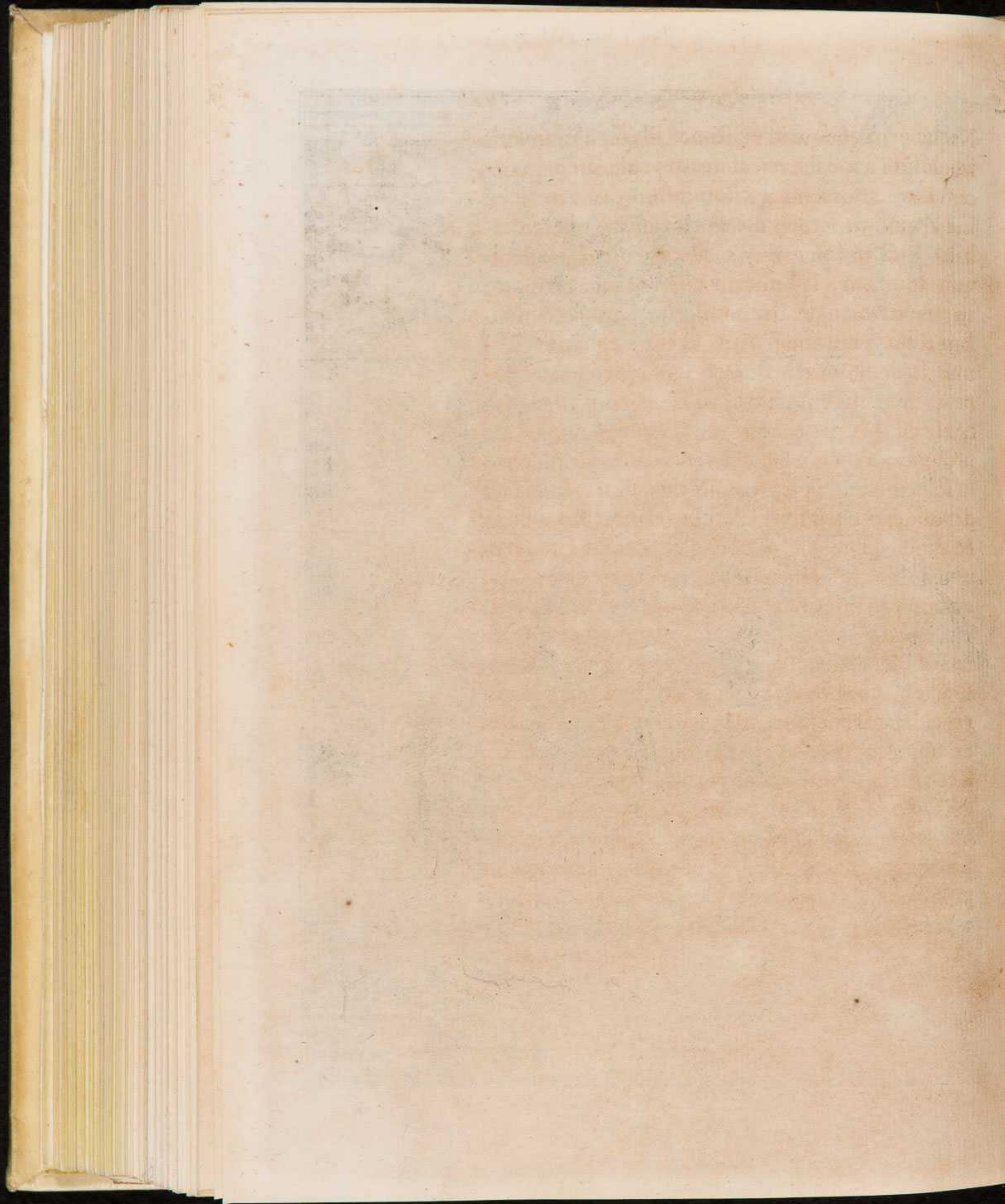
Naturæ victoria.

Natu-

Naturæ manus dedit. Flora quoque obstupuit & plausit: suasque geniali victoria illa delicias cumulatas esse sibi gratulata, beneficæ bellatrici gratias egit, florum omnium suauitatem redolentes. Oblato denique ab eadem Flora florido coronamento, victricem ornaturus, dubitatum est, vtrum vox, an flos fuerit suauior. Hic florei duelli finis: hoc documentum, infeliciter pugnare Artem, cum repugnat Naturæ.

Neque

Neque verò quisquam existimet, Elysiæ amœnitatis fabulosum à me florem aliquem prædicari: nam decem ante annos à nostris hominibus occidentali ex India missum semen est floris huius, quem barbaro Indi nomine Fuyò, alij à genitrali solo Maluam Indicam, Iaponicam alij vocant: nos cum ijs, qui Romam ex India miserunt semina, Sinensem Rosam nominabimus. Primus ego meritissimus fator hospitem florem Romana ciuitate donavi: Sinensis enim floris satio atque cultura Senensi cultori debebatur. Eius igitur semina intra profundum fictile pingui tenuissimeque succreto in solo, ineunte vere, in digiti altitudinem raro satum deposita, crebris irrigationibus tempestiuè adiuta, & modicè insolata, post mensem foliola emittere, tum folijs conuestitas virgulas excitare cæperunt: quibus pro incremento recens identidem solum iniiciebatur, vt radiculae summatim repentes altius obruerentur, instillataque vligine alerentur: ipsi autem consito fictili tepidum in locum recepto gelicidia cauebantur. Anniculæ plantæ adultiores ex angusto vasis ergastulo in libertatem spatiosi loci assertæ, fœcundumque in gremium præpinguis, irrigui, solibus expositi, ac præsertim ab habitu Septentrionali auersi soli transductæ, actis altè lateque inoffensis radicibus adeo profecerunt ac proficiunt, vt quotidie diffusius atque excelsius arborecant. Iamque aliqua, quamuis annuis pu-

Rosæ Sinen-
lis nomina.

Satus.

Translatio.

Magnitudo.

tatio-

Forma.

tationibus detonsa, palmos circiter viginti eualuit; caudicis verò dimetiens ad quinque digitos pertinet. Radix albida, lignosa, numerosis implexisque fibris ad summam vsque tellurem capillata, ramofo diuortio simul vna & multiplex, præposteri situs arborem subterraneam, eiusque, quam parit ac sustinet, similem congeminat. Ab radice caudex pallidus, simplex, & læuis frequentibus subinde distinctus oculis conuiet, quibus gemmaret in ramulos, nisi cultrix vigilantia cæcatum in tere-tem proceritatem educeret. Vbi truncus desinit, concolores frondentesque rami, virgea prolixitudine sublimiter latèque porrecti, vna nemus arbore faciunt. Caudicis ramorumque materies instar ficulnæ candida & carnosâ modicè durefcit. Folia magnitudine pampineis, asperitate ficulneis, figura vtrisque, aut potiùs hederaceis angulosis consimilia, sed tamen crenata, in ipsa rotunditate angulos & sinus habent: superiore parte herbido virent colore, inferiore candicant: ramosis vtrunque neruis ac venis ex viridi pallentibus distinguuntur: sua ipsa vtrunque lanugine asperantur: asperis itidem, crassis, prælongis, ac sæpe palmaribus, primò virentibus, tum superiore parte pediculis subrubentibus nituntur: & raris interuallis disposita sic ramos ferè conuestiunt, vt bina inuicem opponantur, alio deinde bina, qui priori contrarius sit, seiungantur oppositu: at-
que

que ita geminatione alterna ordo foliorum decussetur. Verum, ut ingenita folijs asperitas minuta non manibus modò, sed oculis quoque contrectata exploratissima esset; lynceum exploratorem, nempe microscopium, siue conspicium tubulatum consulimus, quod ab ima parte suffultum ad breue interuallum subdita corpuscula, ingentem in molem amplificata, suisque distinctè partibus coagmentata, supernè intuentibus demonstrat. Hoc igitur monstrante, in parte folij supina maiusculorum nervorum puluini & mediocriter virides, & albicantibus tanquam stellulis incompositè distincti visuntur. Reliqua verò area inæquales & multiformes in areolas, alba humilique lanugine opertas, & rufis atque eminulis velut lenticularibus verruculis asperfas, angustis quoque ac virentibus mæandris, tenuioribus nimirum venis siue fibris interstinctas extenditur. Sed pronæ partis torosi neruuli diluta in viriditate candore simili stellati sunt, & reliquum folium pariter lanuginosum ac verrucosum est. Pediculus quoque subuiridis, breuique lanugine hirsutus, cum albida, tum subrubicunda scabritie exasperatur. Ab æquinoctio verno in germina oculi turgent: conuoluta foliola primùm apparent, quibus paulatim sese tum explicantibus tum amplificantibus virgei subeunt ramuli, assiduo partu, dum adolescunt & roborascunt, è gemmis folia trudentes. Quin etiam non rarò fit, ut ex eadem gemma fraterculus

Hh

folio

Floris tem-
pus, & colo-
res.

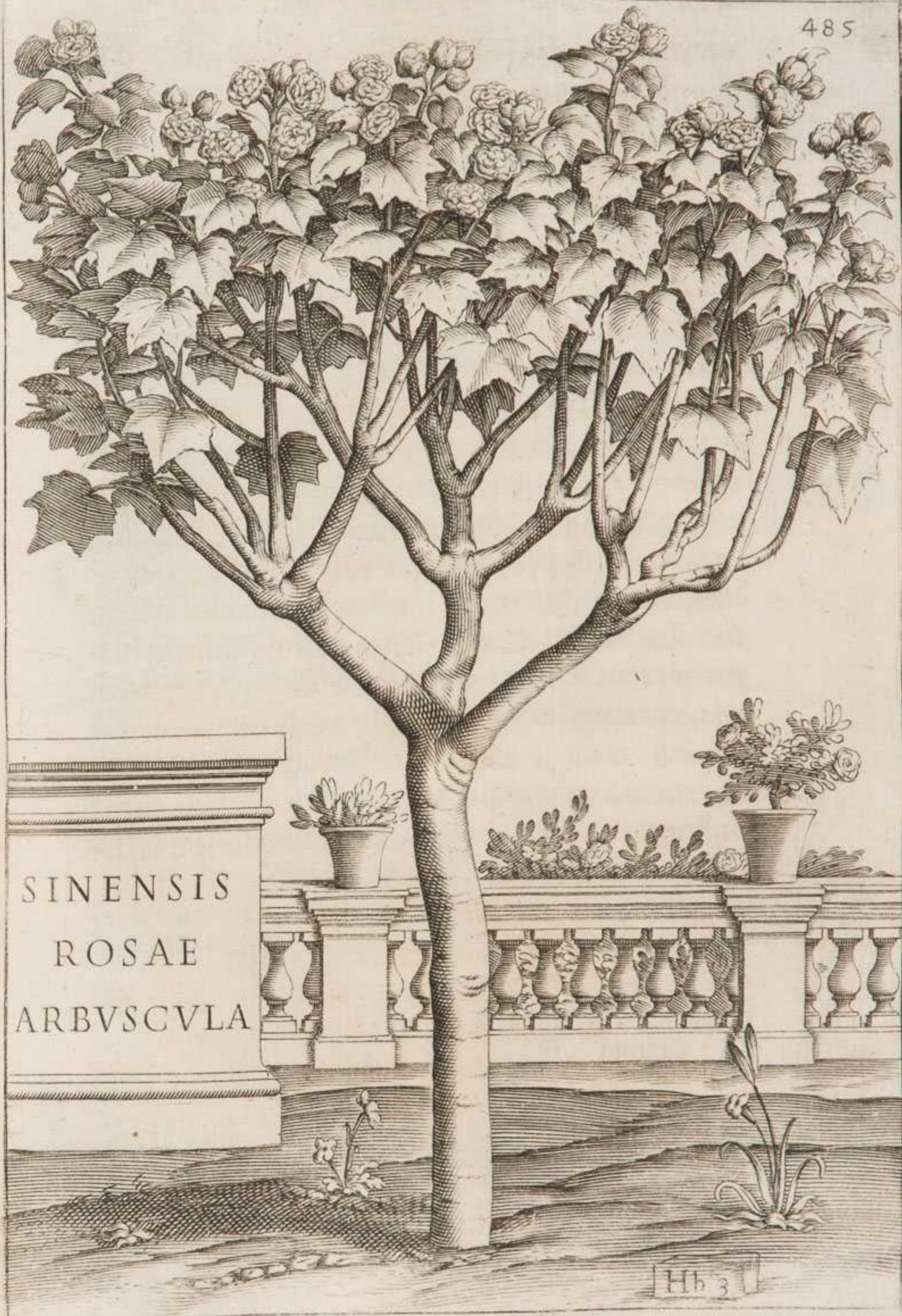
folio ramuſculus adnaſcatur. Sic toto ferme anno foliorum ramorumque perpetuo prouentu ad hibernum uſque ſolſtitium Roſa Sinica ſilueſcit. Atque hoc tandem tempore, cum contra frigora oportuit eſſe ueſtitiffimam, folijs ſubinde dilabentibus nuda hiemat: ac, niſi loci ſitu aut artis ope protegatur, facile gelu aduritur, atque etiam interit. Quod ſi clementior bruma prætepeat, vixdum veteribus amiſſis, nouarum in frondium præproperum gemmat ornatum. Tertio à ſatione anno florere cæpit. Quanquam, difficili iam ingenio mitigato, bima præfloreſcit. Ea floris initia progreſſuſque ſunt. Septembri meſe per autumnæ æquinoctium è puſillis cum folijs, tum floreis alabaſtris confuſæ paniculæ exiſtunt: mox, incremento ſingula diſcriminante, calyces compluſculi, ſeni plerunque vel octoni, modicis ſuffulti petioliſ intelliguntur, quorum calycum plerique ſummis è ramis, pauciores proximis è gemmis cum præuijs frondibus vnà eminent. Forma illis nondum oſcitantibus globola, quinis compactilis & quaſi criſtata eminulis commiſſuris, quæ medios circum alabaſtros inchoatæ acuta coitione ſaſtigiantur in ſummo. Color iſdem alabaſtris ab ea parte, qua pediculis inſident, ad imas uſque commiſſuras viridis, inde ad ſummas ex viridi rubens. Pediculi, qua præſertim parte ſupini ſolem aſpiciunt, ſubrubicundi; qua calycibus adnectuntur, craſſiores, tandem panduntur foliaceas in ſtellas, octonis

niue

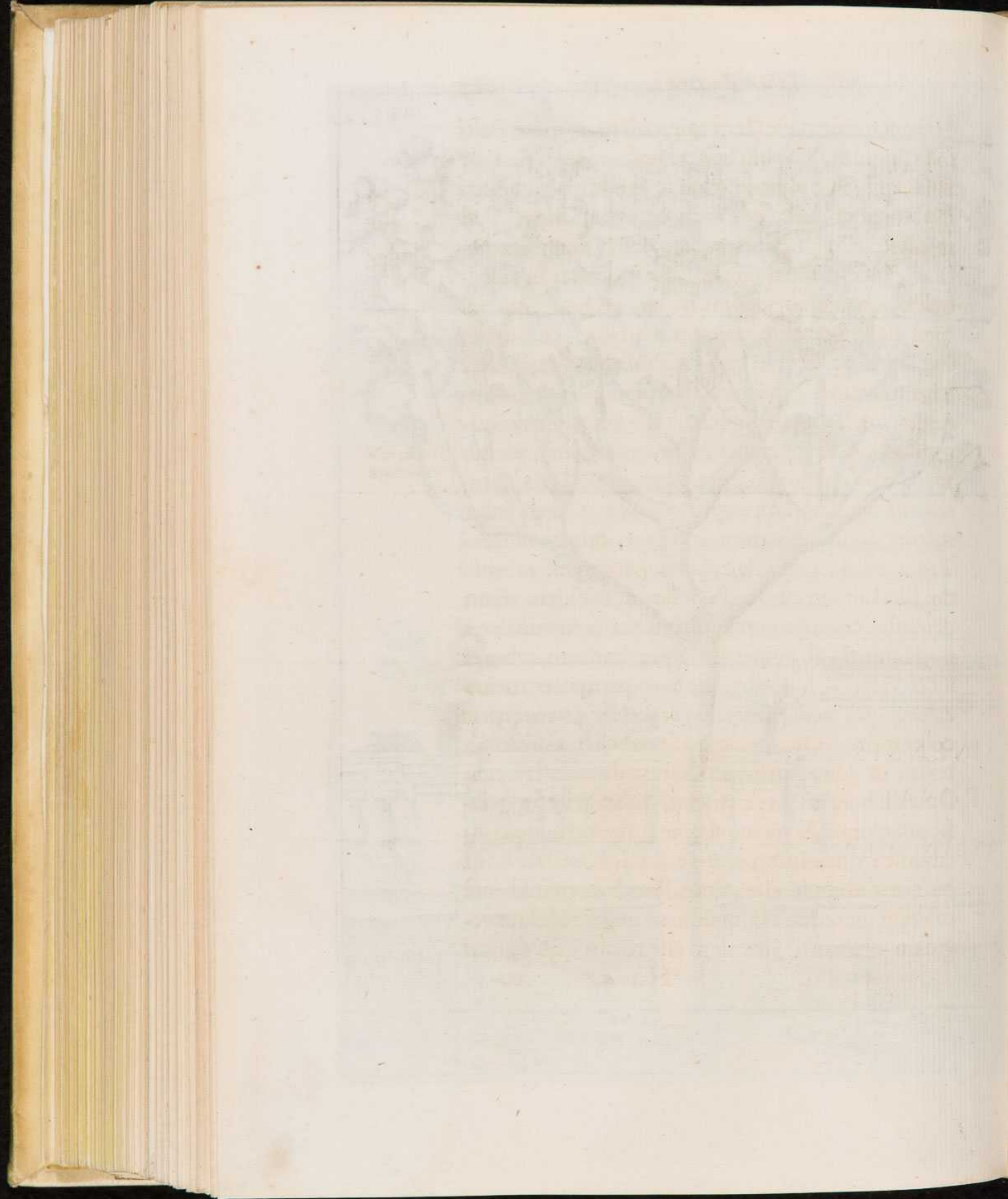
denisue virentibus, iisque planis radijs rosarum calyces excepturas. Nam peregrinæ formositatis floristellæ ipsæ famulare gestiunt in obsequium subiaccere. Vbi ferme ad nucis iuglandis magnitudinem isti extumuerunt papillati corymbi; in lacteum florem, extimis folijs, intimorumque nonnullorum oris subrubentibus, auarè dehiscunt. Mox totam sese pandit ad Batauæ rosæ amplitudinem, repando calyci, sæpius quinquepartito, & in pateræ formam nonnihil sinuoso insidens, varia serie foliorum ramulosis rugis crispantium speciosa, triplicisque coloris vicissitudine speciosior Sinensis rosa, florum Vertumnus, hortensè miraculum. Rosa hæc primo lactea decenter nascitur: decet enim floris infantiam lac. Albo deinde rubroque temperatis coloribus, in oris humani formosam temperiem transformatur, ut hominibus charissima sit, quibus concolor est. Tandem candido vultu paulò ante nata, purpureo moritur, ut pauidè morientibus exprobrat iracundo rubore pallorem. Nostrate tamen sub cælo, utpote minùs, quàm Indicum sit, propitio eadem rosa dilutiore purpura coloratur. In patrio Indiæ solo vna die, quam vnicam viuit, hæc veluti florum dies matutino cum albore albicat, cum meridiano ardore flammeola est, cum luce noctescente purpurat: ut, quando vnum agrè nouum colorem in pluribus flosculis longo tempore ars æmula elaborat, admirandas triplicis coloris in vno flore

vices pròperare vnius esse dieculæ sibi minimè laboriosum ludum victrix natura significet. At verò nostratibus in hortis hospes biduo triduoue viuax diuturniorem florei miraculi copiam facit, vt cumulationem hospitij gratiam lento sui spectaculo re- pendat. Quanquam vtrobique monet è candido mox purpureus flos, ab ingenuo candore facilem esse transitum ad purpuram. Floris autem iam purpurea folia, vt poma solent, ad maturitatis indicium (decet enim maximè purpuram maturitas) humore tenuissimo euanescente, nonnihil conuiuent & corrugantur; donec tristiùs infuscata, penitusque contracta deflorescant. Amœnissimæ spectaculum voluptatis est, alieno tempore sic vernare arbusculam, vt coloribus multis quadruplicem anni faciem simul expingat; dum flos alius niueus niuosam hie- mem, alius flammeus igneam æstatem, purpureus alius maturum autumnum, alij medio quæ vitæ quæ colorum transitu variij variè coloratum ver, vniuer- si denique singulique versicolores tempestatum omnium vicissitudinem intra tempus breuissi- mum colorant.

SINENSIS
ROSAE
ARBUSCVLA

Hb 3

Habent quidem eiusdem miraculi præconem Polij
 folia Plinium, Tripolij flores Dioscoridem. Sed ille
 falsa, quippe lapsus memoria; credulus hic audita
 scribit: nos oculis sæpe comperta narramus. Vna
 mirabiles Sinensis floris vices palàm tulipa illa æmu-
 latur, quæ materno terræ lacte primò satura exal-
 bescit, deinde ebriola erubescit. Quid vnus ta-
 men flosculus cum floriferæ arboris compluri-
 bus, quid in simplici foliorum ambitu seminudus
 cum foliosiore, quid humi reptans floridulus pu-
 milio cum arboreo gigante, nisi vincendus, con-
 grediatur? Illa præterea mira nouitas quotidiano
 spectaculo pæne viluit, vt Sinensis rosa etiam re-
 cisa in vasculo aquæ pleno, atque adeo inter
 manus, si diutius habeatur, varios induat colores.
 Tanta est flori huic delectandæ mortalitatis ambi-
 tio. Illud autem esse causæ dixerim, cur idem etiam
 demessus colores mutet: quia superstes à vulnere
 floris anima, si præsertim aquæ humore, arborei
 succi vicario, foueatur, floreas particulas natiuo
 calore quò vehementiùs percoquit, eò efficit
 coloratiores. Quanquam ego, cum è binis rosis al-
 teram in aqua, in sicco alteram de industria non
 semel habuerim, experimento didici, pari progres-
 sione irrubuisse vtranque, ac simul denique con-
 tabuisse. Vnde interpretari est, hisce floribus insiti
 humoris abunde esse, cum floridam vitam beatè
 tolerent succo suo. Et quisquam neget, rosarum re-
 ginam omnium Sinensem esse rosam, quæ gratis

Nat. histor.
l. 21. c. 7.
De Med. mat.
l. 4. c. 130.
Matthiol. in
Diosc. l. 3. c.
107. & l. 4. c.
130.

Etiam à reci-
sione varians
color.

Indicium pro-
uerbium.

Genus tri-
plex.

colorum vicibus mirabilem in modum varians pulcherrimas sese transformat in facies reliquarum? Ut ipsa celsior atque arborea statura dominantis in cæteras rosæ argumentum sit. At enim odore caret. Hortis etiam vrbanis donantur è nostratibus rosæ unicolores, odore nullo probabiles. Cur igitur & amabilis & admirabilis non sit, quæ odoris vnius desiderium triplicis variantis coloris constanti miraculo compensat? Quin etiam inodora est magno documento, nimis lenocinantem oculis coloratam speciem sæpe fucum esse vanitatis. Iam verò mirum videri nemini debet, suis adeo Indis pulchrum esse hunc florem, ut, nato inde proverbio, inter homines pulcherrimus quisque Sinensi rosa pulchrior appelletur. Animaduerti per hosce annos, quibus ea primùm nostris floruit in hortis, triplici flores genere discriminari. Aliæ nanque arbusculæ florem edunt crispante foliorum compage densissimum, qui, cum totus hiascit, plerunque aliqua rubet ex parte; quia velut ex pluribus coagmentatus floribus particulatim panditur & coloratur: quique paulò, quàm congeneres cæteri, seriùs vernat; quia plenioris absolutio floris operosior est. Aliæ verò sparsim eminentibus inter crocos folijs rariùs comantem pariunt. Aliæ demum quinque foliorum simplici serie, medijsque crocis, turbinatam in figuram aceruatis, quatuor tantùm aut quinque pauoninum in apicem extantibus, pulchrè degenerem progenerant.

Ante

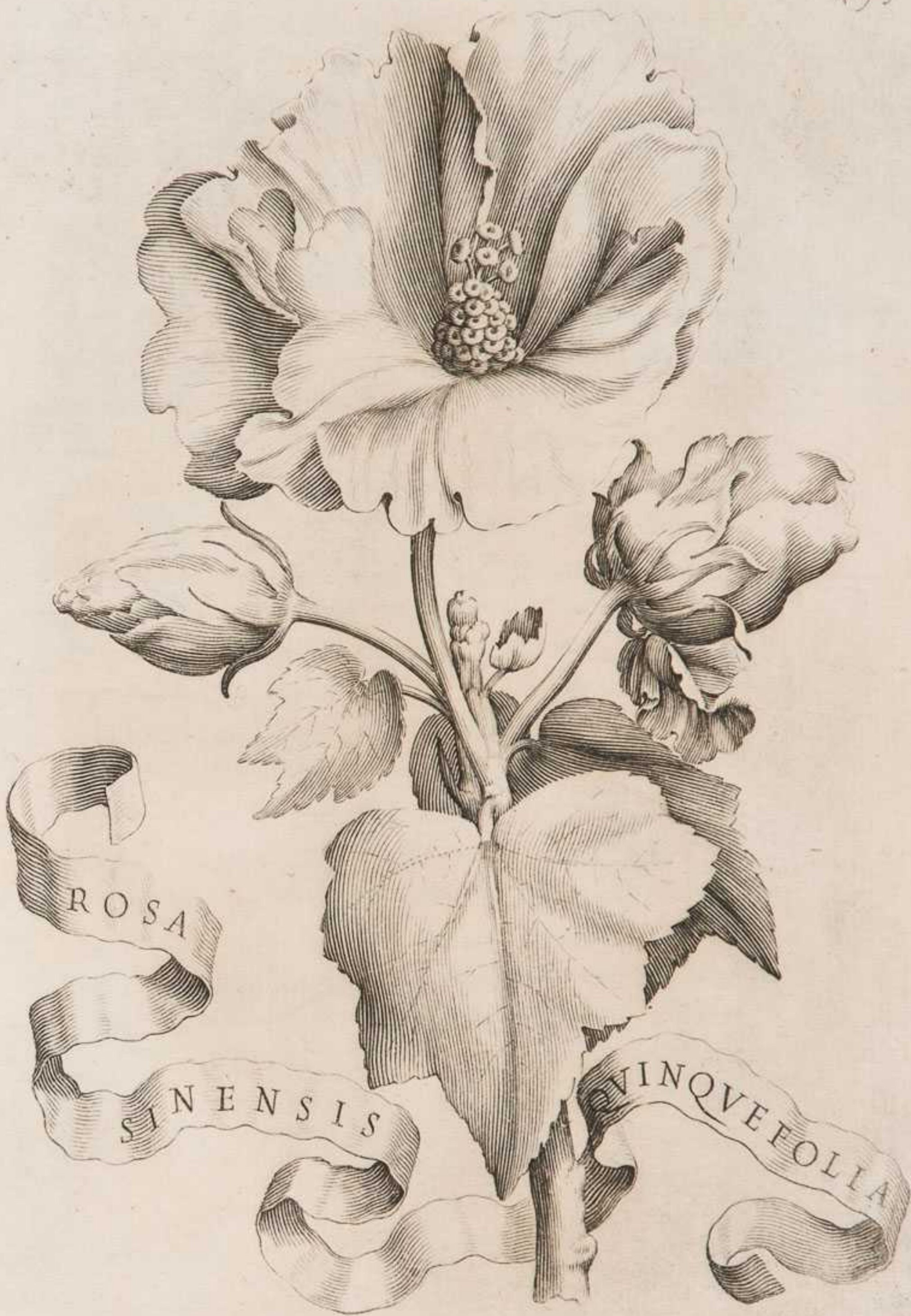

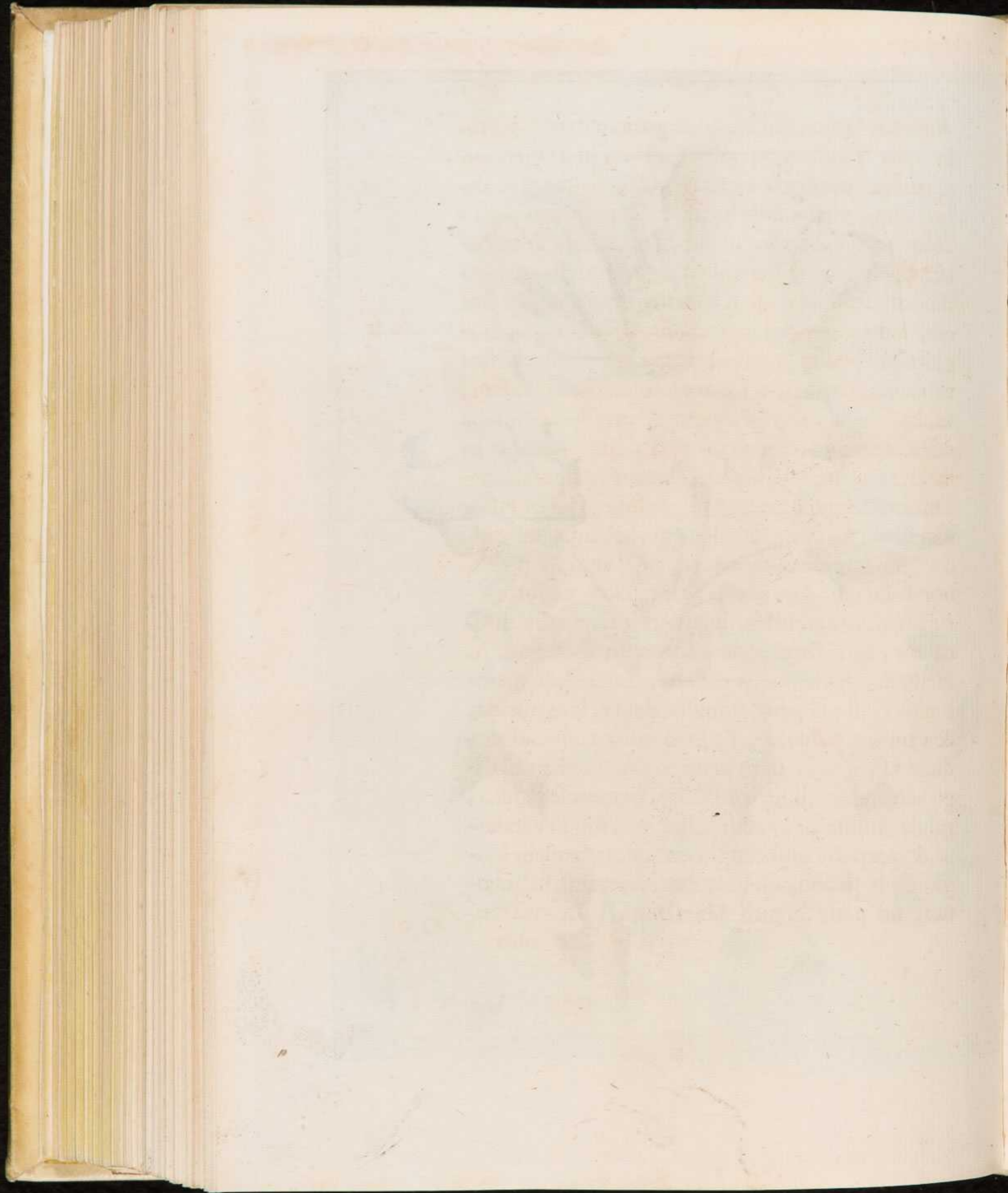

FOLIOSA
SINENSIS
ROSA

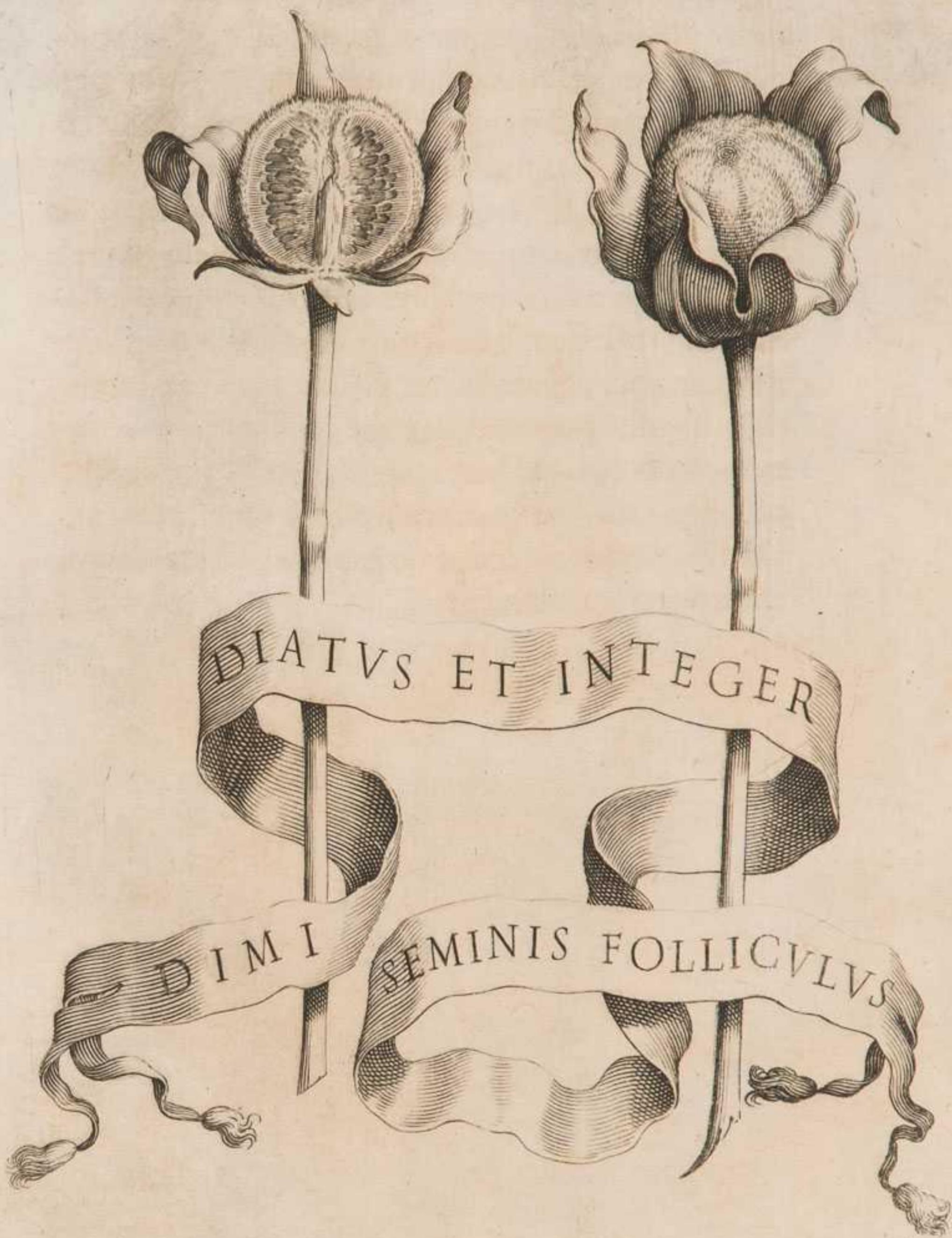
Ante hac semen flos hic ad maturitatem non pertulit: quia nondum, vt opinor, iustum incrementum ac robur arbuscula ceperat. Octauo tandem anno, Decembri mense ineunte, deprehendi perfectum in semen rosæ mediocriter foliosæ arbusculam profecisse. Quanquam, quæ simplicem fundit florem, hoc eodem anno, qui tertius illi à fatu est, semen quoque maturauit. Floris caput siue globulus pediculo adhærescens inter quinque florei calycis iam aridas foliaceas lacinias, ad eiusdem adulti calycis magnitudinem extumidus, eminulis puluinorum toris orbicularim striatur, canaliculis in summa imaque parte stellatam in figuram coeuntibus: aridi præterea colore folij, qui ex viridi inclinatur in flauum, decoloratur; breuique subalbido pilo hispidus inhorrescit. At verò totus interior folliculus candicat. Sex circiter carinata loculamenta intercurfantibus membranulis discriminantur, quæ strias inter exortæ in duriusculam mediam cartilaginem coeunt. Intersepta membranulis concaua pars, lanugine densa, longiuscula, & candida pubescit. Pediculi alba cuspis ad medium vsque folliculum pertinet, cui media cartilago adhærescit: huic semina ipsa numerosissima, rufula, minutula, rotundè longula, modicè incurua, & qua parte gibbum habent, pilosa, æqualis longitudinis petiolis albicantibus ac tenuissimis acutiore sui parte liratim adnectuntur. In vno tantum

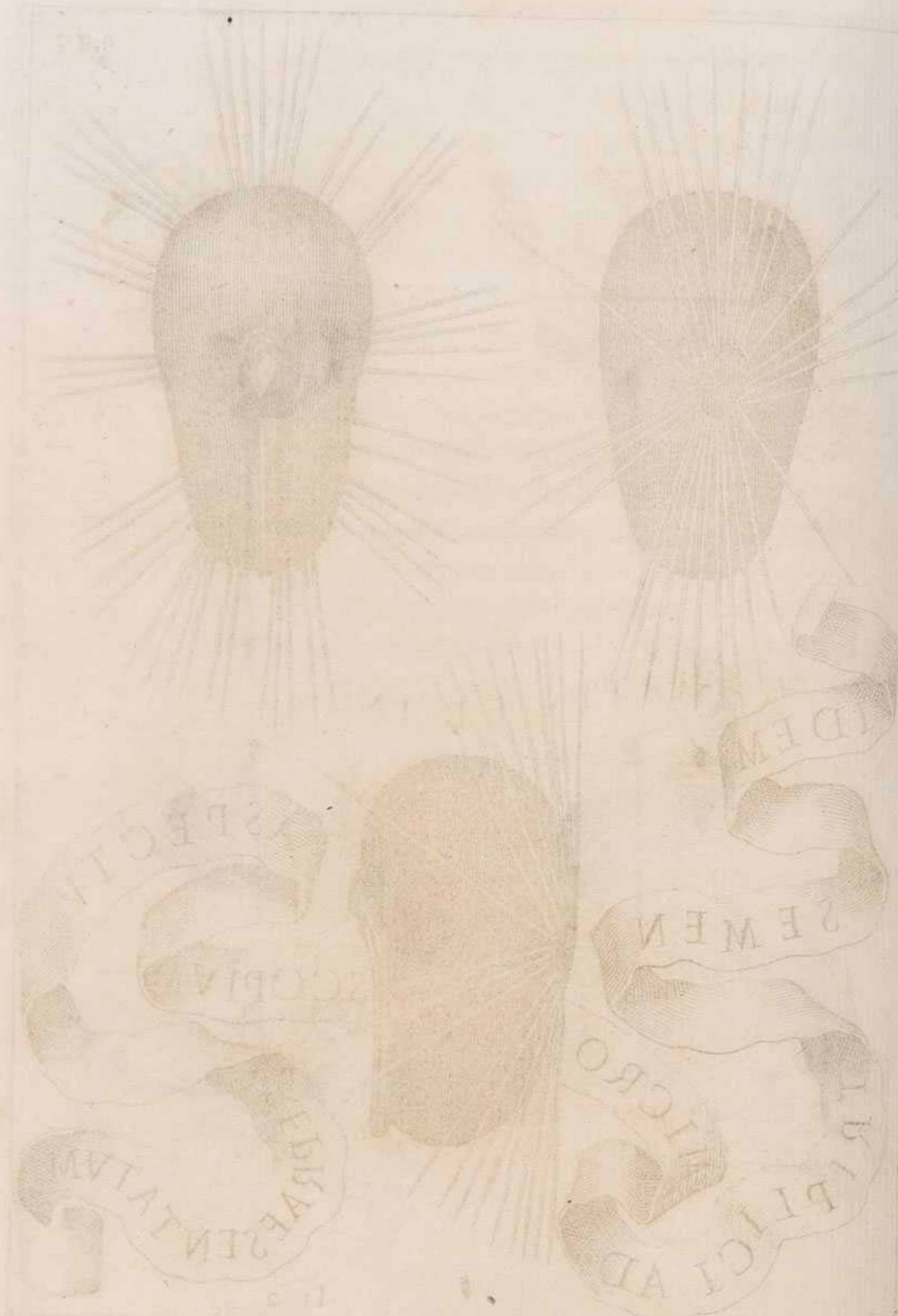
Folliculus, &
semen.

Seminis fa-
cies micro-
scopio re-
presentata.

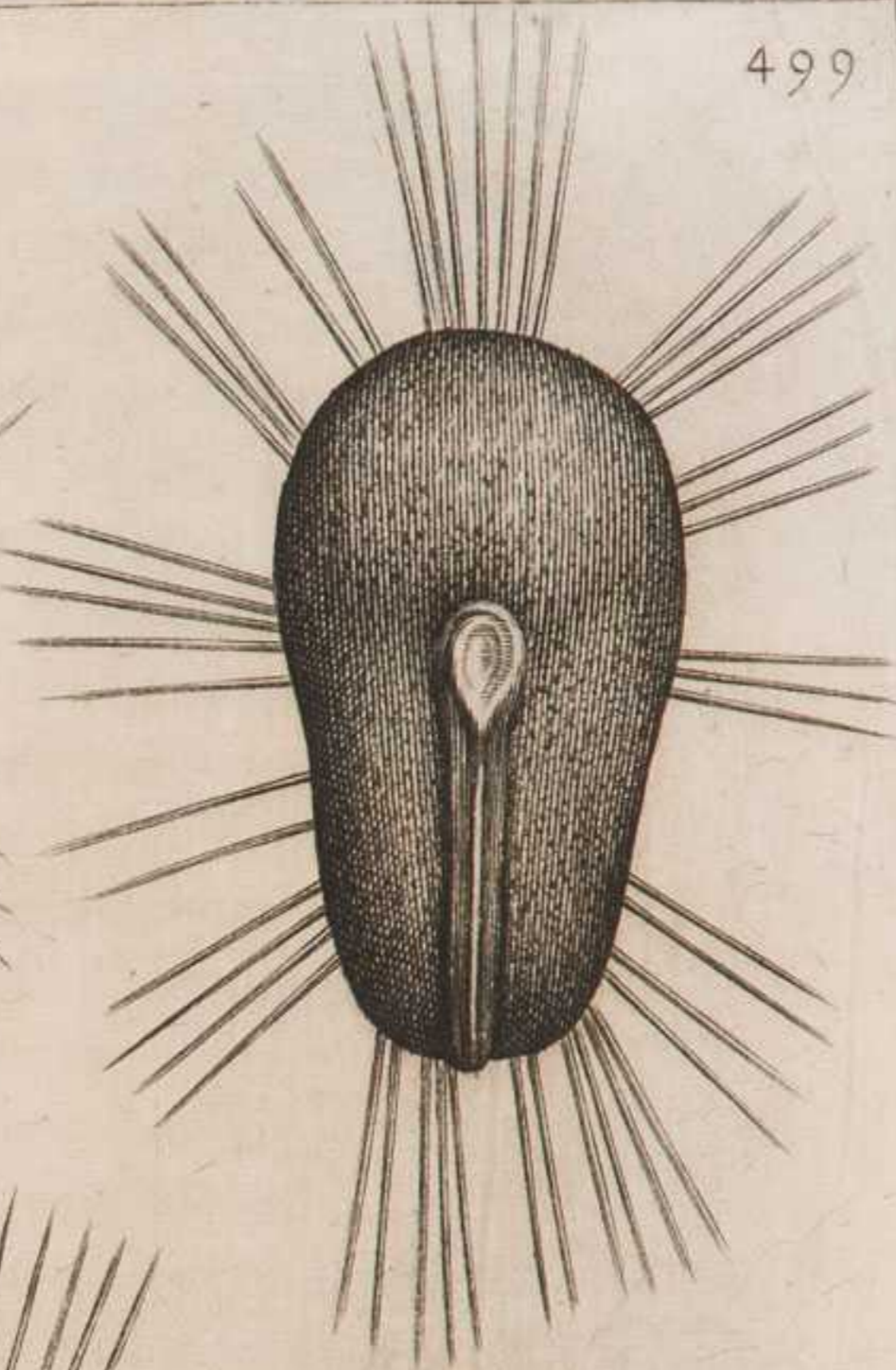
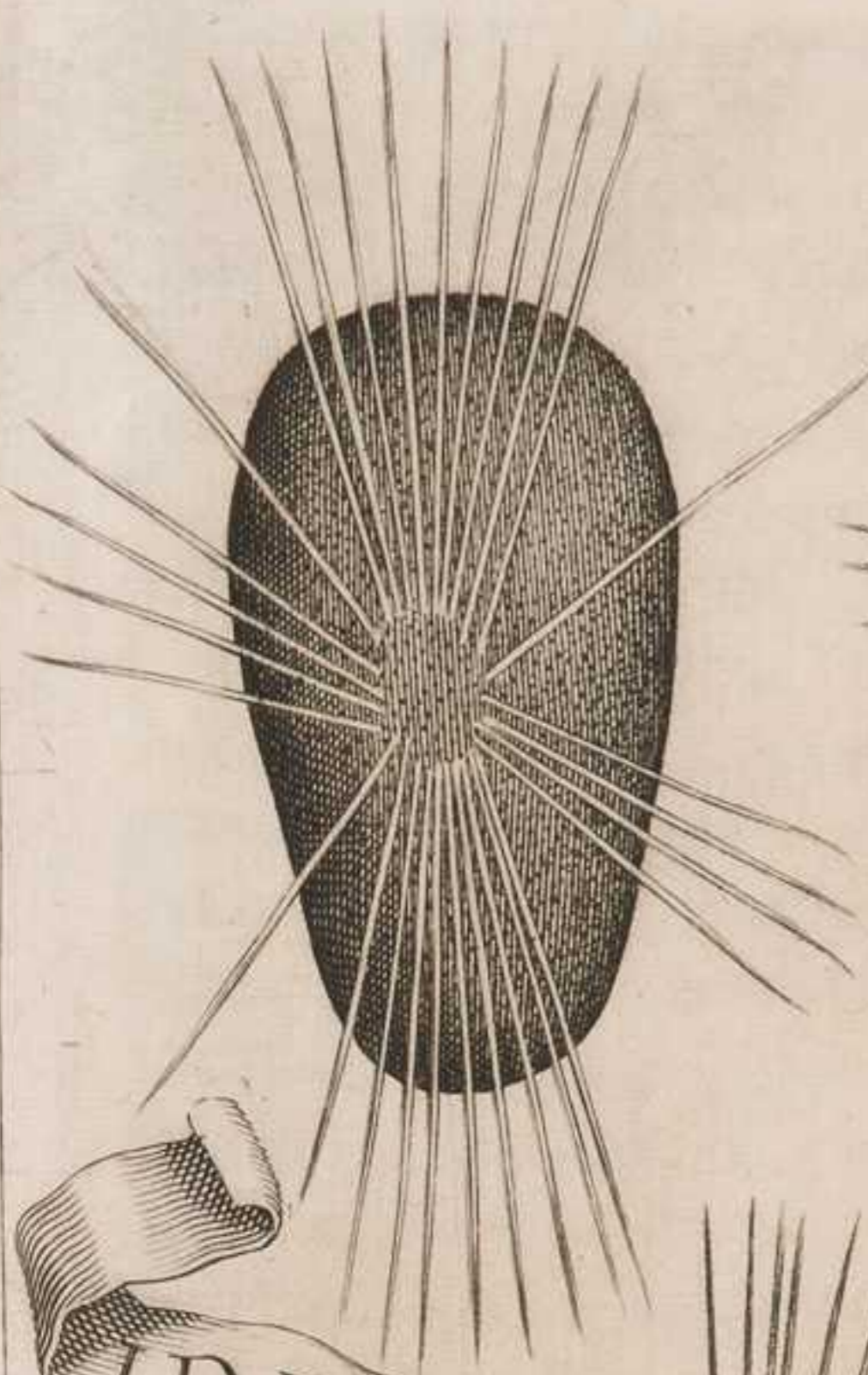
tum folliculo tria & sexaginta supra centum nu-
meravi, sex in loculos siue sinus pari ferè nu-
mero distributa. Verum ut minusculæ rei quæque
pæne fugiat aciem oculorum, singulæ partes per-
spectæ exploratæque sint, eodem optico micro-
scopij tubulo minutissima semina inspecta faciem
hanc referunt. Magnitudine figuraque hædinos
ferme renes æquant: color ipsis est ex fuluo gilvus:
toto corpore sunt punctim pumicoso: circa gla-
bellum umbram pilis subalbidis, raris, inæqualiter
fruticantibus, dimidiatum digitum prolixis, in se-
tas aculeosue porrectis, horridè capillantur: vbi de-
nique in se reducta sinuantur, hilum exprimente
oblongo callo, nigricante, albida intercurrente
linea distincto, altera parte capitato, altera nonni-
hil exporrecto, definiuntur.

Iam

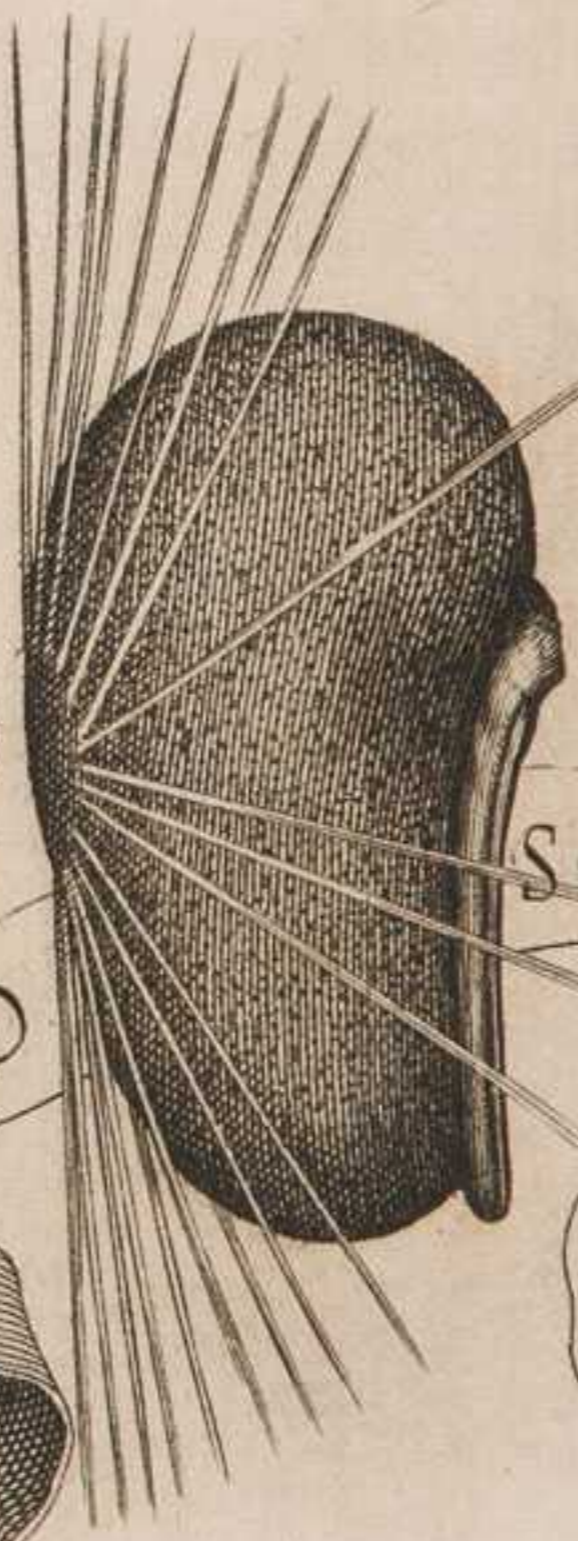

IDEM

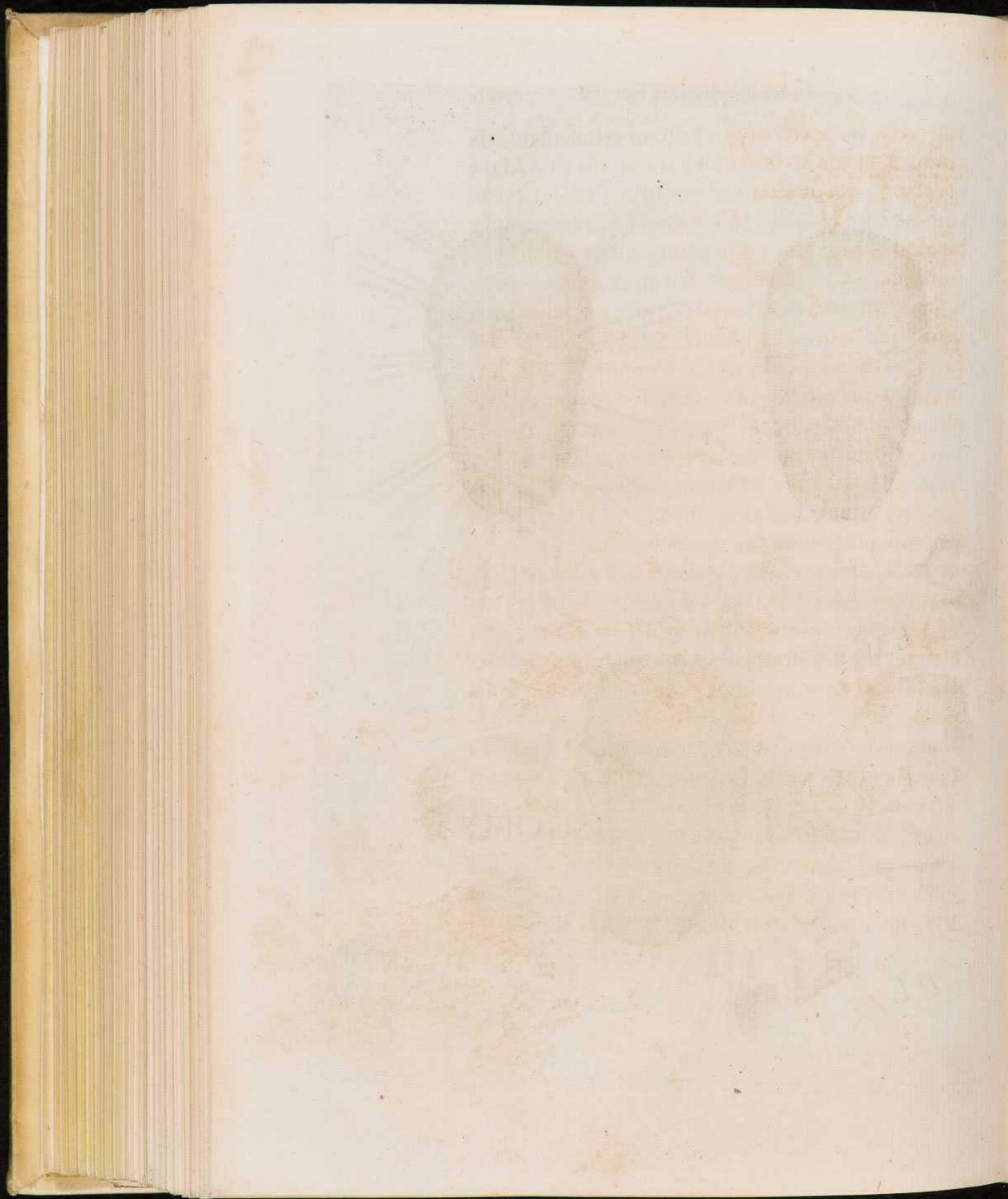
SEMEN

TRIPPLICI AD
MICRO

ASPECTIV
SCOPIVM

REPPRAESENTATVM

Iam verò ita præterea peregrinam arbusculam curamus. Ramosa luxurie siluescentem, ineunte Martio interlucata densitate, deputamus: emaciata cacumina intondemus. Vt autem reparata subinde sobole perennitati prospiciamus; non modò rosam hanc semine serimus, sed auulsos quoque resectosue materni cum corporis parte, nempe cum veteris portione trunci, nouellos ramos, atque ima parte ad morem ficulnei surculi nonnihil diffissos, in vnum alterumue palmum eodem mense depangimus: gemmis singulis vel binis è terra extantibus, quod de cacumine superest amputamus: refinata cera plagas obducimus. Ita semestri spatio radices, annuo flores elicimus. Virgas insuper stirpitus pullulantes aut nonnullis cum fibris decidas transponimus, aut à parente in terram demersas propagamus. Sed agedum, vt planè admirandum in huius rosæ versicolore pictura naturæ artificium peruideamus, floream picturam ipsam eruditi Lycei bono, idest philosophico in lumine collocemus. Et flores & fructus vniuersi commune hoc habent, vt, quandiu formam atque incrementum capiunt, paulatim varios transeant in colores. Prout enim insitus calor quotidie magis alimentum concoquit, humoremque siccitare variè temperat; ita colorum elicit subinde consequentium varietatem. Attamen varietas ista, quia lentiore transitu perficitur, minùs est

Discoloris
varietatis
philosophicæ
ratio.

obseruabilis, minusque cum nouitatis, tum admirationis habet. Ad hæc in plerisque quæ floribus, quæ fructibus idem incremento corporis & coloris modus est: siue quod è stirpibus aliæ, quæ robustiore altrice vi vegetantur, dum partus suos natiui caloris efficacitate cæteris perficiunt partibus, simul etiam ad vegeti coloris firmitatem stabili temperie afficiunt: siue quod in alijs calor imbecillior, humorem minus obsequentem nactus, quam absolueret temperaturam nequit, inchoatam relinquit, vnaque florem languidè coloratum. At verò cum Sinensis arbuscula & mediocri calore, & humore sit prædita tenui (vnde aquis eadem gaudet, & propter aquas in India feritur) adhuc impar concoctione valida humori spissando calor, eundem prius vbertim trahit, lateque diffundit ad florum partes congruenter explicandas: satis deinde conformatis adultisque floreis membris, totus in eo est, vt minus contumacem succum magis magisque percoquat, eidemque perfectiorem temperiem gradatim inducat. Quare celeri notabilique varietate demum consequitur candorem dilutum color purpuræ ardentior. Et sanè decuit eum florem, qui argenteus regaliter vixerit, rogali funere splendidè ignescere. Ita flos formosissimus, qui ad principatum candidatus nascitur, ac roseo

pudore modestissimus ad eundem iuuenescit, regia meritò consenescit in purpura .

Emendati, additique floribus odores.

CAPVT VII.

QVoniam vt oris, sic floris fatua est & inanima pulchritudo, cui bene anima non olet: ideo vel inodoros, vel foetidos flores odorare, atque animare par fuerit beneficium atque miraculum. Hæc autem & floribus & colonis suavis erit odoraria disciplina. Prima fit ratio inodorandi, quæ colorandi fuit: cum scilicet ipsa, quæ conferitur, odoramentis terra medicatur. Sic poteris ouillum fimum ex aceto subactum soluto in puluerem moscho, siue zibetti ambariue liquore, alijsque odoribus temperare; vt è nutritio depacta germina oleto animam bene olidam trahant. Efficacius est ex odorato seu puluisculo, seu liquore medicamentum alterum, quo minuta ipsa semina biduo triduoque præparantur: quia, cum id non aliunde trahendum, sed ipsis intimum feminibus sit, vim habet ad agendum præsentissimam. Libet hîc ad felicissimæ fidei culturæ domesticum afferre experimentum. Fuit è nostris hominibus aliquis, eruditæ amœnitatis philosophicus Dædalus, qui calthæ Africanæ,

Florum odor
è terræ medicamie

Seminū medicatione .

quàm eleganter florentis, tam grauiter olentis, semina in aquam rosaceam, infuso resolutoque moscho bis odoratam, biduo præmacerarit: tum in umbra ficcata humi de more posuerit. Prioris anni flos, natiua nondum graueolentia satis emendata, aduentitiam suboluit suauitatem. Eius floris semina pari ratione medicata, vt quæ insuauem ac feram indolem prope iam exuissent, suauiore proximo anno florem induxerunt. Huius denique floris pariter conditum semen in fœtum pulchrè degenerauit tam odore gratum, quàm facie venustum: vt in Africano flore rosam simul, & moschum olfaceres. Recentiores coloni (vt fama est vulgatissima) stylo perforatis radicibus, immisissisque aromaticis caryophyllis, coronariæ vetricæ & odorem & inodorantis odoramenti nomen indiderunt: vt ea iam, veteri appellatione antiquata, caryophyllus vulgariter nominetur. Pari quilibet mangonio poterit peregrinis suauitatibus, in radicum foramina insinuatis, caryophyllos efficere odoratiores. Dicitur præterea, quemadmodum coloris, ita odoris admiranda nouitas alienas insitipes insitione transfundi. Sic centifoliam rosam, inodora & fatua specie fallentem, suauissimo halitu animabimus; si rosæ, quam ab anima odoratissima Moschatulam vocant, sæpius inseramus. Nonnulli rosarum odorem ita rosis exaugent. Ipsarum radicibus implicatas roseas coronas simul

Odoraminu
immissione
in radices.

Insitione.

Bo. Bapt. Porta
Mag. nat. l. 3. c.
36.

Florum hu-
matione.
Constant. Po-
gonat. de Agric.
l. 11. c. 19.

ado-

adobruunt: vt cæteras facilè vincant rosæ, quippe
filix coronarum, victores ornantium. Cum igitur
halantibus è floribus iucundissimi florem spiritus
cognatæ radices ducant; cumque corruptis dein-
de, atque conuersis in amicum pabulum rosis alan-
tur: odoratiore anima ipsi partus impertiuntur.

Illud verò cuius penitus incredibile videatur, ab
assito fœtore odoriferas feliciùs prouenire delicias.

Fœtidis re-
bus assitis.

Testes tamen habeo odoris fœditate nobiles, & al-
lia & cæpas; quæ coronarias omnes herbas, & no-

minatim rosas, si iuxta inhumentur, Theophra-
sto ac Didymo affirmantibus, suaviùs inodorant:

DeCaus. plant.
l. 6. c. 28.
Apud Const.
Pogon. ibid.

siue quia, cum vnumquodque re sibi consimili
nutriatur ac delectetur, quicquid grauis halitus

circa est, olida hæc olera trahunt ac resorbent;
qua summota graueolentia, defæcatus floribus odor

acerrimusque relinquitur: siue etiam quia calida
exhalatione inhalata odorem exacuunt, & locum

exiccant. Siccis autem locis odoratiore omnia
proueniunt. Quapropter incoquente sole sicca-

Theophrast.
De hist. plant.
l. 6. c. 6.
Plin. Nat. hist.
l. 21. c. 4. 7.
& 11.

nea Cyrene flores parit odoratissimos: Nilo sta-
gnante humida Aegyptus abortiua fœcunditate

fundit inolentes. Vique adeo, vt oratorum, sic hor-
torum fœcunda siccitas & acutiùs & iucundiùs

olet.

Mutatae florum formæ.

CAPVT VIII.

Quis hoc vnquam crediderit? ingens nostra etiam ætate miraculum, Proteus, in flosculis latet: necdum vllus inueniri potuit Aristæus, qui de florea illum latebra in publicæ cognitionis lucem satis extraxerit, nempe arcanam peruulgarit artem, qua flores, cum formatum foliorum numero insigniter aucti, vultum habitumque, variantis Protei more, demutent. Vidi ego sæpius Transtyberinis in hortis Polydori Neruccij, suis ipsis lectissimis floribus amœnioris viri, anniculas anemonas latifolias, nondum è fictili catillorum seminario in capaciora vasa translatas, vix paucis degenerantibus, adeo foliosæ amplitudinis, & iucundissimæ varietatis læta nouitate mirabiles; vt vna, spectatoribus vniuersis attonitis, ea voce plauserit admiratio, in eo florum genere conspici posse conspectius aut mirabilius nihil. Cæterum concinnandi ad hoc miraculum seminis ars, luce dignissima, adhuc tenebras amat. Satorem enim, velut oraculum, cum aliquando consuleret curiosa & supplex amicorum obsecratio: liberaliter patefactæ artis arcanæ loco vocem illam retulit, diuini consilij tenacem, Secretum meum mihi. Ego vero

Polydorus
Neruccius.

rò, ambiguis missis ambagibus apertè aio, accurato, quem præmonstravi, fatu, & perspicaci propitij sideris obseruatione fieri posse, vt semen Proteo mutabilius inusitatas in florum formas admirabili varietate degeneret. Vt autem numerosa foliorum serie stipatæ, amplificatæque anemonæ proueniant, semen legetur è floribus, qui præcoces inter ac ferotinos medij vernant. Hos enim neque frigoris, neque caloris inclementia præuitiat; sed benigna temperies ad felicissimum seminis educat prouentum. Quoniam verò ex his quoque nonnulli vel nullo, vel maligno exitu sementant; deflorescentium indoles obseruabitur: ac, deterioribus decussis, flos vnus aut alter è vegetioribus reseruabitur, cuius medium capitulum vastiùs intumescat. Consimili cæteri flores industria proficient: si, præcipuè amputatis præcocibus vniuersis calycibus, è tardioribus vnum efflorescere patiamur, in quem tota vis genitalis, & fœcunditas effundatur. Eueniet enim facilè, vt flos amplior aut foliosior niteat, & semen generosius in spem pulcherrimæ posteritatis existat. Solertissimi coloni probabilis vox est: Si floream quancunque plantam breui vernaturam quintadecima luna, vel paulò ante, demesso floris germine, transferas, eidemque, dum comprehenderit, solem defendas; flos erumpet folioso conatu densissimus. Accepi, Germanum hominem, in hortensi cultione satis exercitatum, affirmare

Flores quo
artificio fo-
lios.

foli-

solitum, fieri posse, vt simplici flore ignobilis atque inglorius caryophyllus multiplici foliorum ornatu nobilitetur; si trigesimum intra diem à diuinæ Matris in cælum assumptæ sextilibus ferijs eius caryophylli frutex in vase fictili, optima terra oppleto, deponatur, ac tepente loco ab hiberno frigore vindicetur. Sin generis eiusdem duo vel tria semina in ceræ tubulum, pinnaeue calamum, ima quàm summa parte laxiorem, inclusa solo committas: florem itidem foliosum elicies. Alia, & quidem artificiosè confusa, satio inter hortorum admiranda, spectacula speciosissimam tibi afferet floream Chimæram. Quod igitur de olerum miscellaneo satum Didymus tradidit, ad consimilem florum sationem sic traducito. Ouilli aut caprini fimi fabam, quamuis exiguam, subula excuato: diuersa deinde semina in ipsum cauum confertim indito: vbi tenerum & rarum finum substraueris, optimè culto in solo parua scrobe demergito: tenuem terram superinijcito: leniter irrigato: vbi exire in folia semina cæperint, aquulam irrorato: assiduè lætamen inspergito: post excitatum caulem vigilantiorem curam impendito. Sic è pluribus coalitum floribus amabile monstrum habebis. Proderit quoque ad hunc vsum binas vel ternas eiusdem stercoreis baccas contundere: varia cum ipsis semina permiscere: papyro detritoue linteolo inuoluta, & deligata defodere: reliquam denique diligentiam adhi-

Apud Const.
Pogon. de Agr.
l. 12. c. 14.
Plin. l. 19. c. 12.

hibere. Quòd si crispulæ placeant florum comæ, à Græco Florentino tradita de apio crispando ars ita transferatur ad flores. Ante in pila leuiter semina tundantur, atque cylindrus ipsis inducatur, quàm eadem inhumentur. Volubili enim compressione prætorito seminis meatu, conuolutus funditur flos, veluti flexo in spiram siphunculo tortilis aqua. Conducet fortasse nonnihil ad florum magnitudinem variandam animaduertere, ex qua folliculi parte semina colligantur, & quo situ collocentur. Nihil sanè obest in floribus periclitari, quod certò euenire Columella testatur in cucurbitis. Nam graciles è tenui collo, vastiores è medio ventre collectum semen affert. Vt à satione iam ad insitionem transeamus, ipsa nominum monet affinitas. Angustiozem igitur florem amplificabis, si floris amplioris frutici vel arbusculæ adiunctum pronuba maritet insitio. Sic ob animam suauissimam grandiore digna corpore Damascena rosa, quam delicato odoratoque vocabulo Muschatam seu Moschatulam appellant, si latiùs purpurantem aut albentem inseratur in rosam; à felici coniugio pleniorẽ habitiorẽque trahet formositate, & florei paludamenti pompam ornatiùs ac fusiùs explicabit. Plura possunt ad florum formam demutandam perficiendamque in olerum arborumque mangonio iam vsurpata traduci, aut etiam noua solertis ingenio coloni excogitari. Pau-

Quo crìspi.
Apud Const.
Pogon. ibid. c.
23.

Quo variè
magni.

l. i. c. 3.

cap. 3.

ca nobis præmonstrasse fat est, vt (quod supra monui) florum studiosi ad nobiliorem culturam expergiscantur. Scio esse, qui liberaliùs quàm veriùs doceat, ad arbitrium docili cereaque esse indole teneros flores: & , sicut naturæ artificio inscripti nomina regum nascuntur, sic artis magisterio posse in seminali tyrocinio erudiri, vt facilè fiant è rudibus litterati. Scio etiam esse, qui, poëtica scilicet fide, de se illud affirmet:

*Vidi ego cultoris, medicato semine, flores
Versicolore coma nomina ferre sui.*

Verùm hæc iste somnia speciosa clausis, opinor, oculis vidit Parnassijs in hortulis, quorum flosculi fabellæ sunt. Nam quî fieri potuit, vt medicamine natas floreas litteras vnus poëta, nisi somnians, legerit: cum vniuersi tum veteres, tum recentes coloni super hac arte cæcutiant? Nimirum noui præco miraculi pro vero simile veri poëtico veriloquio, idest canoro mendacio, prædicauit. Est autem vero proximum, ausam fuisse imitatricem artem, quod artis magistra natura perfecit. Videmus nos quidem constanter ludentis naturæ manu complures flosculos iisdem semper discoloribus notis figurisque distinctos, easque à varijs qualitibus, certa lege in semine ordinatis, existere intelligimus. Sed quamam ipsas arte natura in seminis perpusillo sinu ordinet, atque in versicolores de-

in-

inde ductus explicet, penitus ignoramus: hoc est inscribendorum florum artificium compertum adhuc non habemus. Licebit sanè discolorēs in tulipæ flore notas & formas, non tamen ad hæredes bulbulos transituras aut perennes, utpote non ab innata, sed aduentitia causa profectas, exprimere; si (quemadmodum in floribus colorandis indicauimus) innoxia incisio easdem bulbo impresserit, atque altior pictura colorarit. Aliud hic habeo in floribus folijsque picturæ genus, ab alijs præmonstratum, ostendere. Sal Ammoniacus, & candidi exiguum sacchari cum aceto teritur in lapideo mortario; eaque intrita in usum asseruatur. Cum libuerit, cumque per florum tempestatem licuerit; rosæ vel caryophylli folia sic cera glutinantur, ut æquata prorsus appareant: prædicto deinde liquore litteræ, aut alia quælibet signa præformantur: post horam, intra quam liquor ille siccescere solet, aurum argentumue in bracteas tenuatum applicatur, & gossipio leuiter apprimitur: eodem tandem absterfis, quæ non hærent, reliquijs, in floreo volumine aurea vel argentea legetur eruditio. Si velis aqua pingere siue scribere, quæ quamuis acris, innoxia tamen floribus sit; hoc modo facies. Sumes tibi gummi Ammoniacci partes tres, Arabici partem vnam, sagapeni partes quatuor: omnia permiscebis, atque

Quo litterati.

Alexius Pedemont.

que in aceto patieris esse, donec emollescant: deinde contundes, percolabis, seruabisque in vsus. Sic præterea non absimilem compositionem conficies. Gummi Ammoniacy vnciam vnam, Arabici vncias tres per horas quatuor & viginti aceto macerabis & emollies: adijcies flauis mellis quantum nucis magnitudinem æquat, & allij decorticati contusique caput vnum cum aloes hepaticæ momento: ea itidem commiscebis, atque aliquandiu ex aceto coques: exinde colabis, totumque bene succum exprimes. Sin autem is videatur liquidior, eundem recoques, donec iusto lentore spissetur: atque ita præparatum in vitreo vase custodies. Quando autem vti volueris, quæ fuerint obducendæ auro in floribus notæ, eo medicamine præducentur: vbi deinde ficcata, calidoque oris halitu satis humectatæ fuerint, auri bracteola penicillo aut gossipio applicabitur. Aliam

De subtil. l. 13.

pingendi floris artem Hieronymus Cardanus tradit, ipso periculo exploratam. Ficulneo lacte in flore foliue arbitrariæ figuræ notæque præsignantur: vbi lac concreuit aruitque, lactea scriptura colorato puluisculo inspergitur, aut auri argentiue bracteola contingitur: siquid alibi superuacaneum hæserit, gossipij globulo decutitur aut detergitur. Ita prius adumbrata, præclarè signa eminebunt: ita floribus & folijs cum res, tum verba

non

non inutiliter mandabis . Sunt præterea , qui lacteum fici humorem oui albumine temperandum , aut vnum alij succum adhibendum existiment . Sed vtinam liceret arti natiuis atque indelebilibus notis flores inscribere , sicut licuit colorare . Tuam enimvero , Francisce , tuis tuorumque laudibus Princeps eminentissime , gentilem gloriam prædicaturi , iucundissimo nomine Barberino gloriosè inscripti nascerentur . Quid enim floribus iucundius , quàm eo nomine insigniri , quod ab amicis Urbanis Apibus profectum prorsus melleum est ? Quid verò etiam congruentius , quàm eius nomen floreis litteris commendari , qui cum eximia floreat litteratura , tum impensè faueat litteratis ? Verùm vnus fas est aut naturæ viribus , aut mendacijs poëtarum flores inscribere , & quodammodo erudire : vt regium pueri nomen in hyacintho , atque in vetitæ Flamini Diali fabæ flore lugubres litteræ appareant . Attamen , quod ars nulla possit , virtus vestra perfecit : vt , si minùs flores , multò certè nobiliores hominum animi nominis Barberini cultu inscriberentur . Quanquam in obsequium Barberinũ
insigne in
floribus . vestrum arte felicior natura Barberinæ familiæ insigne , iuxta gloriæ , ac mellis diues , in floribus vniuersis quotidiano faciliq̃ lusu exprimit ; dum in ipsis Apes , volucris studio properantes , sistit . Hoc ego naturæ miraculum dum ali-

Meliſſæ, ac
Florillæ fa-
bula.

quando contemplerer attentius, gauderemque eſſe non poſſe mellificium ſine ſtemmate Barberino, quo flores ipſi exornantur: eruditam mihi fabellam, nempe veteris Apum erga flores amoris originem in Barberinos Principes voluntas propenſior ſic ſuggerebat. Meliſſam & Florillam, filias gemellas, vno ſuſcepere partu parentes fœcundiffimi, Cælum ac Tellus. Illæ cum genere, tum benevolentia coniunctiſſimæ, ſtudijs tamen longè diuerſis diſſidebant. Florilla enim florum, quos amore magis quàm nomine complectebatur, colendorum ſtudioſa, floriferi cultus inuentricem Floram ſedulò ſectabatur; & eiufdem elegans imitatrix, amœnitatum omnium delicijs florentiſſimos hortos ſibi extruxerat, quos diligentia inſatigabili excolebat. Ex illa deinde ad omnis ætatis, noſtræque præſertim, principes viros ſuaviſſimæ huius culturæ nobile ſtudium propagatum eſt. Meliſſa verò muſici diligens & perita concentus, atque adeo inter Muſas frequentiſſima omnibus beatam numeris muſicè agebat ætatem. Hæc aliquando Muſarum familiarem chorum, ipſumque choragum Apollinem ad ſororis hortos congruentis voluptatis ergo inuitavit ac deduxit. Floridorum enim Præſides ingeniorum ſimillimos hortorum flores amant; nec libentius in Parnaffia ſcabritie, quàm in hortenſi amœnitate, commorantur. Omnibus igitur humanitatis officijs, hoc eſt pluribus animi, quàm terræ, floribus

bus à Florilla excepti hospites mirari amœnitatem loci, nempe Regiam voluptatis: areolarum ingeniosos errores, idest implicandis quâ pedibus quâ oculis amabilem labyrinthum: florum, ad sui commendationem inuitantium, discolorem risum, atque odorata suspiria: aurarum, leui spiritu graues æstus difflantium, iucundè frigidulas blanditias: siluularum, motu sibiloque annuentium, opacas illecebras: fonticulorum, liquida lætitia diffluentium, trepidos lusus: auicularum, tinnulis voculis argutantium, canora gaudia: cæli, semper vernantium hortorum delicijs plaudentis, ridibundam serenitatem: medijs denique magnificentissimi domicilij iure gemmeum nitorem. Decet enim circumfusus florum radijs non alium solem esse, nisi gemmas. Hæc diu demiratus hospes ille doctissimus cœtus amicam demum nobilemque se recipit ad vmbra. Eminebat editiore in loco annosa Laurus ingentibus ramis cum ad opacandum, tum etiam ad coronandum eruditum chorum diffusa. Inde cum in totam hortorum pulcherrimam speciem liberior excurreret prospectus: Tuæ, inquit Apollo, partes hîc Mellissa desiderantur; vt & lectissimis sororis floribus, & nostris auribus canoræ laudationis iucundissimam auram aspices, siue vt flores gemines: neque enim plures Florilla serit, quàm tu loquaris. Tunc enim uero repentè natæ in pudibundis genis tacitæ rosæ oris flexanimi vocales flosculos promiserunt. Igi-

Florilla in
flores.

tur numerosè cymbaliffans (cymbalum enim fortè gestabat) suauissimam caput vocem in florum laudes eliquare . Mellito Melissæ cantu canora Musarum & Apollinis oracula conticuerunt : pennatas siluarum Sirenas cantitare dispuduit, intentoque silentio dulciorem condiscere modulationem decuit: per florem Elyfium vagulæ aurarum animulæ, repente attonitæ, suspenderunt volaticum lusum, blandumque murmurillum : ipsi suis delectati laudibus flores ridentia decenter oscula diduxerunt . Sed nulli suavior atque potentior , quàm Florillæ , florum laudatrix accidit cantilena . Etenim illa vocali dulcedine sensim sine sensu colliquescens ac dilabida caput sibi deficere, dilectosque in flosculos deflorescere atque transfigurari . Vidisses primò pedum lacteolos ac tenellos digitos in totidem florea paulatim germina formoso languore colorari: vidisses conantis pedes attollere, actis repente radicibus, plantas humi adhærescere , dixissesque plantarum illis nomen tum maximè conuenire . Usque adeo sua cuique voluptas Circe est . Altissimè pupugere posthumi sororis flores Melissæ corculum . Quare , confestim abiecto cymbalo , mutatoque stridulum in gemitum cantu , Florillam in flores abeuntem irritò complexu moratura non accurrit, sed aduolauit : ac simul in corporis mutationem æquè prodigiosam nescia properauit . Nam summæ manus pedesque scatere primùm Apibus cæ-

Melissa in
Apes.

pe-

perunt: tota denique in volatile Apum examen
dissipata est. Nimirum ad sororis complexum pro-
peranti multas amor addidit alas. Mansit autem,
mutato etiam corpore, studium erga consanguineos
flores hæreditarium; statimque ad illos nouellæ
Apes, alatae scilicet Melissæ, prouolarunt: ut, quan-
do vno humanoque non liceret, innumerabili mel-
lificoque ore floeos sororis vultus Melissa iam
multiplex oscularetur. Mirandum itaque non est,
tam auidæ, tam suavis osculationis saliuam esse mel.
Deflerunt Musæ, Apollo defleuit nobilissimas so-
rores, à voluptatis amorisque funere noua facie
sibi ipsis superstites, & amissas tamen. Decuit sa-
nè pulcherrimos, quippe natos è Nymphæ,
flores sapientissimi cœtus pretiosis lacrymis prius
irrorari. Decuit etiam meram suauitatem elabo-
raturas Apes, utpote Melissas suauissimas, mellitis
oculis lacrymatum rorem prælibare. Sed mutus
oculorum dolor vocalem chorum diutius non de-
cebat. Ergo quæ crotali, quæ sistri, quæ reliquæ
sonoræ supellectilis lamentabili plausu vocis que-
rimoniam geminantes mœstissimæ Musæ, musicæ
nimirum Præficæ, funebri nœnia suauiter obstrepe-
bant. Iucundissimus æris numerosi tinnitus no-
uas Melissas, veteri musices amore inextincto, huc
illuc displicatas in eum locum, vnde sonus emitte-
batur, conuocauit. Quare Musis imminentem ad
Laurum denso examine conuolantes glomerato

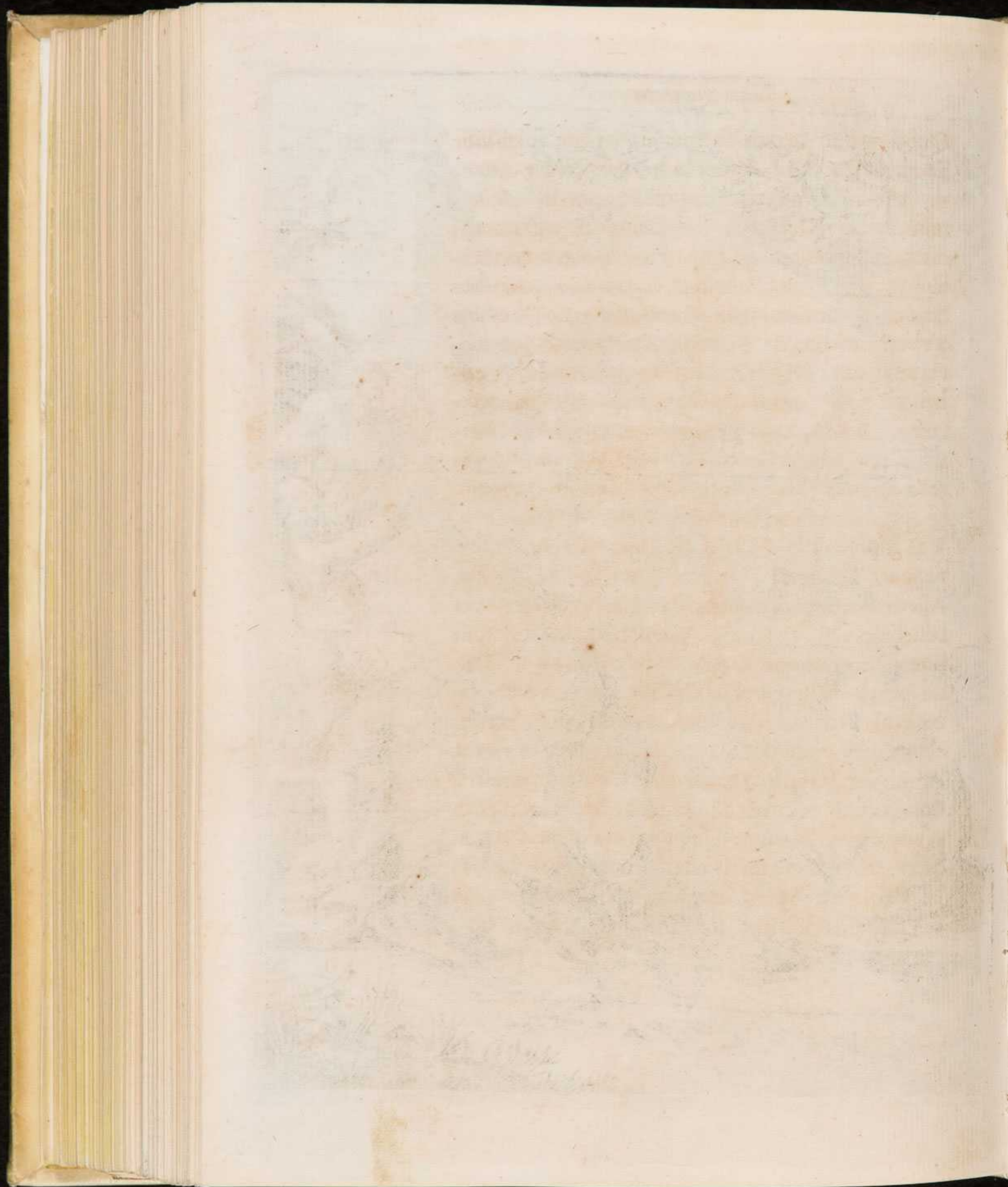
partim agmine in speciem vuæ summo è ramo penderunt; partim mirabili sese ordine atque ordine librarunt. Etenim complures ouatum in orbem confertim dispositæ tres in triangulum pendulas coronarunt. Tum verò in illo lætissimo prodigio futuram felicitatem præuidens certissimus interpretes Apollo, Accipio, inquit, omen, gratoque oraculo promulgo. Veniet illa tandem ætas, veniet, qua Musarum volucres mihi charissimæ, Barberinæ Apes, virtutum omnium florem, ab ingenito amore sibi cognatum, gloriosa sedulitate delibantes, mea in Lauro, sapientiæ imperijque coronamento, nobilissimæ posteritati suæ nidificabunt, vtilitati publicæ mellificabunt. Vix ea felicibus quidem, at fugacibus verbis auguratus; vt Barberinæ gentis domicilium in perenni Romanæ gloriæ viriditate æquè stabile futurum, ac Troianis aduenis in Latio fuerit, mansuris notis præsignificaret; coronariæ ac triumphalis Lauri trunco celebrem Aeneæ vocem inscripsit, Hic domus.

Aeneid. 7.

Quod

Petrus Berettin? Cort. delin. Ia. Federic? Greuter incid.

Quod igitur laurea semper in vmbra splendide ^{Barberina gloria .} habitauit Barberinorum examen Heroum , nunc , vt cum maximè , tum morum , tum sapientiæ , tum imperij suauitate sese Lauro dignissimum ostendit . Nobis enimvero illud bene ac beatè contigit , vt in tribus Barberinis fratribus Francisco Antonioque Cardinalibus , Thadæo Vrbi Præfecto & Principe Prænestino , collecta maiorum decora intueamur , amemus , & colamus : vtque fratres eosdem in illustrissimo auro- rum examine , tanquam gentiles tres Apes , maximè conspicuos hoc à vulgaribus Apibus distare fateamur , quòd illæ regem vnum habent , hi regia omnes indole cum Patruo ter maximo , **VRBANO VIII.** & sapienter & feliciter imperant . Te verò , Francisce , regiam in primis Apem flores mei experti sunt , ad quos singulari beneficio cohonestandos purpuream maiestatem istam , aureamque opulentiam inclinasti . Tuo illi auro debent , siquid nitent : ac sese totos tibi obstrictos laxatis officiosum in risum osculis eloquenter contestantur . Quis alterum præterea Antonium Pontificis fratrem , è Vaticanæ purpuræ flore pietatis eximiæ mel colligentem , velut Apem prudenter sedulam , non suspiciat ? Nostræ demum ætatis felicitas est , in orbis terrarum regnatrice Vrbe Urbanam Apem tam suauiter dominari ; vt è Vaticano culmine suauissimæ indolis nectar ,

poë-

poëtica mella diffundat. Licet per liberalem profundentis Urbanitatem, libetque per insitam omnibus suauitatis auiditatem aliquid melleæ poësis delibare: quin etiam omnino decet è floribus, mirabili naturæ lusu, properatoque gaudio hieme vernantibus, natum, atque in carmina eliquatum mel ad hanc florum commentationem, ab insulso scriptore insuauem, extrema manu condiendam, corriuare. Quam enim longius meum volumen complecti non potuit, hanc breuissimi epigrammatis fauus dulcedinem includit. Sic igitur eadem & auribus & animis planè mellea fluit.

Ex Poëmat.
Maph. Card.
Barb. nunc
VRBANI VIII

Veris opes varios flores mirata superbit

Purpureas inter cana Pruina rosas.

*Ver queritur: mærensque, meos cur, inquit, honores,
Floriferumque rapis tu mihi Bruma decus?*

Tu quoque, Bruma refert, glaciem furaris, in æstu.

Vt sint vina magis grata, niuesque rapis.

Parcite iurgari, clamat Solertia: per me

Nix æstate riget, florida vernat Hiems.

Confiste in melleo carmine *Florum Liber*. Metam suauitatis & gloriæ attigisti. Nullus enim *Florum Culturæ* fructus suauior, finisque nobilior, quàm, præter morem supraque votum, ex *Apum Rege* mellificium.

L A V S D E O.

INDEX RERVM.

A

A <i>Cacia Indica</i> Cultu- ra	371	<i>Rubra.</i>	175
<i>Descriptio</i>	209	<i>Rubra albo virgata.</i>	ibid.
<i>Adonis horti.</i>	5	<i>Rubra medijs lacinijs vi-</i> <i>rens.</i>	177
<i>Adriani Spigelij inuentum flo-</i> <i>reum.</i>	434. & seq.	<i>Subrubens viridi umbili-</i> <i>co.</i>	ibid.
<i>Alcinoi horti.</i>	5	<i>Subrubicunda comam col-</i> <i>ligens.</i>	ibid.
<i>Aldobrandinorum horti.</i>	88	<i>Subrubicunda comam ex-</i> <i>plicans.</i>	ibid.
<i>Anastafius de Vetera.</i>	396	<i>Tota viridis.</i>	ibid.
<i>Andreae Capranica disputatio</i> <i>hortensis.</i>	442	<i>Trium colorum.</i>	176
<i>Anemone latifolia.</i>	174. 179	<i>Violacea.</i>	177
<i>Anemone tenuifolia.</i>	173	<i>Anemones abortus vt impe-</i> <i>diendus.</i>	333
<i>Alba rubro circumdata.</i>	176	<i>Apricatio.</i>	330
<i>Alba rubro umbilico, coma</i> <i>bicolori.</i>	178	<i>Caries eradenda.</i>	335
<i>Albicans.</i>	175	<i>Diuisio.</i>	ibid.
<i>Cinnabari albisque maculis</i> <i>bicolor.</i>	ibid.	<i>Exemptio & custodia.</i>	256
<i>Coccinea folijs conuolutis.</i>	ibid.	334	
<i>Flammea.</i>	178	<i>Genus multiplex.</i>	173
<i>Lactea.</i>	175	<i>Inuolucrum, cum transf-</i> <i>mittitur.</i>	300
<i>Miniata diluto colore.</i>	ibid.	<i>Latifoliae ac tenuifoliae di-</i> <i>scriminae radicibus.</i>	174
<i>Miniata saturo colore</i>	ibid.	<i>Luxuries coercenda.</i>	334
<i>Purpurea flore holoseri-</i> <i>co.</i>	178	<i>Nomina varia.</i>	173
<i>Quinque colorum.</i>	176	<i>Rigatio.</i>	331
<i>Rubore saturo fusca, albo</i> <i>distincta.</i>	177	<i>Satio.</i>	327. & seq.
			Sa-

Index Rerum

<i>Satto menstrua noxia.</i>	332	<i>Sepimentum.</i>	18
<i>Semen quod optimum, &</i> <i>quando colligendum se-</i> <i>rendumque.</i>	337. 507	<i>Situs.</i>	16. & seq.
<i>Sterilitas ut emendanda.</i>	332	<i>Areolarum magnitudo.</i>	22
<i>Tenuifolia discrimina è</i> <i>folijs.</i>	179 & seq.	<i>Semita</i>	41. 42
<i>Tutamentum.</i>	331	<i>Tutela lateritiæ.</i>	39
<i>Angues arcendi ab hortis.</i>	277	<i>Arma hortensia.</i>	57. & seq.
<i>Anserum encomia.</i>	44	<i>Armerius flos.</i>	190
<i>Triumphalis pompa.</i>	ibid.	<i>Artis & Naturæ concertan-</i> <i>tium fabula.</i>	468
<i>Apes è floribus artificiosè con-</i> <i>textæ.</i>	426	<i>Icon.</i>	477
<i>Aprilis flores.</i>	157. 165. 183. 185. 195.	<i>Insitum admirandum.</i>	472
<i>Apum Barberinarum enco-</i> <i>mia.</i>	375. 376.	<i>Ascarides terrestres.</i>	284
<i>Aqua florum stillatitia.</i>	438	<i>Asphodeli albi & flauï cultu-</i> <i>ra.</i>	342
<i>Aquæ irriguæ delectus.</i>	246	<i>Descriptio.</i>	184. 185
<i>Aquaticorum florum cultu-</i> <i>ra.</i>	372. & seq.	<i>Attali horti.</i>	5
<i>Aquauiuarum horti.</i>	87. 113	<i>Aues ab hortis ut arcendæ.</i>	277
<i>Arbor vitæ.</i>	379		
<i>Arboris coralij cultura.</i>	380	B	
<i>Descriptio.</i>	ibid.	B <i>Allista in agrestes mu-</i> <i>res.</i>	272. & seq.
<i>Icon.</i>	381	<i>Balnearia horti.</i>	89
<i>Arcula ad flores procul mit-</i> <i>tendos.</i>	299. & seq.	<i>Barberina gloria.</i>	521
<i>Aræ colendis floribus accom-</i> <i>modæ Apricitas.</i>	17	<i>Barberinorum horti.</i>	87. 395
<i>Aqua irrigua.</i>	18	<i>Barberinum insigne in flori-</i> <i>bus.</i>	513
<i>Figura.</i>	ibid.	<i>Batrachium.</i>	184
<i>Forma varia.</i>	24. & seq.	<i>Belgarum solertia in re flo-</i> <i>rea.</i>	440
<i>Linearis pictura.</i>	22	<i>Benedictus Dreus.</i>	423
<i>Planities.</i>	17	<i>Bentiuolorum horti.</i>	89
		<i>Bestiole nocentes à floribus</i> <i>arcendæ.</i>	48
		<i>Bestiole omnes ut abstinen-</i> <i>dæ à floribus.</i>	291
			Bi-

Index Rerum

Bipalium hortense .	57	Capsulae multiplicis ad flores	
Blatta ab hortis ut dimouen-		transmittendos descri-	
dae .	291	ptio .	299. 427. & seq.
Bruchi fabula .	49. & seq.	Icon .	431
Icon .	55	Caryophyllorum admiranda .	447.
Bruxellenses horti .	85	464. & seq.	
Bulborum nostratium, exter-		Alligatura & incisio .	350
norum, adnatorumque		Cultura .	346. & seq.
exemptio .	252. & seq.	Discrimina .	189
Erutorum cura	255	Educatio	347
Liliaceorum à blattis de-		Florea continuatio .	349
fensio .	291	Insolatio .	351
Reponendorum cella .	255	Locus satiuas .	350
Tenerorum & carnosorum		Propagatio .	347
custodia .	257	Putatio .	350
Burghestorum horti :	88	Satio duplex .	346
		Translatio .	350
C		Casertani horti .	87. 113
C Aduci floris fultura .	248	Cassianus à Putco .	389. 440
Caëtani Ducis confi-		Cerasi flore multiplici cultu-	
tio .	215	ra .	370
Caëtanorum horti .	90	Descriptio .	204
Caius siue Caius , planta ,		Christus hortulani specie .	8
cum icone .	385. 387	Iubet flores considerari .	9
Calathus floriger triplex cum		Chymia florea .	451
icone .	401. & seq.	Cisternani horti .	90
Caloris à floribus defendendi		Cisternani horti quadrans .	217
modus .	245	Cistula inaequales tres pro Co-	
Caltha palustris .	373	lono .	64
Canis hortensis .	44	Cochlea ut arcenda ab hor-	
Quomodo importunus .	257	tis .	282
Cantharides hortis incommo-		Colchici cultura .	312
dae .	289	Descriptio .	141
Vt exigendae .	ibid.	Coloni hortensis instrumen-	
Caprarolæ horti .	89	ta .	57. & seq.
		Ll	Par-

Index Rerum

<i>Partes.</i>	45. & seq.
<i>Colores arbitrarij floribus ut inducantur.</i>	458
& seq.	
<i>Quibus e causis existant.</i>	467
<i>Columnæ floribus immittendis perforata descriptio.</i>	413
<i>Icon.</i>	415
<i>Coralij arbusculæ descriptio.</i>	380
<i>Icon.</i>	381
<i>Cornelij Card. horti.</i>	87
<i>Coronæ imperialis cultura.</i>	312
<i>Descriptio.</i>	142
<i>Cribræ varia pro Colono.</i>	64
<i>Croci cultura.</i>	312
<i>Descriptio.</i>	141
<i>Cucurbitarius vermis.</i>	284
<i>Cultellus hortensis.</i>	61
<i>Cyclamini cultura.</i>	324. & seq.
<i>Genera.</i>	167
<i>Nomina.</i>	ibid.

D

D <i>Decembris flores.</i>	151
<i>Deplantandi Belgicum instrumentum.</i>	61
<i>Diocletianus ex Imperatore olitor.</i>	8

E

E <i>Emmanuel Suertius.</i>	73
<i>Epicurus inter flores philosophus.</i>	5

<i>Erucæ deprehendenda & arcenda ratio.</i>	48.279
<i>Fabula.</i>	49. & seq.
<i>Icon.</i>	55
<i>Estenses horti.</i>	89
<i>Excubitor hortensis.</i>	44
<i>Exherbandi modus.</i>	243
<i>Eystadienses horti.</i>	86.439

F

F <i>Fabius Columna</i>	13
<i>Fabius Sergardius.</i>	50
<i>Fabritius Sbardonus.</i>	146
	407. & 427.
<i>Fabula Floræ Lunam consulentis, cum icone</i>	227
& seq.	
<i>Limacis & Erucæ, cum icone.</i>	49. & seq.
<i>Melissæ & Florillæ, cum icone.</i>	514. & seq.
<i>Naturæ atque Artis concertantium, cum icone.</i>	468. & seq.
<i>Telluris perorantis, cum icone.</i>	84. & seq.
<i>Farnesiorum horti Parmenses & Romani.</i>	87. 88
<i>Februarij flores.</i>	151. 152. 161
<i>Federicus Cæsius.</i>	14. 15
<i>Felis arcenda ab hortis ratio.</i>	258
<i>Felis optima forma.</i>	269
<i>Ferdinandus Imperatus.</i>	437
<i>Fi-</i>	

Index Rerum

<i>Fictilium conferendorum ratio.</i>	237	<i>Vt exquirendi locis silue-</i>	
<i>Fimi consideratio.</i>	79. & seq.	<i>stribus.</i>	298
<i>Genera.</i>	79	<i>Vt foliosiores efficiendi.</i>	507
<i>Maturitas.</i>	82	<i>Vt inodorandi.</i>	503
<i>Spargendi tempus.</i>	ibid.	<i>Vt irrigandi.</i>	47. & 245
<i>Vsus.</i>	ibid.	<i>Vt litteris inscribendi.</i>	511
<i>Flora siue Florentia nomen</i>		<i>Vt multiplicandi.</i>	295
<i>sacrum veteris Romæ.</i>	7	<i>Vt pingendi notis.</i>	511. & seq.
<i>Florea pictura.</i>	424. & seq.	<i>Vt præsignandi.</i>	296
<i>Moles.</i>	407	<i>Vt procul accersendi.</i>	293
<i>Florea rei amatores.</i>	5. & seq.	<i>Vt propagandi.</i>	294
<i>Scriptores.</i>	12. & seq.	<i>Vt properandi.</i>	241. 445
<i>Floreum conuiuium.</i>	90	<i>Vt reseruandi ad semen.</i>	294
<i>Opus musiuum.</i>	423	<i>Vt retardandi.</i>	447
<i>Flores bulbacei plerique, aut</i>		<i>Vt transmittendi.</i>	299
<i>hyacinthi, aut narcissi.</i>	100	& seq.	
<i>Colono cur prænoscenti.</i>	99	<i>Vt variè magni efficien-</i>	
<i>Complures indiscreti.</i>	ibid.	<i>di.</i>	509
<i>Dei imagines.</i>	8	<i>Floribus aræ sacræ ornan-</i>	
<i>Quare insulsi, venenati,</i>		<i>da.</i>	47
<i>inodori.</i>	93	<i>Bestiola infesta vt abigen-</i>	
<i>Quibus mensibus serendi.</i>		<i>da.</i>	279. & seq.
219. & seq.		<i>Colendis quæ aræ accom-</i>	
<i>Qui seorsum, qui permistè</i>		<i>moda.</i>	16. & seq.
<i>serendi.</i>	214	<i>Folia non detrahenda.</i>	250
<i>Quo semine serendi.</i>	295	<i>Longè mittendis capsula</i>	
<i>Vt conglutinandi.</i>	434. & seq.	<i>opportuna.</i>	427. & seq.
<i>Vt conseruandi.</i>	433	<i>Serendis quæ sidera ob-</i>	
<i>Vt continuandi.</i>	448	<i>seruanda.</i>	222. & seq.
<i>Vt crispandi.</i>	509	<i>Seruandis vasa idonea.</i>	407.
<i>Vt digerendi in volumi-</i>		& seq.	
<i>na.</i>	436	<i>Terra aptissima.</i>	75
<i>Vt eligendi in hortis alie-</i>		<i>Florum admiranda.</i>	444
<i>nis.</i>	296	<i>Aqua stillatitia.</i>	438
		<i>Aquaticorum cultura.</i>	372

Index Rerum

<i>Indici flavi odoratissimi cultura.</i>	390. & seq.	<i>Cisternani Caëtani Ducis.</i>	90
<i>Descriptio.</i>	389. & seq.	<i>Eystadienses.</i>	86
<i>Icon.</i>	393	<i>Florentini Magnorum Ducum.</i>	87
<i>Indici maximi flore phœniceo cultura.</i>	361	<i>Mantuani Gonzagarum Ducum.</i>	86
<i>Descriptio.</i>	196	<i>Parisienses Gallorum Regum.</i>	85
<i>Icon.</i>	199	<i>Parmenses Farnesiorum Ducum.</i>	87
<i>Genistæ flore albo cultura.</i>	370	<i>Romani Aldobrandinorum.</i>	88
<i>Descriptio.</i>	205	<i>Barberinorum.</i>	89
<i>Gonzagarum Ducum horti.</i>	86	<i>Bentiuolorum.</i>	ibid.
<i>Granadilla cultura.</i>	351	<i>Burghesiorum.</i>	88
<i>Descriptio.</i>	190. & seq.	<i>Card. Cornelij.</i>	87
		<i>Farnesiorum.</i>	88
		<i>Ludouisiorum.</i>	ibid.
		<i>Matthæiorum.</i>	ibid.
		<i>Mediceorum.</i>	ibid.
		<i>Perettorum.</i>	ibid.
		<i>Card. Pij.</i>	ibid.
		<i>Pontificum.</i>	89
		<i>Salisburgenses.</i>	86
		<i>Tiburtes Estensium.</i>	89
		<i>Toletani Regum Hispanorum.</i>	85
		<i>Tusculani Principum plurimorum.</i>	89
		<i>Viennenses Cesarum.</i>	86
		<i>Hortorum cura sapientibus laudata.</i>	9
		<i>Forma varia.</i>	24
		<i>Inequalis.</i>	35
		<i>Labyrinthæa.</i>	37
		<i>Oblonga quadrangula.</i>	27
			Octo-

H

H <i>Enricus Coruinus.</i>	241
<i>Heraclion, aquaticus flos.</i>	372
<i>Homines in floribus expressi.</i>	156
<i>Horatius Grassius è Societate Iesu.</i>	408
<i>Hortensia arma.</i>	57. & seq.
<i>Horti Babylonici pensiles.</i>	7
<i>Dicti Paradisus.</i>	5
<i>Quibus adamati.</i>	ibid. & 8
<i>Horti insigniores Europæ.</i>	85
<i>Balnearia.</i>	89
<i>Bruxellenses Brabantinorum Ducum.</i>	85
<i>Byzantini Othomanorum.</i>	85
<i>Caprarole.</i>	89
<i>Casertani Principis Aquauisæ.</i>	87

Index Rerum

<i>Octogona.</i>	31	<i>... dus.</i>	166
<i>Ouata.</i>	33	<i>Orientalis.</i>	160
<i>Quadrata.</i>	25	<i>Peruanus.</i>	164
<i>Rotunda.</i>	29	<i>Poëticus.</i>	154
<i>Hortorum hostes maiusculi.</i>	257	<i>Polyanthes multiformis.</i>	162
<i>Minuti.</i>	278	<i>Racemosus multiplex.</i>	ibid.
<i>Seminarium.</i>	43	<i>Roseus multiplex.</i>	ibid.
<i>Hyacinthi cultura.</i>	319. & seq.	<i>Sannesius comosus, siue cu-</i>	
<i>Descriptio.</i>	159. & seq.	<i>pressinus.</i>	165
<i>Multicolor varietas.</i>	159	<i>Subrubens.</i>	161
<i>Nomen anceps & va-</i>		<i>Subuiridis foliosus.</i>	162
<i>rium.</i>	158	<i>Violaceus dilutis maculis di-</i>	
<i>Nota.</i>	158. & seq.	<i>stinctus.</i>	161
<i>Hyacinthus albus bruma-</i>		<i>Violaceus polyanthes caule</i>	
<i>lis.</i>	160	<i>foliato.</i>	ibid.
<i>Albus serotinus polyan-</i>		<i>Hyena pellis, florum tutela.</i>	293
<i>thes.</i>	161		
<i>Anglicus siue Belgicus sero-</i>			
<i>tinus, ceruleus, candidus,</i>			
<i>rubellus.</i>	163		
<i>Botryodes inodorus, candi-</i>			
<i>dus, & rubellus.</i>	165		
<i>Odoratus.</i>	164		
<i>Ceruleus dilutior, rosmari-</i>			
<i>no concolor.</i>	162		
<i>Odoratus præcox.</i>	160		
<i>Maior odoratissimus By-</i>			
<i>zantius.</i>	161		
<i>Cineraceus.</i>	ibid.		
<i>Cyaneus præcox.</i>	ibid.		
<i>E cyaneo fuscus & crispus.</i>	ibi.		
<i>Hispanus obsoletior.</i>	163		
<i>Serotinus.</i>	ibid.		
<i>Ianuarius.</i>	162		
<i>Indicus tuberosus candi-</i>			

I

I <i>Mbricis ferrei extractoriij</i>	
<i>forma & usus.</i>	69
<i>Icon.</i>	71
<i>India Barberinis hortis tribu-</i>	
<i>taria cum icone.</i>	375 & seq.
<i>Indica stirpes in hortis Barbe-</i>	
<i>rinis.</i>	379
<i>Indicia terræ floralis.</i>	76
<i>Indici bulbi ut conserendi.</i>	236
<i>Indici floris è violaceo fusci</i>	
<i>cultura.</i>	327
<i>Descriptio, & natale so-</i>	
<i>lum.</i>	168
<i>Icon.</i>	171
<i>Tempestiuitas.</i>	169
<i>Indicum de pulchritudine</i>	
<i>pro-</i>	

Index Rerum.

prouerbium. 488
Insecta, hortorum pestis, ut effuganda. 291
Infitio colores aduentitios inducens. 463
Flores odoratiores red-dens. 504
Infitum admirandum. 472
Instrumenta Coloni hortensis. 61
     & seq.
     Vt curanda. 73
Ioannes Faber. 459
Ioannes Terentius è Societate Iesu. 14
Io. Baptista Martellettus. 337
     407.
Io. Laurentius Berninus. 426
Iris. 150
     Bulbosa. *ibid.*
     Foliofa. *ibid.*
     Latifolia prima Clusij. *ibid.*
     Persica. 152
     Tuberosa. *ibid.*
     Vt colenda. 317
Irrigandi modus. 245
Irrigatio colores aduentitios inducens. 459
Italia tota pomarium unum. 17
Iuca Indica. 186
     Vt colenda. 344
Iunij flores. 375

L

L *Aetificandi plantas ratio duplex*. 444
Lateres, areolarum tutela. 39
     Quales. *ibid.*
Lauri Indica cultura. 370
     Forma. 206
Lentiscus Peruana. 372
Libri è floribus compacti. 434
     & seq.
Lilia siluestria ut eximenda. 257
     Vt serenda. 318
Liliorum consideratio. 153. &
     seq.
     Tinctura arbitraria. 461
Lilium conuallium. 186
     Album & subrubens. *ibid.*
     Vt colendum. 343
     Regium. 142. & seq.
     Vt colendum. 312
Limacis arcendi & deprehendendi ratio. 48. 282
     Fabula. 49. & seq.
     Icon. 55
Locuste ut fuganda ab hortis. 289
     Vt interimenda. *ibid.*
Ludouistorum horti. 88
Lumbrici ut arcendi ab hortis. 282. & seq.
Luna obseruanda in florum satu. 222. & seq.
     Lych-

Index Rerum.

Lychnidis Byzantina miniato
flore multiplici cultu-
ra. 345
Descriptio. 187

M

M Aij flores. 157. 163
184. 206. 207. 375.
Mali Punicæ pleno flore cultu-
ra. 371
Descriptio. 207
Mantuani horti Gonzagarum
Ducum. 86
Maracoti nota: 190. & seq.
M. Antonius Specchius. 40
Martagon siue *lilium silue-*
stre. 153
Ferrugineum siue *Hyacin-*
thus poëticus. 154
Montanum primum. *ibid.*
Montanum secundum. 155
Pomponianum. *ibid.*
Puniceum duplex. 153
Purpureum triplex. *ibid.*
Vt colantur. 318
Martij flores. 161. 163. 183
Matthæiorum horti. 88
Mediceorum Magnorum Du-
cum horti Florentini,
& Romani. 87. 88
Mel ad surculos transmitten-
dos. 301
Melissæ fabula. 514
In Apes conuersio: 516

Icon. 519
Microscopium opticum. 496
Minutorum seminum satus. 240
Transmissio. 301
Molle, arbor Peruana. 210
Vt colatur. 372
Moringa Malabari ca cum
icone. 385. & seq.
Mulieres in floribus ex-
pressa. 157
Mures agrestes & urbani. 264
Floribus noxij. 263
Qua ratione profligandi. *ibid.*
& seq.
Musa, planta. 379
Muscipulæ descriptio. 267
& seq.
Muscus ad flores transferen-
dos. 299. 301
Mustuum opus è floribus. 423
Muticanes. 44
Myrti latifoliæ flore pleno cul-
tura. 370
Descriptio. 205

N

N *Arcissi cultura.* 302 & seq.
Etymon. 100
Nota. 99. & seq.
Vis medica. 302
Narcissus Anglicus. 114
Byzantius. 101
Corniculatus maior & mi-
nor. 103
Epi-

Index Rerum

<i>Epidaurius</i> .	102	<i>Maior calice tereti, & folijs angustioribus</i> .	107
<i>Flauus</i> .	104	<i>Minor odoratus, simplex & multiplex</i> .	<i>ibid.</i>
<i>Incomparabilis candidus calice flauo</i> .	113	<i>Pallidus folijs reflexis</i> .	109
<i>Candidus maior & minor</i> .	112	<i>Longus ceruice camelina</i> .	114
<i>Ex flauo in sulphureum languens</i> .	<i>ibid.</i>	<i>Candidus foliosus</i> .	<i>ibid.</i>
<i>Perpetuo flauus</i> .	<i>ibid.</i>	<i>Candidus simplex</i> .	<i>ibid.</i>
<i>Sulphureus flore multiplici</i> .	113	<i>Pallidus simplex</i> .	<i>ibid.</i>
<i>Sulphureus summo calice luteo</i> .	112	<i>Montanus serotinus siue Musartus</i> .	113
<i>Indicus è rubro croceus flore liliaceo</i> .	115	<i>Narbonensis</i> .	114
<i>Liliaceus diluto colore purpurascens, cum Icone</i> .	117. & seq.	<i>Siluestris</i> .	109. & seq.
<i>Saturo colore purpurascens, cum icone</i> .	116. & seq.	<i>Roseus maior & minor</i> .	105
<i>Liliaceus Sphæricus, cum icone</i> .	125. & seq.	<i>Stellatus</i> .	104
<i>Puniceus gemino latiore folio, cum icone</i> .	135 & seq.	<i>Nardus Antonius Recchus</i> .	14
<i>Virginienfis flore purpurascente</i> .	115	<i>Natura cum Arte concertantis fabula</i> .	468. & seq.
<i>Iuncifolius albus autumnalis</i> .	108	<i>Ad artem oratio</i> .	472
<i>Albus maior & minor uernus</i> .	<i>ibid.</i>	<i>Comitatus</i> .	469
<i>Albus sulphureo calice</i> .	<i>ibid.</i>	<i>Habitus</i> .	<i>ibid.</i>
<i>Luteus maior amplo calice & folijs continuatis</i> .	106	<i>Victoria</i> .	475
<i>Maior folijs conuolutis</i> .	<i>ibid.</i>	<i>Icon</i> .	477
		<i>Nauis florea</i> .	407
		<i>Nicolaus Faber Peiresius</i> .	389
		<i>Nymphaea, flos aquaticus</i> .	372
		O	
		O <i>Ctobris flores</i> .	183
			195.
		<i>Odor ut floribus addendus</i> .	
			503. & seq.
		<i>Oleaſter exoticus</i> .	206
		M m	Vt

Index Rerum

<i>Vt colendus .</i>	370	<i>Petrus Paulus Dreus .</i>	423
<i>Olla fictilis ad talpas capiendas .</i>	262	<i>Phaseolus Brasilicus cum icone .</i>	381. & seq.
<i>Orbes viminei ad flores offerendos .</i>	64	<i>Pictura florea .</i>	423. & seq.
<i>Orchis .</i>	156	<i>Pij Cardinalis horti .</i>	88
<i>Mulieres representans .</i>	157	<i>Plantæ radicum immortaliū ut curandæ .</i>	256
<i>Viros exprimens .</i>	156	<i>Polij foliorum mira .</i>	487
<i>Vt colatur .</i>	318	<i>Polydorus Neruccius .</i>	214. 506
<i>Ornithogalum .</i>	157	<i>Pompæ florea ferculum turritum .</i>	405
<i>Peregrinum spicatum .</i>	ibid.	<i>Pontificum horti .</i>	89
<i>Vt colendum .</i>	319	<i>Promptuarium instrumentorum hortensium .</i>	73
<i>Othomanorum horti .</i>	85	<i>Pseudonarcissus Hispanus varius .</i>	109. & seq.
P			
P <i>Aeonia pleno flore .</i>	185	<i>Pleno flore quadruplex .</i>	110
<i>Rubra .</i>	ibid.	<i>Simplici flore minor .</i>	111
<i>Subrubens .</i>	ibid.	<i>Iuncifolius .</i>	ibid.
<i>Vt colenda .</i>	342	<i>Pulices virides hortis noxij .</i>	290
<i>Palæ hortenses .</i>	57	<i>Vt enecandi .</i>	ibid.
<i>Papyrus Aegyptia .</i>	380	<i>Punica malus siluestris .</i>	207
<i>Paradisi arbor .</i>	206	<i>Vt colenda .</i>	371
<i>Parisienses horti Gallorum Regum .</i>	85	<i>Pyxis ad flores transmittendos .</i>	299. & seq.
<i>Parmenses horti Farnesiorum Ducum .</i>	87	R	
<i>Paxillus præferratus .</i>	61	R <i>Adices florum ut inhumanda .</i>	233
<i>Persica arbor flore multiplici .</i>	204	<i>Vt purganda .</i>	ibid.
<i>Vt colenda .</i>	369	<i>Detecta ut operienda .</i>	244
<i>Perettorum horti .</i>	88	<i>Vitiosa ut curanda .</i>	248
<i>Petrelæum siue Petroleum aduersus pulices virides .</i>	290	<i>Ranunculorum cultura & cura .</i>	339. & seq.
		<i>Nota .</i>	181. & seq.
			Ra-

Index Rerum

<i>Ranunculus ab anemona se-</i> <i>ponendus.</i>	214	<i>Laudes.</i>	201
<i>Granosus simplex & folio-</i> <i>sus.</i>	181	<i>Nota.</i>	ibid. & seq.
<i>Coccineus foliosus.</i>	182	<i>Tinctura arbitraria.</i>	462
<i>Flavus simplex.</i>	ibid.	<i>Variatio ab insitione.</i>	465
<i>Flavus flore pleno.</i>	ibid.	& seq.	
<i>Fibratus candidus.</i>	183	<i>Rosa Sinensis.</i>	473
<i>Flavus globosus.</i>	ibid.	<i>Quando floreat.</i>	482
<i>Tuberosus luteus.</i>	184	<i>Vt in hortos Italicos illata.</i>	479
<i>Rastrum Gallici descriptio &</i> <i>usus.</i>	57	<i>Rosa Sinensis arbuscula.</i>	485
<i>Icon.</i>	59	<i>Colores varij.</i>	473. 482
<i>Rhus peregrina.</i>	207	<i>Cultura.</i>	479. 501
<i>Vt colenda.</i>	371	<i>Discoloris varietatis ratio:</i> <i>ibid.</i>	
<i>Rigatio.</i>	331	<i>Encomia.</i>	487
<i>Romani horti.</i>	87. & seq.	<i>Fabula cum icone.</i>	468.
<i>Rosa alba.</i>	202	& seq.	
<i>Albicans.</i>	ibid.	<i>Foliosa Icon.</i>	491
<i>Arborescens.</i>	368	<i>Foliosioris Icon.</i>	489
<i>Bataua centifolia.</i>	203	<i>Folliculus & semen, cum ico-</i> <i>ne.</i>	495. & seq.
<i>Centifolia inodora.</i>	ibid.	<i>Forma.</i>	473. 480. & seq.
<i>Cinnamomina</i>	ibid.	<i>Genus triplex.</i>	488
<i>Damascena.</i>	202. 366	<i>Magnitudo.</i>	479
<i>Ex rubro nigricans</i>	203	<i>Nomina.</i>	ibid.
<i>Italica flore subrubente</i> <i>perpetua.</i>	ibid.	<i>Quinquefolia icon.</i>	493
<i>Lutea.</i>	204	<i>Satus.</i>	479
<i>Rubra</i>	203	<i>Translatio</i>	ibid.
<i>Subrubens.</i>	202	<i>Rubeta quo pacto pellenda.</i>	277.
<i>Variiegata</i>	203		
<i>Rosa admiranda.</i>	448. & seq.		
& 472.			
<i>Cultura vetus & recens.</i>	362		
& seq.			

S

S Al Chymicus arbitrarijs
 floribus eliciendis. 451
 Medetur doloribus capitis. 453
 Salisburgenses horti. 86
 M m 2 Sam-

Index Rerum.

- Sambacum Arabicum*. 194
Sambucus rosea. 206
Vt colenda. 370
*Satio florum quo tempore faci-
 cienda*. 219. & seq. 229.
 & seq.
*Sator florum patriam prae-
 scat*. 212
*Mistam sationem quo pacto
 faciat*. 213
Numerum recenseat. 212
Papyraceos formet hortos. 211
Satoria crates duplex. 234
Scabile satoris. 64
*Scarabaei ut capiendi in hor-
 tis*. 286
Scorpiones periculosi colonis. 290
Vt expellendi. *ibid.*
Seminarium florum. 43. 240
Seminum minutorum satus. *ibid.*
*Permissio ad flores varie
 colorandos*. 463
Transmissio. 301
Semiramidis horti. 5
Semite areolarum. 41
Qua ratione solidanda. *ibid.*
Sepimentum florum. 18. & seq.
Quomodo instituendum. 19
 & seq.
*Serpentes qua ratione profli-
 gandi*. 277
Stephanus Sperantius. 426
Stercorandi ratio. 82
Sterquilinum hortense. 81
*Stupium floridarum arbore-
 scentium cultura*. 369. & seq.
Sumachus Indorum. 207
Vt colenda. 371
Syringa Arabica. 194. 195
Syrinx alba & cerulea. 371
Vt colenda. *ibid.*
- T
- T** *Alpa cur hortis noxia*. 259
*Qua ratione arcenda,
 & capienda*. *ibid.* & seq.
Tamarindus. 385
Tarquinij horti. 5
Telluris perorantis fabula. 84
 & seq.
Icon. 97
*Tempestiuitas florum arbi-
 traria*. 450
Terebinthus angusti folij. 372
Terra floralis. 73. & seq.
Olitoria optima. 78. 84. 93
Quenam aptissima. 75
*Quibus indicij dignoscen-
 da*. 76
Quomodo examinanda. 77.
 & seq.
Quoto anno mutanda. 83
Stercorosa cauenda. 82
Terrae cutis non scalpturienda.
 246.
*Terrae medicamine flores odo-
 rati*. 503
*Tessera papyracea ad flores
 praesignandos*. 297
Tesserae surculaceae. 46. 239. 296
Arun-

Index Rerum

<i>Arundinea.</i>	46. 239. 296	<i>Indicia.</i>	148
<i>Plumbea.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Nomina.</i>	143
<i>Tiburtes horti Ducum Estensium.</i>	89	<i>Propagatio.</i>	147
<i>Tobias Aldinus.</i>	15. 380	<i>Tinctura arbitraria.</i>	462
<i>Toletani horti Regum Hispanorum.</i>	85	<i>Turris florea.</i>	405
<i>Trachelium Americanum.</i>	188	<i>Tusculani horti.</i>	89
<i>Vt colendum.</i>	374		
<i>Tranquillus Romulus.</i>	125. 169		
	194. 207. 214. 311. 327. 401		
<i>Trifolium palustre.</i>	374	V <i>Accinium.</i>	159
<i>Tripolij foliorum mira.</i>	487	<i>Vas fictile abstinendis formicis.</i>	288
<i>Trulla fabrorum.</i>	61	<i>Capiendis talpis.</i>	262
<i>Vt in florum consitione usurpanda.</i>	233	<i>Vas irriguum.</i>	61
<i>Tuber Indicum.</i>	168	<i>Vasa floribus immittendis perforata, cum icone.</i>	407
<i>Tuber terra.</i>	167	<i>Vasa florum vt custodienda post flores.</i>	252
<i>Tubi fictiles ad plantas circumsepiendas.</i>	63	<i>Vt disponenda.</i>	23. 240
<i>Tubus ferreus ad plantas transferendas, cum icone.</i>	65	<i>Vt fabricanda.</i>	63
<i>& seq.</i>		<i>Vt obserenda.</i>	237. & seq.
<i>Vt adhibendus.</i>	69	<i>Vt reclinanda ad euitandos imbres.</i>	248
<i>Tulipa bombycina.</i>	148	<i>Vaticani sepulcri florea ornamenta.</i>	423
<i>Persica bicolor.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Vermes ab hortis vt abigendi.</i>	282. & seq.
<i>Tulipa corruptio & reparatio annua.</i>	145	<i>Vettonica coronaria.</i>	189
<i>Cultura.</i>	313. & seq.	<i>Viennenses horti Caesarum.</i>	86
<i>Descriptio.</i>	144. & seq.	<i>Viri in floribus expressi.</i>	156
<i>Distinctio.</i>	<i>ibid.</i> & 146	<i>Vita arbor.</i>	379
<i>Exuuiæ vt detrahenda.</i>	233	<i>Vitis Canadana.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Florentis exemptio.</i>	298	<i>Vlysses Aldrouandus.</i>	437

F I N I S.

